Hanımlar İçin
İLMİHAL DERSLERİ

NECMEDDİN SALİHOĞLU

rauza

بسم الله الرحمن الرحيم

© Bu kitabın her hakkı saklıdır. Ancak ticari olmayan alıntı ve kopyalar serbesttir.

Ravza Yayınları, 715
Hanımlar için Özel Eğitim Serisi, 1

Hanımlar İçin
İLMİHAL DERSLERİ
Necmeddin Salihoğlu

© **Ravza Yayınları**
Sertifika No: 31896

ISBN: 978-975-2419-93-3

Yayın Yönetmeni
Mustafa Kasadar

Tashih
Muhammed Zahid Mutlu

Sayfa Düzeni
DBY Ajans

Kapak Tasarım
Yunus Karaarslan

1. Baskı: İstanbul, 2018

Baskı/Cilt
Ravza Yayıncılık ve Matbaacılık
Kale İş Merkezi No: 51-52
Davutpaşa / İstanbul
Tel: 0212 481 94 11

Büyük Reşitpaşa Cad. No:16-B/42
Vezneciler - Eminönü / İstanbul
Tel. 0212 528 46 17
Fax. 0212 514 27 31
www.ravzakitap.com
ravzasiparis@hotmail.com

Hanımlar İçin

İLMİHAL DERSLERİ

Necmeddin Salihoğlu

ravza
YAYINLARI

İçindekiler

Okuma Parçaları Listesi 9

Önsöz 11

1. Ders: Her Müslüman İçin İlim Öğrenmenin ve Öğretmenin Gerekliliği 13

2. Ders: Dini Kimden Öğreneceğiz? 16

3. Ders: Ehli Sünnet Akaidi 1 22

4. Ders: Ehli Sünnet Akaidi 2 32

5. Ders: İslâm'da Kadının Yeri ve Değeri 42

6. Ders: İbâdet Nedir ve Mükellefin Görevleri Nelerdir? 48

7. Ders: Taharet (Temizlik) ve Suların Kısımları 57

8. Ders: Abdest 63

9. Ders: Abdest Duaları, Abdestin Mekruhları ve Mesh 75

10. Ders: Gusül (Boy Abdesti) ve Teyemmüm 83

11. Ders: Kadınlara Ait Özel Haller 91

12. Ders: Nifas (Lohusalık) ve İstihaze (Özür) Kanı 98

13. Ders: Hayız (Aybaşı) ve Nifasla İlgili Meseleler 107

14. Ders: Namazın Önemi, Fazileti ve Farz Oluşunun Delilleri 115

15. Ders: Namazın Farzları (Şartları ve Rükunları) 122

16. Ders: Namazın Sünnetleri, Mekruhları, Adabı ve Namazı

Bozan Şeyler 129

17. Ders: Namaz Nasıl Kılınır? Hasta Namazı, Yolcu (Seferi) Namazı, Teravih Namazı ve Secdelerle İlgili Meseleler 142

18. Ders: Nafile Namazlar ve Secdelerle İlgili Meseleler 150

19. Ders: Oruç 159

20. Ders: Zekât 167

21. Ders: Hac ve Kurban 177

22. Ders: Allah Yolunda Cihad ve Cihadın Fazileti 183

23. Ders: Müslüman Kadının Cihadı 191

24. Ders: Dil ile Cihadın Bölümleri 196

25. Ders: İslâm'da Aile Yapısının Özellikleri ve Evliliğin Faydaları 211

26. Ders: Evliliğin Hükmü, Nikahın Rünü, Nikahın Şartları ve Eş Seçiminde Müstehap Olan Özellikler 219

27. Ders: Evlenilmesi Haram Olanlar 227

28. Ders: Evlilik Çeşitleri ve Mehir 233

29. Ders: Evlilik Öncesi Hazırlık, Nişanlılık ve Evliliğin Müstehapları 247

30. Ders: Nikâhla İlgili Meseleler 254

31. Ders: Boşanma 262

32. Ders: Boşanmada Kullanılan Kelimeler ve Nafaka 269

33. Ders: İla, Hulu' / Muhalea, Zihar, Lian ve İddet 283

34. Ders: Boşanmayla İlgili Meseleler 290

35. Ders: Cinsi Hayatla İlgili Konular 296

36. Ders: Teaddudi Zevcat (Dört Evlilik) 305

37. Ders: Ötünmenin Tarihi ve Müslüman Kadının Örtüsü Üzerinden İslam'a Yapılan Saldırılar 314

38. Ders: Örtünmeyle İlgili Ayet-i Kerimeler 323

39. Ders: Avret Mahalli 332

40. Ders: Müslüman Kadının Örtülü Sayılabilmesi İçin Gerekli Olan Şartlar 338

41. Ders: Müslüman Kadının Örtülü Sayılabilmesi İçin Gerekli Olan Şartlar 346

42. Ders: Giyinik Çıplaklar, Teberrüc ve Hayâ 353

43. Ders: Gözleri Haramdan Sakındırmak 360

44. Ders: Halvet, Peruk Takmak, Cami ve Kadın 367

45. Ders: Kadının Çalışması Meselesi 378

46. Ders: Yenilip İçilmesi Helal Olan ve Olmayan Şeyler 385

47. Ders: Adab-ı Muaşeret (Görgü ve Nezaket Kuralları) 390

48. Ders: Teşebbüh, Moda ve İsraf 397

49. Ders: Ailevi Görevler ve Ana-Baba Hakları 408

50. Ders: Erkekleşen Kadınlar ve Şarkı-Türkü Dinlemek 414

51. Ders: Kadın-Erkek İhtilatı, Dövme Yaptırma, Kaş Aldırma, Tırnakları Uzatma ve Erkeklerle Tokalaşma 419

52. Ders: Kadınla İlgili Batıl İnançlar 427

Okuma Parçaları Listesi

1. Yabancı Erkeklerle Konuşurken Sözü Yumuşak Bir Eda İle Söylemeyin..... 39
2. Evinin Hanımı 70
3. Hayâ, Yalnız Hayır Getirir 103
4. Cennet ve Cennetliklerin Özellikleri 136
5. Cilbab 173
6. Sıla-i Rahim (Akrabalık İlişkileri) 203
7. İyiliği Emredip Kötülükten Sakındırmak 244
8. Mut'a Nikahı 278
9. Çocuğun Ana Babası Üzerindeki Hakları 311
10. Devletin Başörtüyü Yasaklaması Mazeret midir? 343
11. Nikab (Yüz Örtüsü) 375
12. Dili Koruma 404
13. Musibetlere Karşı Sabır 436

Önsöz

Bismillahirrahmanirrahim

Bizleri İslâm ile şereflendiren Yüce Rabbimize sonsuz hamd ve senalar olsun. Bizler için örnek ve önder olmak üzere içimizden seçip gönderdiği son elçisi Hz. Muhammed Mustafa'ya, onun şerefli ailesine ve bütün ashabına salat ve selam olsun.

Bizler, ilk emri "oku" olan bir dinin mensupları ve "ilim öğrenmek (kadın- erkek) her Müslümana farzdır" buyuran bir peygamberin ümmetiyiz.

Dinimiz İslâm ile ilgili öncelikli olarak bilmemiz gerekenler itikad ve fıkıh bilgileridir. İtikadi hükümler, Müslüman olan herkesçe inanılması zaruri değişmez hakikatlerdir ki biz buna "AKAİD" diyoruz. Bunun temelini de "Amentü" de saydığımız altı esas oluşturur. Onlar da; Allah Teâla'ya, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe ve kadere imandır."

İbadetlere, muamelelere ve cezalara dair dinî hükümleri bildiren ilme de "Fıkıh İlmi" adı verilmiştir. "İlmihal" ise bu oldukça geniş ve teferruatlı olan fıkıh ilminin bir bölümüdür. Fıkıh ilmi erkek olsun kadın olsun her mükellef tarafından öğrenilmesi farzdır. Çünkü emirler, yasaklar, ibadetler ve edâ şekilleri fıkıh ilmi vasıtasıyla öğrenilir.

"Şüphesiz ki ilmihal kitapları bir zarûretten, daha doğrusu bir zaaftan, bir manevi zayıflıktan doğmuştur. Bu zaruret de: toplumun İslâmî temel ilimlerden uzaklaşmış olması, daha açık ifadesiyle cahilleşmiş olmasıdır. Cumhuriyetten sonra, harf inkılabının bir neticesi olarak, Müslümanların kitaplarla ve ilimle alakası, irtibatı kesilince, bir âcil çare olarak ilmihal yazımı kaçınılmaz olmuştur.

İlmihal, aynen, gıdasızlıktan ve yetersiz beslenme sebebiyle zayıflamış, kansız kalmış ve hastalıklara açık hale gelmiş bir bünyeye vitamin hapları verilmesi gibidir ki, ilimsizlik sebebiyle hayatiyetini kaybetmek üzere olan, insanın mânevi bünyesine, komprime halinde özet bir ilmin verilmesi demektir.

İslâm'ın tam olarak anlaşılması ve dinî bilincin canlanması için ilmihal kitapları yeterli değildir. Ama belki yüzde doksanı itibariyle herhangi bir ilmihal kitabını dahi tam olarak okumamış bireylerin oluşturduğu bir toplum, bir ümmet ile karşı karşıyayız! O halde Müslümanlar, "İlim öğrenmek her Müslümana farzdır." hadisinin yüklediği mükellefiyet sebebiyle olsun, en azından, ilk girişim olarak –eğer dinî tahsil yapmamışsa- bir ilmihal kitabı okumalıdır. Sonra da, onunla sınırlı kalmayıp, tefsir, hadis, İslâm tarihi, İslâm hukuku ve fıkhı… gibi ilimlere ait kitapları da okumalı ve cahillik hastalığından kurtulmalıdır." (E. Sağıroğlu, Altınoluk, 227)

"Hanımlara Özel İlmihal Dersleri" ismi ile yayınladığımız bu kitap, bundan önce bu seriden yayınladığımız "Hanımlara Özel Tefsir Dersleri" ve "Hanımlara Özel Hadisi Şerif Dersleri" isimli kitaplarda takip edilen metod üzere tertip edilmiştir. Kitabın hazırlanmasında ana kaynak olarak Mustafa Kasadar ve Sadık Akkiraz tarafından hazırlanan "Delilleriyle Kadın ve Aile İlmihali" kullanılmıştır. Kitaptaki bilgiler Hanefi mezhebi fıkhına göre hazırlanmıştır. Ancak bazı önemli konularda Şafii mezhebinin görüşlerine de yer verilmiştir.

Bu kitapta da -tıpkı bu serinin diğer kitaplarında olduğu gibi- bir yılın 52 hafta olması göz önünde bulundurularak konular 52 ders şeklinde işlenmiştir. Bu şekliyle ilmihal bilgileri gerek ferdi eğitim, gerek aile içi eğitim ve gerekse hanımların yapacağı her türlü sivil çalışmalarda bir yıl boyunca konu ve içerik sıkıntısı çekilmeden kolaylıkla takip edilecek bir özellik kazanmıştır.

Yapılan çalışmadan yaratanın razı, biz kulların da müstefid olması dileğiyle…

16 Zilhicce 1438
(7 Temmuz 2017)
Necmeddin Salihoğlu

1. DERS

Her Müslüman İçin İlim Öğrenmenin ve Öğretmenin Gerekliliği

İlim elde etmek, her Müslüman erkek ve kadın için bir görevdir. Her Müslümanın yapmakla yükümlü bulunduğu dini görevlerini yerine getirmek, hak ile batılı, helal ile haramı ayırmak için yeterince bilgi sahibi olması üzerine farz kılınmıştır. Bir hadisi şerifte şöyle buyurulmuştur: "İlim öğrenmek, her Müslümana farzdır."[1]

Başkalarına muhtaç oldukları şeyleri öğretmek için ilim öğrenmek ise sünnettir ve bir ibadettir. Bundan fazlasını bir kemal ve bir şeref olmak üzere öğrenmek de mübahtır. Başkalarına karşı öğünmek, mücadele edip büyüklenmek için ilim elde etmek ise mekruhtur.

Zaruret miktarı ilim öğrenmek, bir İslâm toplumunun bütün ferdlerine yönelen bir farzdır ve her kişi için Rabbini tanıyacak ve farz ibadetlerini yerine getirebilecek kadar kısmın öğrenilmesi farz-ı ayndır. Bunu herkesin öğrenip bilmesi ve onu yapması gerekir.

İlimlerin bir kısmı da, her ferd için değil, cemiyet hayatı için gerekli olduğundan bunun öğrenilmesi de bir farz-ı kifayedir. Tıb, hesab, savaş ve teknik ilimleri gibi. Bu ilimleri herkes elde edemez. Bunlarla toplumun bazı kişileri meşgul olabilirler. Bunları bir kısım şahıslar öğrenirse, bu farz yerine getirilmiş olur. Fakat bu ilimlerle, İslâm toplumunu meydana getiren şahısların hiç biri meşgul olmazsa, o toplumun bütün ferdleri Allah yanında sorumlu olurlar.

İlim bir nurdur, bir hayattır, bir cemiyetin yaşamasına ve yükselmesine sebebdir. Cehalet ise karanlıktır, bir ölüm, bir felakettir. Resûlü Ekrem Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Lokman Hekîm'in oğluna şöyle bir öğüt vermiş olduğunu buyurmuştur: "Yavrum! Alimlerin meclisine devam et, hekimlerin sözlerini dinle. Çünkü Yüce Allah yeryüzünü çisinti ile dirilttiği gibi, ölü bir kalbi de şübhesiz hikmet nuru ile diriltir."

---

[1] İbni Mace, Mukaddime, 17

İslâm'da her meslek sahibi için, o meslekle ilgili dinî meseleleri bilmek bir farzdır, önemli bir görevdir. Ticaretle uğraşacak kimselerin ticaretle ilgili helal ve haram gibi işleri önce öğrenmeleri gerekir. Böylece yapacakları işlemlerde dine aykırı bir şey bulunmamış olur.

İslâm kadınları, abdest, namaz ve oruç gibi dinle ilgili bir kısım meseleleri ya kocaları ve mahremleri aracılığı ile öğrenir veya kocalarının izni ile ara sıra bir ilim meclisine giderek öğrenmeye çalışırlar. Fakat kocalarının rızası olmadıkça bir ilim meclisine çıkıp gidemezler. Ancak bir kadına dinle ilgili bir meseleyi öğretmek gereği ortaya çıkarsa bakılır: Eğer kocası bu meseleyi çözer veya ehlinden öğrenip kendisine bildirirse maksad elde edilmiş olur. Fakat kocası bunu çözemez ve sorup öğrenmekten çekinirse, kadın o meseleyi gidip ehlinden öğrenme yetkisine sahiptir. Yeter ki o kadın, İslâm adabına uygun hareket etmiş olsun.[2]

Pek tabii ilim ahiret hesabına bir fayda sağlaması için Allah Teâlâ'nın rızasını kazanmak amacıyla öğrenilmelidir. Yoksa dün insanlar cehaletinden dolayı dini yaşayamıyor iken bu gün okumuş olanları, özellikle para ve geçim sıkıntısı çekmeyenleri dünyevileşip İslami hayatı boş veriyorlar.

Erkek olsun, kadın olsun herkes cennete kendi ameliyle gidecektir. Nitekim Resûlullah (s.a.v.) *Efendimize "Önce en yakın akrabanı uyar."* (Şuara, 214) ayet-i kerimesi nazil olunca ailesindeki herkesi ve özellikle de hanımları ikaz ederek şöyle buyurmuştur:

"Ey Abbas bin Abdulmuttalib! Ben seni Allah'ın azabından kurtarabilecek hiçbir şeye sahip değilim. Ey Zubeyr bin Avvam'ın annesi, Resûlullah'ın halası Safiye! Ey Muhammed'in kızı Fatıma! Kendinizi Allah'tan satın alınız! Siz, benim malımdan dilediğinizi isteyiniz. Fakat ben sizi Allah'ın azabından kurtarabilecek hiçbir şeye sahip değilim."

Kadınların erkeklerle yarışırcasına dünyalık peşinde koşturmaları ne kadar yanlışsa hayatta hiçbir şey yapmadan sadece bir tüketim kölesi olarak ömrü tüketmeleri de o kadar yanlıştır. Din herkesin dinidir ve herkes kendi hesabına bu dini yaşamak ve bu dine sahip çıkmakla mükelleftir.

Hasan el-Basri'den nakledildiğine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Kadınlara cuma namazı, cenaze namazı ve bir de cihad hariç, erkeklere farz olanların hepsi farz kılınmıştır."[3]

---

[2] *Ö. N. Bilmen, Büyük İslâm İlmihali*

[3] Abdürrezzak, Musannef, 5/298

Sahabeler hanımlarının ve kızlarının dini öğrenmeleri konusunda çok duyarlı davranmışlar, Allah Resûlünden öğrendikleri bilgileri günü gününe evlerine taşımışlardır.

Rivayet edildiğine göre Allah Resûlü ahirete irtihalinden sonra sahabeler kendi kız kardeşlerini ve kardeşlerini ve kızlarını okutur, sonra da onları diğer kadınlara dinlerini öğretmeleri için görevlendirirlerdi. Bu durum Hz. Ömer (r.a.)'ın halifeliği döneminde okullar açtırarak çocukları eğitecek görevliler tayin etmesine kadar bu şekilde devam etmiştir.[4]

Ensar kadınlarının ilim öğrenme konusundaki gayretlerine Hz. Aişe (r.a.) hayretini şöyle dile getiriyor: "Ensar kadınları ne hoş. Hayâları onları soru sorarak ilim öğrenmelerine engel olmuyor."

Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz Hz. Âişe (r.a.) hakkında şöyle buyurmuştur: "Peygamber hanımları da dahil eğer ümmetimin kadınlarının ilmi Âişe'nin ilmiyle kıyas edilecek olsa, Âişe'nin ilmi ağır gelir."[5]

İlim alanında hakka yardım için, bir hakkın açıklanmasını ortaya çıkarmak için, ilim üzerinde bilgilerin artmasını sağlamak için yapılan karşılıklı görüşmeler ve münazaralar caizdir. Bunlar ibadetten sayılır. Fakat bir Müslümanı aşağı düşürmek ve mahcub etmek için, bir mala veya bir rütbeye kavuşmak için yapılacak etkili ve fazla konuşmalar ve tenkidler haramdır, İslâm ahlakına aykırıdır.

İlim alanında "Mira Mücadele" denilen söz söyleme şekli asla caiz değildir. "Mira" başkasının sözlerinde veya anlamında görülen bir noksandan dolayı hemen ona itiraz edivermektir. Bu itiraz, kendini büyük görmekten ve göstermekten ileri gelir. Onun için söylenilen bir sözü hemen düzeltmeye kalkışmamalıdır. Ancak din yönünden bir yarar varsa, o zaman yumuşaklıkla ve kibarca hareket etmelidir.

Bir hadisi şerifte şöyle buyurulmuştur: "Kul, haklı olduğu halde bile mirâyı (yersiz mücadeleyi) terk etmedikçe, imanın hakîkatını tamamlamış olmaz."

Hak olan şeyde ısrarla direnmek ve büyüklük taslamak asla caiz değildir. Böyle bir durum, gösterişten, kinden, çekememezlikten ve hırstan ileri gelir. Bu, insan için pek büyük bir noksanlıktır.[6]

---

4 Kettânî, et-Terâtibü'l-idariyye (Terc), 3/107

5 Taberani, Mu'cemü'l-Kebîr, 23/184

6 Büyük İslam İlmihali, 17

2. DERS

Dini Kimden Öğreneceğiz?

Dinî hükümleri ayrıntılı olarak dört delilden anlayıp çıkarmaya yetkisi olan İslâm âlimlerinden her birine "Fakih", çoğuluna da "Fukaha" denir. Müctehidler ise, fukahanın en yüksek tabakasını teşkil ederler.

Dinî hükümleri gösterme ve açıklama yetkisi, bu ehliyetli Fukahaya aittir. Ezberlerinde binlerce hadisi şerif, binlerce ilmî mesele bulunan nice insaflı âlimler dahi, dinî hükümleri belirlemek hususunda sözü Fukahaya bırakmış, bu çok ince ve zor görevi yerine getirmek için kendilerinde yetki görmemişlerdir.

Bizler, dinî meselelerle ilgili hükümleri öteden beri herkes tarafından kabul edilen büyük müctehidlerden öğrenmek zorundayız. Nitekim, dört büyük imamdan ve muhterem müçtehitlerden her birine uyan zatlar arasında çok derin ve geniş ilimlere sahip kudretli alimler vardır ki, her biri üstün ilim ve irfana sahip iken, ictihad yapmaya cesaret göstermemiş ve bu imamlardan birisine uymayı kendilerine şeref kabul etmiştir.

İctihad gücünde olmayan kimselerin dinî konular üzerinde, müctehidlerin mezhebine aykırı olarak, kendi anlayışlarına göre hüküm vermeleri, kendi düşüncelerine göre cevap vermeleri, Allah katında çok büyük bir sorumluluğa sebeb olur. Bu şekilde bir kimse vereceği cevapta doğru olsa bile, bilmeksizin cevap vermiş olacağından yine sorumluluktan kurtulamaz. Bu konuda bir hadisi şerifin meali şöyledir: "Sizin ateşe atılmaya en cesaretliniz, fetvaya (dinî meselelere) cevap vermeye en çok cesaret göstereninizdir."

Bir düşünelim: Bir kimse tababet, matematik veya astronomi ilmine dair bilgisi olmadığı halde, bunlar üzerinde söz söylemeye ve yazı yazmaya cesaret edemez. Cesaret edecek olursa büyük hatalara düşmüş ve kendini çok küçük düşürmüş olur. Dini ilimler sahası ise bu ilimlerden çok daha önemli ve daha geniştir. Üstelik sorumluluğu büyük olan dinî ilimler üzerinde yeterince bilgisi olmayanların söz söylemeye

ve cevap vermeye cesaret göstermeleri asla doğru değildir. Böyle bir cesaret, cahil cesareti olur ve büyük sorumluluklar yükler. İnsanların yapmış oldukları kanun maddeleri hakkında bilgisi olmayan kimseler gelişi güzel konuşamazlarken, Allah Teâlâ'nın kanunu olan yüce dinin yüksek hükümleri hakkında yeterli bilgi sahibi olmayanların söz söyleyip cevap vermeye kalkışmaya hiçbir şekilde hakları yoktur. Aklı başında olan insan bunun manevî sorumluluğunu düşünüp titrer. Maddî çıkarlar, hiç bir zaman manevî sorumlulukları karşılayamaz.

Eğer din konusunda herkes, Müslümanlar tarafından kabul edilen muhterem bir müctehide uymaz da kendi düşüncesine göre söz söyleyecek olursa, hak dinin yüce aslını kaybetmiş ve büyük bir sapıklık içine düşmüş olur. Nitekim böyle karanlık bir durum, geçmiş ümmetlerden bir çoğunun başına gelmiştir. Bu sebepten dolayı, Müslümanlar böyle bir sapıklığa düşmemek için, öteden beri bu dört büyük müctehidden birine uymuşlar ve onu yol gösterici kabul etmişlerdir. Bu sayede de manevî sorumluluktan kurtulma çaresini elde etmişlerdir.

Sonuç: Bu dört müctehidin büyüklüğü üzerinde ve onların mezheblerinin hak olduğunda Müslümanlar çoğunluğunun birliği vardır. Bu dört mezhepten başkasına uyulmaması konusunda da yine bütün Müslümanların sanki bir birlik anlaşmaları olmuştur. Çünkü bu dört mezhebi kuran dört müctehidden her biri, Hazret-i Peygamberimizin devrine çok yakın bir zamanda yetişmiş, büyük bir ilim ve güzel amellerle vasıflanmışlardı. Üstün bir zekaya sahip olan, eserleri zamanımıza kadar ulaşan ve bütün Müslümanların takdirini kazanan kimseler olmuşlardır. Böylece Müslümanlar arasında fazla ayrılık kapısı kapanmış, tam yetki sahibi olmayanların içtihada kalkışmalarına meydan kalmamıştır.

Ara sıra meydana çıkacak bazı mesele ve olayların hükümlerini belirlemek için bu dört müctehidden birinin uygulamış olduğu esasa ve benimsemiş olduğu usule başvurmak yeterlidir. Bunlara uyarak din ilimlerinde yetki ve faziletleri kabullenilmiş olan kimseler tarafından, bu gibi mesele ve olayların hükümleri çözümlenip belirlenebilir.

Dünyanın her tarafına yayılmış olan Müslümanlar, İslâm tarihinin ilk asırlarından zamanımıza kadar ibadet ve hukuk meseleleri hususunda dört büyük müctehidden birine bağlana gelmişlerdir.

Bu dört müctehid şu zatlardır:

1- İmam-ı Azam Ebu Hanife:

Adı Numan'dır. Babasının adı da Sabit'dir. Hicretin 80. yılında Kûfe'de doğmuş ve 150 tarihinde Bağdat'ta vefat etmiştir. Allah'ın rahmeti üzerine olsun...

Sabit, İmam Hazret-i Ali'nin hizmetinde bulunmuş ve kendi nesli için onun duasını almıştır. İmam-ı Azam'ın annesi, babası Sabit öldükten sonra, İmam Caferi Sadık ile evlenmişti. İmam-ı Azam bu muhterem zatın yanında yetişmişti. Ashab-ı Kiram'dan birkaç zatı görmüş olmak şerefini kazanmıştır.

İmam-ı Azam'a uyanlardan her birine Hanefî veya Hanefiyyü'l Mezhep denir. Biz Türkler ve diğer ırklara bağlı olan birçok Müslümanlar bu büyük müctehidin mezhebine uymuş bulunmaktayız. Onun için amel bakımından imamımız, İmam-ı Azam'dır.

İmam Ebu Hanife Hazretleri bütün Ehl-i Sünnet tarafından saygı duyulan dört büyük müctehidin birincisidir. İmam-ı Azam denilince yalnız bu hatıra gelir. İlmi, zekâsı, zühd ve takvası çok yüksekti. İçtihadındaki yükseklik, mezhebindeki kolaylık ve mükemmellik bütün Müslümanlar tarafından benimsenmiştir.

İmam-ı Azam'ın yetiştirdiği âlimler arasında güçlü müctehidler vardır; fakat hepsi de esas bakımından hocalarına uymuş, hepsi de Hanefî mezhebinin fıkıh âlimlerinden sayılmışlardır. Bunların en ünlüleri İmam Ebû Yusuf, İmam Muhammed ve İmam Züfer'dir.

İlmihalimizin ibadetlere dair kapsadığı meseleler bütünüyle İmam-ı Azam'ın mezhebine göre yazılmıştır. Bununla beraber bazı önemli meselelerde diğer müctehidlerin mezheblerine de işaret edilmiştir.

2- İmam Malik İbni Enes:

Hicretin 93. yılında Medine-i Münevvere'de doğmuş ve 179 tarihinde Medine'de vefat etmiştir. Allah'ın rahmeti üzerine olsun. İmam Malik, Müslümanların haklı olarak kendileriyle övündükleri dört büyük müctehidin ikincisidir. Çok yüksek bir ilme, üstün bir zekâya, büyük bir zühd ve takvaya sahip idi. Mezhebi önceleri Endülüs'e, bütün Mağrib'e (Fas'a) yayılmıştı. Bugün de Fas, Sudan, Trablusgarb, Cezayir ve Yemen taraflarında benimsenmiş bulunmaktadır.

3- İmam Muhammed İbni İdris Eş-Şafiî:

Hicretin 150. yılında Gazze'de doğmuş, 240 tarihinde Mısır'da vefat etmiştir. Allah'ın rahmeti üzerine olsun...

İmam Şafiî soyca Kureyş kabilesindendir. Büyük dedesi Şafiî gençliğinde Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize kavuşma şerefine ermişti. Onun babası Sabit de, Bedir Savaşı'nda İslâmiyeti kabul etmişti. Saygıdeğer bir sahabî idi.

İmam Şafiî, dört büyük müctehidin üçüncüsüdür. Büyük bir alimdir. Çok büyük bir tefsir ve hadis alimidir. Tıp ilminde şiir ve edebiyatta da ehliyeti vardı. Mezhebi doğu ve batı yönlerine yayılmıştır.

4- İmam Ahmed İbni Muhammed İbni Hanbel:

Şeyban kabilesidendir. Aslen Mervezlidir. Hicretin 164 yılında Bağdat'ta doğmuş ve 241 tarihinde yine Bağdat'ta vefat etmiştir. Allah'ın rahmeti üzerine olsun.

İmam Ahmed pek büyük bir alimdir ve dört büyük müctehidin dördüncüsüdür. Hadîs ilminde üstün bir yetkiye sahipti. Ezberinde bir milyon hadisi şerif bulunduğu rivayet edilir. "Müsned" adındaki kitabında otuz bin hadis vardır. Zühd ve takvası, yüksek ahlakı her türlü övgünün üstünde idi. Mezhebi, Necd ülkesine ve İslâm aleminin diğer bazı yerlerine yayılmıştır.

Şer'i Deliller (Dört Delil)

Bu yetkili dört büyük imamın mezhebleri, kitab, sünnet, icma-i ümmet ve fukahanın kıyası üzerine kurulmuştur.

Kitaptan maksat Kur'an-ı Kerîm'dir.

Kur'an-ı Kerim: "Yüce Allah tarafından, Cibril-i Emin vasıtasıyla Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize indirilmiş ve zamanımıza kadar tevâtür ile gelmiş ilahi kitaptır.

Bu ilahi kitap, sürekli okunduğu veya âyetleri, sûreleri, birçok emirleri, nehiyleri, ahiret âlemi ile ilgili bilgileri ve daha birçok ilimleri içinde topladığı için Kur'an adını almıştır.

Kur'an-ı Kerim'in başlıca bir manayı, bir işareti veya bir hükmü ihtiva eden uzunca veya kısaca cümlelerinden her birine "ayet" denir.

En az üç ayetten oluşan ve hususi bir ismi olan bölümlerden her birine de "sûre" adı verilir. Kur'an-ı Kerim 114 sûreden oluşur. İlk sûresi Fatihayı şerif son sûresi ise İhlas sûresidir.

Kur'an-ı Kerim'in Arapça dışında bir yazı ile yazılması ve okunması haramdır. Gerek Ashab-ı Kiram ve gerekse onlardan sonra zamanımıza kadar gelen ehl-i İslâm, Kur'an'ın Arapça harfler ile yazılmasını gerekli görmüşlerdir. Bundan da anlaşıldığı gibi Kur'an-ı Azim'in Latin harfleriyle yazılması caiz değildir.

Sünnetten maksad, Peygamberimizin mübarek sözleri, yaptığı veya yapıldığını görüp de yasaklamadığı işlerdir. Peygamber Efendimizin evvelce yasaklamadığı bir şeyi görüp de ona karşı susmaları, o şeyin meşru olduğunu gösterir.

İcma-i ümmetten maksad, bir asırda bulunan bütün müctehidlerin bir olayın şer'î hükmü hakkında birleşmeleridir. Peygamber Efendimiz: "Ümmetim dalalet (sapıklık) üzerinde toplanmaz." buyurmuştur. Onun için Müslümanların din varlıklarını temsil eden bütün müctehidlerin bir mesele üzerinde aynı görüş ve fikirde bulunmaları, o meselede şer'an geçerli bir delil, bir hüccettir.

Kıyas-ı fukahaya gelince: Bundan maksad da, bir olayın kitap, sünnet veya icma-i ümmet ile sabit olan hükmünü, aynı illet ve sebebe, aynı hikmete bağlayarak o olayın tam benzerinde de göstermekten ibarettir. Bu ikinci olay üzerinde varılan hüküm de güzel düşünülünce, anlaşılır ki, yine hüküm, kitap, sünnet ve icma-i ümmet ile sabit olmuştur. Müctehid yaptığı kıyas ile bu hükmü yeniden meydana çıkarmış oluyor. Kıyas-ı fukaha, bir ictihad meselesidir. Bunun meşru ve makbul olması şeriatça sabittir. Resûl-i Ekrem Efendimiz ümmetinin fıkıh alimleri için böyle bir içtihadı caiz görmüş ve övmüşlerdir.

Kitap, sünnet, icma-i ümmet ve kıyas-ı fukahaya edilleyi erbaa, usulü erbaa (dört delil, dört esas) denir. Bütün müctehidler tüm olarak bu dört delili kabul etmişler ve bütün şer'î hükümleri bu dört delilden birine veya bir kaçına dayamışlardır. Artık bu delillerin hepsini kabul etmek de bir vecibedir. Bu deliller, insanların hak ve vazifelerini bildiren İslâm hukukunun gelişmesini sağlayan birer yüksek feyiz ve hikmet kaynağıdır. Müslümanların dinî hayatı, bu feyizli hikmet ve ihtiyaç kaynağından asla uzak kalamaz.

Yukarda adlarını yazdığımız dört büyük İmam, Müslümanlar için Allah'ın bir rahmetidir. Bunlar dört delilden dinî hükümleri çıkarmışlar

ve Müslümanlara izleyecekleri yolu göstermişlerdir. Artık bunlardan herhangi birinin mezhebine uyan kimse, hak bir mezhebe bağlanmış, peygamberimizin yolunda bulunmuş demektir.

Bu saygıdeğer büyük müctehidlerin hepsi de dinî meselelerin esasında birleşmişlerdir. Bu bakımdan aralarında ayrılık yoktur. Ancak ikinci derecede bulunan bir kısım meseleler üzerinde ayrılık göstermişlerdir. Fakat güzelce incelenirse görülür ki, bunların çoğu görünüşte olan bir ayrılıktan başka birşey değildir. Çünkü bu meselelerin bir çoğunda bu büyük zatlardan biri "Azimet-Takva" yolunu, diğeri de bir "Ruhsat-Müsaade" yolunu seçmiştir. Böylece mü'minlerin önüne geniş bir rahmet sahası açılmıştır. İşte: "Ümmetim arasında bulunan görüş ayrılıkları bir rahmettir." hadisi şerifi ile buna işaret buyurulmuştur.

Düşünelim: Müslümanlıkta ibadetlere, muamelelere ve diğer konulara ait ne kadar çok mesele vardır. Bunların hükümlerini Kur'an'dan, sünnetten ve ümmetin icmaından bulup meydana çıkarmak öyle her Müslüman için kolay bir şey değildir. Bu çok büyük bir ilim ve dirayet işidir. İşte bu büyük müctehidler yalnız Allah rızası için, Müslümanlara gerekli olan bütün meseleleri açıkça bildirmişlerdir. Her asırda milyonlarca Müslümana ışık tutmuşlardır. Artık bu büyük zatların Müslümanlık alemine ne büyük hizmetlerde bulunduklarından, ne kadar teşekküre hak kazandıklarından kim şüphe edebilir?!..

Bu kıymetli alimler, büyük bir ihlas ve ciddiyetle ve çok güzel bir niyetle ictihad alanında çalıştıkları içindir ki, doğruyu buldukları meselelerden dolayı ikişer kat, hata ettikleri meselelerden dolayı da birer kat sevab kazanmışlardır.

Şunu da ekleyelim ki, bu dört müctehide ait dört mezhepten her birinin bağlıları, kendi mezheblerinin daha doğru, daha isabetli, sünnet ve maslahata daha uygun ve daha elverişli olduğuna inanır. Aksi halde o mezhebi seçmelerinin bir manası kalmaz. Bununla beraber diğer mezheblerin kıymetini azaltmak da akıllarından geçmez. Bu dört mezhebin dördüne de saygı duyarlar. Bu saygı Ehl-i Sünnet'in bir alametidir.

3. DERS

Ehli Sünnet Akaidi 1

Akaid

Akaid: İnanılması zaruri olan ilke, iman esası anlamına gelir. Buna göre "Akaid"; İslâm dininin temel esasları, kaideleri, inanılması zaruri hükümleri demektir. Bu temel kaidelerden bahseden ilme de "Akaid İlmi" denilmiştir. Akaid: İbadeti değil, inancı; yani ameli değil, imanı esas alan İslâmi kaidelerin ve hükümlerin tümüdür. Akaid, Müslümanın inanıp bağlanması gereken şeylerdir. Müslüman ibadetini, amelini, ferdi ve toplumsal davranışlarını bu esaslar üzerine bina eder. Akaid ilmi dini ilimlerin özü, temelidir ve en faziletlisidir.

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Kimdir?

Resûlullah (s.a.v.)'in ve sahabenin yolunu izleyen, onları örnek alan, Kur'an-ı Kerim'i ve Hz. Peygamberin sünnetini rehber kabul eden ve Ümmet-i Muhammedin çoğunluğunu temsil eden gruptur. Bugün yer yüzünde yaşayan Müslümanların yüzde doksanı bu gruptandır. Ehl-i Sünnet için "Ehl-i Hak" ve "Fırka-i Naciye" (kurtuluşa erenler) tabirleri de kullanılmıştır.

İman Nedir?

"Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Allah tarafından getirdiği kesin olarak bilinen haber, dini esas ve hükümlerin doğru ve gerçek olduğuna tereddütsüz olarak inanmak, bunların tamamına tam bir boyun eğişle teslim olmak, kabul ile tasdik ve itiraf etmektir." Yani Allah'a, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in son peygamber olduğuna ve zarurat-ı diniyye diye bilinen İslâmi esaslara, hükümlere kesin olarak inanmak, tamamını kabul ve itiraf etmektir.

İcmalî İman ve Tafsilî İman

İcmali İman: Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Allah'tan getirip haber verdiği İslâmi esasların tümüne hiçbir ayrım gözetmeden toptan inanmaya denir. Burada iman esaslarına ayrıntıya girmeden inanmak söz konusudur. İmanın en özlü ve en kısa şekli olan icmali iman, Kelime-i Tevhid'de özetlenmiştir. Kelime-i Tevhid "La ilahe illallah Muhammedün Resûlullah" (Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Muhammed O'nun elçisidir.) cümlesidir.

Tafsili İman: İnanılacak şeylerin herbirine açık bir şekilde ayrıntılı olarak inanmaktır. Kişinin Hz. Peygamber tarafından tebliğ edilen, iman ve ibadet esaslarını, ameli ve ahlaki hükümlerini gücü ve takatı nisbetinde öğrenmesi ve bunlara ayrı ayrı iman etmesidir.

Tasdik ve İnkâr Bakımından İnsanlar

İnsanlar tasdik ve inkâr açısından üç gruba ayrılırlar.

1- Mü'min: Allah'a, Hz. Peygamber'e ve O'nun Allah Teâlâ'dan alıp bize haber verdiği şeylere inanan; bunları hiçbir tereddüde meydan vermeyecek şekilde kabul ve tasdik eden ve bunu diliyle ikrar eden kimseye mü'min denir.

2- Kâfir: Allah Teâlâ'yı ve O'nun elçisini inkar eden, Hz. Peygamber'in yüce Allah'tan getirdiği kesin olan ve tevatür yoluyla bize kadar ulaşmış bulunan zarürat-ı dîniyye dediğimiz inanılması zaruri olan şeylerin bir veya birkaçına inanmayan ya da tamamını reddeden kimseye kafir denir.

3- Münafık: Allah'ın birliğini, Hz. Muhammed'in peygamberliğini ve onun, Allah'tan getirdiklerini kabul ettiklerini dilleriyle söyleyerek, Müslüman gibi yaşadıkları halde, kalpten inanmayan kimselere münafık denir. Münafıkların içi başka dışı başkadır. Sözü özüne uygun değildir.

Münafık küfrü içinde gizleyen, inanmadığı halde birtakım dünyevi menfaatler elde etmek için inanmış gibi görünen kimsedir. Münafıklar dıştan Müslümanmış gibi gözüktüklerinden tanınmaları mümkün değildir. İçten içe Müslüman toplumun huzur ve düzenini bozan bozgunculardır. Bunun için münafıklar, İslâm toplumu için açık kafirlerden daha tehlikelidirler.

İmanın Artması ve Eksilmesi

İman artmaz ve eksilmez. Zira o, dinden olduğu zorunlu olarak bilinen her şeyi onaylamanın adıdır. Böyle olunca asla artma ve eksilme olmaz. Yani İman, iman edilmesi gereken hususlar bakımından artmaz ve eksilmez. Ancak imanın kuvveti ve zayıf olması bakımından artar ve eksilir. Bu konuya gerek ayet-i kerimelerde gerekse hadisi şeriflerde çokça işaret edilmiştir. Hz. İbrahim (a.s.)'in yüce Allah'tan ölüleri nasıl dirilteceğini göstermesini istemesi buna en güzel örnektir. İmanın kuvvetinin artmasına vesile olan birçok amel vardır.

Kişiyi Dinden Çıkaran Hususlar

1- istihlal: Haramları helal saymak veya farzları İnkâr etmek.

2- istihza: Dinle ve dince kutsal sayılan şeylerle alay etmek

3- istihfaf: Dinin emir ve yasaklarını hafife almak, önemsiz şeyle olarak görmek. Mesela tesettürü gereksiz bir şey görmek.

Allah'a İman

Allah Tealâ'nın Varlığının Delilleri

a) Fıtri Delil

Yüce Allah'ın varlığına delalet eden delillerin birincisi insanın düşüncesinin dışında olmayan delildir. O delil fıtrattır ki yüce Allah insanı o fıtrat üzere (yaratıcıyı tanıyan ölçüler içerisinde) yaratmıştır.

Her insan hiçbir şey öğretilmeden ve hiçbir fikre kapılmadan evvel yaratıcısını tanıyan bir yaratılış üzeredir. Bu fıtrat ancak kalbi bozan birtakım fikirlere kapılmasından sonra değişir, bozulur. Peygamber (s.a.v.) Efendimiz bu hususu şöyle dile getiriyor: "*Sen yüzünü Allah'ı birleyici olarak doğruca dine çevir. Allah'ın yaratma kanununa (uygun olan dine dön) ki, insanları ona göre yaratmıştır. Allah'ın yaratması değiştirilemez. İşte doğru din odur."*(Rum, 30) "Her doğan çocuk din (İslâm) üzeredir."[1]

Meşhur filozof Descartes bu fıtri hissi şöyle dile getiriyor: Kendi noksan anlayışıma rağmen zaman zaman kamil, (her yönüyle mükemmel, her şeyin ona muhtaç olduğu) bir zatın varlığını bizzat kendim de hissediyorum. Birdenbire ortaya çıkan bu his beni şu inanca sevk ediyor: Bu duyguyu benim içime yerleştiren bir zat vardır. O, öyle bir zat

[1] Müslim, Kitabul Kader, 23

ki bütün kemal (hiçbir noksanlığı olmayan, her şeye hükmeden) sıfatlarına sahiptir. İşte O Allah'tır."

Filozof Henry Berkson da şöyle diyor: "Tarihte ilimsiz, fensiz ve felsefesiz insan topluluklarının var olduğunu gördüm; ama dinsiz bir toplumun varlığına asla rastlamadım."

Peygamber (s.a.v.) efendimize savaş açan Mekke müşrikleri de Yüce Allah'ın varlığını kabul ediyorlar, yerleri ve gökleri O'nun yarattığını, rızıklandıran, menfaat ve zarar verenin ulu Allah olduğunu kabul ediyorlardı. Yalnız Allah'a putları da eş koşuyorlardı. *"And olsun onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı? diye sorsan, mutlaka Allah derler."* (Lokman, 25)

Gökleri ve yeri yaratanın Allah olduğunu kabul eden müşrikler O'nun insanları tekrar diriltip dünyada yaptıklarından hesap soracağına inanmak istemiyorlar. Çünkü dirilme olmadığı sürece diğer inandıkları kendi sefih hayatlarını sürdürmelerine engel değildir. Sümeyye'yi parçalatan müşrik önderler eğer ahiret inancını kabul ederlerse bunun hesabını vereceklerini biliyorlardı.

b) Akli Delil

İçinde yaşadığımız yeryüzü, kainatı oluşturan tüm gezegenler ve bütün canlılar, sonradan yaratılmıştır. Sonradan yaratılan, var edilen her şeyin de muhakkak bir var edicisi, yaratıcısı vardır. Zira bir şeyin hiçbir müdahale olmadan var olması mümkün değildir. Bir şeyin kendi kendini yaratması da imkânsızdır. Çünkü kendisi var olmadan önce yoktu. Yok olan bir şey kendi kendini nasıl var edebilir?

Bu kainat ve gözle gördüğümüz ve göremediğimiz şeylerin bir başka maddeden oluştuğunu söylesek bile yine o ilk maddenin bir yaratıcısının olması gerekir. Aynı şekilde böylesine birbiriyle uyumlu, hiçbir eksiklik ve aksamanın olmadığı kainatın işleyişini sağlayan bir yaratıcının bulunması da gereklidir.

Yüce Allah bu hususla ilgili olarak şöyle buyuruyor.

"*Yoksa kendileri hiçbir şey olmadan (bir Yaratıcı olmadan) mı yaratıldılar? Yoksa yaratanlar kendileri midir?*" (Tur, 35) *"O (yüce Allah) birbiriyle uyumlu yedi gök yaratmıştır. O Rahman'ın yarattığından hiçbir hitamsızlık göremezsin. Haydi çevir gözünü görebilir misin hiçbir çatlak bir kusur? Sonra yine çevir gözü tekrar tekrar. O göz sana bitap, zelil ve hakir olarak döner*." (Mülk, 3-4)

Bir kişi bahçelerle çevrili ve akarsuların ortasında inşa edilmiş, içi çeşit çeşit mobilyalarla döşenmiş, çeşit çeşit süslerle süsülenmiş bir

sanat harikası, muhteşem bir saraydan bahsetse ve bu sarayın kendi kendini yaptığını veya hiçbir usta çalışmaksınız aniden, bir anda meydana geldiğini söylese akıl hemen bu anlatılan şeyleri İnkâr edip yalanlama yolunu seçer ve bu sözün bir hayal mahsulü olduğuna karar verir. Çok gariptir. İnsan bu basit bir yapının kendi kendine bir usta olmadan var olamayacağını kabul ediyor da bu uçsuz bucaksız evrenin kendi kendine var olabileceğini nasıl benimsiyor? Halbuki evrenin yaratılışı insanın yaratılışından daha karmaşıktır.

Yüce Allah'ı inkâr eden inkârcılar İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye(r.h.) geldiklerinde İmam-ı Azam onlara:

"Size adamın birisi şöyle bir olay anlatsa bunun hakkında ne söylersiniz? Ganimetlerle ve mallarla dolu bir gemi gördüm. Bu gemiyi ardı ardına gelen dalgalar ve çeşitli yönlerden esen rüzgarlar doldurdular. Gemi normal seyrine devam ediyor, yalnız onu yürüten ne bir denizci ne de koruyan bir muhafız var." bu akla uyar mı? O gelen zındıklar dediler ki:

- "Bu aklın kabul etmeyeceği bir şeydir." Bunun üzerine Ebu Hanife (r.h.):

- "Subhanellah! Bir gemi denizin ortasında koruyucusuz ve kaptansız yürüyemiyorsa bu dünya kendi başına nasıl ayakta duruyor. Hareketleri çeşitli, vazifeleri değişken, etrafı uçsuz bucaksız bir dünya nasıl olurda bir yapıcı ve koruyucu olmadan var oluyor?" bunu dinleyen inkârcılar tümü ağladılar ve: "Doğru söyledin." deyip tevbe ettiler.[2]

Kainatta tesadüf eseri olarak yaratıldığını iddia edenlere karşı ünlü Pakistanlı bilim adamı Vahiduddin Han şu cevabı veriyor: "Eline on tane para al. Bu paraların üzerine 1'den 10'a kadar numara koy. Sonra onları cebine at ve karıştır. Sonra da bu paraları da 1'den 10'a kadar sırayla çıkarmaya başla ve her çıkardığın parayı geri at bir sonraki numaralı parayı al. Bu parayı geriye at bir sonraki numaralı parayı al. Bu şekilde 1 yazılı parayı ilk eline attığında bulmak yüzde bir ihtimaldir. Sırasıyla 1, 2, 3 ve 4 numaralı paraları çıkarman ise on binde bir ihtimaldir. Bu şekilde 1'den 10'a kadar sayıları sırasıyla çıkarman on milyonda bir ihtimaldir.[3]

On tane parayı numara sırasına göre peşi sıra çıkarmak on milyonda bir ihtimalse nasıl olurda şu kainattaki milyonlarca oluşumun

[2] Şeyh Hasan Eyyüb, Maallah, 68
[3] Vahiduddin Han, el-islâmu Yetehadda, 51

hiç sırasını şaşırmadan arka arkaya meydana gelmesi tesadüfen olabiliyor?

c) Şer'i Delil:

Asıllarının bozulmasına rağmen halen varlığını sürdüren Yahudilik ve Hırıstiyanlık da dahil olmak üzere bugün elimizde olan bütün ilahi kaynaklı deliller yüce Allah'ın varlığı ve birliğini haber vermektedir.

Bu ilahi dinler şeriat hükümlerinin bir kısmında birbirinden ayrılsalar da düşünce ve gayede müttefiktirler. O gayede insanları kula kul olmaktan kurtarıp, Allah'a kul etmektir.

Nitekim Mesih İsa (a.s.) yeni bir şeriatla değil, Musa (a.s.)'ın şeriatını tasdik ederek geldi. Matta İncil'inde "Ben Namus'u (Musa'yı) İnkâr etmek için değil, tamamlamak için geldim." ayeti bu gerçeği açıklar.

Yeryüzünün her tarafına yayılmış yüce Yaratıcıya ta'zim ve hürmet etmek için yapılmış havralar, kiliseler ve camiler Allah'ın varlığının inkârı mümkün olmayan delilleridir.

Son din olarak gelen ve kendinden önceki bütün dinleri neshedip yürürlükten kaldıran İslâm dininin ana kaynağı Kur'an-ı Kerim, insanları düşünmeye çağırıyor.

Kur'an-ı Kerim insanların gözü önünde 23 yıllık uzun bir zaman diliminde vahyolunmuştur. Hem doğulu hem de batılı tarihçiler ittifakla kabul etmişlerdir ki Hz. Muhammed (s.a.v.) diye bir peygamber Mekke'de çıkmış ve Medine'ye hicret ederek orada vefat etmiştir.

Yani tarihen sabittir ki Hz. Muhammed (s.a.v.)'e Kur'an isimli bir kitap inzal olmuştur: İşte son ilahi kitap olarak gelen Kur'an'da insanları Allah'ın varlığına ve birliğine iman etmeye çağırmaktadır.

"Deki Allah birdir. Sameddir. Doğmamış, doğurulmamıştır. O'na denk hiçbir kimse yoktur." (İhlas Sûresi)

Yüce Allah'ın Sıfatları

Kelime olarak sıfat, zatın bazı hallerine delalet eden veya vasıflanan zatı tanıtan gerekli alametlerdir. Yüce Allah, kendisini biz kulların daha iyi tanıyıp anlayabilmemiz için kemal sıfatlarıyla nitelendirmiş ve onları bizlere Kur'an-ı Kerim'inde bildirmiştir. Yüce Yaratıcı hakkında doğru bir bilgi elde etmek için O'nu isim ve sıfatlarıyla birlikte tanımayanlar Allah'a inandıklarını söyledikleri halde O'na şirk koşmaktan, herhangi bir yaratığa uluhiyet payesi vermekten veya uluhiyete

mahsus sıfatlardan herhangi birinde Allah'a ortak olabileceğini düşünmekten veya yaratıklara ait herhangi bir sıfatı yaratıcıya isnat etmekten kurtulamazlar.

Zati Sıfatlar

Bu sıfatlar yalnızca Yüce Rabbimize hastır ve O'nun dışında hiçbir varlıkta bulunmaz. Bunun için de bu sıfatlardan herhangi birisini başka varlıklara da izafe edenler Yüce Allah'a isyan etmiş, O'nu yalanlamış sayılırlar.

1. Vücud: Var olmak demektir. Allah Teâlâ'nın varlığı açık ve kesindir. O'nun varlığı kendisindendir ve var olması kendi zatının gereğidir, zorunludur. Eğer bir varlık için var olma özelliği zorunlu bir nitelik ise o varlık gerçek bir varlıktır. Allah'ın varlığı her şeyden öncedir. Hiçbir şey yokken O vardı ve kâinatta gördüğümüz her şeyi O var etti. Allah'ın yarattığı bu varlıklar, varlıklarını devam ettirebilmek için de yine yüce yaratıcıya muhtaçtırlar. Ama Allah varlığını devam ettirmek için hiçbir şeye muhtaç değildir.
2. *Kıdem:* Varlığının ezeli olması demektir. Yüce Allah'ın başlangıcı ve öncesi yoktur. Hiçbir şey yok iken O vardı. "Evvel ve ahir olan, zahir ve batın olan O'dur. Allah her şeyi bilendir." (Hadid, 3)
3. *Beka:* Yüce Allah'ın varlığının ebedi, sonsuz olması demektir. Zıddı ise fena, yok olmadır. Yüce Allah'ın varlığının başlangıcı olmadığı gibi sonu da yoktur. O'nun için yokluk, yok olduğu an düşünülemez. Çünkü yokluk ancak sonradan var olan varlıklar içindir.
4. *Vahdaniyet: Yüce* Allah'ın tek olması, zatında, sıfatlarında ve işlerinde bir tek olup, eşi ve benzerinin olmaması demektir.
5. *Kıyam bi Nefsihi:* Yüce Allah'ın varlığının kendisinden olması demektir. Yüce Allah var olması ve varlığını devam ettirmesi için hiçbir şeye muhtaç değildir. Her şeyi var eden O'dur. Var ettiklerinin varlıklarını dilerse devam ettirir, dilerse yok eder.
6. *Muhalefetün lil-Havadis:* Yüce Allah'ın sonradan olanlara benzememesi demektir. Yüce Allah kâinatta gördüğümüz varlıkların hiçbirisine benzemez. O'nu nasıl düşünürsek düşünelim O, düşündüklerimizin, hayalimizden geçirdiklerimizin hiçbirisine benzemez. Bunların tamamen dışındadır.

Subuti Sıfatlar

Bu sıfatların bazılarının benzerleri çok sınırlı ve vasıtalı olarak insanda da bulunursa da yüce Yaratıcının kendisine has olan bu sıfatlar sınırsızdır ve herhangi bir vasıtaya muhtaç değildir.

1- *Hayat:* Yüce Allah'ın diri olmasıdır. Allah (c.c.) ezeli ve ebedi olan zatıyla diri ve canlıdır. O'nun için ölüm, uyku, dalgınlık, gaflet gibi şeyler asla düşünülemez. Zira bu ve benzeri özellikler eksiklik ve güçsüzlüğün ifadesidir. Yüce Allah ise her türlü noksanlıktan uzaktır.

2- *İlim:* Yüce Allah'ın her şeyi bilmesi demektir. Yüce Allah'ın ilmi her şeyi kuşatır. Geçmiş ve gelecek; olmuş ve olacak her şeyi bilen ve bunları bilmek içinde öğrenmeye ihtiyacı olmayan yalnızca Allah Teâlâ'dır. O'nun ilmi sonradan kazanılmış değildir, sınırı da yoktur.

3- *İrade:* İstemek, dilemek demektir. Allah her dilediğini yapar ve istediği gibi hükmeder. Dilediğini yapar, dilemediğini yapmaz. Hiçbir kimse O'na etki edemez. Dilediklerini yapmak için de hiçbir şeye muhtaç değildir. Her şey O'nun dilemesiyle ve yaratmasıyla meydana gelmektedir.

4- *Kudret: F*ailin fiili yapabilmesini ve kendisiyle fiilin vaki olmasını mümkün kılan sıfattır. Allah Teâlâ'nın kudreti karşısında her şey çok kolay ve eşittir. En zor şeyler en küçük ve basit şeyler kadar kolaydır.

5- *Semi':* Yüce Allah'ın her şeyi işitip, duyması demektir. İnsanlar belli frekanslar arası sesleri işitebilirler. İşitmek için de birtakım organlara ve araçlara ihtiyaçları vardır. Yüce Allah ise bu tür organ ve araca ihtiyaç duymadan her şeyi işitir.

6- *Basar: Y*üce Allah'ın her şeyi görmesi demektir. O'nun görmediği hiçbir yer ve hiçbir şey yoktur. O'nun görmesine uzaklık, yakınlık, karanlık veya aydınlık gibi şeylerin hiçbir etkisi yoktur. Nerede olursa olsun olup biten her şeyi görür, bilir ve anında haberdar olur.

7- *Kelam:* Yüce Allah'ın konuşma sıfatıdır. Yüce Allah'ın seslere ve harflere ihtiyaç duymadan konuşması, emirlerini ve yasaklarını, peygamberlerine iletmesidir.

*8- Tekvin: Ö*rneksiz olarak bir şeyi yaratmak demektir. Yüce Allah; kainatta gördüğümüz her şeyi ezeli ve ebedi olan tekvin sıfatının bir gereği olarak yaratmıştır. Yaşamak, öldürmek, dirilmek, nimetlendirmek, cezalandırmak, affetmek gibi bütün fiilleri bu sıfatının gereğidir.

Meleklere İman

Melekler; Allah tarafından nurdan yaratılmış, insan gibi vücutları olmadığı için gözle görülmesi mümkün olmayan ruhani varlıklardır. Melekler devamlı olarak Allah'a kulluk ederler. Yemeleri, içmeleri, erkeklik ve dişilikleri yoktur. İbadetten başka hiçbir iş yapmazlar. Meleklerin bir kısmı da evrenin düzenini korumakla görevlidir. Bütün tabiat olayları görevli melekler tarafından düzenli bir şekilde idare edilir

Meleklere İman'ın Gerektirdikleri:

a) Meleklerin varlıklarına iman etmek.

b) İsmini bildiklerimize isimleriyle (Cebrail, Mikail, İsrafil, Ölüm Meleği (Azrail) gibi, bilmediklerimize ise icmalen (topluca) iman etmek.

c) Meleklerin bize bildirilen sıfatlarına (özelliklerine) iman etmek.

d) Melekler, Yüce Allah'ın emriyle insan suretine girebilir. Yüce Allah, Cebrail (a.s.)'i Peygamber (s.a.v.)'e ashabıyla otururken beyaz elbiseler içerisinde uzaktan gelen ama simsiyah saçlarında hiçbir yolculuk işareti görünmeyen bir surette göndermiştir.

e) Görevlendirildikleri vazifelerine iman etmek, "Cebrail" vahiy meleğidir. Yüce Allah'ın emirlerini peygamberlere iletmiştir.

f) Melekler, peygamberlere göründüğü gibi peygamber olmayan kişilere de görünürler. Bu konuda çok sayıda hadisi şerif vardır.

Meleklerin Görevleri:

Mikail: Rüzgar esmesi, yağmur yağması, yiyecek ve içecekler gibi, tabiat olaylarını düzenlemekle görevli melektir.

İsrafil: Kıyamet kopacağı zaman, dünya hayatının bittiğini ve ahiret hayatının başladığını ilan eden, Sur'a üflemekle görevlidir.

Ölüm Meleği (Azrail): Ölüm vakti gelen insanların ruhlarını bedenlerinden Allah'ın emriyle alan melektir.

Hafaza Melekleri: İnsanları kaza ve belalara karşı koruyan (hafaza) melekler.

Kiramen Katibin (yazıcı) Melekler: Yaptığımız iyilik ve kötülükleri belirlemekle görevli melekler.

Münker ve Nekir: Kabirde görevli olan sorgu melekleri.

Hamele-i Arş: Arşı taşıyan melekler.

Mukarrebûn ve İlliyyun: Allah Teâlâ'yı tesbih ve anmakla görevli melekler.

Bunların dışında Cenab-ı Allah'ı tesbih ve tazimle görevli sayısız melek vardır.

Meleklere iman, yüce Allah'ın büyüklüğünü, kuvvetini ve egemenliğini daha iyi tanımamızı, bize verdiği nimetlere daha çok şükretmemizi öğretir.

Cin ve Şeytan

"Cin" kelimesi sözlükte "Gizli ve örtülü varlık, görünmeyen şey." manasına gelir. Terim olarak ise, duyu organlarımız ile algılayamadığımız, ateşten yaratılmış ve çeşitli şekillere girebilen ruhani ve gizli varlıklara verilen isimdir.Kur'an-ı Kerim ve hadisi şeriflerde cinlerin varlığından bahsedildiği için bunların varlığını İnkâr etmek insanı dinden çıkarır. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de Cin sûresi diye mustakil sûre vardır. Cinler de insanlar gibi iman ve ibadetle emrolunmuşlardır. Cinler de tıpkı insanlar gibi yerler, içerler, evlenirler ve çoğalırlar. Erkeklik ve dişilikleri vardır. Doğarlar, büyürler ve ölürler. Cinler, Allah Teâlâ'nın izni olmadan hiç kimseye zarar veremezler.

Şeytan

Şeytan, cinlerden insanları saptırmaya çalışanlarına verilen isimdir. Kur'an-ı Kerim'de şeytanların ilki olanından "İblis" diye bahsedilir.

Şeytan da diğer cinler gibi ateşten yaratılmıştır. Hz. Adem'e secde etmediği için Allah Teâlâ'nın lanetine uğramıştır. Hz. Adem ve Havva'yı aldatarak cennettten atılmalarına sebep olmuştur. İman ehlinin baş düşmanı şeytandır. Şeytanların görevi, insanları hak yoldan saptırmaktır. İnsanın görevi ise Hak'da sebat edip şetanla ve şeytani düzenlerle savaşmaktır.

4. DERS

Ehli Sünnet Akaidi 2

Kitaplara İman

İnsanların dünya ve ahiret mutluluklarını temin etmek için yüce Allah peygamberlere ilahi kitaplar göndermiş, peygamberler de bu kitapları insanlara tebliğ etmişlerdir. Kitaplara iman etmek, onları kabul edip doğrulamak demektir. Bu kitaplar Allah tarafından gelmiştir.

İlahi kitaplar büyüklüklerine göre ikiye ayrılırlar:

a) *Suhuf* (sayfalar halinde olan kitaplar)

b) *Kitaplar* (büyük kitaplar)

Bir hadisi şerifte, indirilen sayfaların sayısı yüz olduğu ifade edilmiştir. Hz. Adem'e 10 sayfa, Hz. Şit'e 50 sayfa, Hz. İdris'e 30 sayfa ve Hz. İbrahim'e 10 sayfa. Ancak bu sayfalardan hiçbirisi günümüze ulaşmamıştır.

Kitap halinde olan dört büyük kitap:

Zebur, Hz. Davud (a.s.)'a; Tevrat, Hz. Musa (a.s.)'a; İncil, Hz. İsa (a.s.)'a; Kur'an ise Hz. Muhammed (s.a.v.)'e gönderilmiştir.

Kur'an'dan önce gönderilen kitaplar, zaman içerisinde değiştirilmiş, asılları bozulmuştur. Kur'an-ı Kerim insanlığa göderilen son ilahi kitap olması hasebiyle daha önce gelen ilahi kitapları neshetmiş, yürürlükten kaldırmıştır. Dolayısyla insanlığın önünde tek bir ilahi kitap vardır. O da Kur'an-ı Kerim'dir

Peygamberlere İman

Peygamber; "Yüce Allah'ın seçtiği ve kendisine indirdiği vahyi tebliğe memur ederek insanlara gönderdiği kimsedir. Peygamberlik, Allah vergisidir. Çalışıp çabalamakla ve ilim tahsili yaparak elde edilmez. Ancak Allah Teâlâ iyi kimselerden dilediğini peygamber olarak seçer.

Peygamberlerin Sıfatları:

1- Sıddık: Doğru olmak. Bütün peygamberler doğru sözlü ve dürüst insanlardır. Asla yalan söylemezler.

2- Emanet: Güvenilir olmak. Peygamberler her bakımdan en emin ve güvenilir kimselerdir. Emanetin zıddı olan hıyanet onlar için asla düşünülemez.

3- Fetanet: Akıllı ve zeki olmak. Peygamberler son derece zeki insanlardır. Bunun zıddı olan akılsızlık ve gaflet onlar için düşünülemez.

4- İsmet: Günahsız olmak. Peygamberler büyük küçük günah işlemezler. Allah Teâlâ tarafından koruma altındadırlar.

5- Tebliğ: Allah Teâlâ'dan aldıkları vahyi eksiksiz olarak bildirirler. Tebliğin zıddı olan kitman (gizlemek) onlar için asla düşünülemez.

Peygamberlerin Sayısı:

İlk peygamber Hz. Adem (a.s.), son peygamber de Hz. Muhammed (s.a.v.)'dir. Bu ikisinin arasında pek çok peygamberin gelip geçtiğini Kur'an-ı Kerim bizlere haber vermektedir. Kur'an'da adı geçen 25 peygamber vardır ve adları şunlardır:

1- Hz. Adem (a.s.) 2- Hz. İdris (a.s.) 3- Hz. Nuh (a.s.) 4- Hz. Hud (a.s.) 5- Hz. Salih (a.s.) 6- Hz. Lut (a.s.) 7- Hz. İbrahim (a.s.) 8- Hz. İsmail (a.s.) 9- Hz. İshak (a.s.) 10- Hz. Yakup (a.s.) 11- Hz. Yusuf (a.s.) 12- Hz. Şuayb (a.s.) 13- Hz. Musa (a.s.) 14- Hz. Harun (a.s.) 15- Hz. Davud (a.s.) 16- Hz. Süleyman (a.s.) 17- Hz. Eyyub (a.s.) 18- Hz. Yunus (a.s.) 19- Hz. İlyas (a.s.) 20- Hz. Elyasa (a.s.) 21- Hz. Zülküfl (a.s.) 22- Hz. Zekeriyya (a.s.) 23- Hz. Yahya (a.s.) 24- Hz. İsa (a.s.) 25- Hz. Muhammed (s.a.v.)

Ahiret Gününe İman

Ahiret Günü: İnsanların hesap ve ceza için dirilecekleri kıyamet gününe verilen addır. Ahiret günü (son gün) denmesinin nedeni ise cennet ehlinin cennete, cehennem ehlinin ise cehenneme yerleştirildiği son gün olmasındandır.

Ahiretin varlığı hem akli ve hem de nakli delillerle sabittir. Bütün ilahi dinler öldükten sonra insanların dirilip dünya hayatında işlemiş olduğu fiillerden hesaba çekilecekleri hususunda ittifak etmişlerdir.

Bu dünyadaki hayat ve içindeki her şey bir gün yok olacak ve insanlar bu dünyada yaptıklarının hesabını vermek üzere tekrar dirilecektir. İşte bu dirilişe de "Haşr" denir. Bütün insanlar kıyamet gününde hesaba çekilerek, iyiler mükâfat olarak sonsuz nimetlerle dolu cennete, kötüler ise sonsuz azabın tattırıldığı cehenneme yerleştirilecektir.

Cennet ve Cehennem

"Cennet"; nimetlerle dolu bir yerdir.Yüce Allah orayı kendisine gerektiği şekilde iman eden; Allah'a ve Resûlüne itaatini devam ettiren, ibadetini yalnızca Allah rızası ve Resûlüne tabi olmak için yapan müminlere hazırlamıştır. Orada gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve insanların hayallerine bile getiremeyeceği türlü türlü nimetler vardır.

"Cehennem" ise azaplarla dopdolu bir yerdir. Yüce Allah orasını kendisini inkâr eden ve elçilerine isyan eden, kâfirlere ve zalimlere hazırlamıştır. Orada insanın aklının alamayacağı derecede azap vardır.

Sûr'a Üfürüş

Kıyametin kopuşunu belirtmek ve kıyamet koptuktan sonra bütün insanların mahşer yerinde toplamak üzere dirilmelerini sağlamak için İsrafil (a.s.) tarafından iki ayrı zamanda sûr'a üflenecektir Birincisinde Allah Teâlâ'nın diledikleri hariç göklerde ve yerde olan her şey ölecek, yok olacaktır. Bu kıyametin kopuşudur. İkinci üfürülüşte ise insanlar dirilip mahşer yerinde toplanacaklardır. İki üfleyiş arasında ne kadar zaman geçeceği ise bilinmemektedir.

Ba's (Yeniden Diriliş)

Öldükten sonra yeniden dirilmeye "Bas, Ba'de'l Mevt" denir. Bu diriliş sûr'a ikinci defa üflenmekle olacaktır. İnsan vücudu bütün parçaları ve oganları ile dünyadaki şekilleriyle yeniden diriltilecektir.

Haşir ve Mahşer

Haşir: Kıyamet ve ba's (diriliş) vuku bulduktan sonra sıra haşre yani büyük toplanmaya gelir. İnsanların toplandıkları yere de "Mahşer"

veya "Arasat" denir. Kur'an-ı Kerim'de mahşerden bahseden pekçok ayet-i kerime vardır. Mahşerde herkes dünyada iken kimi lider olarak tanımış ve peşinden gitmiş ise, mahşerde de onun arkasından gider ve birlikte toplanırlar.

Ölüm-Ecel ve Şefaat

Ecel, hayatın son bulması, ölümün gelmesi demektir. Her ferdin bir eceli, yani hayatının sonu vardır. Ecel, Allah Teâlâ'nın takdiri olup asla değişmez. Ne vaktinden öne alınabilir ne de tehir edilebilir. Yüce Allah bu konuda şöyle buyuruyor:

Şefaat

Ahirette Hz. Peygamber (s.a.v.) Efendimiz ve diğer şefaat etmesine izin verilenlerin bazı mü'minler için tasavvut etmelerine denir. Şefaat günahkarlar içindir. Günahsızların buna ihtiyacı yoktur. Yüce Allah, Peygamber (s.a.v.) Efendimize bir lütuf ve ihsan olarak ahirette günahkar mü'minlere şefaatte bulunma selahiyetini bahşetmiştir. şefaatin sabit olduğuna dair Kur'an-ı Kerim ve sünneti Nebeviyyeden deliller vardır. (Bkz, Bakara, 255; Yunus, 3; Enbiya,28)

Ashab-ı Kiram

Ashab-ı Kiram hakkında yakışıksız sözler söylemek caiz değildir. Gerek ashab-ı kiram'ın kendi arasında meydana gelen münazaralardan ve gerekse herhangi bir sebepten dolayı onların aleyhinde konuşmaktan kaçınmak lazımdır. Zira o münazaralar bir içtihat neticesidir. Cennet ile müjdelenen on kişiyi tasdik etmek gerekir. Bunlardan birisine ta'n eden sapıtmış olur. Aşere-i Mübeşşere şunlardır:

1-Hz.Ebubekir, 2-Hz.Ömer, 3-Hz. Osman, 4-Hz.Ali, 5-Hz.Talha, 6-Hz.Zübeyr b. Avvam, 7- Hz.Sa'd b. Ebi Vakkas, 8-Hz.Said b. Zeyd, 9-Hz. Abdurrahman b. Avf, 10- Hz.Ebu Ubeyde b. Cerrah

Bu muhterem sahabeler bizzat Resûlullah (s.a.v.) tarafından cennetle müjdelenmişledir.

Kaza ve Kadere İman

Yüce Allah'ın olacak her şeyi önceden bilmesine "KADER", önceden bilip takdir ettiği şeylerin vakti gelince meydana gelmesine de "KAZA"

denir. İmanın altı esasından birisidir. Kainatta olan her şey Yüce Allah'ın kazası ve kaderiyle olmaktadır.

Tevekkül

Tevekkül, bir işte kendisine önceden verilen yetenek ve imkanları (harici ve enfüsi), dinin belirttiği metotlarla en iyi şekilde kullanıp, hayır yönünde işletmek, kötüye, zarara, şerre yol açan ihtimalleri kaldırmak, iyi niyet ve kararlılıkla çalışıp şartları lehine işleyecek şekilde tanzim etmek, bütün bunlardan sonra takdiri aşamayacağına göre (ona gücü yetmediğinden isyan veya ümitsizliğe kapılmadan) Allah Teâlâ'nın hükmünü beklemektir.

Mucize

Mucize: Peygamberlerin hak bir peygamber olduğunu isbat etmek için ümmetlerine gösterdikleri fevkalade/olağanüstü yani tabiat kanunlarının üzerindeki olaylardır. Hz. İbrahim (a.s.)'i ateşin yakmaması gibi. Tabiat kanunlarına "Sünnetüllah" denir. Allah Teâlâ'nın koyduğu bu kanunlar değişmez. Ancak Peygamberler için bir istinai hal olmak üzere geçici bir süre için tabiat kanunları tesirlerini icra etmekten menolunur.

Mucizeyi müspet bilimlerle izah etmeye kalkışmak mucizeyi mucize olma özelliğinden çıkarır. Onun için mucizede asıl olan akılla kavramak değil iman ve itikad etmektir. Zaten mucize aklın ve cari kanunların üzerinde olan bir hadisedir. Aklın ve müsbet ilimlerin sahasına sokularak yorumlanamaz.

Hz. Peygamber (s.a.v.) Efendimizden birçok mucizeler sadır olmuştur. Onun en büyük ve sürekli mucizesi ise Kur'an-ı Kerim'dir. Ayrıca kendisi çok sayıda mucize göstermiştir. Parmaklarından su akması, yediği yemeklerin bereketlenmesi, dualarının kabul edilmesi, eline aldığı çakıl taşlarının tesbih etmesi bu mucizelerden birkaçıdır.

Keramet

Peygamberlere verilen mucizeye karşılık velilere de keramet verilir. Keramet Yüce Allah'ın sevdiği bir kuluna ihsan ettiği bir atiyedir. Mucizede bir meydan okuma vardır. Keramette ise yoktur. Bir Peygamber ortaya çıkıp "Ben Allah Teâlâ tarafından gönderilmiş hak bir Peygamberim.

İnanmazsanız size mucize göstereyim." dediği halde veli olan bir kul "Ben veliyim, inanmazsanız size keramet göstereyim."diyemez.

Mucize ve Keramet

Mucize sözlükte "aciz bırakan, başkalarının benzerini yapmaktan aciz kaldıkları olağanüstü olay" manasına gelir.

Istılahta ise: Peygamberin hak bir peygamber olduğunu isbat etmek için ümmetlerine gösterdikleri fevkalade/olağanüstü yani tabiat kanunlarının üzerindeki olaylardır. Hz. İbrahim (a.s.)'i ateşin yakmaması gibi.

Tabiat kanunlarına "Sünnetüllah" denir. Allah Teâlâ'nın koyduğu bu kanunlar değişmez. Ancak Peygamberler için bir istinai hal olmak üzere geçici bir süre için tabiat kanunları tesirlerini icra etmekten menolunur.

Mucizeyi müspet bilimlerle izah etmeye kalkışmak mucizeyi mucize olma özelliğinden çıkarır. Onun için mucizede asıl olan akılla kavramak değil iman ve itikad etmektir. Zaten mucize aklın ve cari kanunların üzerinde olan bir hadisedir. Aklın ve müsbet ilimlerin sahasına sokularak yorumlanamaz.

Hz. Peygamber (s.a.v.) Efendimizden birçok mucizeler sadır olmuştur. Onun en büyük ve sürekli mucizesi ise Kur'an-ı Kerim'dir. Ayrıca kendisi çok sayıda mucize göstermiştir. Parmaklarından su akması, yediği yemeklerin bereketlenmesi, dualarının kabul edilmesi, eline aldığı çakıl taşlarının tesbih etmesi bu mucizelerden birkaçıdır.

Keramet, Yüce Allah'ın sevdiği bir kuluna ihsan ettiği bir atiyedir. Mucizede bir meydan okuma vardır. Keramette ise yoktur. Bir Peygamber ortaya çıkıp "Ben Allah Teâlâ tarafından gönderilmiş hak bir Peygamberim. İnanmazsanız size mucize göstereyim." dediği halde veli olan bir kul "Ben veliyim, inanmazsanız size keramet göstereyim."diyemez.

Mucizeyi peygamber izhar eder. Keramette ise zuhur esastır. Veli kendisinden zuhur eden kerameti bazen bilir, bazen de bilmez. Keramet çoğunlukla veli istemeden zuhur eder. Kendisinden keramet zuhur eden veli çoğunlukla korkuya kapılır. Çünkü bu hallerin imtihan olmasından endişe eder.

Peygamberlerden mucize olarak zuhur eden hadiselerin velilerden de keramet olarak zuhur etmesi mümkündür. Kendisinden keramet

sadır olan bir velinin kerameti aynı zamanda tabi olduğu peygamberi için de mucize olarak kabul edilir. Zira bir veliden keramet zuhur etmesi için tabi olduğu peygambere tam ve kâmil manada bağlı bulunması şarttır.

İman ve amel-i salihten uzak olan kimselerde görülen olağanüstü şeylere ise "istidrac" denir. Bu hususta insanların çok uyanık olması gerekir. Son devrin en büyük mürşid ve davetçisi Mehmet Zahit Kotku hazretleri bu hususta şu uyarıları yapıyor:

"Bazı günahkâr insanlarda bu gibi hadiseler görülürse de sakın onun kemalatına atfetmeyiniz. Hele bu devirde birçok kimseler şeyhlik iddiasıyla başlarına birtakım zayıf kimseleri toplarlar. Namaz yok, oruç yok, itikadları bozuk, tesettür yok. Herkesin de pek hoşuna gider. Bu gibi kimseler gökte uçsalar sakın inanmayınız. Cenab-ı Hakkın bizden istediği keramet değil istikamettir. Bunun için Yüce Allah "Allah de sonra da istikametten ayrılma"(İsra,70) buyurmuştur. Bu ne kadar mühim bir ders-i ibrettir. İstikamet kadar güzel ve kıymetli bir şey yoktur.

İslâm Akidesinin Özellikleri

1) İslâm akidesi her türlü noksan sıfatlardan münezzeh olan yüce Allah'a iman etmeye çağırır.
2) İtikadi hükümler, ezeli, ebedi ve sabit hakikatlerdir, Peygamberden peygambere, ümmetten ümmete değişmezler.
3) Bütün semavi kitapların birinin diğerini doğruladığını ve son gelenin önce geleni tamamlayıp yürürlükten kaldırdığını ikrar eder.
4) İslâm akidesi her ferdi mes'uliyyetin merkezi kabul edip herkesi kendi yaptığından sorumlu tutar. Bir kişinin başka bir kişinin sorumluluklarını yüklenmeyeceğini bildirir.
5) Mutlak hakimiyeti (egemenliği), haram ve helal kılma yetkisini yalnızca bir olan Allah'a vermeyi emreder. Hiçbir beşerin, kralın, devlet başkanının, parlementerin, din adamının Allah'ın helal kıldığı bir şeyi yasaklama yetkisi yoktur. Aynı şekilde hiçbir beşerin Allah'ın haram kıldığı, yasakladığı bir şeyi helal kılma, serbest bırakma yetkisi de yoktur. Allah'ın dininin hükümlerine aykırı hükümler, kanunlar koyanlar kendilerini tanrılaştıran birer tağutturlar.

OKUMA PARÇASI: 1

YABANCI ERKEKLERLE KONUŞURKEN SÖZÜ YUMUŞAK BİR EDA İLE SÖYLEMEYİN

"Sözü yumuşak, tatlı bir eda ile söylemeyin ki, kalbinde hastalık bulunan kimse kötü şeyler ümit etmesin." (Ahzab, 32)

İslam geldiği zaman o günkü diğer toplumlar gibi Arap toplumu da kadına bir zevk ve cinsel doyum aracı olarak bakıyordu. İnsanlık bakımından onu aşağı bir düzeyde görüyordu. Bunun yanı sıra iğrenç bir cinsel anlayış, güzellikten zevk alma duygusunun alçalması, sadece bedensel açlığın giderilmesi ile ilgilenme, yüksek, sakin ve tertemiz güzelliğe ilgi duymama gibi aşağılayıcı özellikler kol geziyordu. Bu sapıklıklar kadının bedenini konu alan cahiliye şiirinde, sadece kadının bedeninin kaba yerleri ile ve kaba anlamları ile ilgilenişinde kendini göstermektedir.

İslam gelince ilk iş olarak toplumun kadına bakışını yükseltti. İki cins arasındaki ilişkilerde insani yönü ön plana çıkardı. Çünkü kadın-erkek arasındaki ilişki sadece bedenin açlığını gidermek, et ve kanın heyecanını dindirmek demek değildir. Bu, bir tek nefisten meydana gelen iki insani varlığın (erkek ve kadının) birleşmesidir. Bu iki cins arasında sevgi ve şefkat vardır, birleşmelerinde huzur ve rahat vardır. Ayrıca bu birleşmenin bir hedefi vardır ve bu hedef, insanın yaratılmasına, yeryüzünün imarına ve insanın bu yeryüzüne Allah'ın yasası uyarınca halife olarak atanmasına ilişkin yüce Allah'ın iradesi ile bağlantılıdır.

Aynı şekilde islam aile bağlarını yeni baştan düzenledi. Aile yuvasını toplumsal düzenin temeli olarak öngördü. Bu yüzden bu yuvanın korunması, gözetilmesi, onun atmosferini kirleten her türlü duygu ve düşünceden arındırılması için geniş önlemler aldı.

Toplumun dayandığı olan ailenin güçlendirilmesi amacı ile özellikle ruhsal temizliğe ve iki cins arasındaki ilişkilerin arındırılmasına, bu ilişkinin her türlü çirkinlikten korunmasına, hatta salt bedensel ilişkilerde bile kaba şehvetten arındırılmasına yönelik kesintisiz direktifler de islam eğitim yönteminin önemli bir parçasını oluşturur.

"Sözü yumuşak, tatlı bir eda ile söylemeyin ki, kalbinde hastalık bulunan kimse kötü şeyler ümit etmesin."

Burada Peygamber efendimizin eşlerinin yabancı erkeklerle konuştukları zaman, erkeklerin şehvetlerini uyandıracak, duygularını tahrik edecek, kalplerin hastalıklarını ümitlendirecek, arzularını heyecanlandıracak şekilde yumuşak ve tatlı bir eda ile konuşmaları yasaklanıyor.

Peki yüce Allah'ın bu tür bir davranıştan sakındırdığı bu kadınlar kimlerdir? Bunlar, Hz. Peygamberin hanımları ve mü'minlerin analarıydı. Ve bunlara ilişkin olarak ilk akla gelen düşünce, hiç kimsenin onlar hakkında kötü bir düşünce beslemeyeceği, hiçbir hasta kalbin kötü bir ümide kapılmayacağıdır. Hem bu sakındırma hangi dönemde oluyor?... Hz. Peygamberin döneminde. Gelmiş geçmiş bütün yüzyıllar içinde insanlığın en seçkin, en temiz döneminde. Ne var ki erkekleri ve kadınları yaratan Allah, eğer yumuşak konuşur, kelimeleri tatlı ve ince bir edayla çıkarırsa kadının sesinde erkeklerin kalplerindeki ümidi harekete geçiren, fitne ateşini alevlendiren bir özellik olduğunu bilir. Ayrıca Peygamberin hanımı da olsa, mü'minlerin anası da olsa herhangi bir kadın karşısında tahrik olan, kötü ümitlere kapılan hasta kalpli insanların her dönemde ve her toplumda mevcut olduklarını bilir. Bu yüzden tahrik edici sebepler temelden ortadan kaldırılmadıkları sürece pislikten temizlenmek, kirden arınmak mümkün değildir.

Ya içinde yaşadığımız şu günlere ne demeli? Fitnenin kol gezdiği, şehvetlerin tahrik olduğu, cinsel arzuların açıkça sergilendiği bu hasta, kirli ve aşağılık çağımızda ne yapmalı? İçindeki her şeyin insanı baştan çıkardığı, şehvet duygusunu kamçıladığı, içgüdüleri uyandırdığı, kızgın cinsellik ateşini körüklediği bir atmosferde yaşayan bizler ne yapmalıyız? Kadınların kırıtarak konuştuğu, seslerini alabildiğine tahrik edici bir tonda çıkardığı, kadınlığın tüm baştan çıkarıcı unsurlarım, seksi çağrıştıran tüm imalı davranışları, şehvetin ateşini alevlendiren tüm tavırları konuşmalarına ve nağmelerine yansıttığı bu toplumda, bu çağda, bu atmosferde ne yapmalıyız? Bu kadınlar nerede, temizlik nerede? Böylesine kirli bir atmosferde temizlik nasıl varlığını koruyabilir? Çünkü bizzat günümüzün kadınları, davranışları ile ve sesleri ile yüce Allah'ın seçkin kullarından uzaklaştırmak istediği pisliklerdir.

"Daima ciddi ve ağır başlı söz söyleyin."

Bundan önce yüce Allah onların yumuşak ve edalı söz söylemelerini yasaklamıştı. Şimdi de ciddi meselelerde söz söylemelerini, çirkin sözleri ağızlarına almamalarını emrediyor. Çünkü konuşmanın konusu da tıpkı konuşmada kullanılan kelimeler gibi cinsel arzuları uyandırabilir. Bu yüzden er veya geç peşinden başka bir şeyin gelmemesi için

bir kadınla yabancı bir erkek arasında nağmeli ve imalı bir konuşma, şakalaşma ve eğlenme, tatlı tatlı sohbet etme ve mizah olmamalıdır.

Her şeyi yaratan, yarattıklarını ve yapısal özelliklerini bilen yüce Allah'tır. Mü'minlerin tertemiz annelerine bunları söyleyen. Gelmiş geçmiş tüm zamanların en iyisinde yaşayan insanlarla konuşurken herhangi bir çirkin eğilime imkan vermemek için... (Fizilal, Ahzab Sûre-i celilesi, 32. Ayetin tefsiri)

Kadının sesi

"Kadın her şeyiyle olduğu gibi sesiyle de çekici, büyüleyici ve tahrik edicidir ve aslında bu onun çirkin olduğunu değil, güzel olduğunu gösterir. Birer nimet demek olan çekici yönlerini, bu arada sesini fitneye sebep olmak ve tahrik etmek için kullanırsa, yani konuşmasını kırıla döküle ve kadınsı biçimde yaparsa, ya da nağmeli sözlerle normal konuşurken zaten tahrik edici olan sesini daha da etkileyici hale getirirse, sesi avret olduğundan değil de, fitneye sebep olacağından haram olur. Vakarlı ve karşısındakine ümit kestirici edayla konuşursa haram olmaz." (*F. Beşer, Hanımlara Özel İlmihal, 314)*

5. DERS

İslâm'da Kadının Yeri ve Değeri

İslâm gelince ilk iş olarak toplumun kadına bakışını yükseltti. İki cins arasındaki ilişkilerde insani yönü ön plana çıkardı. Çünkü kadın-erkek arasındaki ilişki sadece bedenin açlığını gidermek, et ve kanın heyecanını dindirmek demek değildir. Bir tek nefisten yaratılan bu iki cins arasında sevgi ve şefkat vardır, birleşmelerinde huzur ve rahat vardır. Ayrıca bu birleşmenin bir hedefi vardır ve bu hedef, insanın yaratılmasına, yeryüzünün imarına ve insanın bu yeryüzüne Allah'ın yasası uyarınca halife olarak atanmasına ilişkin yüce Allah'ın iradesi ile bağlantılıdır. İslâm'ın kadını ne denli yücelttiğini anlamak için önce İslâmiyetle ilk muhatab olan cahiliye Araplarında kadının ne durumda olduğuna kısaca bir göz atalım.

Cahiliye devrinde kadın adeta bir eşya gibi alınıp satılıyor, her türlü işkence ve hakarete layık görülüyordu. Hakkı yeniyor, serveti yağmalanıyor, mirastan mahrum bırakılıyor, kocasının ölümünden sonra istediği bir erkekle evlenmesi yasaklanıyordu. Kabilelerin birçoğu kız çocuğu sahibi olmaları kendilerini alçaltıp utandıracağına inanıyorlardı. Bu kabilelerden herhangi bir kişinin kızı olduğunda ya onu öldürmesi gerekiyor, ya da milletin bütün ayıplamalarına, töhmetine kulağını tıkaması gerekiyordu. Kur'an-ı Kerim bu hususu şöyle açıklıyor:

"Onlardan birine kız çocuğu olduğu müjdelenince öfkelenir ve yüzü kapkara kesilir, bu müjdeden ötürü milletten saklanır, acaba o çocuğu zillet ve horluğa katlanarak yaşatsam mı yoksa toprağamı gömsem." (Nahl, 68-69)

Erkek çocuklarına çok iyi davranmalarına karşılık kız çocuklarını bazı Arap kabileleri açlık korkusuyla öldürüyorlardı. "Cahiliye devri Arapların da pederşahi (baba otoritesine dayalı) bir aile yapısı vardı. Evlenme bilhassa göçebe Araplarında karı-koca arası bir hayat ortaklığı fikrinden çok, mehir karşılığı erkeğin kadına sahip olması şeklinde anlaşılırdı. Koca onları geçindirmek kaydıyla istediği sayıda evlenebilirdi.

Bunda bir sınır yoktu. Kocanın ölümü halinde kadın diğer mallar gibi kocanın mirasçılarına geçerdi."[1]

Bu mirasçı isterse onunla evlenir, isterse başkasıyla evlendirerek mihri kendisi alırdı. [2]

Cahiliye döneminde Arap kadınları süslenme ve elbiseye çok önem verirlerdi. Bilhassa dışarı çıkarlarken imkânları ölçüsünde en iyi şekilde giyinip süslenirlerdi.[3]

İbn-i Kesir de tefsirinde şöyle der: Cahiliye döneminde kadın göğsünün üzerinde herhangi bir örtü olmaksızın erkekler arasında dolaşırdı. Bazan boyun, saçlarının uçları ve kulağındaki küpeler açıkta kalırdı. Bu yüzden yüce Allah mü'min kadınlara bedenlerini örtmelerini ve dikkat çekici davranışlardan kaçınmalarını emretti.

Yoksulluğun ve yozlaşmanın had safhada olduğu Arap toplumunda fuhuş alabildiğine yayılmıştı. Evlilikler, günlük, haftalık ve aylık olarak mut'a şeklinde yapılabiliyordu. Ancak seçkin, saygın ailelerin kadınlarına böyle bir uygulama yapılmazdı. Hatta bu zümrenin kadınları ticaret yapabiliyorlardı.

Cahiliye zaman içindeki belli bir dönem değildir. Cahiliye belli bir hayat düşüncesi olan belli bir toplumsal durumdur. Bu düşünce ve bu durum herhangi bir zamanda herhangi bir yerde ortaya çıkabilir. Bir yerde bunların ortaya çıkması cahiliyenin varlığının kanıtıdır.

Bu ölçüden hareketle anlıyoruz ki, şu anda biz, insanlık bakımından aşağının aşağısı bir bataklığa yuvarlanmış, kaba duygulu, hayvan düşünceli, kör bir cahiliye döneminde yaşıyoruz. Böyle bir hayatı yaşayan ve yüce Allah'ın insanlar için kirden, pislikten arınma, ilk cahiliye hayatından kurtulma aracı kıldığı temizlik ve arınma yöntemlerine başvurmayan bir toplumda temizliğin, bereketin ve arınmışlığın söz konusu olamayacağını anlıyoruz. (Fizilal)

İslam, kadın ve erkeği bir elmanın iki yarısı olarak saymıştır. *"Ey iman edenler! Sizi bi tek nefisten yaratan Rabbinizden korkun."*(Nisa,1) Kur'an-ı Kerim, kadın olsun erkek olsun bütün insanlara gönderilen ilahi bir kitaptır. İslâm'da erkek-kadın ayrımı yoktur. *"Siz birbirinizdensiniz."* (Al-i İmran, 195) ayet-i kerimesi bu gerçeği açıklar. Allah Resûlü (s.a.v.) de şöyle buyurmuştur: "Kadınlar erkeklerin yarısı/yarımıdır."[4]

---

1 Sosyal Hayatta Kadın; İsav Tartışmalı İlmi Top. Dizisi, S, 11
2 Taberi, Camiu'l-Beyan Fi Tefsiri'l-Kur'an, IV/307; Nisaun-Havle'r-Rasul, 27
3 Sosyal Hayatta Kadın; İsav Tartışmalı İlmi Top. Dizisi, S, 15
4 Ebu Davud, 204, Tirmizi, 105

Nitekim ilk ilahi emirlerden Hz. Adem (a.s.) ve Hz. Havva birlikte sorumlu tutulmuşlar ve yasaklanan ağaçtan her ikisi de yedikleri için cennetten çıkarılmışlardır.

"*Ey Adem! Eşin ve sen cennette kal, orada olandan istediginiz yerde bol bol yiyin, yalnız şu ağaca yaklaşmayın; yoksa zalimlerden olursunuz.» dedik*." (Bakara, 35)

"*Erkek olsun, kadın olsun; kim mü'min olarak sâlih bir amel işlerse, artık ona elbette hoş bir hayat yaşatacağız! Ve muhakkak onlara (âhirette) mükâfâtlarını, yapmakta olduklarının daha güzeli ile vereceğiz!*" (Nahl, 97)

O halde erkek ve kadının yaratılışı bir cinstendir ve dolayısıyla da ikisinin birbirinden ayrışmayan ortak özellikleri vardır. Ancak şu kadar var ki her iki cinsinde yaratılış özelliklerinden kaynaklanan kendilerine özgü öncelikleri vardır.

"Kararıp ortalığı bürüdüğü zaman geceye and olsun. Açılıp aydınlattığı zaman gündüze and olsun. Erkeği ve dişiyi yaratana and olsun ki: Doğrusu sizin çalışmalarınız çeşitlidir." (Leyl, 1-4)

Erkek ve kadın gece ile gündüzün birbirini tamamladığı gibi birbirlerini tamamlarlar. Ayrı kaldıklarında ikisi de noksandır. Pek tabi ki gece ile gündüz birbirinden çok farklıdır ama her ikisinin de insan hayatında önemli yeri vardır. Gündüz rızık peşinde koşma, çalışma, hareket vakti olup gece ise sukün ve istirahat vaktidir. Tıpkı gece ve gündüz gibi erkek ve kadın da toplum hayatında ayrı ayrı görevleri vardır.

İslâmiyet; ezilen ve sömürülen her insanın yanında olduğu gibi cahiliye devrinde horlanan, aşağılanan kadının da yanında yer almış, onun toplumdaki yerini yükseltmek ve ona layık olduğu değeri kazandırmak için haklar vermiş, emirler ve yasaklar koymuştur. Kadına hiçbir hak tanımayan, onu bir eşya mesabesinde gören cahiliye anlayışına karşı Kur'an-ı Kerim şöyle itiraz etmiştir:

"Erkeklerin kadınlar üzerinde bulunan hakları gibi, kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır." (Bakara, 228) Ailenin uyum içinde yürümesini sağlamak için de: "*Erkeklerin kadınlar üzerinde hakları bir fazladır."* buyurarak aile reisliğini yaratılışı icabı bu işe daha yatkın olan erkeğin sorumluluğuna vermiştir. Erkeğin ailenin geçimi için harcamalarda bulunması, ailenin idaresini yürütmesi ve aileyi koruması ona bu dereceyi kazandırmaktadır. Bununla beraber erkeğin bu görevi kötüye kullanmaması için uyarıldığı da ortadadır.[5]

[5] Hak Dini Kur'an Dili, 2/785

Resûlullah (s.a.v) kendisini ziyarete gelen kadınlarla ilgilenir, onların hal ve hatırlarını sorardı.[6] Kızı Fatıma (r.a.) yanına geldiği zaman ayağı kalkar, onun elinden tutar, öper ve yanına oturtturdu.[7] Hanımlarının yanına girerken her birisine selam verip hal ve hatırlarını sorardı.[8]

Resûlullah (s.a.v.) bu ihtimam ve değeri yalnızca kendi hanımlarına ve yakınlarına değil, tüm sahabe kadınlarına karşı gösterirdi. Hanım sahabeler de kendilerine bu denli değer veren, onları cahiliye devrinin zulüm ve istibdadından kurtaran Resûlullah (s.a.v.)'e son derece bağlı kalmışlar ve kendi canlarından aziz bilmişlerdir. Nitekim Uhud savaşında oğlunu, kardeşini ve kocasını birlikte kaybeden Hint bint Amr Resûlullah (s.a.v.)'in hayatta olduğunu öğrenince: "Bundan sonra her musibet bana hafif gelir"[9] diyebilmiştir.

Şurası unutulmamalıdır ki, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e peygamberlik ihsan buyurulduğu zaman ona ilk inanan diğer bir tabirle İslâm tarihinde ilk Müslüman olan Hz. Hatice validemizdir. Hz. Peygamberle birlikte ilk namaz kılanlardan biri de yine odur.[10]

Resûlullah (s.a.v.) "Sizin en hayırlınız ailesine en hayırlı davrananızdır."[11] buyurarak kadınlara iyi davranılmasını emretmiştir.

Anne konumunda olan kadına ise daha fazla ihtiram göstermeyi, saygı duymayı, ona iyilikte bulunmayı emretmiştir. Yüce Allah'ın "Biz insana anne babasını tavsiye ettik." ayet-i kelimesi ve savaşa çıkmak için izin isteyen bir sahabeye "Senin annen var mı?" diye sorup "evet" cevabını alınca "Öyle ise dön eve ona hizmet et. Zira cennet onun ayakları dibindedir." diye emir buyurması bir kadın olan annenin İslâm nezdinde ne kadar çok saygıya değer olduğunu en açık bir şekilde gözler önüne sermektedir.

Resûlullah (s.a.v.) Müslüman kadınların yanı sıra müşrik kadınlara da iyi davranılmasını emretmiştir. Bu manada Hz. Ebubekir (r.a.)'in kızı Esma şu olayı anlatıyor:

---

6 İbni Kuteybe, Uyunu'l-Ahbar: 3/15

7 İbni Abdi'r-Rabbih: el-İkdül-Ferid, 3/223-224

8 Müslim, 1046

9 el-Vakidi; 1/265

10 İbni Said, Tabakat, 8/17; M. Tayyib Okiç, İsl. Kadının Eğitimi Ve Öğretimi

11 Nesai:6/11, İbni Mace, 2781, Ahmed b. Hambel, 3/423, İbni Hacer Askalani, el İsabe fi Temyizi's-Sâbe, 1/220-221

"Resûlullah (s.a.v.) zamanında müşrik olan annem bana geldi. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Annem bana geldi ve benim iyilik ve lütfümü beklemekte buna arzu duymakta, şimdi ben onunla görüşeyim mi?" diye sordum. Resûlullah (s.a.v.) tereddütsüz bir şekilde: "onunla görüş" cevabını verdi."[12]

Hiç şüphe yok ki İslam; cahiliye döneminde haysiyet ve şerefi ayaklar altına alınıp çiğnenen kadını, ahlakın iflas ettiği en dip noktadan alıp en zirveye, çok yüksek bir mevkiye taşımıştır. Kız çocuğuna baba olmaktan dahi utanan[13] hatta küçücük yavruları diri diri toprağa gömen[14] bir toplum anlayışına karşılık "Kimin iki kızı veya iki kız kardeşi olursa onların terbiyesini güzel yaparsa cennete girer." diye buyurarak en büyük ahiret mükâfatını kız çocuklarının maddi ve manevi sorumluluklarını üzerine alan anne-babalara va'detmiştir.

Bugün çağdaş cahiliyeye bir göz atacak olursak kadının İslâm'la kazandığı bütün faziletlerinin elinden alındığını, İslâm'ın ona ana olarak, bacı olarak, eş olarak, kız evladı olarak kazandırdığı yüksek mevkiini tümüyle kaybettiğini, evinin sultanı iken üç kuruş ücret karşılığı birilerinin gönüllü tutsağı haline geldiğini görürüz.

Batılı kadının, batılı erkeklerin nazarında gözlerini ve şehvetlerini tatmin etmekten öteye geçmeyen ve etten ve kandan oluşan; hiçbir manevi değeri olmayan bir meta haline geldiğini görüyoruz. Kadını sözde özgürleştirmek adına yapılan her şey onu aslından/ yaratılış fıtratından uzaklaştırmıştır. Hıristiyan Avrupa'da gördüğü zulümlere bir tepki olarak orta çağ karanlığında (bu tanım Avrupalılara aittir ve onların yaşadığı karanlık dönemi ifade eder. Aynı dönemde Müslümanlar ise altın çağını yaşıyorlardı) uğradığı zulümlerin intikamını almak için meydanlara inmiş ama yırtıcı okyanus dalgalarından kendini kurtaracak dingin bir limana ulaşamamıştır. Bu dönemde aile büyüklerinin insan muamelesi yapmadıkları batılı kadına şimdi de, sermaye patronları, burjuva gençleri yine aynı yaklaşımı göstermekte; kadın gençken onun vücudundan ve ucuz iş gücünden yararlanmak için ona yaldızlı sözler sarf etmekte ama yaşlanınca da bir başına ölüme terk etmektedir. Batı'da kadına yapılan kötü muamelelerin, ırza geçmelerin

---

12 Buhari, 3/142

13 "Onlardan birine kız çocuğu müjdelendiği zaman içi öfkeyle dolarak yüzü kapkara kesilir." (Nahl, 58)

14 "Ve sorulduğu zaman o diri diri toprağa gömülen kıza "hangi günah yüzünden öldürüldünüz diye." (Tekvir, 8-9)

istatistikleri korkutucu boyutlara ulaşmıştır. Zaten İslâm'ın getirdiği nizamdan başka arayışlar, yönelişler bir serap olmaktan öteye geçmesi de beklenemez.

İslâm kadına anne olarak, eş olarak, kız kardeş olarak ve evlat olarak en büyük değeri vermiş, onun narin vücuduna ağır gelebilecek hiçbir maddi külfet yüklememiştir. Kız çocuklarının ve kadınların nafakalarını ailenin erkek bireylerinin üzerine yükleyerek aslında onlara pozitif ayrımcılık yapmış, sorumluluktan kurtarmıştır.

İslâm toplumunda kadın evinin kraliçesi, savaş kahramanlarının annesi olarak toplumu oluşturan en küçük ve en mühim cemiyet olan ailenin temel taşıdır. O süslü elbiseler, boyalı yüzler, uzun tırnaklar ve müstehcen kıyafetler giyerek kırıta, sırıta sokakta gezdiği sürece aile ortamında gördüğü ilgi ve bulduğu huzuru asla göremeyecektir. Gençliğinde şurada burada eğlenip erkeklerin maskarası konumuna düşürülen kadın; yaşlandığında da toplumun dışına itilecek, yalnız ve kimsesiz bir şekilde acılarıyla dört duvar arasında kalacaktır.

İslâm toplumlarının dimdik ayakta durmasını sağlayan kurmuş oldukları güçlü aile yapılarıdır. Müminler topluluğu kurulan aile bağları sayesinde her türlü sevinci ve kederi birlikte yaşarlar, bir kişinin tek başına üstesinden gelmesinin mümkün olmadığı her türlü sıkıntıları da birlikte göğüsleyerek hayatın yaşanmaz bir hale gelmesine engel olurlar. Bizi biz yapan ve asırlardır ayakta durmamızı sağlayan işte bu bozulmamış aile yapımızdır. Irkçı emperyalistler bizim bu durumumuzu çok iyi bildikleri için asıllardır bu yapıyı bozmaya çalışmışlardır. Televizyonlarda sabahtan akşama kadar oynatılan gelin kaynana dizileri adeta bir bombardıman gibi ailenin üzerine hücum etmektedir.

İslâm düşmanlarının gerek eğitim, gerek gazete ve dergiler, gerekse sahip oldukları yüzlerce televizyonla aile ocağına yapmış olduğu hücumlar maalesef etkili olmuş, mütedeyyin ailelerde dahi gelinle kaynana, kocayla karı arasında ceviz kabuğunu doldurmayacak türden tartışmalarla aile huzuru bozulmuş, birçokları da boşanmayla neticelenmiştir. Bütün bu olumsuz havaya rağmen asrı saadet ikliminden bir nefes olsun soluyanlar İslâm ailesinin sapasağlam ayakta durmasını sağlamaktadırlar.

6. DERS

İbâdet Nedir ve Mükellefin Görevleri Nelerdir?

İbâdet Nedir?

a) *Sözlük Anlamı*: İbadet, "abd" kökünden türemiş olup sözlükte, itaat etmek, boyun eğmek, köle edinmek, bağlanmak, anlamına gelir.

b) Dini Terim Anlamı: Niyete bağlı olarak yapılması sevap olan, Cenab-ı Hakka yakınlık ifade eden, özel bir şekilde yapılan taat ve fiillerden ibarettir. Bu bizi yoktan var eden, bize sayısız nimetler bahşeden Yüce Allah'ı ta'zim (yüceltmek) amacını güden kulluk görevidir.[1]

Allah'ın rızasını kazanmak için, O'nun kanunlarına karşı hükümler ortaya çıkaran Tağuti güçleri şiddetle reddetmek gerekiyor.

Allah'ın razı olduğu fiiller, davranışlar ve sözler çok geniş çaplıdır. Namaz, oruç, hacc, zekât, doğruluk, iyiliği emretmek, münkerden sakındırmak, kafirlere ve münafıklara karşı cihad etmek, komşuya ve akrabaya yardım etmek, Kur'an okumak, dua etmek, Allah'ı zikretmek, yoldaki herhangi bir engeli kaldırmak, tebessüm etmek, iyilik yapmayı düşünmek gibi fiil ve davranışların tamamı ibadet kapsamına girer.

Bugünkü Müslümanların birçoğu ibadeti namaz, oruç, zekât, hacc ve umreden ibaret sayıyor. Hâlbuki ibadet, insanların yemesinden içmesine, devlet idaresinden ev işlerine, siyasetten ekonomiye kadar bütün her alanı içine almaktadır. Bu, böyle olmasa yaradılış gayemizin bir anlamı olmaz. "*Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."*(Zariyat, 56) ayeti kerimesi bu gerçeği açıklar.

İbadet; Allah'ın koyduğu kanunların helali helal, haramı haram, farzı farz kılan ve şer'i cezaları tanzim eden hükümlerine boyun eğmektir. Bu bakımdan şeairi dinin belli başlı bir takım esaslarını yerine

[1] Hak Dini Kur'an Dili, M. Hamdi Yazır, I/95

getirip namazını kılan, zekâtını veren, orucunu tutan, hacc ve umresini yapan; ancak umumi ve hususi hayatında, toplum ve devlet işlerinde Allah'ın koyduğu kanun ve hükümlerden başkasını kabul edip onların hâkimiyetine razı olan kimse, Allah'tan başkasına kulluk etmiş ve O'nun hakkını başkasına vermiş olur.

İbadet Kime Yapılır?

Hiç şüphesiz bu sorunun cevabı, ibadet sadece Allah'adır. Çünkü gücü, kudreti, azameti her yerde hissedilen, dilediği gibi hareket eden, hiç kimseye muhtaç olmayan zata ibadet etmek gerekiyor.

Bizi yaratıp nimetlere boğan Yüce Allah'a kulluk borcumuzdur. İyilik gördüğümüz herkese teşekkür ederiz. Âlemleri emrimize veren, yeryüzünü gıdalarımızı bitirmek için emrimize âmâde kılan, bulutları, yıldızları, güneşi bizim için hareket ettiren, görmemiz için göz, işitmemiz için kulak, yürümemiz için ayak veren, bunların da ötesinde hayvan ve bitkilerde olmayan, bizleri onlara karşı üstün kılan akıl nimetini veren yüce yaratıcıya teşekkür etmemek nankörlük olur. Bunca nimet, Allah'ın bizlere sunduğu lütuflardır. Her nimet ise bir teşekkürü gerektirir.

Cenab-ı Hak, kullarına yalnız kendisine ibadet etmelerini emrediyor:

"*Ancak sana ibadet eder ve ancak senden yardım dileriz.*" (Fatiha,5)

"*Hüküm yalnız Allah'a aittir. O size kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir.*" (Yusuf, 40)

Tağuta İbadet

Allah'tan başkası ibadet edilmeye layık değildir. O'ndan başkasına tapınmak şirktir, küfürdür. İnsanlığın yeryüzündeki serüveninin başlamasıyla birlikte bütün peygamberler insanları Allah'a kulluğa davet etmişlerdir. Kur'an-ı Kerim'de bu gerçek şöyle açıklanıyor: *"Andolsun ki biz, "Allah'a kulluk edin ve tağuttan sakının." diye (emretmeleri için) her ümmete bir peygamber gönderdik..."* (Nahl, 36)

Niçin İbadet?

Bu hususla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyuruyor:

"*Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın.*" (Nisa, 36)

"*Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk edin. Umulur ki, böylece takvaya erersiniz.*"(Bakara, 21)

"O Rab ki, yeri sizin için bir döşek, göğü de bir kubbe yaptı. Gökten su indirerek onunla, size besin olsun diye çeşitli ürünler çıkardı. Artık bunu bile bile Allah'a şirk koşmayın." (Bakara, 22)

Allah'a kulluk insanın yegâne görevidir. Ayeti kerimeler bize bu mesajı veriyor. Diğer Kur'an ayetleri de Allah'ın, biz insanlara verdiği nimetleri sık sık hatırlatarak, ibadet edilmesi gerekenin yalnızca kendisi olduğunu belirtiyor.

"*Biz insanı en güzel bir biçimde yarattık*." (Tin, 4)

"Siz hiçbir şey bilmezken Allah, sizi analarınızın karnından çıkardı. Şükredesiniz diye size kulaklar, gözler ve kalpler verdi."(Nahl, 78)

"O (Allah), geceyi, içinde dinlenesiniz diye sizin için yaratan, (çalışıp kazanmanız için de) gündüzü aydınlık kılandır. Şüphesiz bunda dinleyen bir toplum için ibretler vardır."(Yunus, 67)

"Her şeyden de çift çift yarattık ki, düşünüp öğüt alasınız."(Zariyat, 49)

"Şimdi bak, Allah'ın rahmet eserlerine; arzı ölümünden sonra nasıl diriltiyor? Şüphesiz O, ölüleri de mutlaka diriltecektir. O, her şeye kadirdir." (Rum, 50)

Allah'ın insanlara sunduğu nimetleri belirten ayetlerin hepsini burada zikretmemiz mümkün değildir. Ama yerden göğe, karadan suya, bitkilerden hayvanlara, canlılardan cansızlara, bütün nimetleri sayan Yüce Allah, insanın bu nimetler karşısındaki tutumunu da bizlere hatırlatıyor:

"*Ey insan! Seni yaratıp, seni düzgün ve dengeli kılan, seni istediği bir şekilde birleştiren, ihsanı bol Rabbine karşı seni aldatan nedir?"* (İnfitar, 6-8)

"*Şüphesiz insan, Rabbine karşı pek nankördür. Şüphesiz buna kendisi de şahittir.*"(Adiyat, 6-7)

"Ve sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et." (Hicr, 99)

Bazıları "Allah'ın bizim ibadetlerimize ne ihtiyacı var?" diyerek ibadetten kaçınıyorlar. Halbuki Yüce Allah şöyle buyuruyor: *"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."*(Zariyat, 56)

Allah Teâlâ'nın, kullarından ibadet etmelerini istemesi (haşa) ihtiyacı olduğu için değildir. Çünkü Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. O, her şeyden müstağni, ihtiyaçsızdır. İnsanoğlunun "Allah'ın bizim

ibadetimize ne ihtiyacı mı var?" diye söylemesi, uzman ve güvenilir doktorun hastasını iyileştirecek bir ilacı içirme konusunda yaptığı ısrara karşılık hastanın, "Senin ne ihtiyacın var ki, bu ilacı içmem için ısrar ediyorsun?" demesi gibi anlamsızdır. ilaca doktorun değil, hastanın ihtiyacı var. Israr etmesi kendisinin değil, hastasının faydası içindir.

İbadetin Faydaları:

1- İbadet, itikadi ve imani hükümleri kalplerde sabitleştirir. İman, Allah'ın emir ve yasaklarından ibaret olan ibadetle kuvvetlendirilmezse zayıflar ve zamanla söner. Bunun sonucunda da kişi nefsanî arzulara doğru yelken açıp gider.

Kalplerin huzura kavuşmasının tek çaresi Allah'ı anmaktır. *"Bunlar, iman edenler ve gönülleri Allah'ın zikriyle sükûnete erenlerdir. Bilesiniz ki; kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur."* (Rad, 28)

İbadet, kişinin ahlakını yüceltir, kendine ve diğer insanlara karşı görevlerini hatırlatır.

1- İman, yaptığı ibadetlerle ahlaki yönden yücelir. Devamlı Allah'ın kontrolünde olur. Kılığında, kıyafetinde, oturup-kalkmasında, yemesinde ve içmesinde Allah ve Resûlünün emrine uygun hareket eder.

2- İbadet, insana ruh ve beden sağlığı kazandırır.

3- Ruh sağlığına kavuşmanın yolu Allah ve Resûlüne kayıtsız-şartsız itaattir. Bugün inançlı toplumlar arasında ruhi problemler ve hastalıklar pek görülmez. Mesela, intihar olaylarının sebebi, genellikle ruhi rahatsızlıklardan kaynaklanır. İslâm toplumunda bu tür rahatsızlıklar çok azdır.

Yine insan mali ibadetlerin yerine getirerek ruh sağlığına ulaşır. Zekâtını, sadakasını vermesi, ihtiyaç sahiplerine yardım etmesi, ruh sağlığı yönünden çok önemlidir.

4- İbadetler kişiyi kötülüklerden uzaklaştırır.

İbadetler iyi olan şeylere dönüktür. İnsanın kötülük yapmasına engel olan şey, ibadetdir. Mesela namazla ilgili olarak Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: *"Muhakkak ki, namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar."* (Ankebut, 45)

İbadetin Yapılış Amaçları:

1- Allah rızası için: İslâm'a göre, her türlü nimeti veren Allah'tır. Kullara düşen O'nun rızasını kazanmak olmalıdır. Verilen nimetlere karşı nankörlük yapmak hiçbir zaman iyi değildir. Mü'minler daima Allah'ın rızasına uygun hareket etmeyi isterler.

"*Yine onlar Rablerinin razısını isteyerek sabreden, namazı dosdoğru kılan kimselerdir...*" (Ra'd, 22)

2- Allah'ın emri olduğu için: Kur'an-ı Kerim'in pek çok yerinde "namaz kıl" emri vardır. Müslüman Allah'ın emri olduğu için namaz kılar. "*Namazı kılın; zekât verin; Peygambere itaat edin ki merhamet göresiniz.*" (Nur, 56)

3- Cennete girme ümidiyle: İbadetler yapılırken temel gaye Allah'ın rızasını kazanmaktır. Dünya huzuru, rahatlığı ve ahrette cennet ve nimetlerine kavuşma bunu izler.

Allah Teâlâ, Kur'an-ı Kerim'inde iman edip yararlı işler yapanlara altından ırmaklar akan cennetleri vaad ediyor: "*İman edip güzel işler yapanları (evet) muhakkak ki onları, içinde ebedi kalmak üzere altlarından ırmaklar akan cennet köşklerine yerleştireceğiz...*" (Ankebut, 58)

İbadetten Kaçınanların Cezası

Allah, kendisine ibadet edenleri mükâfatlandırırken; isyan edenleri cezalandırıyor. İyileri mükâfatlandırıp kötüleri ise cezalandırması adaletinin gereğidir.

"Kim bir kötü iş yaparsa, onunla cezalanır, kendisine de ne Allah'tan başka bir dost bulabilir ve ne bir yardımcı." (Nisa, 123)

"*İnkâr eden ve ayetlerimizi yalanlayanlara gelince işte onlar cehennemliktirler."* (Maide, 86)

"Hayır! Kim bir kötülük eder de kötülüğü kendisini çepeçevre kuşatırsa işte o kimseler cehennemliktirler. Onlar orada devamlı kalırlar."(Bakara, 81)

"*Kim Allah'a ve Peygamberine karşı isyan eder ve sınırlarını aşarsa Allah onu, devamlı kalacağı bir ateşe sokar ve onun için alçaltıcı bir azap vardır.*" (Nisa, 14)

Hak ve Batıl

Bu iki zıt yol Allah tarafından peygamberleri aracılığıyla insanlara gösterilmiştir. Ayrıca insanı sorumlu kılacak akıl ve irade de kendisine verilmiştir. Bundan sonra dileyen hakkı tercih eder ve cehennem azabına müstehak olur.

İbadet Çeşitleri:

1- Bedenle Yapılan İbadetler: Namaz ve oruç gibi ibadetlerdir. Bunları yerine getirmek için başka bir vekil tutulamaz. Her mükellef bedeni olan ibadeti bizzat kendisi yapmak zorundadır.

2- Mal İle Yapılan İbadetler: Zekât, fitre ve kurban gibi ibadetlerdir. Bu tür ibadetlerde başka biri vekil tutalarak vazife yerine getirilebilir.

3- Hem Mal Hem de Bedenle Yapılan İbadetler: Hacc, umre gibi ibadetlerdir. Bu tür ibadetlerde de kendi yerine vekil tutarak vazife yerine getirilebilir.

Yukarıda belirttiğimiz ibadet çeşitleri, sayılamayacak kadar çok nimet veren Allah'a şükür ifadeleridir. Kişi, imkânları ölçüsünde onları yerine getirmekle sorumludur.

Ef'al-i Mükellefin (Mükellefin Görevleri)

Mükellef, kelimesi Arapçadır. Teklif masdarının ism-i mef'ul şeklidir. *Lügat* manası "kendisine bir iş yüklenmiş kişi" demektir. Dini terim anlamı ise; "Allah'ın emir ve yasaklarından sorumlu olan kimse" demektir.

İslâm'a göre bir kişinin sorumlu olabilmesi için iki şart vardır.

a) Akıl (Mümeyyiz): Bir kişinin mükellef (sorumlu) olabilmesi için i akıl sahibi olması, iyi ile kötüyü, kâr ile zararı birbirinden ayırabilmesi, deli olmaması lazımdır.

b) Baliğ (Reşid olmak): Çocukluk çağından çıkıp erkeklik veya kadınlık çağına ermek sorumlu olmanın diğer şartıdır. Erkek çocuklarında buluğ çağı, 12-15; kızlarda ise 9-15 yaşları arasıdır. 15 yaşını geçtiği halde buluğa ermeyen kıza "murahika" (yetişkin), erkeğe ise "murahik" denir. Bunlar da bu yaştan sonra sorumlu sayılırlar. Deli ile çocuk dini emir ve yasaklardan sorumlu değildir.

Mükellefin Görevleri:

1- *Farz*: Dinde, yapılması kesinlikle istenen ve terki de yine kesinlikle yasaklanan davranışlardır.

Farzın yapılması mecburidir. Yapan sevaba kavuşur, yapmayan ise cezaya müstehak olur. İnkâr eden ise kâfir olur.

İbn Abidin; Farzın hükmü, onu şüphe götürmeyecek şekilde inkâr edenin kâfir olmasıdır. İstihfaf (hafife alma) ve istihza (alay etme) da inkâr hükmündedir,[2] demektedir.

Farz ikiye ayrılır:

a) *Farz-ı Ayn*: Her mükellefin ayrı ayrı yapması gereken fiillerdir. Birinin yapmasıyla diğerlerinden düşmez. Namaz, oruç, abdest, hacc, zekât gibi.

b) *Farz-ı Kifaye*: Müslümanların tamamına emredilen, ancak içlerinden bir kısmının yapmasıyla diğerlerinden düşen farzdır. Cenaze namazı, cihad, ilim öğrenmek, hafız olmak gibi. Bu tür bir farzı hiç kimse yerine getirmezse, mükelleflerin tümü günahkâr olur. Farz-ı kifayeyi yapanlar sevap kazanır.

2- *Vacip*: Yapılması istenen ve yapılmaması yasaklanan işlerdir. Ancak bu durum kesin bir delille sabit olmuş değildir. Hanefi mezhebinde farz ile sünnet arasında bir derecedir. Şafii mezhebinde vacip ile farz aynı şeydir. Ancak hac konusu hariçtir.[3]

Vacibin hükmü de farz gibidir. Yani yapılmasında sevap, terkinde azap vardır. Ancak itikad bakımından vacip ile farz aynı şey değildir. Vacibi inkâr eden kâfir olmaz. Kurban kesmek, bayram namazları ile vitir namazı vacip fiillerdendir.

3- *Sünnet*: Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'in farz ve vacip dışında yaptığı amelleridir. İkiye ayrılır.

a) Sünnet-i *Müekkede* (kuvvetli sünnet): Peygamber Efendimizin devam edipte pek az yapmadıkları ibadetlerdir. Sabah, öğle, akşam namazlarının sünnetleri gibi...[4]

---

2 İbn Abidin, I/103

3 el-Fıkhu'l-Menheci, Trc. Ali Arslan, 1/46

4 Büyük İslâm İlmihali, Ömer Nasuhi Bilmen, 50

b) Sünnet-i Gayri Müekkede: Peygamber Efendimizin ibadet maksadıyla bazen yapmış oldukları şeylerdir. Yatsı ve ikindi namazlarının ilk sünnetleri gibi…[5]

Fakihler, sünnet-i hüda ve sünnet-i zevaid diye bir ayırım da yapmışlardır. Sünnet-i hüda, İslâm dininde önemle benimsenen ezan, kamet ve cemaate devam gibi sünnetlerdir. Bunlar da müekked sünnettir. Yapana sevap vardır. Kasten terk edene azap yoksa da ayıplanır.

Zevaid sünnet ise, Peygamber Efendimizin yeyip içmeleri, giyinip kuşanmaları, oturup kalkmaları gibi kendi öz hallerine ait işlere denir. Gayri müekkede ve zevaid sünnetlerin yapılması çok güzeldir. Peygamberimize uymanın bir işarti olduğundan, bunları yapmak sevaba ve peygamberimizin şefaatine kavuşmaya bir vesiledir. Bunların yapılmaması azarlanmayı gerektirmez.

4- *Müstehap*: Lugat manası hoşa giden iş demektir. Dini anlamı ise, Peygamberimizin bazen yapıp, bazen de terk ettiği işlerdir. Kuşluk namazı gibi. Bu bir nevi gayrı müekked sünnettir. Peygamberimiz, müstehap denilen bazı şeyleri sevmiş ve benimsemiştir. İlk devrin mü'minleri de bunları seve seve yapmışlardır. Müstehap olan şeylere "mendup, fazilet, nafile, tatavvu, edep adları da verilir. Müstehabın yapılmasında sevap vardır. Terkinde azarlama ve ayıplama yoktur.

5- *Mübah*: Yapılması ve yapılmaması yasaklanmayan şeylerdir.

Eşyada asıl olan mübahtıktır. Yemek, içmek, oturmak, kalkmak gibi.

6- *Haram*: Yapılması, kullanılması ve yenilip-içilmesi kesin bir dille yasaklanan şeylerdir. Haramı terk edene sevap, işleyene azap vardır. Haramı inkâr eden dinden çıkar. İçki, kumar, faiz gibi…

Haram ikiye ayrılır:

a) Haram li Aynihi: Bizzat kendisi haram olan şeylerdir. Şarap, akan kan, leş, domuz eti gibi.

b) Haram li Ğayrihi: Aslında helal olup başkasına ait olması dolayısıyla haram olan şeylerdir. Çalıntı malı kullanmak, kendisine yasak olan şeye bakmak gibi.

7) *Mekruh*: Lugatta sevilmeyen, hoş görülmeyen şey demektir. Dini anlamı ise, yapılması istenmeyen ve terki iyi görülen şeylerdir.

[5] Büyük İslâm İlmihali, Ömer Nasuhi Bilmen, 51

Mekruhu terk edene sevap vardır, yapanın ise, azaba uğramasından korkulur. İnkâr eden kâfir olmaz.

Mekruh ikiye ayrılır:

a) Tahrimen Mekruh (Harama yakın mekruh): Yapılması istenmeyen ve harama yakın işlerdir. Güneş batarken ikindi namazı kılmak gibi.

b) Tenzihen Mekruh (Helale yakın mekruh): Yapılması hoş görülmemekle beraber yapıldığı takdirde azap gerektirmeyen hallerdir. Sağ elle sümkürmek gibi.

8) *Müfsid*: Başlanılmış bir ibadeti bozan şeye denir. Bozulan ibadete ise fasid denir. Namazda gülmek, oruçluyken bilerek yemek, içmek gibi.Özürsüz, kasten yapana azap gerekir. Kasten yapılmazsa bir şey gerekmez.

İşte bu saydığımız sekiz şey kulun bütün fillerini (yaptıklarını) kapsar.

7. DERS

Taharet (Temizlik) ve Suların Kısımları

Taharet

Taharet kelimesi "Ta-ha-ra" kelimesinin mastarıdır. Lugatta, temizlik anlamına gelmektedir.

Dini terim anlamı ise, hadesten (abdestsizlik, gusülsüzlük) ve pisliklerden temizlenmektir.[1] Yani temizlenmek isteyen birinin hem hakiki pislikten (necasetten) hem de manevi pislikten (hadesten) temizlenmesi gerekir.

Temizlikle ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz Allah tevbe edenleri de sever, temizlenenleri de sever." (Bakara, 222)

"*Allah temizlenenleri sever.*" (Tevbe, 108)

"*Elbiseni tertemiz tut.*" (Müddesir, 4)

Peygamber Efendimiz de temizlikle ilgili olarak pek çok şey söylemiştir:

"*Temizlik imanın yarısıdır.*"[2]

"*Allah güzeldir, güzelliği sever. Temizdir, temizliği sever. Kerem sahibidir, keremi sever. Cömerttir, cömertliği sever. Çevrenizi temiz tutunuz ve Yahudilere benzemeyiniz.*"[3]

Temizlik Esas İtibariyle İkiye Ayrılır:

a) *Hadesten Taharet (Hükmi temizlik)*: Abdestsizlik, gusülsüzlük, lohusalık ve hayız gibi durumlardan temizlenmek.

---

1 İbn Abidin III/104
2 Müslim, Taharet 1; Tirmizi, DEavat, 85
3 Tirmizi, Edeb, 41

b) Necasetten Taharet (Hakiki temizlik-pislikten temizlik): Dinin pis saydığı ve duyularla fark edilen (dışkı, idrar, kan vb.) maddi bir yapısı bulunan cisimlerden mü'minin vücudunun, elbisesinin ve ibadet yerinin temizlenmiş olmasıdır. Hadesten temizliğin üç şekli vardır; abdest, gusül ve teyemmüm.

İslâm temizlik dinidir. Yukarıda geçen ayet ve hadisler, bu konuda gerekli bilgiyi vermişti. İslâm'a girenler temiz sayılmış, gayrı Müslim olanlar ise "necis" sayılmıştır. Dini yasaklardan uzak duranlar, dinin emrettiklerini yerine getirenler temiz olarak nitelendirilmişlerdir.

Koltuk Altı ve Etek Tıraşı Yapmak, Tüy Dökücü Krem Kullanmak

Tibben sağlıga zararlı olmayan kremlerle ya da "hamam otu" denen Kalsiyum+Baryum karışımı müstahzarla (nevra) kıl temizlemekte bir sakınca yoktur. Ancak Buhari ve Müslim'in rivayet ettiği fıtrat hadîsinde geçtiği gibi güzel olan, güç yetirebiliyorsa, koltuk altını yolmak, kasıkları ise traş etmektir. Hatta sözü edilen hadiste "demir kullanmak" ifadesi geçtiğinden, kasıklar için sünnet olan, yolmak değil traş etmektir. Kasıklarını yolarak temizlerse, istenilen temizliği yerine getirmiş ancak sünnet olan şekli terketmiştir, diyenler vardır. Fakat kadınlar için sünnet olan, kasıklarını traş etmek değil, yolmaktır diyenler de vardır.

Ama hem koltuk altı, hem de kasıklar, traşla, yolma ile ve kremle de temizlenebilir. (Bk. İbn Abidin, VI/406-407) Kısaca bu konuda sözbirliği edilen nokta, koltuk altı ve kasıklarda biten fazlalık kılların temizlenmesidir. Çünkü Resûlullah Efendimiz, yukarıda işaret edilen hadîslerinde bunu fıtrattan, yani Allah'ın görmek istediği yaratılış biçiminden saymıştır: Uygun olan, bu temizliğin on beş günde bir yapılmasıdır. Kırk günü geçirilmesi, harama yakın derecede (tahrimen) mekruhtur.[4]

İstincâ

İstinca, dinî ıstılahta, büyük ve küçük hâcetin giderilmesinden sonra, avret yerlerininin temizlemesidir. Buna, **"tahâretlenmek"** de denilir. Bu temizlik, sünnet-i müekkeddir.

[4] Faruk Beşer, Hanımlara Özel Fetvalar, 18

İstinca Ne ile Yapılır?

İstinca su ile yapılacağı gibi, su olmadığı takdirde ufak taşlarla da yapılabilir. Ancak, kemik, cam parçası, yazılı kâğıtlar, ipek gibi pahalı kumaş parçaları ve zemzem suyu ile istinca yapılması mekruhtur.

Su bulunmadığı takdirde, kıymetsiz bez ve pamuk, yazıda kullanılmaya tuvalet kâğıtları ile de istinca yapılabilir. Aslında su ile istinca yapıp bez gibi suyu emici bir nesne ile kurulanmak temizliğe daha uygundur.

Temizlik Yönünden Sular

Sular, mutlak ve mukayyed olmak üzere ikiye ayrılır:

1- Mutlak (Doğal) Sular:

Yaratıldıkları gibi duran ve özelliklerinden hiçbir şey kaybetmeyen sulardır. Bunlara saf, tabii sular da denir. Yağmur, dolu, kar, deniz, dere, göl, kuyu ve pınar suları gibi.

Mutlak Suların Çeşitleri ve Hükümleri:

Beş Kısımdır:

a) Temiz, temizleyici ve kullanılması mekruh olmayan su:

Üç vasfı olan rengi, kokusu ve tadı bozulmayan ve aynı zamanda kullanılmamış olan sular temizdir, temizleyicidir, kullanılması mekruh değildir. Bu tür sularla her türlü temizlik yapılır, içilir, yemek pişirilir.

b) Temiz, temizleyici fakat mekruh su:

Kedi gibi evcil bir hayvanın veya doğan, atmaca gibi yırtıcı bir kuşun veyahut ta fare gibi hayvanların artığı olan sulardır. Bunlar temizdir, temizleyicidir. Ama başka su varken bunları kullanmak mekruhtur. Şafii'ye göre ise güneş altında ısınan suyu kullanmak da mekruhtur.[5]

c) Temiz, fakat temizleyici olmayan su:

Bu, insanın ibadet maksadıyla kullandığı sulardır. Abdest ve gusül suları gibi. Bunlara "Ma-i müsta'mel" yani "kullanılmış sular" denir. Vücutta kullanılırken etrafa sıçrayan sular, sıçradığı yerleri pisletmezler. Çünkü suyun kendisi temizdir.

d) Temiz olmayan su:

---

5 el-Fıkhu'l-Menheci, I/64

İçine pislik düştüğü kesin olarak bilinen yahut fazla bir zanla bilinen az miktardaki sulardır. Böyle sular pis hükmündedir. Ancak büyük su hükmündeki havuz ve kuyu sularına pislik düşünce, o suyun üç vasfından birini (tadı, kokusu, rengi) değiştirirse o zaman bu büyük su da pis olur. Şafi'ye göre içine necaret düşen su iki kulleteynden az ise pis olur.[6]

e) Şüpheli sular:

Bunlar, merkep ve katırın artığı olan sulardır. Bu tür sular temizse de abdest ve gusül için kullanılıp kullanılmayacağı şüphelidir.

Akarsuların hepsi çok su hükmündedir ve temizdir. Ancak durgun sular ikiye ayrılır.

a) Çok su: Yüz ölçümü yaklaşık 50 m^2 (yüz arşın) ve daha fazla olan sulardır. İçine düşen pislik, tat, koku, renk gibi suyun üç vasfından birini değiştirmezse temiz sayılır.

b) Az su: Duran suyun yüz ölçümü 50 m^2 den az olan sulardır. İçine düşen pislikten dolayı pis hükmündedirler. Suyun üç özelliği değişmese dahi durum aynıdır. Şafi mezhebine göre kulleteynden az sular küçük su sayılır.[7]

2- Mukayyed Sular:

Bunlar ya bir maddenin suyudur veya içine yabancı bir maddenin düşmesiyle tabiatlarını yani incelik ve akıcılıklarını kaybeden sulardır. Asli ve asli olmayan diye ikiye ayrılır.

Asli mukayyed sular, kavun, karpuz, gülsuyu, meyve, sebze suları ve benzerleridir.

Asli olmayan mukayyed sular ise, içine yabancı maddelerin karıştığı, kokusu, rengi, tadı, değişen sulardır. Bütün bu mukayyed suların hiç birisiyle abdest ve gusül alınmaz.

Pisliklerden Temizlenme Yolları

1- Suyla yıkayarak: Maddi pislikler temiz, saf veya saf olmayan sularla temizlenebilir. Hükmi pisliklerden yani abdestsizlik, gusülsüzlük gibi hallerden de mutlak suyla temizlenmek mümkündür.

---

6 Kulleteyn (iki kule) bugünkü ölçülere göre 192, 857 kilograma eşittir. (el-Fıkhu'l-Menheci, I/57)

7 el-Fıkhu'l-Menheci, I/57

2- Silerek temizleme: Cam, bıçak, mermer, masa ve tepsi gibi düz olup, emici bir özelliği olmayan maddeler suyun dışında silmek suretiyle de temizlenebilir.

3- Ateşle yakarak: Boğazlanmış bir hayvanın kellesine kan bulaşmışsa, yine taş ve madenlere kan bulaşmışsa ateşe sokarak temizlenebilir.

4- Ovalayarak ve kazıyarak temizleme: Emici olmayan ayakkabı ve mestlere hayvan dışkısı gibi pislik bulaşırsa yıkanarak veya kazıyarak temizlenebilir. Bu, ya yere sürterek ya da bıçak gibi bir şeyle kazıyarak yapılır. Kurumuş olan insan menisi de su olmadığında ovalayarak temizlenebilir.

5- Mahiyet değişikliğiyle temizleme: Pis olan bir madde temiz olan bir madde haline dönüştürülürse temizlenmiş olur.

Şarap sirkeye dönüştürülürse temiz sayılır. Bu sirke kullanılabilir.

Ancak içine pis bir şey düşen süt, peynir yapılarak, pis olan bir buğday öğütülüp ekmek yapılarak temizlenmiş olmaz. Çünkü bunların mahiyeti değişmemiştir.

6- Boğazlama ve tabaklama yoluyla: Bir hayvan İslami usule göre kesilirse temiz sayılır. Hayvan boğazlanmadan (kesilmeden) ölmüş olsa dahi tabaklamak suretiyle derisi temiz sayılır.

7- Kurumak ve toprak sermekle temizleme:[8] Yeryüzünde temelli olan bir şey pisleşince kuruyarak temizlenir. Mesela, pis olan bir yer parçası, güneş, rüzgâr ve ateşle kuruyup üzerindeki pisliğin izi kalmazsa, temizlenmiş olur. Böyle bir yer üzerinde namaz kılınabilir. Fakat teyemmüm yapılamaz.

Pis olan bir yer parçası, pisliğin izi kalmayacak şekilde üzerine su akıtılarak veya pisliğin kokusu kalmayacak derecede üzerine temiz toprak sermekle temizlenir.

8- İstinca (büyük abdest temizliği) ve istibra (küçük abdest temizliği) yoluyla temizlenme:[9] Kan, meni, idrar ve gaita gibi pisliklerin çıkmış oldukları yerleri temizlemek gerekir ki, buna "istinca" denir. Bu temizleme avret yerlerini yabancılara göstermeksizin suyla, yoksa küçük taşlarla temizlemektir. Kemik, kireç, tezek, bez, pamuk ve kâğıtla temizlemek mekruhtur.

---

8 Büyük İslâm İlmihali, Ömer Nasuhi Bilmen, 68-69

9 Büyük İslâm İlmihali, Ömer Nasuhi Bilmen, 70-71

Kadınlara istibra gerekmez. Onların bir müddet beklemeleri yeterlidir. Ondan sonra istinca edip abdest alabilirler.

İstinca ve istibranın bazı edepleri vardır: Onlar da şunlardır: Tuvalete giderken "Allah'ım, pislikten ve pis olmaktan sana sığınırım." diye dua edilir. Tuvalete sol ayakla girilir ve sağ ayakla çıkılır. Tuvalette ön veya arka, kıbleye dönük olmamalıdır. Bunları yapmak mekruhtur.

8. DERS

Abdest

Abdestin Tarifi

Abdest, belli organları usulüne uygun olarak yıkamaktan ve meshetmekten ibarettir.

"*Ey iman edenler! Namaz kılmaya kalktığınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi yıkayın; başlarınızı meshedip, topuklara kadar ayaklarınızı yıkayın...*" (Maide, 6)

Abdestin Fazileti

Abdest, maddi ve manevi kirlerden kurtulmayı temin eden bir temizlik şeklidir. Günlük hayatta dışarıyla en fazla temasta olan eller, yüzler ve ayaklar abdest vasıtasıyla temizlenir. Bu şekilde birçok zararlı mikroptan ve bunların sebep olduğu hastalıklardan korunmuş olur. Yine insan aldığı abdest vasıtasıyla üzerindeki ağırlığı atar, rahatlar. Abdestin manevi yararlarına gelince; insanların günahlarından kurtulmasından yaptığı işlerde huzurlu olmaya, ruhi alanda rahatlığa kadar pek çok faydası vardır. İnsanın kalbindeki ve ruhundaki pisliklerinden kurtulmasının en kolay yollarından biridir.

Bu hususta Allah Resûlü (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

"Müslüman kul, abdest aldığında yüzünü yıkar, gözü ile baktığı her günah, yüzünden su ile birlikte –veya suyun son damlasıyla- çıkar. Ellerini yıkadığı zaman ellerinin işlediği her günah su ile beraber –veya suyun son damlasıyla- çıkar. Ayaklarını yıkadığı zaman, ayaklarıyla yürüyerek işlediği her günah suyla –veya suyun son damlasıyla beraber- çıkar. Kul sonunda günahlarından arınmış olarak tertemiz çıkar."[1]

[1] Müslim, Taharet 32; Tirmizi, Taharet, 2; İbn Mace, Taharet, 6

"Kim abdest alır ve abdestini güzel yaparsa hataları vücudundan tırnak diplerine varıncaya kadar çıkar, dökülür."[2]

"Sizden hiçbir kimse yoktur ki, abdestini alır ve abdestin hakkını verir, sonra da: "Eşhedü enla ilahe illallahu vahdehu la şerike lehu ve eşhedü enne Muhammeden abduhü ve rasulüh" derse, sekiz cennetin kapısı o kişiye açılır, hangisinden isterse girer."[3]

"Şüphesiz ümmetimin fertleri kıyamet günü, abdeste devam etmelerinden dolayı, abdest azaları, nurlu ve parlak olarak davet edileceklerdir. Bu nuru ve parlaklığı daha da artırmaya gücü yeten bunu yapsın."[4]

Abdestin Farzları

1- Yüzü yıkamak: Alnın üst tarafından (saç bitiminden) başlayarak çene altına ve bir kulak yumuşağından diğerine kadar olan bölümdür. Saç dökülerek ön kısım açılmışsa orayı yıkamak gerekmez.[5]

Gözlerin içine suyu ulaştırmak şart değildir. Ancak abdest alırken gözler sıkıca yumulmaz ve tamamen de açık bırakılmaz.

2- Kolları dirsekleriyle beraber yıkamak: Parmak uçlarından dirseklere kadar (dirsekler dâhil) olan kısmı tamamen bir kez yıkamak farzdır. Eğer iğne ucu kadar kuru bir yer kalırsa veya tırnağın altına suyu geçiremeyecek bir madde (hamur, boya, çamur, oje) bulunursa abdest caiz olmaz. Tırnaklar parmak uçlarından dışarıya çıkacak kadar uzunsa bunları yıkamak gerekir.[6]

Parmakta bulunan yüzük geniş ise, abdest esnasında bunu oynatmak sünnettir. Ancak yüzük dar olursa hareket ettirmek farzdır.

3- Başın dörtte birini bir defa meshetmek: En az bir elin üç parmağıyla veya el ayasından üç parmak miktarı bir kısımla başın meshedilmesi farzdır. Sadece bir veya iki parmakla mesh yeterli değildir.

---

2 Müslim, Taharet, 32-33; Tirmizi, Taharet, 2; Nesai, Taharet, 84, 107

3 Müslim, Taharet, 17; Tirmizi, Taharet, 41; Nesai, Taharet, 108

4 Buhari, Vudu, 3; Müslim, Taharet, 34; İbn Mace, Taharet, 6; Nesai, Taharet, 109

5 İbn Abidin, I/121-122

6 Fetava-i Hindiye, I/4

Başörtüsü üzerine mesh caiz değildir.[7]

4- Ayakları topuklarıyla beraber yıkamak: Sağlam ve çıplak ayakları topuklarıyla birlikte bir kez yıkamak farzdır. Topukların mutlaka çok dikkatli yıkanması gerekir. Bu konuda Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: "Vay ateşten topukların haline."[8] Bu hadise dayanarak ehl-i sünnetin müctehid imamları, ayakların topuklarıyla birlikte yıkanması konusunda ittifak halindedirler.

Şafii mezhebine göre abdestin farzı altıdır ve bunlar şunlardır:

1) Niyet 2) Yüzü yıkamak 3) Ellerle beraber kolları yıkamak 4) Başı meshetmek 5) Topuklara kadar ayakları yıkama 6) Tertip[9]

Abdestin Sünnetleri

1- Niyet etmek: Kişinin abdest alacağını kalbinden geçirmesidir. Diliyle de kalbindekini açığa vurması güzel olur. Niyet elle yıkanırken yapılırsa da yüzü yıkarken de yapılabilir.[10]

Şafilere göre niyet farzdır.

2- Besmeleyle başlamak: Abdeste başlarken Allah'ın ismini zikretmek, yani besmele ile başlamak sünnettir. Peygamber Efendimizin bu konuda pek çok hadisleri vardır. Onun dilinden bu konuya açıklık getirelim:

"Abdesti olmayanın namazı yoktur. Üzerine Allah'ın ismini zikretmeyen kimsenin abdesti de abdest değildir."[11]

"Üzerine Allah'ın ismini zikretmeyen kişinin abdesti yoktur."[12]

Bu iki hadisteki kasıt, faziletin kalkmasıdır. Yoksa abdest geçersiz olur demek değildir.[13]

"Kim abdestinin başında Allah'ı zikrederse bedeninin tamamı temizlenir. Eğer Allah'ın ismini zikretmezse bu kimsenin sadece abdest uzuvları temizlenir."[14]

---

7 Fetavi-i Kadıhan I/4
8 Müslim, Taharet , 25-28; Ebu Dâvud, Taharet, 46
9 el-Fıkhu'l-Menheci, I/79
10 İbni Abidin, 1/135
11 Ebu Davud, Taharet, 48
12 Tirmizi, Taharet, 20
13 Emanet ve Ehliyat, I/143
14 Feyzü'l-Kadir VI/128

3- Elleri bileklere kadar yıkamak: Peygamber Efendimiz bir hadisi, şerifinde şöyle buyuruyor:

"Biriniz uykusundan uyandığı vakit, abdest suyuna batırmadan önce elini üç kere yıkasın. Çünkü ellerin nerede gecelediğini bilemezsiniz."[15] İnsanın eli, temizleme konusunda bir vasıtadır. Bu sebeple önce onu temizlenmesiyle başlamak sünnettir.

4- Misvak kullanmak: Peygamber (s.a.v.): "Eğer ümmetim üzerine zahmet vermeyecek olsaydı, her namazda misvak kullanmalarını emrederdim."[16] buyurmuştur.

5- Misvağın kalınlığı küçük parmak kalınlığında, uzunluğu ise bir karış olmalıdır. Dişleri parmakla yıkamak, misvak yerine geçmez. Fakat misvak bulunmazsa sağ elin bir parmağıyla dişleri temizlemek misvak yerine geçer."[17]

Ağzı üç defa yıkamak (mazmaza) ve burna üç kez su çekip sümkürmek (istinşak): Peygamber Efendimiz ağzını ve burnunu üç defa yıkamıştır. Ağzı yıkamanın sınırı; ağzın tamamını kaplamasıdır. Burnu yıkamanın sınırı ise; suyun genize ulaşmasıdır.

Hz. Ali (r.a.)tan anlatıldığına göre, su istemiş ve mazmaza ve intinşak yapmış, sol eliyle sümkürmüş sonra da:

"Resûlullah (s.a.v.)'in temizliği böyleydi." demiştir.[18]

6- Yıkanması gereken uzuvları üçer defa yıkamak:

Yıkanması farz olan; yüz, eller ve ayaklar gibi uzuvları üçer defa yıkamak sünnettir. Bunlardan biri farz, diğer ikisi sünnettir. Üçten fazla veya az yıkamak sünnete aykırıdır. Şüphe dolasıyla ve su azlığı sebebiyle bu sayı azaltılabilir veya çoğaltılabilir.

1- Parmakların arasını hilallemek: Peygamber Efendimize abdestle ilgili soru sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: "Abdesti tam al, parmaklarının arasını hilalle, istinşakta mübalağa yap, oruçluysan yapma."[19]

2- Kulakları meshetmek: Abdest alan kimse başını meshettiği suyla kulaklarının ön ve arka tarafını mesheder. Yeni bir suyla kulakları meshetmek daha güzeldir.[20]

---

15 Buhari, Vudu, 26
16 Buhari, Cuma, 8; Müslim, Taharet, 42
17 Fetava-i Hindiye, I/7
18 Nesai, Taharet, 74
19 Ebu Davud, Taharet, 55; Tirmizi, Taharet, 30; Nesai, Taharet, 71, 92
20 Fetava-i Hindiye I/7

3- Sağ taraftan başlamak: Sağ kol, sol koldan; sağ ayak, sol ayaktan önce yıkanır.

4- Tertibe riayet etmek: Abdesti, ayet-i kerimede belirtilen sıraya göre almak da sünnettir. Yani önce elleri, sonra yüzü yıkamak, sonra da başa meshetmek ve en son ayakları yıkamaktır.[21]

Şafii ve Hanbelîlere göre bu sıraya uymak farzdır.

5- Başın tamamını bir kere meshetmek: Abdest alan kimse için, iki avucunu ve parmaklarını, başının ön kısmından başlayarak arka kısma kadar başın tamamını meshetmesi de sünnettir. Başın tamamını meshetmeyi devamlı olarak ve özürsüz bir şekilde terk etme günahtır.[22]

6- Yıkanan bir uzuv kurumadan diğerine geçmek: Buna muvalat denir. Ara vermeksizin abdest azalarını birbiri ardınca yıkamaktır.

7- Elleri ve ayakları yıkarken ilk olarak parmak uçlarından başlamak.

8- Boynu meshetmek: Başı ve kulakları meshettikten sonra, iki elin arkaları ile ve üçer parmakla, yeni bir suya gerek kalmaksızın boyun meshedilir. Boğazı meshetmek bid'attır.

9- Abdest organlarını, üzerlerine dökülen suyla iyice ovmak.

10- Abdest suyunu, bıyıkların ve kaşların altlarına ve yüzün çevresinden sarkmış bulunan fazla kıllara ulaştırmak.

11- Sakalın çeneden uşağıya uzamış kısmını meshetmek ve sık olan sakalı bir avuç su ile alt tarafından el parmakları ile hilallemek.

Misvak

Misvak kullanmak, sünnet-i müekkededir. Ağza su verilirken yapılır. Daha önce de yapılabileceğini söyleyenler vardır. Misvak abdest için yapılır.

Misvak, ağzı fırçalamaya yarayan özel bir ağaç dalıdır. Peygamber (s.a.v.), beden temizliğine büyük önem vermiştir. Bunlardan birisi de diş temizliğidir. Sünnete göre dişi temizlemenin en etkili yolu, misvak kullanmaktır. Misvak erak ağacından yapılır. Kullanılacak misvağın

[21] A.g.e. I/7
[22] A.g.e. I/8

müstehap olan şekli serçe parmağı kalınlığında, bir karış uzunluğunda ve kuru olmalıdır.

Su değmeden dişlere vurulur, sürtme işi yukarıdan aşağıya değil enlemesine yapılır.[23] Misvak sadece dişlerin temizlenmesinde faydalı değildir. Bunun dışında pek çok konuda faydası vardır. Âlimler, ölümden başka her şeye devadır demişler.[24] Peygamber (s.a.v.) bir hadislerinde şöyle buyuruyor: "Misvak ağız için bir temizlik vasıtasıdır. Allah Teâlâ için de rıza vesilesidir."

Daha önceden (abdestin sünnetlerinde) zikrettiğimiz hadisleri de hatırlarsak misvak kullanmanın ne kadar çok önemli bir sünnet olduğunu anlamış oluruz.

Kadınlar Misvak Kullanamaz Mı?

Misvak, sünnet-i müekkededir. Yukarıda saydığımız faydaları da görünce, misvak kullanmaktan kaçınmak imkânsız oluyor. Bazı fıkıh kitaplarında kadının yapısı itibariyle zayıf olduğu ve diş etlerinin de bu doğrultuda zayıf olduğu belirtilmiştir. Bundan dolayı, sakız misvak yerine geçer türünden bazı ifadeler vardır. Yani kadının sakız çiğnemesi misvak gibidir, denir. Hâlbuki peygamberimizin hadislerinde, misvak erkeklere sünnettir gibi bir ifade de yok. Bunun tersine haberler vardır.

Hz. Aişe şöyle diyor: Resûlullah (s.a.v.) bana yıkamam için misvağı verirdi. Ben de önce kendim kullanırdım. Sonra da yıkayıp ona verirdim.[25]

Misvağın bu kadar faydasından sonra, bundan kadının mahrum olması söz konusu değildir. Kadınlar da rahatlıkla misvak kullanabilir. Sakız çiğnerlerse, misvağın sağladığı faydalardan yararlanmaları mümkün olmaz.

Abdestin Adabı (Müstehapları)

1. Abdest alırken üzerine su sıçratmamaya dikkat etmek.
2. Vakit girmeden önce abdest almak. Ancak özürlü olanlar vakit girdikten sonra abdest alırlar.
3. Kıbleye dönmek

---

23 İbni Abidin, 1/151
24 A.g.e., 1/151
25 Ebu Daud, Taharet, 28

4. Abdest için başkasından yardım istememek.
5. Abdest esnasında dua dışında söz söylememek.
6. Abdestin başından sonuna kadar niyeti unutmamak.
7. Her organı yıkarken veya meshederken besmele çekmek.
8. Elleri yıkarken dar olmayan yüzüğü oynatmak. Yüzük darsa mutlaka altına suyun geçmesini sağlamak gerekir.
9. Ağza ve burna sağ elle su vermek ve sol elle sümkürmek.
10. Yüzü yıkarken göz pınarlarını yoklamak, abdest suyunu dirseklerin ve topukların yukarılarına ulaştırmak.
11. Abdest için yeterinden fazla veya az su kullanmamak.
12. Güneşte ısıtılmış suyla abdest almamak.
13. Abdest alınan bir kap ise (ibrik, maşrapa, vb.) sol tarafa koymak.
14. Abdest alındaktan sonra kıbleye karşı kelime-i şahedet getirmek.
15. Abdestin sonunda bir veya birkaç defa Kadir sûresini okumak.
16. Abdest aldıktan sonra, kerahat vakit değilse iki rekât namaz kılmak.
17. Abdest dualarını okumak.[26]

[26] İbn Abidin, I/ 169-175; Büyük İslâm İlmihali, Ö. Nasuhi Bilmen, 83/84

OKUMA PARÇASI: 2

EVİNİN HANIMI

Ahzab sûresinde geçen ve "Evlerinizde oturun." manasına gelen "vakarna" kelimesi "ağırlaşmak, oturmak" anlamına gelir. Fakat bu kesinlikle sürekli evlerde oturacakları ve hiçbir zaman dışarı çıkmayacakları anlamına gelmez. Bu, hayatlarında aslolanın evler olduğuna ilişkin latif bir işarettir. Kadınların yeri evlerdir. Evlerin dışındaki yerler içinde ağırlaşmadıkları, sürekli kalmadıkları geçici yerlerdir. O tür yerlerde ancak ihtiyaç duydukları kadar kalır sonra da asıl yerlerine dönerler.

Ev kadının sığınağıdır. Orada yüce Allah'ın dilediği şekliyle asıl kişiliğini bulur: Bu sayede çirkinleşmeden, sapmadan, lekelenmeden, yüce Allah'ın fıtratına uygun olarak hazırladığı görevinin dışındaki alanlarda boşuna çırpınıp yorulmadan tertemiz bir hayat sürdürür.

"İslam, aile için gerekli olan atmosferi hazırlamak, orada doğan yavruların güvenli bir ortamda gelişmelerini sağlamak için evin geçimini erkeğe yüklemiştir. Annenin zavallı yavrucağıza gönül huzuru içinde vakit ayırabilmesi, gerekli emeği sarf edebilmesi, annenin yuvaya gerekli olan sevgi, şefkat ve huzurlu bir düzen verebilmesi için ailenin maddi geçimini erkeğe farz kılmıştır. Çünkü iş ve kazanç peşinde koşan, bunun sonucu bitkin düşen, hareketleri iş saatleri ile sınırlı bulunan, tüm gücünü ve enerjisini işi için harcamak zorunda olan bir annenin eve gerekli olan kokuyu, havayı vermesi mümkün değildir. Ev içindeki küçüklerin hakkı olan bakım ve gözetimi gereği gibi yapması imkansızdır. Memur ve işçi kadınların evlerindeki atmosfer otel ve hanlarınkinden farksızdır. Oralarda ev havası bulunmaz. Çünkü gerçek bir evi ancak kadın oluşturabilir. Bir yerde kadın olursa ev kokusu yayılabilir. Evin o huzur veren sıcaklığını ancak anne sağlayabilir. Vaktini, emeğini ve ruhsal enerjisini işine harcayan bir kadın, veya bir eş ya da bir anne evin havasına sadece bitkinlik, yorgunluk ve bezginlik katar.

"Kadının çalışmak için evin dışına çıkması ev için bir felakettir. Fakat zorunlu durumlarda bu gerekebilir. Fakat böyle bir şeye gerek duymadan geçimlerini sağlamak mümkünken insanların isteyerek böyle bir yola başvurmaları kötülüğün kol gezdiği, dejenere olmuş sapık çağlarda ruhlara, vicdanlara ve akıllara isabet eden bir lanettir."

Kadının iş haricinde evin dışına çıkması. Erkeklerle içiçe eğlencelere dalmak için sokağa çıkması. Kadınlı erkekli balolara, parti ve toplantılara katılması ise, insanlığı hayvanların düzeyine indiren bir bataklığa yuvarlamaktır.

Kuşkusuz Peygamber efendimiz döneminde kadınlar yasal bir engelleme söz konusu olmaksızın Peygamberimizin mescidinde namaz kılmak için evlerinden dışarı çıkarlardı. Ama o zaman iffet vardı, kalplerde Allah korkusu yer etmişti. Ayrıca kadınlar namaz için evlerinden dışarı çıktıkları zaman örtülerine bürünürlerdi. Hiç kimse onları tanımazdı. Vücutlarının baştan çıkarıcı yerlerini göstermezlerdi. Bununla beraber Hz. Aişe r.a Peygamber efendimizin vefatından sonra kadınların namaz için evlerinden dışarı çıkmalarını hoş karşılamamıştır.

Buhari ve Müslim'de Hz. Aişe'den aktarılan şöyle bir söz vardır: "Mü'minlerin kadınları, Peygamber efendimizle birlikte sabah namazını kılar sonra da evlerine dönerlerdi. Fakat örtülerine bürünürlerdi ve hiç kimse sabahın alaca karanlığında onları tanımazdı."

Yine Buhari ve Müslim'de Hz. Aişe'nın şöyle dediği anlatılır: Eğer Resûlullah kadınların şimdi yaptıklarını görseydi, İsrailoğullarının kadınlarının mescidlerinden alıkonuldukları gibi onları da mescidlere gelmekten alıkordu." Hz. Aişe'nin sağlığında kadınlar ne yapıyorlardı acaba? Peygamberimizin onları mescide gelmekten alıkoyacağını düşünmesine neden olacak ne gibi bir davranış sergilemişlerdi? Ya bugünlerde gördüklerimiz karşılaştırıldığında onların yaptıklarının bir önemi kalır mı acaba?

"İlk cahiliye dönemi kadınlarının açılıp saçılması gibi açılıp saçılmayın."

Bu yasaklama, evlerinde oturmalarına ilişkin emirden sonra, dışarı çıkmak zorunda kaldıkları durumlar içindir. Cahiliye döneminde kadınlar açılıp saçılırlardı. Ne varki, cahiliye dönemi kadınlarının açılıp saçılmasına ilişkin olarak tüm anlatılanlar günümüzün çağdaş cahiliyesindeki açılıp saçılmalarla karşılaştırıldığında çok basit kalıyor veya daha iffetli gibi görünüyor.

Mücahid şöyle der: Kadın evinden çıkar erkekler arasında dolaşırdı. İşte cahiliye döneminin açık sapıklığı buydu.

Katade ise şöyle der: Kırıtan ve şivekâr bir yürüyüşleri vardı. Yüce Allah bunu yasakladı.

Mukatil b. Hayyan ise "Açılıp saçılmaktan maksat şudur: Onlar başlarına örtülerini atarlardı ama uçlarını bağlamazlardı. Böylece gerdanlıkları, küpeleri ve boyunları bütünüyle görünecek şekilde açıkta kalırdı. İşte ayette söz konusu edilen açılıp saçılma budur."

İbni Kesir de tefsirinde şöyle der: Cahiliye döneminde kadın göğsünün üzerinde herhangi bir örtü olmaksızın erkekler arasında dolaşırdı. Bazan boyun, saçlarının uçları ve kulağındaki küpeler açıkta kalırdı. Bu yüzden yüce Allah mü'min kadınlara bedenlerini örtmelerini ve dikkat çekici davranışlardan kaçınmalarını emretti.

İşte Kur'an-ı Kerim'in ele alıp düzelttiği cahiliye dönemi açılıp saçılmalarına bazı örnekler. Bununla islam toplumunun cahiliyenin kalıntılarından arındırılması, tahrik edici unsurların, baştan çıkarıcı etkenlerin toplumdan uzaklaştırılması, aynı şekilde toplumun âdâbının, düşüncesinin, duygu ve zevkinin yükseltilmesi hedeflenmiştir.

Zevkini diyoruz, çünkü çıplak bir bedenin baştan çıkarıcı çekiciliğinden duyulan insani zevk ilkel ve kaba bir zevktir. Hiç kuşkusuz bu zevk, huzur veren utanmanın, güzelliğinden, ruh güzelliğinden, iffet ve duygu güzelliğinden alınan zevkin yanında çok aşağı bir düzeyde kalır.

Bu ölçü, insanlık düzeyinin yüceliğini ve ilerlemişliğini öğrenmek bakımından yanılmazdır. Çünkü utanma, haya duyma güzeldir. Hem de gerçek ve yüce bir güzelliktir. Ancak bu üstün güzelliği kaba cahili zevke sahip kimseler algılayamaz. Onlar çıplak etin güzelliğinden başkasını göremezler, açık saçık etin baştan çıkarıcı fısıldamasından başkasını duyamazlar.

Kur'an-ı Kerim cahiliyenin açık saçıklığına işaret ediyor ve bu açık saçıklığın bir cahiliye kalıntısı olduğu mesajını veriyor. Cahiliye dönemini geride bırakanların bunları aşmalarının gerektiğini duygu, düşünce ve davranış biçimlerinin cahiliyeninkinden üstün olması gerektiğini vurguluyor.

Cahiliye zaman içindeki belli bir dönem değildir. Cahiliye belli bir hayat düşüncesi olan belli bir toplumsal durumdur. Bu düşünce ve bu durum herhangi bir zamanda herhangi bir yerde ortaya çıkabilir. Bir yerde bunların ortaya çıkması cahiliyenin varlığının kanıtıdır.

Bu ölçüden hareketle anlıyoruz ki, şu anda biz, insanlık bakımından aşağının aşağısı bir bataklığa yuvarlanmış, kaba duygulu, hayvan düşünceli, kör bir cahiliye döneminde yaşıyoruz. Böyle bir hayatı yaşayan ve yüce Allah'ın insanlar için kirden, pislikten arınma, ilk cahiliye

hayatından kurtulma aracı kıldığı temizlik ve arınma yöntemlerine başvurmayan bir toplumda temizliğin, bereketin ve arınmışlığın söz konusu olamayacağını anlıyoruz. Bu yüzden yüce Allah temiz, arı ve aydınlık bir hayat yaşamalarına rağmen en başta Peygamber efendimizin ehli beytinin bu yöntemleri uygulamasını istiyor.

Kur'an-ı Kerim Peygamber efendimizin hanımlarını bu yöntemlere yöneltiyor, ardından kalplerini yüce Allah'a bağlıyor, bakışlarını aydınlık ufka yükseltiyor. Onlar yollarını aydınlatan nuru, bu aydınlık ufkun merdivenlerini tırmanmaları için gerekli olan yardımı buradan alıyorlardı:

Allah'a kulluk, toplumsal hayat tarzından ve hayatta uyulan ahlâk kurallarından soyutlanamaz. Allah'a kulluk sözünü ettiğimiz aydınlık düzeye yükselmenin yoludur, yolcu için gerekli olan yol azığıdır. Şu halde insana destek ve yol azığı bahşeden Allah'a bağlılık kaçınılmazdır. Kalbin arınıp temizlenmesi için Allah'a bağlanmak şarttır. Ferdin insanların geleneklerinin, toplumun göreneklerinin, çevrenin baskısının üstüne çıkabilmesi; insanlardan, toplumdan ve çevreden daha üstün ve daha doğru bir yolda olduğunu düşünmesi için Allah'a bağlılık zorunludur. Bu durumdaki bir fert kendisinin gördüğü nura doğru başkalarına öncülük etmeye layıktır. Yoksa başkalarının onu karanlıklara ve cahiliyeye sürüklemeleri uygun değildir. Çünkü Allah'ın yolundan saptıkça hayat, cahiliye bataklığında boğulur.

İslam, birçok ibadet şekillerinden, davranış ve ahlâk kurallarından, yasa ve düzenlemelerden oluşan bir bütündür. Ama bütün bunları inanç çerçevesi içinde birleştirir. Bunların her birinin inanç sisteminin gerçekleşmesinde üstlendiği bir rolü vardır. Hepsi de aynı amaca yönelik olarak bir ahenk oluştururlar. İşte bu bütünlük ve ahenk bu dinin genel yapısını meydana getirirler. Bunlar olmaksızın bu dinin yapısı meydana gelmez çünkü.

Peygamber efendimizin saygın ev halkına (ehli beyt) yönelik duygusal, ahlaki ve davranış kuralları ile ilgili direktiflerin sonunda namaz kılmaya, zekat vermeye ve Allah'a ve Peygamberine uymaya ilişkin bir, emrin yer alması ibadet ve itaat olmaksızın bu direktiflerin hiçbirinin yerine getirilemeyeceği, amacına ulaşamayacağı içindir. (Fi Zilal)

Rızkı Artıran Sebepler

Sılai rahim; Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur;

"Kim rızkının artırılmasını ister ve ecelinin geciktirilmesini isterse sılai rahim yapsın."[1]

Takva üzere yaşamak; Allahü Teâlâ şöyle buyuruyor;

"Kim Allah'tan hakkıyla sakınırsa (Allah) ona bir çıkış verir ve onu hiç ummadığı bir yerden rızıklandırır."[2]

Haddi aşmaktan, kullara haksızlık etmekten, riyadan ve yetim malı yemekten kaçınmak.

Rızık için çalışmak, gayret sarf etmek, uygun zamanları seçmek ve faydalı meslek edinmek gibi tabii ve maddi sebepler de böyledir. Bu sebepler ve sonuçların hepsi Allah Teâlâ'nın kaderi ve meşiyetiyledir.[3]

Hz. Ömer'in kendi dönemindeki bazı kişilere "Sizden hiç biri rızık talebinden geri kalıp da 'Allah'ım, bana rızık ver' demesin. Zira göğün altın ve gümüş yağdırmadığı bilinen bir şeydir. Allah Teâlâ bazınızı bazınızla rızıklandırmaktadır. Sizler Allah Teâlâ'nın "Namaz bitince yeryüzüne yayılın; Allah'ın lütfundan rızık isteyin; Allah'ı çok anın ki saadete erişesiniz."[4] ayetini okumadınız mı?[5]

1 Buhârî 1961
2 Talak 2,3
3 Usûlu'l İtikad Fî Süreti Yusuf 501
4 Cuma 10
5 El İman Bi'l Kader, Kardavî 56

9. DERS

Abdest Duaları, Abdestin Mekruhları ve Mesh

1-Abdest Duaları

Abdeste ait önceki âlimlerden zamanımıza kadar gelmiş dualar vardır. Her abdest uzvu yıkanırken onunla ilgili uygun bir dua okunur. Bunlar okunmasa da, yine abdest tamam olur, fakat okunmaları iyidir. Şöyle ki:

1) Abdest alacak kimse, abdeste başlarken "Eûzü ve Besmele" çektikten sonra:

اَلحَمْدُ الَّذِى جَعَلَ الْمَاءَ طَهُورًا وَجَعَلَ الْاِسْلاَمَ نُورًا

"Yüce Allah'a hamdolsun ki, suyu temizleyici ve İslâm'ı nur yapmıştır." der.

2) Ağzına su alırken:

اَللّٰهُمَّ اَسْقِنِي مِنْ حَوْضِ نَبِيِّكَ كَاْسًا لاَ أَظْمَأُ بَعْدَهُ أَبَدًا

"Allah'ım! Peygamberinin Kevser Havuzundan bana öyle bir kâse içir ki, ondan sonra asla susamayayım." der.

3) Burnuna su verirken:

اَللّٰهُمَّ لاَتَحْرِمْنِى رَائِحَةَ نَعِيمِكَ وَجِنَانِكَ

"Allah'ım! Beni nimetlerinin ve cennetlerinin güzel kokularından mahrum etme." der.

4) Yüzünü yıkarken:

اَللّٰهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِى بِنُورِكَ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ

«Allah'ım! Bazı yüzlerin aklanacağı ve bazı yüzlerin kararacağı günde benim yüzümü ak yap.» der.

5) Sağ kolunu yıkarken:

اَللّٰهُمَّ أَعْطِنِى كِتَابِى بِيَمِنِى وَحَاسِبْنِى حِسَابًا يَسِيرًا

«Allah'ım! Kitabımı sağ elime ver ve benim hesabımı kolay yap.»

6) Sol kolunu yıkarken:

اَللّٰهُمَّ لاَ تُعْطِنِى كِتَابِى بِشِمَالِى وَلَامِنْ وَرَاءِ ظَهْرِى وَلاَتُحَاسِبْنِي حِسَابً شَدِيدا

«Allah'ım! Benim kitabımı soldan ve arka tarafımdan verme ve beni zor bir hesaba çekme.» der.

7) Başını mesh ederken:

اَللّٰهُمَّ غَشِّنِى بِرَحْمَتِكَ وَاَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْ بَرَكَاتِكَ

«Allah'ım! Beni rahmetinin içine koy, üzerime de bereketlerinden indir.» der.

8) Kulaklarını mesh ederken:

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِى مِنَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ اَحْسَنَهُ

«Allah'ım! Beni, hak sözü işitip de onun en güzeline uyanlardan yap.» der.

9) Boynunu mesh ederken:

اَللّٰهُمَّ أَعْتِقْ رَقَبَتِى مِنَ النَّارِ

«Allah'ım! Bedenimi cehennem ateşinden âzâd et» der.

10) Ayaklarını yıkarken:

اَللّٰهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمَيَّ عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزُولُ فِيهِ اْلأَقْدَامُ

«Allah'ım! Birtakım ayakların kayacağı günde, ayaklarımı Sırat köprüsü üzerinde sabit kıl.» der.

11- Abdest bittikten sonra:

أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اَللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُه وَرَسُولُهُ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْك

Anlamı: "Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur. O, birdir ve onun ortağı yoktur ve şehadet ederim ki Muhammed onun kulu ve elçisidir. Allah'ım! Beni tövbe edenlerden ve çok temizlenenlerden eyle. Allah'ım! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim.Allah'ım! Şehâdet ederim ki senden başka hiçbir ilâh yoktur. Senden mağfiretini isterim ve sana tövbe ederim.

2- Abdestin Mekruhları

1. Suyu abdest azalarına çarpmak
2. Sol el ile ağza ve burna su vermek.
3. Özürsüz sağ elle sümkürmek.
4. Suyu az veya çok kullanmak.
5. Pis yerde abdest almak.
6. Ayrı ayrı suyla başı üç defa meshetmek.
7. Dua dışında ibadet dışı şeyler söylemek.
8. Abdestin sünnet ve adablarından birini terk etmek.[1]

3- Abdesti Bozan Şeyler

1- Arka ve ön taraftan çıkan her türlü necaset. Büyük abdest, küçük abdest, meni, mezi, kan, böbrektaşı vb. şeyler az veya çok bunların hepsi abdesti bozar.

2- Yellenme. Bu konuda Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor:

"Biriniz namazda yellenirse derhal namazdan çıksın, abdest alsın ve namazı iade etsin."[2]

3- Bedenin herhangi bir yerinden çıkan ve çıktığı yerin etrafında yayılan, kan, irin ve sarı su, abdesti bozar. Şafii'ye göre kan aşırı çıkmadıkça abdesti bozmaz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu konuyla ilgili hadisinde şöyle buyuruyor:

"Her akan kandan abdest lazım gelir." ve:

"Namaz kılarken kusan veya burnu kanayan kimse ayrılsın, abdest alsın ve konuşmadıkça namazına kaldığı yerden devam etsin."

---

1 İbni Abidin, A.g.e., I/186-190

2 Ebu Davud, Salat 193

Bu hadisler esas alınarak, kanın abdesti bozduğu konusunda ittifak edilmiş. Ayrıca irin, sarı su, yara suyu, nutfe, göbek, meme, göz ve kulaktan hastalık sebebiyle çıkan sular da abdesti bozar.[3]

4- Ağız dolusu kusmak.

5- Bayılmak, delirmek.

6- Sarhoş olmak.

7- Rükulu ve secdeli bir namazda yanındakinin duyacağı kadar gülmek.

8- Yatarak veya dayanarak, düşecek derecede uyumak.

9- Ağızdan çıkan kan tükürükten fazla veya eşit ise abdesti bozar.

10- Çocuk doğurmak (Kan görülmese bile abdest bozulur)

11- Kadının tenasül organının içine veya dışına tıkanan bez veya pamuğun yaş olarak dışarıya çıkması veya çıkarılması abdesti bozar.

12- Eşlerin (karı-kocanın) birbirleriyle aşırı derecede oynaşması.

13- Teyemmüm etmiş olanın abdest alabileceği suyu görmesi.

14- Özür sahibi olanlar için namaz vaktinin çıkmış olması.[4] Şafii mezhebine göre erkeğin karısının veya yabancı bir kadının herhangi bir yerine örtü olmaksızın dokunması abdesti bozar. Yine kişinin kendisinin ya da başkasının ön ya da arka uzvuna dokunması abdesti bozar.[5]

4- Abdesti Bozmayan Şeyler

1- Bir hastalık olmaksızın gözden gelen akıntı (yaş su veya ağlamak)

2- Yara ve benzeri yarıklar içinde görülen ve dışarıya çıkmayan kan, irin ve sarı sular.

3- Bir yaradan kopan deri parçası veya kabuk.

4- Vücuttan çıkan ter ve parmak aralarından çıkan sızıntı.

---

3 Fetava-i Hindiye, I/191-216

4 İbn Abidin, I/191-216

5 el-Fıkhu'l-Menheci, I/88

5- Tükürük ve sümük içinde görülen ve bayazlığı kırmızılığa üstün gelen kan eseri.

6- Kulaktan ve burundan kurt çıkması.

7- Ağız dolusu olmayan kusuntu.

8- Mayasır yaşlığı ve parmak arasındaki pişik.

9- Çok da olsa balgam çıkarmak.

10- Pıhtılaşmış bir halde kusulan kan parçası.

11- Namaz esnasında uyuklama.

12- Sivrisinek türü haşeratın vücuddan kan emmesi. Ancak sülüğün doyup düşmesi halinde abdest bozulur.

13- Kullanılan misvak veya fırça üzerinde ya da ısırılan sert meyveler üzerinde görülen ve akıcılığı bilinmeyen kan izleri.

14- Saçların kesilmesi, bıyıkların kırpılması, tırnakların kesilmesi.

15- Namazda iken tebessüm etmek.

16- Namaz dışında, cenaze namazında ve tilavet secdesinde kahkaha ile gülmek. (Bu durumlarda sadece ibadetler bozulur.)

17- Avret mahallerine dokunmak.

18- Kadın veya erkeğin tenasül organından çıkan yel.

19- Namazda sadece kendi işiteceği kadar gülmek. (Bu durumda sadece namaz bozulur.)

20- Oturağı yere tamamen yerleşerek oturup uyumak. Yani hiçbir yere dayanmaksızın oturarak uyumuk.[6]

5- Abdest Çeşitleri

1- Farz olan abdest: Her türlü namaz için abdest almak farzdır. Ayrıca tilavet secdelerinde ve Kur'an-ı Kerim'i elle tutmada abdest almak farzdır.[7] Yalnız cünüb olanlar değil, normal abdesti olmayanlar da Kur'an-ı Kerim'e dokunamazlar. Şafiilerde de de bu hükümler aynıdır.[8]

---

6 İbni Abidin, 1/191-216; Büyük İslâm İlmihali, Ö. Nasuhi Bilmen, 92-93

7 İbn Abidin, I/109-110

8 el-Fıkhu'l-Menheci, I/90

2- Vacip olan abdest: Kâbe'yi tavaf için abdest almak.[9]

3- Müstehap olan abdest:

Bunları şöyle sıralayabiliriz:

a) Devamlı abdestli olmak için alınan abdest.

b) Uykudan uyanınca.

c) Cenaze yıkamak ve taşımak için.

d) Ezan ve kamet için.

e) Hadis okumak ve okutmak için.

f) Öfkelenildiğinde öfkeyi söndürmek için.

g) Ezberden Kur'an okumak için.

h) Abdestli uyumak için.

ı) İlim öğrenmek için.

i) Abdest üstüne abdest almak için.

j) Zikir yapmak için.

k) Herhangi bir hatanın ardından alınan abdest.

Bu gibi maksatlarla alınan abdestlerle namaz kılınabilir ve Kur'an ele alınabilir.[10]

Mesh

Mestler Üzerine Mesh

Mest; ayakları topuklarıyla birlikte kaplayan, kendisiyle en az üç mil (5544 m.) yürünebilecek kadar dayanıklı olan, kolayca su geçirmeyen giyecektir. Abdestten sonra giyilince, sonraki abdestler de ayakları yıkamak yerine ıslak elle, parmaklar açık olduğu halde en az üç parmağı ile mesh yapılır. Mesh ayakların ucundan başlayarak yukarı doğru yapılır.

Meshin Caiz Olmasının Şartları

1- Mestler, abdest için ayaklar yıkandıktan sonra giyilmelidir.

2- Mestler, topuklar dâhil ayağın her tarafını örtmelidir.

3- Mestlerle en az üç mil (5544 m) yürünebilmelidir.

---

9 İbn Abidin, I/109

10 A.g.e. 1/111; Feteva-i Hindiye, 1/32

4- Mestlerin topuklarından aşağı kısımda, ayağın küçük parmağı ölçüsüyle üç parmak delik, sökük ve yırtık bulunmamalıdır.

5- Mestler bağsız olarak ayakta durabilecek kadar kalın olmalıdır.

6- Mestler, dışarıdan aldıkları suyu hemen içine çekecek vasıfta olmamalıdır.

7- Meshedilebilmesi için her ayağın ön tarafından en az küçük el parmağı kadar bir yer mevcut bulunmalıdır.

8- Meshin müddeti yolcu olmayanlara (mukim) bir gün bir gece, yani 24 saattir. Yolcular için ise, üç gün üç gece yani 72 saattir.[11] Bu müddetin başlangıcı, mestler giyildikten sonra ilk abdestin bozulma zamanından başlar.[12]

Sargı Üzerine Mesh

Sargılar üzerine meshetmek Ebu Hanife'ye göre farz değil, vaciptir. Sargılar üzerine, ancak yaraya su dokunmasının zarar vermesi veya sargının çözülememesi halinde meshedilir.[13]

Bu kolaylık kırk çıkık gibi durumlarda da geçerlidir. Yarayı, soğuk su ile yıkamak zararlı ise, sıcak su kullanılır. Şayet bu da zarar veriyorsa meshedilir.

Sargının kapladığı alan sağlam yerleri de kapsıyorsa bu durumda sargının açılması sakıncalıysa mesh edilir. Sargının tamamını meshetmeye gerek yoktur.[14]

Şafii'ye göre sağlam yerler yıkanır, sargılı yerler teyemmüm yapılır. Abdesti bozulmasa bile kişi her namaz kılacağı zaman teyemmümü tekrarlar.[15]

Sargı üzerine meshin müddeti:

Böyle bir sargı üzerine meshin belli bir müddeti yoktur. Özür devam ettiği müddetçe sargı üzerine mesh yapılır.[16]

---

11 Fetava-i Hindiye, I/114
12 A.g.e. I/115; el-Fıkhu'l-Menheci, I/94
13 A.g.e. I/119
14 A.g.e. I/119-120
15 el-Fıkhu'l-Menheci, I/96
16 Feteva-i Hindiye, I/121

Meshi Bozan Şeyler:

1. Abdesti bozan her şey meshi bozar.
2. Mest müddetinin dolması da meshi bozar.
3. Üzerine mesh edilmiş mestin ayaktan çıkarılması da meshi bozar.[17]

[17] A.g.e. I/117

10. DERS

Gusül (Boy Abdesti) ve Teyemmüm

Güslün Tarifi

Gusül, Arapça'da iğtisal'den türeme bir isimdir. Suyun her hangi bir şey üzerine dökülmesi yani yıkanmak demektir. Dini terim anlamı ise, cünüplükten, hayız ve nifastan temizlenmek için yıkanmaktır.

"Eğer cünüb oldunuz iseniz temizlenin" (Maide, 6)

Buradaki emir bedenin tamamının yıkanmasına dairdir. Gözlerin içi gibi suyun ulaştırılması mümkün olmayan yerler buna dâhil değildir. Bu gibi yerlerin yıkanmasında eziyet ve zarar vardır.

Gusülden maksat temizlenmektir. Yeniden canlanmak, çalışma arzusu ve gayretini harekete geçirmektir. Çünkü cünüplük bedenin bütün kısımlarını etkiler. Bunun bıraktığı etki gusülle giderilir.

Cünüp Kime Denir?

Hangi sebeple olursa olsun üreme organlarından şehvetle gelen sıvının bu organların dışına çıktığı erkek ve kadınla, üreme organlarında cinsi ilişki meydana gelen kadın ve erkekten birinin veya ikisinin herhangi bir sıvı salgılamasına denir.

Guslün Maddi ve Manevi Faydaları

1- Her şeyden önce gusül abdesti alan kimse Allah'ın emrini yerine getirerek sevap kazanır.

2- Manevi kirlerden, yani günahlardan arınır.

3- Cünüp olan mü'min, üzerinde bir ağırlık hisseder. Gusülle bu ağırlıktan kurtulur.

4- Cünüp olan kimse, bütün bedenini yıkayacağı için maddi olarak da temizlenmiş olur.

5- İnsan cünüp olmaktan dolayı hissettiği yorgunluk ve gevşetliği gusülle üzerinden atar.

Guslün Farzları:

1- *Mazmaza*: Ağza dolu dolu su vermek,

2- *İstinşak*: Burna su çekip yıkamak.

3- *Bütün vücudu* iğne ucu kadar da olsa kuru yer kalmayacak şekilde *yıkamak*.

Şafii'ye göre guslün farzı ikidir.

1- Niyet etmek.

2- Bütün vücudu yıkamak.

Yine Şafiî'ye göre niyetin gusle başlamadan hemen önce yapılmış olması lazımdır. Araya fasıla girerse niyet kifayet etmez.[1]

Ağız dolusu su içen kimse mazmazayı yapmış olur.[2]

Guslün Sünnetleri

1- Bileklerle beraber elleri üç defa yıkamak.

2- Avret mahallini yıkamak.

3- Bedende pislik varsa onu temizlemek.

4- Namaz için alınan abdest gibi abdest almak.

5- Gusülde, önce avret mahallini yıkamak. (temiz olsa da yıkanır)

6- Suyu başına ve vücudunun diğer yerlerine dökerek üç defa yıkamak.

7- Suyun dökülüş sırası şöyledir: Guslederken önce üç defa sağ omuza, sonra üç defa sol omuza, daha sonra da üç defa başa ve diğer yerlere su dökülür.

8- Gusleden kimse yıkandığı yerden ayrılır ve ayaklarını yıkar. Ayaklarını sonra yıkamak, suyun ayakaltında birikip kaldığı zaman yapılır.

9- Gusle, kalben niyet ederek başlamak.

10- Elleri yıkarken besmele çekmek.

11- Guslederken suyu normal miktarda kullanmak, fazla veya noksan harcamamak da sünnettir.

---

1 Kitabu'l-Fıkh Ala Mezahibu'l-Erbaa, Trc. Hasan Ege, I/100

2 Fetava-i Hindiye I/48-49

12- Guslederken kıbleye dönmemek.

13- Yıkanırken bütün organları ovalamak.

14- Guslederken kimsenin görmeyeceği bir yerde yıkanmak.[3]

Guslün Alınış Şekli:

Önce besmele çekilir. Sonra "Niyet ettim gusül abdesti almaya." diye niyet edilir. Eller bileklere kadar yıkanır. Vücuduna yapışmış, kurumuş bir şeyler varsa onlar, temizlenir. Sonra avret mahalli pis olmasa da yıkanır.

Bundan sonra sağ avucuna su alarak ağzına götürür ve boğazına kadar ağzının içini ve dişlerinin arasını üç kere su ile çalkalar. Oruçlu değilse ağzına aldığı her suyu boğazına kadar ulaştırır. İyice çalkaladıktan sonra ağzındaki suyu boşaltır.

Daha sonra yine sağ eliyle burnuna üç defa su çekip boşaltır. Burnunun içinde kir kalmaması için her defasında sol elle sümkürür.

Bundan sonra namaz abdesti gibi abdest alır. Şayet bastığı yere su toplanıyorsa, ayağını guslettikten sonra, çıkarken yıkar. Abdestten sonra önce başına, sonra sağ omzuna, daha sonra da sol omzuna üçer defa su döker ve vücudunu iyice yıkar. Suyu vücuda her döküşte iyice ovar. İğne ucu kadar kuru yer kalmaksızın bütün bedeni yıkar.

Göbek çukuru, küpe delikleri, uyluklar ve saç diplerinin ıslanmasına özellikle dikkat eder.

Guslü Gerektiren Haller:

1- Cünüplük: Bu iki şekilde olur.

a) Cinsel ilişkide bulunmak: Meni gelmese bile erkekle kadının cinsel organları birbirine kavuşması.

b) Cinsel ilişki olmadan da meninin şehvetle çıkması: Erkek veya kadından uyku veya uyanıklık halindeyken şehvetle meninin çıkması.

2) Hayız ve nifas.

3) Sarhoşluk veya bayılma sonrasında meniye benzer bir şeyin görülmesi.

---

[3] Feteva-i Hindiye I/48-49; Ayrıca diğer mezheplerin görüşleri için bkz. Kitabu'l-Fıkh Ala Mezahibi'l-Erbaa, Trc. H. Ege, I/102

4) Şehit olmayan Müslümanın ölümü: Şehit olmayan ve cünüb de olmayan Müslüman ölünün yıkanması kifaye yoluyla Müslümanlara vaciptir.

5) Mürted veya mümeyyiz dahi olsa kâfirin İslâm'a girmesi: Bu müstehaptır.[4]

Cünüp Olanlar ve Cünüp Hükmünde Olanlar İçin Haram Olan Şeyler:

1- Namaz kılmak.(tilavet secdesi de onun gibidir.) Cünüp ve cünüp durumunda olanlara icma ile haramdır. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "*Eğer cünüp iseniz temizlenin*." (Maide, 6)

2- Kâbe'yi nafile dahi olsa tavaf etmek. Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "Beytullah'ı tavaf etmek, bir namazdır. Onun için tavaf ettiğiniz zaman az konuşunuz."[5]

3- Kur'an-ı Kerim'e dokunmak. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Ona ancak iyice temizlenmiş olanlar el sürebilir*." (Vakıa, 59) Yani cünüplük ve benzeri şeylerden temizlenmiş olanlar ona el sürebilir. Bunun diğer bir sebebi ise Hz. Peygamber (s.a.v.)'in "Kur'an-ı Kerim'e ancak temiz olanlar el sürebilir."[6] buyruğudur.

Bu üç husus hem büyük hem de küçük hades sahibi olan kimseye haramdır. Bunlara ilave olarak cünüp ve cünübe benzeyen kimselere aşağıdaki hususlar da haramdır.

4- Kur'an-ı Kerim okumak kastıyla Müslüman kimsenin, bir ayetten daha az bile olsa Kur'an okuması. Şayet bu dua, sena veya bir işin başlangıcı olmak veya öğrenmek, istiaze, zikir maksadıyla okunacak olursa haram olmaz. Mesela, musibet esnasında: *"Muhakkak biz Allah içiniz ve muhakkak yalnız O'na dönücüleriz."* mealindeki "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun" (Bakara, 256) demek gibi.

Kasıt olmayarak dilinden Kur'an lafızlarının dökülmesi de haram değildir. Şayet Kur'an niyetiyle okusa veya zikirle birlikte Kur'an okursa o vakit haram olur.

Besmele, Fatiha, ayetel-kürsi, İhlas sûresini zikir kastıyla, yani Yüce Allah'ı hatırlamak maksadıyla okuması haram değildir.

---

4 Feteva-i Hindiye, I/49; İbn Abidin, I/234 vd.

5 Neylü'l-Evtar, I/207

6 Nasbu'-Raye, I/196-107

5- Mescitte itikâf icmayla, geçmek veya bir tarafından girip öbür tarafından çıkmak şeklinde dahi olsa, mutlak olarak icma ile haramdır.[7] Şafiilere göre cünüb olan kişinin camide oturması haramdır. Ancak hiç beklemeksizin girip çıkması haram değildir.[8]

Guslün Çeşitleri:

A. Farz olan gusüller.[9]

1- Cünüplükten dolayı gusletmek.

2- Hayızdan dolayı gusletmek.

3- Nifastan dolayı gusletmek.

B. Sünnet olan gusüller.[10]

1- Cuma günü yapılan gusül.

2- Bayram günlerinde yapılan gusül.

3- Arefe günü yapılan gusül.

4- İhram zamanı yapılan gusül.

C- Müstehap olan gusüller.[11]

1- Cünüp olmadığı halde Müslüman olan kâfirin, gusletmesi.

2- Mekke'ye girmek için gusletmek.

3- Medine'ye girmek için gusletmek.

4- Müzdelife'de gusletmek.

5- Mecnunun cinnetten kurtulunca gusletmesi.

6- Büluğ yaşına eriştiği zaman çocuğun gusletmesi.

7- Mübarek geceleri ihya etmek için gusletmek.

8- Kan aldıranın gusletmesi.

9- Yağmur duası için gusletmek.

10- Yeni elbise giymeden önce gusletmek.

11- Güneş ve ay tutulmalarında gusletmek.

12- Cenaze yıkayan kimsenin gusletmesi.

---

7 Kitabu'l-Fıkh Ala Mezahibu'l Erbaa, I/108, İbn Abidin, I/253

8 el-Fıkhu'l-Menheci, I/120

9 Feteva-i Hindiye. I/54

10 A.g.e. I/55

11 İbn Abidin, I/252; Feteva-i Hindiye. I/55

13- Günahından tevbe edenin gusletmesi.

14- Yoldan gelen kimsenin gusletmesi.

15- Öldürülmek istenen kimsenin gusletmesi.

16- Kanı kesilen istihazeli kadının yıkanması menduptur.

Teyemmüm

Dinimizin gösterdiği kolaylıklardan bir tanesi de teyemmümdür. Kişi, abdest veya gusül için su bulamadığı veya suyu kullanamayacak durumda olduğu zaman, temiz toprak veya toprak cinsinden bir şeyle temizlenir. Bu farzdır. Teyemmümün farz oluşu Kur'an, sünnet ve icma ile sabittir.

"Hasta, yahut yolculuk halinde bulunursanız, yahut biriniz tuvaletten gelirse, yahutta kadınlara dokunmuşsanız (cinsel ilişkide bulunmuşsanız) ve bu hallerde su bulamamışsanız temiz toprakla teyemmüm edin de yüzünüzü ve (dirseklere kadar) ellerinizi onunla meshedin." (Maide, 6)

Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "On yıl boyunca su bulamasa da, temiz toprak Müslümanın abdest suyudur. Suyu bulunca bedenini onunla yıkasın. Zira bu daha hayırlıdır."[12]

Teyemmümün Farzları

Teyemmümün farzları ikidir:

1- Niyet etmek. **2**- El içlerini iki kez toprağa vurmak. Birinci vuruştan sonra yüzün tamamını meshetmek, ikinci vuruştan sonra ise, sağ ve sol kolları dirseklerle beraber meshetmek.

Şafii mezhebine göre teyemmümün farzı üçtür.

1- Niyet 2- Yüzü ve kolları dirseklerle beraber meshetmek. 3- Bu tertibe riayet etmek.[13]

Teyemmümün Sünnetleri

1. Besmele çekmek.
2. Sıraya uymak.
3. Elleri yere koyup ileri geri sürmek.

---

12 Ebu Davud, Taharet, 125; Tirmizi, Taharet, 92; Nesai, Taharet, 204

13 el-Fıkhu'l-Menheci, I/119

4. Elleri birbirine vurarak silkelemek.

5. Parmakları aralamak.

6. Ara vermemek.[14]

Teyemmümün Sıhhatinin Şartları

1- Teyemmümü mübah kılacak bir özür bulunmalıdır.

Bu iki şekilde olur:

a) Suyun hakiki yokluğu: Su bir mil (1848 m) veya dört bin adım uzaktaysa gerçekten yok sayılır. Bu durumda teyemmüm sahih olur.

b) Suyun hükmen yokluğu.

Şu durumlarda su hükmen yok sayılır: Yakındaki su kullanıldığı takdirde cana, mala, şeref ve emanete ait bir tehlikenin bulunması. Bulunan suyun abdest veya gusle yetmemesi. Yanındaki suyu abdest veya gusle kullandığı takdirde, kendisinin veya arkadaşının veyahutta beraberindeki hayvanın susuzluktan helak olacağının kuvvetli bir ihtimal olması. Suyu kullanabilecek gerekli aletlerin olmaması. Bulunan su ancak pisliği gidermeye kâfi gelipte bundan fazla su bulunmaması. Su ile taharet halinde bayram veya cenaze namazının kaçırılacak olması.

2- Niyet etmek.

3- Teyemmüme engel olabilecek şeylerin (mum, hamur, balık pulu vs.) teyemmüm azalarından giderilmiş olmalı.

4- Meshin elin tamamıyla veya çoğunluğuyla yapılması.

5- Abdeste mani olan şeylerin olmaması.

6- Teyemmümün temiz olan toprak veya toprak cinsinden yapılması. (Toprak, kum, çakıl, alçı, mermer, kiremit, tuğla vb.)

7- Teyemmüm, iki elin iç taraflarını iki kez toprak cinsinden temiz bir şey üzerine koymakla yapılmalı.

8- Yüz ve kollar tamamen meshedilmeli, yüzük ve bilezik varsa çıkarılmalıdır.[15]

[14] İbn Abidin, I/354

[15] Büyük İslâm İlmihali, Ö. N. Bilmen, 102-103

Teyemmümün Alınış Şekli:

Teyemmüme başlarken besmele çekilerek niyet edilir. Kollar sıvanır. Parmakta yüzük varsa çıkarılır. Parmaklar açık olduğu halde iki el, toprağa vurulduktan sonra ileri-geri sürtülür. Şayet eller fazla tozlanmışsa hafifçe birbirlerine vurulur. Sonra da yüzün tamamı bir kere meshedilir.

İlk kez yapıldığı gibi yine aynı işlemler yapılır ve sol elin başparmağını ayırarak, diğer parmakları iç tarafları ile sağ elin parmak uçlarından başlayarak kolun dış tarafını dirseklere kadar çekip meshedilir. Sonra sol elin baş ve serçe parmağıyla halka yapılarak sağ kolun içi kavranır. Sol el ayasıyla, sağ kol dirsekten bileğe kadar iç tarafı meshedilir. Sağ elin başparmağının üstü de meshedilir. Zaman geçirmeksizin aynı işlem sol kol için de yapılır. Böylece teyemmüm tamamlanmış olur.

Teyemmümü Bozan Şeyler

1. Abdesti bozan her şey teyemmümü de bozar.
2. Teyemmüm edenin, suyu gördüğü zaman veya su kullanmasına engel olan şeyler ortadan kalkınca teyemmümü bozulur.
3. Teyemmümü mübah kılan özür ortadan kalkınca teyemmüm bozulur.[16]
4. İslâm'dan irtidat etmek de teyemmümü bozar.[17]

[16] İbni Abidin, 1/397-403
[17] el-Fıkhu'l-Menheci, 1/122

11. DERS

Kadınlara Ait Özel Haller

Kadının kendisine ait bu halleri ayrıntılarıyla bilme mecburiyeti vardır. Çünkü bu haller, ibadetlerin geçerli olmasında çok önemlidir. Bu konular bilinmeden yapılan ibadetlerin geçersiz olma veya eksik olma durumu vardır. Bu halleri sadece kızların ve kadınların bilmesinin dışında; baba, koca ve velilerin de bilmesi gerekir.

Hayız (Aybaşı-Adet Görme)

Ergenlik çağına gelen kadının hayatının belli döneminde hastalık ve doğum sebebiyle olmaksızın her ay rahminden gelen kandır. Aybaşı kanı zannedildiği gibi pis bir kan değildir. Normal vücud kanından farklı bir sıvıdır. Doğrudan kan dolaşımına bağlı damarlardan gelen bir kan değildir. Bu özelliğinden dolayıdır ki, pıhtılaşmaz.[1] Buna Adet hali de denir. Bu şekilde gelen bir kana Hayız kanı denir. Bu kan sebebiyle belli bir zaman meydana gelen şer'î engele de "Hayız" denir. Böyle adet gören bir kadına da "Hâiz" denir.

Nifas

Çocuğun doğumu arkasından kadınlardan gelen yahut çocuğun çoğu meydana çıktıktan sonra gelen kandır. Bu haldeki kadına Nüfesa denir ki lohusa demektir.

İstihaze

Rahimden değil de, bir damardan gelip tenasül organı yolu ile akan kokusuz bir kandır. Bu durumda olan kadına da müstehaze denir.

İlk Hayız Gören Kadın Kimdir?

İlk hayız gören Hz. Havva'dır. Daha sonra kızlarında da bu hal kıyamet gününe kadar devam etmek üzere kalmıştır. Bazıları: "Hayız

[1] Aile Sağlığı Ansiklopedisi, 241

ilk defa İsrailoğullarına gönderilmiştir." demişlerse de bu sözü Buhari: "Peygamber'in hadisi daha büyüktür." diyerek reddetmiştir. Hadisi, Buhari, Hz. Aişe (r.a.)'den şu hafızla rivayet etmiştir: Resûlullah (s.a.v.) hayız hakkında: "Bu Allah'ın Âdem kızlarına takdir buyurduğu bir şeydir, buyurdular."[2]

Hayzın Rüknü

Kanın rahimden cinsel organın dışına çıkmasıdır. Cinsel organın dışına çıkmazsa bu hayız değildir.[3]

Genç Kızın İlk Âdetinin Başlama Vakti

Hayız kanı en erken dokuz yaşından itibaren başlar ve elli beş yaşına kadar devam eder.[4]

Hayız Kanının Renkleri

Adet gören kadınların kanlarının rengi aynı değildir. Bu farklılık ya beslenmeden ya da bir hastalıktan kaynaklanabilir. Buna göre adet kanının renkleri altı çeşittir:

1. Bulanık: Bulanık suya benzer. 2. Toprak rengi: Toprağa benzeyen bir çeşit bulanıklıktır.
3. Sarı: Bazıları ipek kozası sarılığında, bazısı saman renginde, bazısı da sarı diş renginde olduğunu bildirmişlerdir. 4. Kırmızı. 5. Siyah 6. Yeşil.[5]

Hayzın Süresi

Hayzın en azı, üç gün üç gecedir. En çoğu ise, on gün on gecedir. Bu süre içindeki kanlar hayız kanı sayılır. Bu süre içinde kanın devamlı akması şart değildir. Çünkü hiç kesilmeden akması nadiren olur. Kanın bir veya birkaç saat kesilmesi hayzı bozmaz.[6]

---

2 İbn Abidin, I/460
3 A.g.e. I/460; Feteva-i Hindiye, I/124
4 Feteva-i Hindiye, I/123
5 İbn Abidin, I/472
6 A.g.e. I/462

Şafii'ye göre hayzın en kısa müddeti bir gün bir gecedir. En uzun müddeti ise on beş gündür. Normal müddeti ise altı veya yedi gündür. Hayızdan temizliğin müddeti en az on beş gündür. Temizlik süresi bazen senelerce sürebilir.[7]

Üç günden az, on günden çok gelen kan, hayız kanı olmayıp, bir hastalık belirtisidir. Çünkü hayzın müddetiyle ilgili Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: "Hayzın bakire ve bakire olmayan kadın için (evlenmiş) en az müddeti üç gün üç gecedir. Hayzın azami müddeti ise on gündür.[8]

Hayız Kanının Bitişini Tesbit

Hayızlı kadın, rahminde hastalık ve doğum dışında belli süre içinde kan gelen kişidir. Süresi ise en azı üç gün üç gece yani 72 saat en çoğu ise 10 gün 10 gece yani 240 saattir.

Bu duruma göre, hayızlı bir kadının fercine koyduğu pamuk veya bezin beyaz olarak çıkması onun hayız müddetinin bittiğine işarettir. Yani pamuğu veya bezi tutunduğu andan itibaren kanın kesildiğine hükmedilir.[9]

Genç Kızın İlk Kan Görmesi

Her kız çocuğu ergenlik çağına gelince adet kanı görür. Bu durumla karşılaşılmadan önce, annenin kızını bilgilendirmesi gerekir. Kendisi bunu yapamıyorsa, yapabilecek kişiyle kızını bilgilendirmelidir. Bunların dışında bu konuları içeren kitaplar okutarak kızının ergenlik çağına hazırlıklı girmesini sağlamalıdır.

Ergenlik çağına giren kız, artık namaz, oruç, tesettür vb. bütün emirlerden ve yasak olan şeylerden sorumludur. Bunları bildirmek anneye vaciptir.

Ergenliğe adım atan her genç kız telaşa kapılır. Bir korku ve panik psikolojisi yaşar. Anne ve babasının yüzüne bakmaktan utanır. Hırçınlaşır, her söze alınır. Ağlamak için adeta bahane arar. Bilgi sahibi, anlayışlı bir anne, kızındaki bu değişikliğin sebebini derhal keşfeder. Ona bir arkadaş gibi yaklaşır. Kendisinin de bir zamanlar aynı

---

7 el-Fıkhu'l-Menheci, I/105
8 Fethu'l-Kadir, İbn Hümam, I/112
9 Feteva-i Hindiye, 1/124

duyguları yaşadığını söyleyerek teselli eder. Bunun utanılacak bir şey olmadığını, genç kızlığın bir işareti sayıldığını ve Allah tarafından verildiğini izah etmelidir.

Genç Kızın İlk Adet Müddetinin Tesbiti

İlk adet gören kızın ilk gördüğü kan önemlidir. İlk gördüğü kan üç gün üç geceden çok, on gün on geceden az olursa daha sonraki temizlik süresi on beş günden fazlaysa kaç gün temizlendiyse onun adet günleri o süredir. Mesela: İlk adet gören kız yedi gün kan görse ardından on beş gün temiz dursa sonra tekrar kan görse, onun âdeti yedi gündür. O süre içinde namazını terk eder, temizlenince namazlarına devam eder.

Bir başka örnek verecek olursak; ilk adet gören kız on gün kan görse ardından on beş gün temiz dursa sonra tekrar kan görmeye başlasa onun âdeti on gündür.

Kızın İlk Gördüğü Kan Hiç Kesilmezse Âdetin Tesbiti Nasıl Olur?

İlk hayzını gören kadının kanı devamlı akarsa yani on günü de geçerse onun hayzının süresi ilk on gündür. Geri kalan yirmi gün temiz sayılır.[10]

Hayızlı sayılan ilk on gün namaz kılmaz, oruç tutmaz. Namazını sonradan kaza da etmez. Orucunu ise sonradan kaza eder. On günün dışında akan kandan dolayı özür sahibi kabul edilerek her namaz vaktinde abdest alıp ibadetlerini yerine getirir.

Kızın gördüğü kan üç günden az süreyle kesilirse, hayız olmadığı anlaşılır, o zaman terk ettiği namazlarını kılması gerekir.

İlk defa adet gören bir kız, kanı güneşin yarısı doğduğu vakit görür de, kan dördüncü gün güneşin dörttebiri doğduğunda kesilirse bu kan istihaze kanıdır. Güneşin yarısı doğmadıkça hayızlı sayılmaz. Yarım doğmuşsa o zaman hayız olur.[11]

Temizlik Müddeti

İki hayzın arasını ayıran en az temizlik müddeti geceleriyle birlikte on beş gündür. Temizlik müddetinin çokluğuyla ilgili bir sınır yoktur. İsterse ömür boyu devam etsin.[12]

---

10 İbn Abidin I/465; Feteva-i Hindiye, I/125

11 İbn Abidin I/163

12 A.g.e. I/463

Hayız günleri içinde kan gelmeyen günler.

Hayız süresi içinde kanın görülmediği süreler de hayızdan kabul edilir. Mesela, hayızlı olan bir kadın bir gün kan görüp, sekiz gün görmese ardından bir gün tekrar kan görse bu on gün hayızlıdır.[13]

Âdetini Şaşıranın Durumu

Bir hastalık veya önemsememe neticesi adet günlerini unutmuş olan bir kadına "Mütehayyire" denir. Böyle bir kadının gördüğü akıntı kesilmeyecek olsa, onun âdeti hakkında kuvvetli olan görüşü ile işlem yapar. Kuvveti fazla olan bir görüşe sahip değilse ihtiyat olan yolu benimser.[14]

Bu durumdaki kadın araştırır; hayızlı olduğunda, hayız haline girdiğinde ve temiz olduğunda tereddüt ederse her zaman için abdest alır. Hayızla temizlik arasında ve temizliğe (tuhura) girip girmediğinde tereddüt ederse her namaz için yıkanır. Gayrı müekkede sünnetleri, mescide girmeyi ve cinsi münasebeti terk eder. Ramazan orucunu tutar. Sonra kanın geceleyin başladığını bilirse yirmi günün orucunu kaza eder. Aksi halde yirmi iki gün kaza eder. Rükun tavafını yapar, fakat onu tekrarlamaz.

Kadın hayız günlerinin üç olduğunu bilir de bunları ayın son on gününde şaşırır ve bu on günün neresinde olduğunu bilemezse bu hususta hiçbir fikri olmadığına göre her namaz vakti için abdest almak şartıyla on günün başından üç gün namaz kılar. Çünkü temizlikle hayız arasında tereddüt etmiştir.

Ondan sonra ayın sonuna kadar her namaz vakti için yıkanarak namaz kılar. Zira temizlikle hayızdan çıkma konusunda şüpheye düşmüştür. Şayet on günün dördünde şaşırırsa on günün başından dört günü abdestle geriye kalan altı günün namazlarını yıkanarak kılar. Beş gün meselesi de buna kıyaslanır. On günün altısında şaşırırsa beşinci ve altıncı günlerde hayızlı olduğunu yüzde yüz bilir ve o günlerde namazı terk eder. Bunlardan önceki dört günde namazlarını abdestle kılar. Bu iki günden sonraki namazlarını ise gusülle kılar. On günün yedisinde şaşırırsa ilk üç günden sonraki dört günün hayız olduğunu yüzde yüz bilir. On günün sekizinde şaşırırsa, ilk iki günden sonraki altı günün hayız olduğunu yüzde yüz bilir. On günün dokuzunda şaşırırsa, ilk

[13] A.g.e. I/462

[14] Büyük İslâm İlmihali,. 75

günden sonraki sekiz günün hayız olduğunu yüzde yüz bilir ve bildiği günlerde namazı terk eder. O günlerden önceki namazlarını abdestle, onlardan sonraki namazlarını gusülle kılar.[15]

Adetin Değişmesi (İntikal)

Hayız konusunun en zor meselelerinden birisi de âdetin değişmesidir. Kadınların özellikle dikkat etmeleri gereken bir konudur. Bazı kadınların adet günleri düzenlidir. Örnek: Her ay beş veya yedi veya dokuz gün adet görürler. Böyle bir kadına "Mütade" denir. Bir adet, bir kez meydana geldiği üzere kararlaşmış olabilir. Şöyle ki: Henüz adet görmeye başlayan bir kız, ilk kez sekiz gün kan görse, sonra yirmi iki gün temiz olsa, bu şekilde adeti kararlaşmış olur. Ondan sonra devamlı olarak kendisinden bir hastalık sebebiyle kan gelecek olsa, onun hem adet günleri, hem de temizlik günleri her ay o şekilde hesap edilir.

Bazı kadınların ise adet günleri değişik olur. Mesela, bir ay beş gün, diğer ay altı gün adet görebilirler. Bu durumda ihtiyatlı hareket etmek gerekir. Böyle bir kadın, altıncı gün oldu mu yıkanır, namazlarını kılar ve eğer Ramazansa orucunu tutar. Çünkü bu altıncı gündeki kanın illet (istihaze) kanı olması muhtemeldir. Fakat bu altıncı gün çıkmadıkça, cinsi münasebette bulunamaz, boşanmışsa iddeti dolmuş sayılmaz. Çünkü bu altıncı günün kanı, hayız kanı olma ihtimali vardır.[16]

Adet Nasıl Değişir?

Kadınların adetleri bazen değişebilir. Bir âdetin değişmiş olması için ona aykırı iki adet hali görülmelidir. Mesela, her ay beş gün adet gören bir kadın, sonraki iki ayda dörder gün veya altışar gün kan görse onun âdeti beş günden dört güne veya altı güne geçmiş olur.

Sonuçta adet bir defa ile yerleşir, iki defa ile değişir. Bununla beraber İmam Yusuf'a göre, adet bir defa ile değişmiş sayılabilir. Buna yeni âdetin eskisini bozup onun yerini alması anlamında "Feshi adet" de denilmektedir.[17]

Adette değişim iki şekilde olur. Adet zamanında değişim, adet günlerinin sayısında değişim.

---

15 İbn Abidin, I/466/468

16 Büyük İslâm İlmihali, Ö. Nasuhi Bilmen, 74

17 A.g.e. 75

Belli günler devam eden bir âdete aykırı olup da on günden fazla devam etmeyen kanlar, adet kanı sayılır. Bu halde adet değişmiş olur. Mesela, her ay yedi gün adet kanı gören bir kadın, sonra on gün kan görmse, hepsi hayız kanı sayılır. Bu halde âdeti yedi günden on güne geçmiş olur. Fakat belli günlerden sonra gelen kan, belli günlerle toplandığı zaman on günden fazla olursa, yedi günden ziyade olan kanlar hayız kanı sayılmaz. İstihaze (illet) kanı sayılır. Mesela, yedi gün kan gören bir kadın sonradan on bir veya on iki gün kan görmeye başlarsa, bunun adet edinilmiş yedi günlüğü hayız kanı olur. Sanraki dört veya beş gün istihaze kanı olur.

Adet görmekte olan bir kadından bir hastalık sebebiyle devamlı olarak kan gelecek olursa, onun temizlik ve hayız hallerindeki belli günlerine göre hüküm verilir.[18]

[18] A.g.e. 75

12. DERS

Nifas (Lohusalık) ve İstihaze (Özür) Kanı

Nifas

Lügatte: kadının doğurması anlamına gelmektedir. Şeriatte ise; çocuk veya çocuğun ekserisi –şayet parça parça uzuvlar (organlar) halinde de olsa- çıktıktan sonra rahimden gelen kandır. Çocuğun azı çıktıktan sonra gelen kan nifas değildir. Kadın imkân bulursa abdest alır yahut teyemmüm eder. Namazını ima ile kılar, geciktiremez.[1] İkiz doğuran kadın, ilk çocuğunu doğurduğu andan itibaren lohusalık müddeti başlar.[2]

El ve ayak gibi organları belirmiş olan bir çocuğun düşmesi ile nifas hali meydana gelir ve çoğunlukla kan on veya on beş gün devam eder. Fakat organları belirmeyen bir düşükten dolayı nifas hali olmaz. Bunun düşmesi ile görülen kan üç gün devam eder. Önce de, en az on beş gün temizlik hali devam etmiş ise, bu kan hayız kanı sayılır. Değilse istihaze (illet) kanı olur.

Nifasın Müddeti:

Nifasın en az müddeti kanın bir saatçik de olsa bulunmasıdır. Son sınırı ise kırk gündür. Fetva bunun üzerinedir.[3] Şafii'ye göre en uzun müddeti altmış gündür.[4]

Bu konuda Ümmü Seleme (r.a.) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v.) zamanında, nifas olan kadınlar nifaslarından sonra kırk gün kırk gece otururlardı."[5]

1 İbn Abidin, I/494
2 Feteva-i Hindiye, I/126
3 A.g.e. I/27
4 el-Fıkhu'l-Menheci, I/108
5 Ebu Davud, Taharet 121; Tirmizi, Taharet 105

Nifaslının Aralıklarla Kan Görmesi:

Bir kadın doğum yaptıktan sonra nifas müddeti (kırk gün) içinde bir süre kan görür, daha sonra on beş günden fazla bile olsa kan görmezse bütün bu süre nifastan sayılır. Örnek: On gün kan gelip beş gün kesildikten sonra tekrar on gün kan gelecek olsa, bu yirmi beş günün hepsi nifas müddeti sayılır.

Şafiîlere göre de, bu temizlik günleri en az on beş gün devam ederse, temizlik hali sayılır. Bu temizlik günlerinden önceki hal, nifas hali ve sonraki görülen kan da hayız olur. Fakat bu temizlik on beş günden az devam ederse, hepsi nifas hali sayılır.

Nifasın Hükmü:

Herşeyde hayzın hükmü gibidir. Yani, namaz kılamaz, oruç tutamaz, camiye gidemez vb. ...[6]

Sezeryanla doğum yapan kadın loğusa olur mu?

Kadın göbeği cihetinden doğursa, şöyle ki; karnında yara olsa da, karnı yarılarak çocuk oradan çıkarılsa o akıcı yaranın sahibi olan kadın nifaslı değildir. Yalnız çocuğun göbekten çıkmasını takiben, ferçden kan çıkarsa işte o zaman kadın nifaslı olur.[7]

İstihaze (Özür) Kanı

Bu hastalık sebebiyle rahimden değilde, cinsel organdaki bir damardan gelen kokusuz bir kandır. Adet görme müddetinden önce (dokuz yaşından önce) kadından gelen ve adetin asgari müddetinden (üç günden az) daha kısa süren ya da adetin ve lohusalığın azami müddetinden fazla devam eden kanla, hamile kadının gördüğü kan istihaze kanıdır. Adetten düşmüş yaşlı kadından gelen kan da istihaze kanıdır.

İstihaze kanı, devamlı akan burun kanaması veya yaradan akan kan gibidir. Bu durum aybaşı ve lohusalık sebebiyle yasaklanan nafile dahi olsa oruç ve namaz gibi şeyleri, tavafı, Kur'an okumayı, mushafa el sürmeyi, mescide girmeyi, itikafta bulunmayı ve cinsi münasebette bulunmayı engellemez, kerahatte söz konusu değildir. Çünkü bu konuda zaruret vardır.

---

6 İbn Abidin, I/494

7 Feteva-i Hindiye I/ 126

İstihaze kanı gören kadın ve onun durumunda olanlar aldığı abdest ile dilediği kadar farz ve nafile namaz kılar. Vaktin çıkmasıyla da abdesti batıl olur.[8]

Özrün Şartları

1. Görülen özrün bir namaz vakti devam etmesi.
2. Abdest alıp namaz kılacak kadar bir fırsat bulunmaması.
3. Her namaz vakti içinde en az birkez görülmesi gerekir.

Özürlünün Abdestinin Süresi

Özürlü beş vakit namaz için ayrı ayrı abdest alır. Abdest alabilmesi için kılacak olduğu namazın vaktinin girmesi gerekir. Daha önce aldığı abdest vaktin girmesiyle bozulur.[9]

Kendisinden istihaze kanı gelen kadın, namaz kılarken, özür kanı kesilir ve ikinci vaktin sonuna kadar akmazsa o namazı tekrarlar. Ancak özürlü kadın namazını bitirdikten sonra kan kesilirse namazı tamam olur.[10]

Özürlü Sayılanlar:

1- İstihaze kanı gören kadın.

2- Hayzı üç günden az, on günden çok devam eden kadın.

3- Nifas durumu kırk günden çok devam eden kadın.

4- İdrarını veya büyük abdestini tutamayan veyahut da yellenmesini önleyemeyen.

5- Sürekli burnu kanayan.

6- Yarasından devamlı kan akan.

7- Ağrı sebebiyle vücudun herhangi bir yerinden (göz kulak, meme vb. çıkan kan, cerahat, irin, yaranın suyu ve su toplamış kabarcık, yara suyu.

Bütün bunlar, bir vakit namaz boyunca abdest alıp namaz kılabilecek bir süre bulamayacak şekilde özrün devam etmesiyledir.[11]

---

8 İslâm Fıkhı Ans., I/368
9 Feteva-i Hindiye I/137
10 İbni Abidin I/509
11 İbni Abidin 1/508; Feteva-i Hindiye 1/127

Özrünü Giderebilenin Abdesti Geçerli Olur Mu?

Özür sahibi bir kimse, şayet akan kanı durdurabilme imkanına sahipse özürlü olmaktan çıkar.

Pamuk, bez veya bağlamak suretiyle özrü gerektiren hal durdurulabiliyorsa bu işin yapılması vaciptir.

Hayızlı olanın ise durumu bunun tam tersidir. Hayızlı, kanını durdurabilse dahi yine hayızlıdır.[12]

Özürlü Aldığı Abdestle Farzın Dışında Namaz Kılabilir mi?

Özürlü kimse vakti giren namaz için abdestini alır ve sonra o vaktin içinde gerek vaktin farzını, gerekse kazaya kalan farzları ve nafileleri kıldığı gibi vacip namazları öncelikle kılar. Çünkü sorumlu olmadığı halde nafile kılması caiz olunca; sorumlu olduğu vacibin caiz olması daha evladır.[13]

Sürekli Akan Gözyaşı Sebebiyle Özürlü Olunur Mu?

Bir kişinin gözünden, göz ağrısı gibi bir hastalık sebebiyle yaş akıyorsa o kimse özür sahibidir. Her namaz için vakti girdiğinde abdest alması gerekir.[14]

Özürlü İma ile Namaz Kılabilir mi?

Özürlü her ne zaman bağlamak veya pamuk koymakla kanın akmasına mani olabilirse yahut oturduğu zaman akar da, ayağa kalktığında akmazsa buna engel olması gerekir. Engel olarak özür sahibi olmaktan çıkar. Özürlü eğildiği zaman, özründen dolayı kan akarsa ima ile kılması gerekir. Çünkü "Secdeyi terk etmek, namazı imayla kılmaktan ehvendir." denir.[15]

Özür Sahibi Kimse Nasıl Bir Yol İzler?

Herhangi bir özür sahibi namaz kılmak için vaktin sonunu bekler. Eğer özür ortadan kalkmıyorsa vakit çıkmadan önce abdestini alıp namazını kılar. Şayet vakit dolmadan önce özrü kesilirse vaktin sonunu beklemeksizin abdestini alıp namazını kılar.

---

12 Feteva-i Hindiye, 1/ 135
13 İbni Abidin, 1(510
14 Feteva-i Hindiye, 1/ 138
15 İbni Abidin 1/515

İstihaze Kanı Gören Kadının Adet Süresini Tesbiti

İstihaze kanı gören kadın ya mübtedie (yani büluğ ile birlikte kanı görmeye başlayan yahut ilk lohusalığında görmeye başlayan bir kadın) veya mu'tade (yani daha önce sahih olarak kan görmüş ve temizlenmiş olan bir kadın) yahut da mütehayyire (yani adetini unutmuş bir mu'tade) kadındır.

1- Mübtedie: Böyle birinin âdeti her ay on gün olarak takdir edilir. Çünkü bundan daha fazla bir süre aybaşı olmak söz konusu değildir. Temizliği de her aydan yirmi gün olarak kabul edilir. Eğer devamlı kan görüyorsa 10 günü adet, yirmi günü istihaze sayılır.

2- İlk lohusalık kanı: Bu durumdaki bir kadının lohusalığı kırk gün kabul edilir. Ondan sonra da yirmi gün temizlik süresi söz konusudur. Bundan sonraki hayzı ise on gün olarak kabul edilir. Bu durum ya istihazeden kurtulup temizleninceye ya da vefat edinceye kadar böylece devam eder.

3- Mu'tade (Daha önce sahih olarak kan görmüş ve temizlenmiş olan): Böyle bir kadın adetini unutmamış olduğundan devamlı akan kan karşısında aybaşı ve temizlik halindeki adetine başvurur. Âdetinden fazla olarak devam eden kan istihaze kanı kabul edilir. Adetten sonra terk ettiği namazlarını kaza eder.

4- Mütehayyire (Adetini unutmuş kadın): Bu kadın hakkında muayyen olarak temizliğine veya aybaşı olmasına herhangi bir şeklinde hükmedilemez. Aksine bu durumda olan kadın şer'i hükümler konusunda daha ihtiyatlı olanı alır, onunla amel eder.[16]

Mütehayyire Kime Denir?

Bir hastalık veya önemsememe neticesi adet günlerini unutmuş olan bir kadına "Mütehayyire" denir. Böyle bir kadının gördüğü akıntı kesilmeyecek olsa, onun adeti hakkında kuvvetli olan görüşü ile işlem yapar. Kuvveti fazla olan bir görüşe sahip değilse, ihtiyat olan yolu benimser. Boşanmış ise, iddeti için on gün, temizlik müddeti de altı aydan bir saat noksan olmak üzere takdir edilir. Diğer bir görüşe göre: Temizlik müddeti iki ay kabul edilir. Bunun namaz ve oruçları üzerinde ayrıntılı bilgi vardır. Bu konu ile ilgili geniş bilgi, İmam Serahsî'nin "Mebsût" isimli kitabında vardır.[17]

---

16 Fethu'l-Kadir 1/ 122

17 Bilmen, Büyük İslâm İlmihali, 94

OKUMA PARÇASI: 3

HAYÂ, YALNIZ HAYIR GETİRİR

Resûlullah *sallâllâhu aleyhi ve sellem* bir gün zekât olarak toplanan koyunların yanına gitmişti. Koyunların yanında, onlara bakmak üzere ücret mukâbili tutulmuş olan bir çoban bulunuyordu. Efendimiz *sallâllâhu aleyhi ve sellem*, çobanın orada yarı çıplak vaziyette dolaştığını görünce hemen yanına çağırdı ve:

"Bizim için kaç gün çalıştın, bizde ne kadar alacağın var?!" diye sordu.

(Peygamber Efendimizin bu suâli üzerine) işten uzaklaştırılacağını anlayan çoban, büyük bir endişe içerisinde:

"Niçin yâ Rasûlâllah? Yoksa hayvanların bakımını ve gözetimini güzel yapamıyor muyum?" diye sordu.

Allah Resûlü *sallâllâhu aleyhi ve sellem* ise, (îmandan bir şû'be olan hayâ hakkındaki hassâsiyetini şu sözleriyle ifâde etti):

"Hayır, ondan değil! ***Lâkin ben, aramızda çalışan insanların yalnız kaldıklarında bile, Allah Teâlâ'dan hayâ eden kişiler olmasını arzu ediyorum! Yalnız kaldığında Allah Teâlâ'dan hayâ etmeyen kişinin yaptığı işi istemiyorum!"*** (Bkz. Beyhakî, Şuab, X, 196/7370; Mervezî, Tâzîmü Kadri'sSalâh, II, 836)

Peygamber Efendimiz *sallâllâhu aleyhi ve sellem*, bir diğer hadîsi şerîflerinde de bu hassâsiyete şöyle dikkat çekmişlerdir:

"İnsanlar tarafından görülmesini istemediğin bir şeyi, yalnız kaldığında da yapma!" Zira *"Allah, kendisinden hayâ edilmeye, insanlardan daha lâyıktır."* (Ebû Dâvud, 4017)

Tesettür ve onun mânevî sâikı olan edep ve hayâ, insana âit bir keyfiyettir. Diğer mahlûkat için edep, hayâ ve örtünmek mevzubahis değildir. Ayrıca örtünmek, fıtrî bir kulluk edebidir. Nitekim **Hazreti Âdem** ile **Hazreti Havvâ**'nın, cennette başka insanlar olmadığı hâlde hayâ edip telâş içerisinde yapraklarla örtünmeye çalışmaları, bu keyfiyetin insanoğlunun fıtratında bulunan en köklü vasıflardan biri olduğunun göstergesidir.

Unutulmamalıdır ki, her kadın ve erkek, şahsiyet ve vakârını ancak tesettür ve hayâ sâyesinde koruyabilir. Zira erkek, tesettüre dikkat

etmesiyle bir şahsiyet tevzî ederken, hanım da örtüsüyle karşısındakine zarâfet ve nezâket hissi verir. Bu sebepledir ki, tesettür ve iffetini zâyî eden kimseler, insanlık şahsiyet ve haysiyetine vedâ etmiş olurlar.

Hayâ ve iffet, insanı ahlâka aykırı her türlü fenâlıktan koruyan ve onu kötülüklerden ayıran bir perdedir. O perdeyi yırtan bir kimse, günah bataklığında boğularak perişan olmayı peşinen kabûl etmiş ve ebedî saâdetten mahrum olmuş demektir. Zira **Hazreti Ömer** *radıyallâhu anh*'ın buyurduğu gibi; "Hayâsı gidenin kalbi ölür." Zâhiren canlı, lâkin mânen ölmüş bir kalp ile de Cenâbı Hakk'a yaklaşmak aslâ mümkün değildir.

Bişri Hâfî Hazretleri ne güzel buyurmuştur:

"Her şeyin kendine yakışan bir zîneti vardır. Hayânın zîneti de günahları terk etmektir."

Kadın ve erkek, yaratılış itibârıyla birbirinden farklılık arz ettiğinden, kadın ve erkeğin tesettürleri de birbirinden farklıdır. Zira kadın, erkeğe göre yaratılıştan câzibelidir. Bundan dolayı Cenâbı Hakk'ın emri olan tesettürden uzaklaşarak, kendisini topluma bir nevî deşifre ettiğinde, nezâket ve zarâfeti zaafa uğrar. Annelik vasfı ve nesli koruma husûsiyeti zarar görür. Bu bakımdan onun câzibesi, tesettür emri ile yalnız efendisine tahsis edilmiştir. Çünkü kadın ve erkek arasında neslin devâmı için birbirlerine karşı değişmez bir fıtrî temâyül mevcuttur ki, tesettür emrine riâyet edilmediği takdirde bu meyil, toplumda ilâhî hudutları çiğnemek gibi tehlikeli bir ahlâkî çöküntüye sebep olur. Nitekim Cenâbı Hakk'ın:

"Zinâya yaklaşmayınız!.." (İsrâ, 32) emri ilâhîsindeki nüktelerden biri de; "Tesettüre riâyetsizlikle zinânın yolunu açmayınız, ona imkân hazırlamayınız!" demektir. Zira uçurumun kenarında gezen bir kimsenin, her an için oradan aşağıya düşme ihtimâli söz konusudur.

İslâm, zâhiren câzibesi olmayan bir kadına da tesettürü emretmiştir. Yani "Bu kadın, başını, kolunu ve ayaklarını açsa da açmasa da bir şey fark etmez, zâten dikkat çekici değildir." denilemez. Burada kadının, tesettürle kadınlık vakârının korunması esastır. Nitekim tesettüre riâyetsizlik etmenin neticesini gösteren şu hâdise ne kadar ibretlidir:

Hazreti Âişe *radıyallâhu anhâ*'nın yanına, Şamlı kadınlardan bir grup gelmişti. Hazreti Âişe:

"–Sizler herhâlde, hanımları hamamlara giren (orada tesettüre dikkat etmeyen) bölgedensiniz!" dedi. Kadınlar; "Evet!" diye cevap verdiler. Hazreti Âişe:

"–Ama ben, Rasûlullâh *sallâllâhu aleyhi ve sellem*'in; *«Elbisesini evinin hâricinde bir yerde çıkaran (yani tesettüre dikkat etmeyen) her kadın, mutlakâ Allah ile kendi arasındaki perdeyi yırtmış olur.»* buyurduğunu işittim." dedi. (Ebû Dâvûd, 4010; Tirmizî, 2804)

Îmânı yüceltip kemâle erdiren hayâ, takvânın ayrılmaz bir parçası, iyilik ve güzelliklerin anası, aklı selîmin ayrılmaz bir cüz'ü, Cenâbı Hakk'ın muhabbet ve rızâsını kazandıran bir vasıftır.

Bu sebeple bir kul, her hâl ve ahvâlde hayâ üzere davranmalı ve tesettürüne son derece dikkat etmelidir. Nitekim âyeti kerîmede buyrulduğu üzere en mühim tesettür, **"takvâ elbisesi"**[2] ile olandır. İnsan, bütün kulluk vazifelerini, ancak bu takvâ elbisesini üzerinde taşıdığı müddetçe gönül huzuru içerisinde îfâ edebilir.

Bu hususdaki hassâsiyeti, örtünme çağına gelmiş genç bir kızdan daha hayâlı olan Âlemler Sultânı Efendimiz'in yetiştirdiği sahâbîlerde de görmek mümkündür. Nitekim **Hazreti Ebû Bekir** *radıyallâhu anh* bir defâsında önündeki topluluğa şöyle hitap etmiştir:

"Ey Müslüman cemaati! Allah azze ve celle hazretlerinden hayâ ediniz! Canımı kudret elinde bulunduran Zâtı Zülcelâl'e yemin ederim ki, ben Rabbimden hayâ ettiğim için, kimsenin olmadığı sahrâda tuvalete giderken bile elbisemle iyice bürünürüm." (Ebû Nuaym, Hilye, I, 34)

Hayâ duygusundan mahrum olmak, insan için en büyük bir felâkettir. Zira hadîsi şerîfte; *"Hayâ ve îman bir aradadır. Biri gittiğinde diğeri de gider!"* (Süyûtî, I, 53) buyrulması, hayânın olmadığı yerde îmandan söz etmenin de mümkün olmadığını göstermektedir. Hayânın bu yüksek değerini göstermesi açısından **Mâlik bin Dinar hazretleri**nin şu sözleri ne kadar dikkat çekicidir:

"Allah Teâlâ bir kalbi, kendisinden hayâyı gidermekle cezalandırdığı kadar hiçbir şeyle cezalandırmamıştır."

Peygamber Efendimiz *sallâllâhu aleyhi ve sellem*, bir hadîsi şerîflerinde hayâ eksikliğinin kulu nasıl helâke sürüklediğini şöyle beyan etmişlerdir:

"Azîz ve Celîl olan Allah, bir kuldan nefret edince ondan hayâyı çekip alır. Hayâyı ondan çekip alınca da onunla sadece nefret edilen kişiler karşılaşır. Sonra ondan emanet vasfını çekip alır. Ondan emanet vasfını

çekip alınca rahmetini de çekip alır. Rahmetini ondan çekip aldığı zaman, İslâm bağını da ondan söküp almış olur. İslâm bağını ondan aldığı zaman, artık onunla azgın şeytandan başkası karşılaşmaz." (Süyûtî, elCâmiu'lKebîr, 1/31; Beyhakî, Şuabü'lİmân, nr. 7734)

Şâir ne güzel söylemiş:

Hayâ; nâmus ve îmâna delildir.
Hayâsız dâimâ hor ve zelildir.

Velhâsıl, insanlığın ziyneti olan hayâ ve bunun bir neticesi olan tesettür, sahibini cinnîlerin tasallutu da dâhil pek çok kötülükten muhâfaza eden mânevî bir kalkandır. İnsanın, Allâh'a ve O'nun kullarına karşı vazîfelerini hakkıyla yerine getirmesini temin eden bir fazîlettir. Hayânın kazandırdığı en büyük fazîlet ise, edeptir. Nitekim **Hazreti Mevlânâ** şöyle buyurmuştur:

"Aklım, kalbime; «Îman nedir?» diye sordu. Kalbim ise aklımın kulağına eğilerek dedi ki: «Îman, edepten ibârettir!»" "**Yâ Rabbi! Engin lûtf u kereminle bizlere hidâyet, takvâ, iffet, hayâ ve gönül zenginliği ihsân eyle! Amin.** (Osman Nuri Topbaş, Şebnem, Sayı: 77)

Edep bir taç imiş nuru Huda'dan,
Giy ol tacı, emin ol her beladan.

Ziya Paşa da edebin önemi veciz bir şekilde şöyle ifade eder:

"İlim meclisine girdim, kıldım talep,
İlim tâ gerilerde kaldı, illâ edep illâ edep.

13. DERS

Hayız (Aybaşı) ve Nifasla İlgili Meseleler

Hanefilere göre, Kadınlar en az dokuz yaşlarında buluğ çağına erer ve adet görmeye başlarlar. Elli veya elli beş yaşlarında da adet görmeme devresine girerler. Bu yaştan daha önce adetten kesilen kadınlar da vardır. Şafiilere göre, detlerin kesilmesi için belli bir süre yoktur.

Hayat boyu hayız kanı devam edebilir. Bu hususta, bölgelerin iklimleri etkili olur. Çünkü adet müddeti bölgelerin sıcak veya soğuk olmasına göre değişir. Ancak çoğunluk olarak altmış iki yaşında kan kesilir.[1]

Adetten Kesilme Dönemi (Menopoz)

Adet kanı genellikle 45-55 yaşları arasında kesilir. Buna adetten kesilme (menopoz) denir. Bu kadınlar için çok önemli bir dönemdir.

Menopoza giren kadın, ilk ay halini gördüğü gündeki gibi korkuya kapılır. Kadınlığının sona erdiğini düşünerek ruhsal bir çöküntüye düşer. Hâlbuki ayhalinin sona ermesi ile sadece çocuk yapamayacaktır. Diğer bütün dişilik özellikleri devam eder.[2]

Menopozun Nedeni:

Kadın yaşlandıkça yumurtalıkları, görevini yerine getirememeye başlar. Bundan dolayı üreme kabiliyeti yok olur.

Adet Sayılmayan Kanlar:

Şu ana kadar gördüğümüz hükümlere göre aşağıdaki hallerde görülen kanlar adet kanı değildir.

1- Adet görecek çağa gelmemiş kızın gördüğü kan.

2- Adet halinin en az müddeti olan üç günden az gelen kan.

---

1 el-Fıkhu'l-islâm, I/347

2 Aile Sağlığı Ans. 241

3- Âdetin en çok süresi olan on günden sonra gelen kan.

4- Hamilelik esnasında gelen kan.

5- Adetten kesilmiş yaşlı kadınlardan gelen kan.

Hayızlı Kadının Pamuk Veya Bez Kullanması

Bakire için hayız günlerinde, bakire olmayan kadın için her zaman pamuk kullanması müstehaptır. Pamuk bekâret yerine konur; fercin içine koymak mekruhtur. Diğer bir görüşe göre, bakire olmayan kadının hayız zamanlarında pamuk kullanması sünnet, temiz zamanlarda kullanması ise müstehaptır. Bakire olsun veya olmasın kadının pamuk kullanmaksızın namaz kılması caizdir.[3]

Hayız Kanı Bulaşan Elbiseyi Temizlemek

Esma (r.a.)'dan yapılan rivayete göre: Bir kadın Peygamber (s.a.v.)'e gelerek dedi ki: "Bizden birinin elbisesine aybaşı kanı dokunduğunda, ne yapmalıyız?"

Peygamber (s.a.v.) ona şöyle buyurdu: "Kanı kazıyıp atarsın sonra su ile ovalarsın. Sonra da bol suyla yıkarsın ve onunla namazını kılarsın."[4]

Hayızlının Kocasıyla Aynı Yatakta Yatması

Hemen şunu söyleyelim ki, karı-koca bu durumda iken aynı yatakta yatabilir. Bunun hiçbir sakıncası yoktur. Hayızlı kadının kocasıyla aynı yatağı paylaşmaması Yahudilere mahsus bir şeydir.

Bu konuda Peygamber (s.a.v.)'in pek çok hadisleri vardır.[5]

Hayızlının Artığı

Hayızlının artığı temizdir. Hz. Aişe (r.a.) şöyle anlatıyor: "Ben hayızlıyken su içer sonra kabı Resûlullah (s.a.v.)'e verirdim. O da ağzını, ağzımın değdiği yere koyardı." Yeni Hz. Aişe'den: "Ben ay halindeyken etli kemiği dişleyerek yer, sonra da Resûlullah'a (s.a.v.) uzatırdım. O da ağzını, tam ağzımı koymuş bulunduğum yere koyarak yerdi.[6]

---

3 İbn Abidin, I/472

4 Buhari, Hayz. 19

5 Buhari, Hayz, 19

6 Kütüb-i Sitte Terc. Ve Şerhi, İbrahim Canan XI/56

Hayızlıyla Birlikte Yemek-içmek

Hayızlıyla yenip içilebileceği gibi cinsel hayat dışında her türlü beraberlik de yapılabilir.

Şureyh İbnu Hani, Hz. Aişe'ye sordu: "Bir kadın hayızlıyken kocasıyla beraber yemek yer mi?" Hz. Aişe: "Evet" dedi. Benim kanamam varken Resûlullah (s.a.v.) beni çağırır, ben de onunla birlikte yerdim. (Bu sırada) Etli kemiği alır ve bir miktar dişler (sonra Resûlullah'a uzatırdım) o da ağzını, kemikte tam benim ağzımı koyduğum yere koyarak yemeye başlardı. İçecek bir şey istediği olur, getirince ondan önce benim içmem için bana yemin verirdi. Bunun üzerine ben de kabı alır, bir miktar içer, sonra bırakırdım. Bu sefer onu Resûlullah alır, kabın tam benim ağzımı koyduğum yerine ağzını koyarak içerdi."[7]

Adetli İken Uyuyup Temiz Kalkan Kadının Durumu

Kadın hayızlı olarak uyur da vakit çıktıktan sonra temizlenmiş olarak uyanırsa, uyuyarak bıraktığı o namazı kaza etmesi gerekir. Zira uyuduğu andan itibaren temiz kabul edilir.[8]

Temiz Olarak Uyuyup Adetli Olarak Kalkan Kadının Durumu

Bir kadın temiz olarak yatıp da uyandığı zaman hayız görmeye başladığını anlarsa uyandığı andan itibaren adet görmeye başlamış sayılır. Eğer yatmadan önce vakti giren namazı kılmamışsa onu temizlenince kaza etmesi gerekir. Mesela, yatsı namazını kılmadan önce yatmış ve uykuda iken adetli olarak kalkmışsa bu namazı kaza etmesi gerekir.[9]

Hayızlı Biri Cenaze Yıkayabilir mi?

Bilindiği gibi kadın cenazeyi kadın, erkek cenazeyi erkek yıkar. Yıkayanın cünüp, hayızlı, nifaslı ve gayrı Müslim olması mekruhtur. Ama bunlardan başka yıkayabilen yoksa bunların da yıkamasında mahzur yoktur.[10]

---

7 Müslim, Hayz 14; Ebu Davud, Taharet 103; Nesai, Taharet 177

8 İbn Abidin, I/477

9 Büyük İslâm İlmihali, 78

10 Feteva-i Hindiye, I/522; Büyük İslâm İlmihali, 250

Kadının Kanı Zamanından Önce Kesilirse

Genillikle her kadının belli bir hayız müddeti vardır. Mesela, dokuz gün âdeti olan kadının kanı üç gün geçtikten sonra kesilirse âdetini tamamlayıncaya kadar yani dokuz günü doldurunca kadar cinsel ilişkide bulunması helal olmaz. Zira adet günlerinde hayzın tekrar gelmesi ihtimali fazladır. Bununla beraber, kan kesildikten sonra yıkanarak müstehap vaktin sonunda namazını kılar. Ramazan ayında ise orucunu tutar.[11]

Hayızlı ve Nifaslıya Haram Olan Şeyler

Adet gören veya lohusa olan Müslüman kadınlara ait bazı özel hükümler vardır. Bu durumda olan kadınlara şu sekiz şeyi yapmaları haram olur.

1. Namaz kılmak. 2. Oruç tutmak. 3. Mescide girmek 4. Kabe'yi tavaf etmek. 5. Kur'an-ı Kerim'e dokunmak. 6. Kur'an-ı Kerim'i okumak. 7. Cinsel ilişkide bulunmak. 8. Yasak yerlerine (göbekle diz arası) kocasının çıplak olarak dokunmasına müsaade etmek. Şimdi bunları sırasıyla açıklayalım:

1- Hayızlı ve nifaslı kadına namaz haramdır.

Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor: "Biz Resûlullah (s.a.v.)'le beraberken ay hali gördüğümüzde tutamadığımız oruçları kaza etmemizi söylerdi. Fakat namazların kazasını söylemezdi."[12]

Peygamber (s.a.v.) de Fatıma binti Hubeys'e şöyle demiştir:

"Hayızlı olduğun zaman namazını bırak! Kesildiği zaman da kanını yıka ve namazını kıl."[13]

Hayızlı ve nifaslı kadın farz, vacip, sünnet, nafile, hiçbir namaz kılamaz. Hiçbir secdeyi yapamaz. Bunlar kendisine haramdır. Yapması halinde günahkâr olur. Hayızlı ve nifaslıdan namazın edası da, kazası da düşer.[14]

Farz namazda niyet ettikten sonra hayzını gören kadının namazı bozulur. Temizlendikten sonra onu kaza etmesi de gerekmez. Şayet nafile namaza niyet ettikten sonra hayzını görürse daha sonra (temiz-

---

11 İbn Abidin, I/484
12 Buhari, Hayz, 20; Müslim, Hayz 67; Ebu Davud, Taharet, 105
13 Neylü'l-Evtar, I/568
14 İbn Abidin, I/476

lenince) namazını kaza eder. Çünkü nafile bir namaza başlamakla o namaz, kılana vacip olur.[15]

Aybaşı olan kadın namaz vaktinde ne yapar?

Hayızlı kadının namaz vakitleri içinde abdest alarak namaz kıldığı yerde o namazı kılacak kadar oturması, adetini unutmamak için tesbih ve tehlil ile meşgul olması müstehaptır. Bir rivayette; "Bu kadına önceden kıldığı namazların en güzelinin sevabı verilir." buyurulmuştur.[16]

Adet gören veya lohusa (nifas) olan bir kadın, bu hallere ait günler içinde terk edeceği farz namazları kaza etmez. Namazlar her gün tekrarlandığı için dinde bir kolaylık olmuştur. Fakat o hallerde terk edeceği Ramazan oruçlarını sonradan kaza eder.

2- Hayızlı ve nifaslı kadın oruç tutamaz.

Aybaşı ve loğusa olan kadının oruç tutması haramdır. Bu sıhhatine de manidir.

Orucun kazası, aybaşı olandan da, loğusa olandan da düşmez. Her ikisi de namazı değil ama orucu kaza ederler. Çünkü oruç senede bir defa olduğu için onun kazasında bir zorluk olmayacağından kazası düşmez.

Kadın nafile bir oruca niyet ettikten sonra hayzını görürse kaza eder. Çünkü bu ibadete başlamakla kendisine oruç vacip olmuş olur.

Şayet kadın farz bir oruca niyet ettikten sonra hayzını görürse yine aynı şekilde temizlendikten sonra kaza eder.[17]

3- Hayızlı ve nifaslı kadınlar cami ve mescidlere giremezler.

Peygamber (s.a.v.): "Ben hayızlı ve cünüp olan kimseye mescidi helal kılmıyorum." buyurmuştur. Bir kimse mescidde cünüp veya hayız olursa dışarıya çıkmak için teyemmüm alması gerekir.[18]

4- Hayızlı ve nifaslı kadınlar Kâbe'yi tavaf edemezler.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz. Aişe (r.a.)'a şöyle demiştir: "Aybaşı olduğun zaman haccedenlerin yaptıklarını yap! Şu kadar var ki, temizleninceye kadar Beytullah'ı tavaf etme!" Bunun bir diğer sebebi de Beytullah'ın tavafının tahareti gerektirmesidir. Aybaşı olan kadının tahareti ise sahih değildir.[19]

---

15 İbn Abidin, I/476
16 A.g.e. I/475
17 İbn Abidin, I/486
18 A.g.e. I/478
19 el-Fıkhu'l-islami ve Edilletühü, I/358

Kâbe'yi tavaf için temiz bulunmak vaciptir. Hayızlı kadının tavafı tahrimen mekruh olur.[20]

Hacca gidecek kadınlar, hayzı önlemek veya geciktirmek için ilaç alabilir mi?

Hanımlar, hacda adetli iken sadece tavafı yapamıyorlar. Tavafını eda edebilmek için kadının âdetinin, erken kesilmesi veya gecikmesi için bir doktor kontrolünde hap ya da başka bir ilaç kullanmasından bir sakınca yoktur.

Hacca giderken hayız olmamak için hormon ilacı almak da caizdir. Yalnız tıbben böyle bir ilacın zararı sabitse hacc görevlerine zarar gelmemekle birlikte buna teşebbüs eden vebale girer.[21]

5- Hayızlı ve nifaslı olan kadının ile cünüp olanın Kur'an-ı Kerim'e dokunması haramdır.

Cenâb-ı Hak şöyle buyurur: "Şüphesiz bu, korunmuş bir kitapta bulunan değerli bir Kur'an'dır; ona tertemiz olanlardan başkası el süremez. O, âlemlerin Rabbinden indirilmiştir." (Vâkıa, 77-80)

Âyet-i kerime Kur'an'ı senâ etmek için nâzil olmuştur. Kur'ân yücedir ve temiz olmayanlardan korunmuştur. Bundan Kur'ân'a hürmet ve tâzim göstermenin vücûbiyeti ve onu uygun olmayan şeylerden muhâfaza etmenin lüzûmu anlaşılır. Kur'ân'a abdestsiz dokunmak, hürmet ve tâzimi zaafa uğratır. O hâlde temiz olmayan kişinin dokunmasından da onu korumak gerekir.2 Kısacası Kur'ân'a abdestsiz dokunmak saygısızlıktır, Kur'ân'a saygısızlık ise haramdır.

Hadisi şeriflerde şöyle buyrulur: *"Ne hayızlı kadın ne de cünüp kimse Kur'ân'dan hiçbir şey okuyamaz."* (Tirmîzî, Tahâret, 98; İbn-i Mâce, Taharet, 105)

İbn-i Ömer (r.a): "Resûlullah (s.a.v): *«Kur'ân'a temiz olandan başkası dokunmasın!»* buyurdu" der. (Heysemî, I, 276; İbn-i Ebî Şeybe, Musannef, 7428)

Diğer taraftan, tıbben de bilinmektedir ki, âdet döneminde kadınlar fizyolojik ve psikolojik olarak kendilerini rahat hissetmezler. Allâh Teâlâ, lûtfu ve merhameti gereği kadını bu döneminde en mühim dinî mükellefiyetler olan namaz ve oruçtan bile muâf tutmuştur. Ciddî bir gayret ve ruhâniyet isteyen hâfızlık çalışmasını bu dönemde mecbûrî tutmanın, faydadan çok zarar getireceği muhakkaktır. (Murat Kaya, Altınoluk, 262)

---

20 İbn Abidin, I/478

21 Halil Günenç, Günümüz Meselelerine Fetvalar, , II/97

Aybaşı ve loğusa olan kadının Kur'an'a, Kur'an'dan bir ayete veya bir ayetten daha azına dahi dokunması haramdır.

Tam bir ayet, paraya, tahtaya ve bunlardan başka şeylere yazılmış ise dokunulması caiz değildir, haramdır.[22]

Mushafa bitişik olan her şey mushaftan sayılır. Kılıftan kasıt çanta, torba gibi şeylerdir. Bu tür, Kur'an'a bitişik olmayan şeylerle ele alınabilir. Bitişik ciltle ele alınamaz.[23]

Hayızlı, lohusalı, cünüp ve abdestsizin Kur'an'a bakması mekruh değildir. Çünkü cünüblük göze işlemez. Nitekim dualar da mekruh değildir.[24]

Bu durumda olanların giydikleri elbiselerle Kur'an'a dokunmaları caiz değildir. Tefsir, fıkıh ve hadis kitaplarına dokunmaları da mekruhtur.[25]

6- Hayızlı ve nifaslının Kur'an-ı Kerim okuması haramdır.

Aybaşı ve loğusa olanın Kur'an'dan bir ayetten azbile olsa okuması haramdır. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "Hayızlı da cünüp olan kimse de Kur'an'dan hiçbir şeye okuyamaz."[26] Ancak Kur'an okuma kasdı olmaksızın bir ayetten az olan miktarı okuyabilirler. Mesela, şükretmeyi dileyerek "el-hamdülillah" demek veya yemeğe başlamak veya başka bir niyetle "bismillah" demek gibi... Bunlarda bir beis yoktur.[27]

Hayızlı ve lohosa olanlar bir kur'an öğreticisinin Kur'an-ı Kerim'e dokunmadan kelime atlayarak ve heceleyerek kelime kelime öğretmesi caizdir.[28] Çünkü buna kıraat (okuma) denmez.

Adet ve loğusa olan kadınların yanında Kur'an okumak ve onların da okunanı dinlemelerinde bir sakınca yoktur. Bu konuda pek çok hadis vardır. Bunlardan birisi şudur: Peygamber (s.a.v.)'in eşi Hz. Aişe anlatıyor:"Resûlullah (s.a.v.), ben hayızlıyken kucağıma yaslanır ve Kur'an okurdu."[29]

---

22 Feteva-i Hindiye I/131; İbn Abidin I/256
23 İbn Abidin, I/258
24 A.g.e. I/ 259
25 Feteva-i Hindiye I/131
26 Tirmizi, Taharet 98
27 Feteva-i Hindiye, I/ 129-130
28 İbn Abidin, I/156
29 Buhari, Hayz. 13

7- Hayızlı ve lohusalıya cinsi münasebette bulunmak haramdır.

Hayızlı ve lohusalıya cinsi münasebette bulunmanın haram olduğuna dair ayet ve hadisler nettir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Sana kadınların ayhalini sorarlar. De ki: O bir rahatsızlıktır. Bu sebeple ayhalinde olan kadınlardan uzak durun. Temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendikleri vakit, Allah'ın size emrettiği yerden onlara yaklaşın."[30]

Peygamber (s.a.v.) ise şöyle buyuruyor: "Kim hayızlının fercine veya bir kadının dübürüne (arka uzvuna) temas ederse veya kahine uğrarsa Muhammed'e indirilenden yüz çevirmiş olur."[31]

Erkek için hayızlı veya nifaslı bulunan karısını öpmek, onunla yatmak, göbeği ile diz kapağı arası hariç, vücudundan faydalanmak serbesttir. Bir kadının adeti henüz bitmeden kanın kesilmesine ve yıkanmasına itibar olunmaz. Bu bakımdan adeti tamamen bitmedikçe, kendisi ile cinsel ilişki kurulmaz. Çünkü adet müddeti içinde kanın gelmeye başlaması mümkündür. Fakat böyle kanın kesilmesi üzerine kadın yıkanmış olunca, ihtiyat olarak namazlarını kılar ve oruçlarını tutar.

Hayız ve nifas için belli olan en çok müddetler geçince, cinsel ilişki hemen helal olur. Fakat bu müddetten önce kandan kesilmeleri ile cinsel ikişki hemen helal olmaz. Bu durumda kadın ya yıkanmış olmalıdır, ya da üzerinden bir namaz vakti geçmelidir. Yahut da, bir özür sebebiyle teyemmüm edip onunla, nafile dahi olsa, bir namaz kılmış olmalıdır ki, cinsel ilişki helal olsun.

Bir kimse, henüz adetini tamamlamamış olan zevcesine yaklaşırsa günahkar olur. Onun için tevbe ve istiğfarda bulunması gerekir ve bununla beraber fakir Müslümanlara bir veya yarım altın sadaka vermelidir. Bu bir altın beş gram ağırlığında olan bir altın paradır.[32]

---

30 Bakara sûresi, 222

31 Tirmizi, Taharet 102; İbn Mace, Taharet 122

32 Bilmen, Büyük İslâm İlmihali, 98

14. DERS

Namazın Önemi, Fazileti ve Farz Oluşunun Delilleri

Namazın Önemi ve Fazileti

Mükellef olan kişiye farz olan ilk ve en büyük bir görev Allah Teâlâ'ya iman yani tevhid dinini kabul etmektir. İmandan sonra farzların en büyüğü ve en önemlisi ise namazdır. Namaz, imanın alametidir, kalbin nurudur, ruhun kuvvetidir, mü'minin miracıdır. Mü'min namaz sayesinde Yüce Allah'ın manevî huzuruna yükselir. Yüce Allah'a yalvararak manevî yakınlığa erer. Namaz, mü'min için en yüksek bir şereftir.

Bütün hak dinler, insanlara namaz kılmalarını emretmişlerdir. Bizim sevgili Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz de, peygamber olarak gönderilişlerinden itibaren namaz kılmakla yükümlü olmuştur. Ancak o zaman, güneşin doğuşundan ve batışından sonra olmak üzere günde iki defa namaz kılınıyordu. Sonra Miraç gecesinde beş vakit namaz farz kılındı. Hazreti Peygamber'in miracı ise, sahih kabul edilen rivayete göre, Medine'ye hicretlerinden on sekiz ay önce Receb ayının yirmi yedinci gecesinde olmuştur.

Gerçek şu ki, namaz çok mukaddes bir ibadettir. Namazın faziletlerine nihayet yoktur. Namaz, aklı yerinde olan ve büluğ çağına ermiş bulunan her Müslüman için belli vakitlerde yapılması gereken şerefi yüksek farz bir görevdir. Bu önemli farzı yerine getirenler, Yüce Allah'ın pek büyük ikram ve ihsanlarına kavuşacaklardır. Bunu kasden terk edenler de, azabı çok şiddetli olan Allah'ın acıklı cezasını çekeceklerdir.

Müslümanlar, henüz yedi yaşına girmiş çocuklarını namaza alıştırmakla görevlidirler. Bu çocuklara ana-babaları ve yetiştiricileri namaz kılmalarını öğretir ve yaptırırlar. On yaşına bastığı halde namaz kılmayan çocuğa velisi, üç tokattan ziyade olmamak üzere, hafifçe el ile vurur.

İnsan bir düşünmeli, her an Yüce Allah'ın sayısız nimet ve ihsanlarına kavuşmaktadır. Öyle ikramı bol, merhameti geniş olan yaratıcımızın tükenmeyen lütuflarına karşı teşekkürde bulunmak gerekmez mi?

İşte insan, namaz yolu ile şükür borcunu ödemeye, yaratıcısının lütuf ve nimetlerini tatlı bir dil ile anarak kulluk görevini yerine getirmeye çalışmış olur. Bu bakımdan: "Namaz, şükrün bütün çeşitlerini bir araya toplar."denilmiştir.

Bununla beraber namaz ruhu temizleyen, kalbi aydınlatan, imanı yüksek duygulardan haberdar eden, insanı kötülüklerden alıkoyan, insanı hayırlara, düşünceye, tevazu ve intizama götüren en güzel bir ibadettir.

İnsan namaz sayesinde nice günahlardan kurtulur ve Yüce Allah'ın nice ihsan ve ikramlarına kavuşur.

Namaz, manevî hayattan başka maddî hayata da canlılık verir. İnsanın temizliğine, sağlığına ve intizamla hareket etmesine sebeb olur. (Bilmen, Büyük İslâm İlmihali)

Namazın Tarifi

Namaz, Arap lugatında, dua etmek veya hayır duada bulunmak anlamındadır. İslâm Hukukunda ise; Tekbir ile başlayıp selam ile tamamlanan özel hareket ve sözlerden oluşan bir ibadet şeklidir.

Namazın Farziyetinin Delilleri:

Namaz; kitap, sünnet ve icma ile sabit olan farz bir ibadettir.

a) Kitaptan Delili:

"Ey Resûlüm! Sana vahy olunan Kur'an ayetlerini güzelce oku ve namazı gereği üzere kıl. Gerçekten namaz, edeb ve namusa uygun olmayan şeylerden, çirkin görülen işlerden alıkor. Her halde Yüce Allah'ı zikretmek, her ibadetten daha büyüktür. Yüce Allah bütün yaptıklarınızı bilir." (Ankebut, 45)

"Oysa onlar tevhid inancına yönelerek, dini yalnız Allah'a tahsis ederek O'na kulluk etmek, namazı kılmak ve zekat vermekle emrolunmuşlardır." (Beyyine, 5) "Namazı kılın, zekât verin." (Hac, 78) gibi daha birçok ayetlerdir.

b) Sünnetten Delili: Namazın farziyetiyle ilgili pek çok hadisi şerif mevcuttur. Bir tanesi şöyledir:

"İslâm beş şey üzerine kurulmuştur. Allah'tan başka bir ilah bulunmadığına, Muhammed'in Allah elçisi olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekat vermek, Ramazan orucunu tutmak, yoluna gücü yetenler için Beytullah'ı haccetmek."[1]

c) İcmadan delili: Bütün ümmet bir gün ve bir gecede (24 saatte) beş vakit namazın farz olduğu hakkında ittifak etmişlerdir. Bu konuda herhangi bir ihtilaf günümüze ulaşmamıştır.

Namaz Ne Zaman Farz Kılındı?

Siyer âlimleri arasında meşhur olan görüşe göre namaz, hicretten 1,5 yıl önce mirac gecesinde farz kılınmıştır.

Namaz erginlik çağına gelmiş ve akıllı olan her Müslümana farzdır. Fakat yedi yaşına gelmiş bulunan çocuklar da namaz kılmakla emredilirler. On yaşına bastıkları zaman, namaz kılmadıklarından ötürü el ile hafifçe dövülebilirler. Sopa ile dövülmez. Peygamber (s.a.v.) buyuruyor: "Çocuklarınıza yedi yaşında namaz kılmalarını emredin, on yaşına basınca bundan dolayı hafifçe dövün ve o yaşta yataklarını ayırın."[2]

Namazın Faydaları:

Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

"Sizden birinin kapısı önünden bir nehir aksa ve her gün beş kere bu nehirde yıkansa, kendisinde kir diye bir şey kalır mı?

"Sahabe: "Böyle bir kimsenin bedeninde kirden bir şey kalmaz." dediler.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Beş vakit namaz da böyledir. Allah Teâlâ bu namazlar sebebiyle kulun hatalarını siler."[3]

Diğer bir hadiste şöyle buyurmuştur: "Büyük günah işlemedikçe beş vakit namaz ile Cuma namazı, diğer cumaya kadar, arada işlenen günahları örter."[4]

---

1 Müslim, İman 21
2 Ebû Dâvud, Salât, 25-26; Tirmizi, Salât, 299
3 Buhari, Meâkit, 6; Müslim, Mesâcid, 282; Tirmizi, Emsâl, 5; Nesâi, Salât, 7
4 Müslim, Tahâret, 15-16

Namaz insanın ruhunu büyük ölçüde rahatlatır. Bu dünya hayatında insanı gönderiliş gayelerinden alıkoyan gafletten uzaklaştırarak ruhi tatmine ulaştırır.

Namaz insanı düzenli bir hayat sürmeye, işlerinde ve dünya hayatında düzenli davranmaya alıştırır. Çünkü namaz belli vakitlerde, belli bir düzen içinde eda edilir. Namaz sayesinde kişi yumuşak huylu, vakarlı, yavaş hareketli olmayı öğrenir. Bu sayede kişi, zihnini faydalı işleri düşünmeye hasretme alışkanlığı elde eder. Dolayısıyla, böyle bir kişi zihnini Kur'an'ın manalarını, Allah'ın büyüklüğünü ve namazın manasını düşünme üzerinde yoğunlaştırır.

Namaz, doğruluk ve emin olma faziletini geliştiren, inzibati, ameli bir mekteptir. Kötülüklerden alıkor, nitekim Allah (c.c.) bir ayette şöyle buyuruyor: *"Namaz kıl. Çünkü namaz, fuhuştan ve kötülüklerden alıkoyar."* (Ankebut: 45)

Namaz, toplum fertlerini birleştiren akideyi ikrar eder, bu inançları ruhlarda kuvvetlendirir, bu akide etrafında birleşmesi için toplumu düzenler. Namaz toplum şuurunu kuvvetlendirir, İslâm ümmetinin dayanışma bağlarını geliştirir, sosyal dayanışmayı güçlendirir, düşünce ve cemaat birliğini yerleştirir. Artık tek bir vücud gibi olur, bir uzvunda şikayet ortaya çıkınca diğer uzuvları uykusuz kalır, rahatsız olur.

Namaz, Müslümanı Müslüman olmayandan ayırır. Dolayısıyla namaz, bir güven ve emniyet vesilesidir. İnsanlar arasında sevgi ve muhabbet ruhunu diriltir. Nitekim hadisi şerifte şöyle buyurulur: "Bizim kıblemize yönelen, kıldığımız namazı kılan, kestiğimizi yiyen kişi Müslümandır. Böyle bir kimse Müslümanın sahip olduğu haklara sahiptir. Müslümanın aleyhine olan sorumluluklara da sahiptir."[5]

Namazın Tarihçesi:

İlk insan ve ilk peygamber olan Hz. Adem (a.s.)'dan, son peygamber Hz. Muhammed (a.s.)'a kadar bütün peygamberler namazlarını kılmışlardır. Kur'an-ı Kerim'de birçok peygamber kıssasında onların namazlarından sözedilmiştir.

Kur'an-ı Kerim Hz. İbrahim (a.s.)'ın duasıyla namazı şöyle zikrediyor "Rabbim! Beni, gereği üzere namaza devam eden kıl." (İbrahim: 40)

---

5 Buhari, Salât, 28

İsmail (a.s.) da namaza büyük önem veriyordu: "... *Kavmine namaz kılmayı, zekât vermeyi emrederdi."* (Meryem, 55)

Hz. Lokman'ın oğluna yaptığı nasihatinde de namaz vardı:

"Yavrucuğum, namazı dosdoğru kıl. İyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış. Başına gelenlere sabret." (Lokman, 17)

Yine Allah Teâlâ, Hz. Musa'ya daha vahyin ilk anlarında namaz kılmayı emrediyordu: "*Bana kulluk et; beni anmak için namaz kıl!"* (Ta-Hâ, 14)

Hz. İsa (a.s.) ise kavmine daha beşikteyken şöyle cevap veriyordu: "*Bana namazı ve zekâtı emretti."* (Meryem, 31)

Yüce Allah, peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed'e ise şöyle vahyetti: "*Sana vahyedilen kitabı oku ve namaz kıl. Muhakkak ki, namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar*." (Ankebut, 45)

Namazı Terketmenin Hükmü:

Bütün alimler, namazın akıllı, bulûğ çağına girmiş, hayız ve nifastan temizlenmiş, deli olmayan, baygın bulunmayan her Müslümana farz olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Çünkü namazın farz oluşu Kur'an, sünnet ve icmadan kesin delillerle sabittir. Tembellik ve umursamazlık sebebiyle namazı kılmayan kimse günahkârdır, fasıktır. Ancak böyle bir kimse eğer yeni Müslüman olan biri ise yahut kendisine namazın farz olduğunun tebliğ edileceği bir müddet boyunca, Müslümanlar arasında bulunmamışsa namaz kılmadığından ötürü fasık olmaz, çünkü sorumluluk yoktur.

Namazı kılmamak hem dünya hem de ahrette azaba uğramayı gerektiricidir. Ahirette azapla ilgili Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Günahkârlara: Sizi şu yakıcı ateşe sokan nedir? diye sorulacak. Onlar şöyle cevap verirler: Biz namaz kılanlardan değildik." (Müddessir, 40-43)

"Vay o namaz kılanlara ki, onlar namazlarını ciddiye almazlar." (Maun, 4-5)

Namaz kılmanın dünyadaki cezasına gelince; tembelliğinden ve umursamazlığından dolayı kılmayanlar hakkında farklı görüşler vardır.

Hanefilere göre, tembellik sebebiyle namazını kılmayan kişi fasık olup, böyle bir kişi hapsedilir ve namazı kılıp, tevbe edinceye kadar vücudundan kan akacak şekilde dövülür. Ya tevbe edip namazını kılar yahutta hapiste ölür.

Şafiilere göre namazı İnkâr ederek ya da hafife alarak terk eden kimse kafir olur. Böyle bir kimseyi hakimin tevbeye çağırması farzdır. Tevbe etmezse mürted olduğundan öldürülür. Cenazesi de kılınmaz.[6]

Namaz Vakitleri

Sabah namazının vakti: Fecri sadıktan güneşin doğmasına kadar devam eder. Fecr-i sadık: Ufuktaki genişliğine yayılan beyazlıktır. Bunun karşıtı fecr-i kazibtir. Fecr-i kazib, gökyüzünün ortasında yükseklere doğru uzunlamasına yayılan kurt kuyruğuna benzer bir beyazlıktır. Bu beyazlıktan sonra yine karanlık gelir.

Öğle namazının vakti: Güneşin tam gök ortasına gelmesinden batıya meyletmesiyle başlar, her şeyin gölgesi iki misli oluncaya kadar devam eder.

İkindi namazının vakti: Öğle namazının vaktinin bitmesiyle başlar, güneşin batmasından hemen önceye kadar devam eder.

Akşam namazının vakti: Güneşin batmasıyla başlar, şafağın kaybolmasıyla sona erer. (Şafak, güneşin battığı yerdeki kızıllıktır.)

Yatsı namazının vakti: Akşam namazının vaktinin bitmesiyle başlar, sabah namazının vaktine kadar devam eder.

Vitir namazının vakti: Yatsının vaktiyle aynıdır. Ancak yatsı namazından sonra kılınır.

Faziletli Vakitler:

Erkekler için, sabah namazını gün ışıdığı zaman kılmak müstehaptır. Kadının ise mutlak surette alaca karanlıkta kılması daha faziletlidir.

Öğle namazını yazın gölgede yürüyecek derecede geciktirmek mutlak surette müstehaptır. Kışın ise acele etmek gerekir.

İkindi namazını güneşin sararmaya başlamadığı zamana kadar geciktirmek müstehaptır.

Akşam namazını, vakti girer-girmez kılmak müstehaptır.

Yatsı namazını ise, gecenin üçte birine kadar geciktirmek müstehaptır.

---

[6] el-Fıkhu'l-Menheci, 1/129

Uyanacağına güvenen kimsenin vitir namazını gecenin sonuna kadar geciktirmesi uygundur. Uyanacağına güvenemiyorsa yatmadan kılar.[7]

Namaz Kılmanın Caiz Olmadığı Vakitler:

1. Güneş doğup yükselene kadar.
2. Güneş tam tepe noktasında olduğu zaman.
3. Güneş batarken.

Bu üç vakitte farz namazları ve cenaze namazı kılmak ve tilavet secdesi yapmak caiz değildir.[8]

Nafile Namaz Kılmanın Mekruh Olduğu Vakitler:

1. Sabah namazı vaktinde nafile namaz kılmak.
2. Sabah namazını kıldıktan sonra güneşin doğacağı vakte kadar nafile namaz kılmak mekruhtur.
3. İkindi namazını kıldıktan sonra güneş batıncaya kadar olan vakit.
4. Cuma namazının kılınacağı vakit.
5. Güneş battıktan sonra, akşam namazını kılmadan önceki vakit.
6. Cuma hutbesi okunacağı vakit.
7. Bayram namazlarının hutbelerinin okunacağı vakitler.
8. Küsuf namazında hutbe okunacağı zaman.
9. İstiska namazında hutbe okunacağı zaman.[9]

---

7 Feteva-i Hindiye, 1/171
8 A.g.e., 1/172-173
9 A.g.e., 1/175

15. DERS

Namazın Farzları (Şartları ve Rükunları)

Namazların farzları on ikidir. Bunlardan altısı, daha namaza başlamadan önce yapılması gereken farzlardır. Bunlara namazın şartları da denir. Altısı da namazın içindedir. Bunlara da "Namazın rükünleri" denir. Bunlar namazın aslını ve temelini teşkil ederler.

Namazın Dışındaki Farzların (Şartların) Açıklaması:

1- Hadesten Taharet

Küçük ve büyük hadeslerden temizlenmek, abdest almak, yıkanmak veya teyemmüm etmekle olur. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

"Allah (c.c.) temizlenmeksizin hiçbir namazı kabul etmez."

İster farz, ister nafile, ister tilavet secdesi ile şükür secdesi gibi noksan bir namaz olsun, bir namaz için hadesten temizlenmiş olmak şarttır. Bir kimse temizlenmeksizin namaz kılarsa namazı sahih olmaz.

2- Necasetten Taharet

Namazın sahih olması için, elbisede ve namaz kılınan yerde, ayak, el ve dizler ile esas olan kavle göre alnın konulacağı yerde hakiki necaset olmamalıdır.

Ağır olan necaset katı ise üç gramdan, sıvı ise el ayasından daha geniş olan miktarı, giderilmesi mümkünse namazın sıhhatine engel olur.

3- Set-i Avret (Avret yerlerini örtmek)

Şer'an avret, bakılması haram olup örtülmesi farz olan uzuvlardır. Kadınlarda avret; Müslüman bir kadının elleri, yüzü ve ayakları hariç bütün vücududur.

Namaz kılarken avret organlarından birinin dörtte biri, bir rükun eda edecek kadar açılırsa namaz bozulur. Daha azı görülürse namaz bozulmaz. Hemen kapatılması gerekir.

4- İstikbal-i Kıble (Kıbleye yönelmek)

Namazın sahih olmasının şartlarından birisi de kıbleye dönmektir. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyuruyor*: "Her ne taraftan çıkarsan, yüzünü mescid-i haram tarafına döndür. Her nerede olursanız yüzünüzü ona doğru Mescid-i Haram tarafına döndür. Her nerede olursanız yüzünüzü ona doğru döndürün."* (Bakara, 150) Dolayısıyla namaz için (ister farz, ister vacib, isterse nafile) kıbleye yönelmek farzdır.

Alimler, Kabe'yi gören herkesin Kabe'nin bizzat kendisine yönelmesinin farz olduğunda ittifak etmişlerdir.

Kabe'yi görmeyenlerin (Mekke dışındakilerin) Kabe'nin kendisini değil de Kabe'nin yönüne kıbleyi isabet ettirmeleri gerekir.

Yatalak bir hastanın, kıbleye dönmeye gücü yetmezse ve yönünü döndürecek bir kimse de bulunmazsa, o yatalağın yüzünü istediği tarafa çevirmesi caiz olur.[1]

Bir özür sebebiyle farz namazı veya özürsüz olarak nafile bir namazı hayvan üzerinde (araba, tren) kılacak olan kimse de yüzünü kıbleye çevirmeden namaz kılabilir.

Kıbleye dönüp gemide namaz kılan bir kimsenin yönü, geminin dönmesiyle kıbleden ayrılırsa, o kimse "namaz içinde" kıbleye dönerek namazını tamamlar.[2]

5- Vakit

Vakit, namazın şartı olduğu gibi, vücubunun da şartıdır. Bu bakımdan bir yerde namaz vakitlerinden biri veya ikisi bulunmasa, o vakitlere ait olan namazlar, o yer halkına farz olmaz. Ancak bununla beraber, bu gibi yerlerde bulunan Müslümanlar da beş vakit namaz kılmakla yükümlüdür. Bulundukları yerlerde bu namazlardan herhangi birinin vakti meydana gelmemişse, o vakti kaza şeklinde kılarlar veya beş vaktin bulunduğu kendilerine en yakın bir bölgenin vakitlerine göre, o namaz için vakit belirleyerek namazı yerine getirmeye çalışırlar.[3]

6- Niyet

Namazda niyet etmek bütün alimlerin ittifakıyla farzdır. Bunun sebebi ibadetin adetten ayrılması ve namazda Allah için ihlasın gerçekleşmesidir. Çünkü namaz ibadettir. Niyette dil ile söylemek yetmez.

---

1 Feteva-i Hindiye, 1/210
2 A.g.e., 1/210
3 Büyük İslâm İlmihali, Ö. Nasuhi Bİlmen, 121-122

Kalben niyet etmek gerekir. Niyette hangi namazın kılınacağı bilinir. Bütün fakihlerin ittifakıyla, kişinin kılmakta olduğu farz namazının türünü belirlemesi şarttır. Mesela, öğle namazı, ikindi namazına niyet etmek... Çünkü farzlar çoktur. Bunlardan biri diğerinin niyeti ile eda edilemez. Vacip namazlar için de bu böyledir.

Nafile namazlarda ise, sadece namaza niyet yeterlidir. Ancak ihtiyaten belirleme yapılabilir. Mesela, teravih namazına ya da sünnet namaza gibi vasıflarla niyet edilebilir.

Şafiilerde niyet namazın rükunlarından sayılmıştır.[4]

Namazın İçindeki Farzların (Rukûnların) Açıklaması

1- İftitah Tekbiri

Namaz kılan kişinin ayakta ve kendi duyacağı kadar bir sesle "Allahu Ekber" demesidir. Buna tahrim tekbiri de denir. Sebebi, namazdan önce yemek-içmek, konuşmak gibi helal olan işler namaz kılan kişiye haram kılındığı içindir. Kişi ayakta durmaktan aciz ise, oturarakta söyleyebilir. Dilsiz olan birisi için sesli tekbir şart değildir.[5]

2- Kıyam

Farz ve vacip namazlarda farzdır. Ayakta duramayacak kadar aciz olanın oturarak kıldığı namazı geçerlidir. Bir kimse hükmen ayakta durmaktan aciz kalırsa; mesela, şiddetli ağrılara mübtela olursa, yahut hastalığının artacağından korkarsa ya da yarasının akması durumu varsa ayakta durmaksızın kıldığı namaz sahih olur.[6]

3- Kıraat:

Nafile namazların ve vitir namazının bütün rekatlarında ve farzların ilk iki rekatında Kur'an okumak imam veya yalnız kılanlar için farzdır. Bu da Kur'an'dan üç kısa ayet okumaktır.[7] Okurken haflerin güzel çıkarılması gerekir. Bir kimse kıraatı güzel bir şekilde yapar, fakat bunu kendisi bile işitemezse, o kıraatle namazı caiz olmaz.

Bir kimse namazın hiçbir rekâtında kıraat etmezse veya bir rekâtında okursa, o kimsenin namazı geçersiz olur.[8]

---

4 el-Fıkhu'l-Menheci, 1/156
5 Feteva-i Hindiye, 1/226-227
6 İbni Abidin 1/362
7 A.g.e. 1/362
8 Feteva-i Hindiye, 1/230-231

4- Rüku

Kişinin baş ve sırtı ile elleri dizlerine ulaşacak şekilde eğilmesidir. Hanımlar erkeklere göre daha az eğilirler. Parmaklarını açmaksızın ellerini dizlerine koyarlar. Kişi ayaktaki duruma yakın bir şekilde rükuya gidiyorsa, onun bu yaptığı kabul olmaz.

Rükunun vakti kıraatin bitmesinden sonradır.[9]

5- Secde:

Âlimler, mükemmel bir secdenin yedi aza üzerine yapılabileceği hususunda ittifak etmişlerdir. Bunlar, yüz, iki el, iki diz ve iki ayaktır. Bir kimse alnını yere koyup burnunu yere koymazsa secdesi caizdir, ancak mekruh olur. Yine bir kimse tam tersine burnunu yere koymuş, fakat alnını yere koymamışsa bu namaz caiz değildir.

Özrü olan kimsenin alnını ve burnunu yere koyması şart değildir. Yine iki ayağın birden secde esnasında yere konulmaması da namazı geçersiz kılar.[10]

6- Kade-i Ahire:

Son oturuşta "ettehiyyatü" duasını okuyacak kadar oturmak farzdır. Kade-i ahire farz namazlarda da, nafile namazlarda da farzdır.[11]

Tadil-i Erkana Riayet (Rükünlerin Hakkını Vermek)

Namazlarda tadil-i erkana riayet, İmam Ebû Yusuf'a göre, bir rükün olduğundan farzdır. Bundan maksad, namazın kıyam, rükû ve secde gibi her rüknünü sükunetle yerine getirmek ve bu rükünleri yaparken her uzuv yatışıp hareket halinden beri bulunmaktır. Örnek: Rükûdan kıyama kalkarken vücud dimdik bir hale gelmeli ve sükunet bulmalı, en az bir kere:**"Sübhanellahi'l-Azîm"** diyecek kadar ayakta durup ondan sonra secdeye varmalıdır. Her iki secde arasında da böylece bir tesbih mikdarı durmalıdır.

Tadil-i Erkan, İmam Azam ile İmam Muhammed'e göre, vaciptir. Bu iki ayrı görüşten birincisine göre, tadil-i erkan yapılmaksızın kılınan bir namazı yeniden kılmak gerekir, ikinci görüşe göre ise, tadil-i erkanı terkden dolayı yalnız sehiv secdesi gerekir. Fakat böyle bir namazı yeniden kılmak daha iyidir. Böylece insan ihtilaftan kurtulmuş

[9] A.g.e. 1/232
[10] A.g.e. 1/231-233
[11] A.g.e. 1/234

olur. Ayrıca kerahetle kılınan namazları da yeniden kılmak vacip görülmüştür.

Namazdan manevî haz duyanlar, namazda tadil-i erkana riayet ederler, acele etmekten sakınırlar. Acele etmeyi saygıya ve edebe aykırı görürler.

Hayatın en yararlı ve en kıymetli saatleri ibadetle geçen zamanlardır. Boş yere veya kısa bir yarar uğrunda zamanlarını harcayan insanların namaz gibi yüksek bir ibadetten, devamlı bir mutluluk yolundan ve İlahî huzurun zevkinden mahrum olmamak için çalışmamaları pek garip ve acınacak bir hal değil midir?

Namaz Kimlere Farzdır?

1- Müslüman olmak: Namaz Müslüman olan erkek yahut kadın herkese farzdır. Cumhura göre namaz, kafirin Müslüman olması durumunda geçmiş namazları kaza etmesi gerekmez.

2- Buluğ çağına ermiş olmak: Çocuğa namaz kılmak farz değildir. Fakat ister, erkek olsun ister kız, alıştırmak için küçük çocuklara namaz kılmaları emredilir.

3- Akıllı olmak: Deli, bunak ve benzeri kimselere, namaz kılmak farz değildir. Ancak bu gibi kimseler vaktin geride kalan kısımlarında ayılırlarsa o takdirde bu namazı kılmakla sorumludurlar.

Namazın Vacipleri

Namazların farzları olduğu gibi, bir kısım vacibleri de vardır. Bu vacibleri yerine getirmekle namazın farzları tamamlanıp noksanları giderilmiş olur. Şöyle ki:

1) Namaza başlarken yalnız "**Allah**" ismi ile yetinmeyip büyüklüğü ifade eden "**Ekber**" sözünü de ilave ederek "**Allahü Ekber**" demek vaciptir.

2) "Fatiha" süresini okumak vaciptir. Üç İmama göre ise, bunu okumak farzdır.

3) Farz olan Kur'an okuyuşunun ilk iki rekata bağlı kılınması vaciptir.

4) İlk iki rekatın her birinde bir defa Fatiha sûresi okunup tekrarlanmaması vaciptir.

5) Fatiha sûresini diğer okunacak sûre ve ayetlerden önce okumak vaciptir.

6) Fatiha sûresine başka bir sûre veya bir sûre yerini tutacak kadar ayet ilavesi vaciptir. Şöyle ki: Farz namazların önceki ilk iki rekatlarında Fatihadan sonra diğer bir sûre veya bir sûreye denk bir mikdar ayet okunması vacip olduğu gibi, vitir namazı ile nafile namazların her rekatında Fatiha ve Fatihadan sonra bir sûre veya ona denk bir ayet okunması da vaciptir.

(Fatihaya başka bir sûre veya ayetin eklenmesi üç İmama göre sünnettir.)

7) Yalnız başına namaz kılan kimse, sabah, akşam ve yatsı namazlarını dilerse aşikare bir okuyuşla ve dilerse gizli bir okuyuşla kılar. Geceleyin kılacağı nafile namazlarda da hüküm böyledir. Fakat öğle ile ikindi namazlarında ve gündüz kılacağı nafile namazlarda gizli olarak okuması vaciptir.

8) Cemaatla kılınan namazlardan sabah, cuma, bayram, teravih, vitir namazlarının her rekatında; akşam ve yatsı namazlarının ilk iki rekatlarında aşikare Kur'an okumak, öğle ile ikindi namazlarının bütün rekatlarında, akşam namazının üçüncü ve yatsının son iki rekatlarında gizli olarak kıraat yapmak vaciptir.

9) Vitir namazında kunut (dua) okumak ve kunut tekbiri almak vaciptir. Bu İmam Azam'a göredir. İki imama (İmam Ebû Yusuf ve İmam Muhammed'e) göre ise, bunlar sünnettir.

10) Kazaya kalan bir namaz, gündüzün cemaatla kılındığı takdirde, eğer sabah namazı gibi aşikare kıraat yapılması gereken bir namaz ise, yine aşikare kıraat yapılır. Gizli kıraat yapılması gereken bir namaz ise, gizli kıraet yapılır. Tek başına namaz kılan ise, aşikare kıraet yapılması gereken bir namazı kaza ederken dilerse hem aşikare, hem de gizli okuyabilir. Bir rivayete göre de, gündüz kaza edeceği herhangi bir namazda gizli okuması vaciptir; gizli veya aşikare okuma serbestisi yoktur.

11) Secde yaparken yalnız alınla yetinmeyip alınla beraber burnu da yere koymak vaciptir.

12) Üç ve dört rekatlı namazlarda birinci oturuş vaciptir.

13) Namazların her oturuşunda teşehhüdde bulunmak (Tahiyyatı okumak) vaciptir.

14) Namaz içinde okunan secde ayetinden dolayı tilavet secdesinde bulunmak vaciptir.

15) Namazda yanılarak terk edilen veya geciktirilen farz nedeniyle sehiv secdesi yapmak vaciptir.

16) İki bayram namazının üçer ziyade tekbirleri vaciptir. Bu namazların birinci rekatlarındaki rükû ve secde tekbirleri sünnettir. İkinci rekatlarının rükû tekbirleri ise, vacip olan ziyade tekbirlere yakın olduğu için o da vaciptir.

17) Namazların farzlarında sıraya riayet edilmesi, iki farz arasına, farz olmayan bir şeyin girmesine meydan verilmemesi vaciptir. Farz olan kıyamdan (ayakta duruşdan) sonra rükûa gidilmesi, rükûdan sonra da secdeye varılması gibi...

18) Vaciblerin her birini de yerinde yapmak ve sonraya bırakmamak vaciptir. Kur'an okuduktan sonra bir zaman bekleyip sehven düşünceye dalmak ve sonra rükûa varmak gibi.

19) Namazların sonunda selam vermek. Önce sağ tarafa sonra sol tarafa yüz çevirerek "**Esselâm**" demek vaciptir. "**Esselâmu aleyküm ve Rahmetullah**" denilmesinin vacip olduğu açık olarak belirtilmemiştir.

Bir görüşe göre, sol tarafa selam verilmesi sünnettir. Namazdan çıkılması ise, bütün imamlara göre yalnız bir selam ile olur, bununla namaz biter. Bu selamı vermiş olana, artık uyulmaz. Meşhur olan görüş budur.[12]

[12] Büyük İslâm İlmihali, 178

16. DERS

Namazın Sünnetleri, Mekruhları, Adabı ve Namazı Bozan Şeyler

Namazın Sünnetleri

1. Elleri iftitah tekbiri için kaldırmak (kadınlar omuz hizasına kaldırır.)
2. Elleri kaldırırken parmakları hali üzere bırakmak.
3. Sübhanekeyi okumak.
4. Euzü-besmeleyi okumak.
5. Fatihadan sonra âmin demek.
6. Sağ eli sol el üstüne koymak ve göğüs üstüne koymak.
7. Rükuya giderken tekbir almak.
8. Rükûdan doğrularak dimdik durmak.
9. Rükuda üç kez "Subhane Rabbiyel-azim" demek.
10. Rükuda elleri dizlerin üzerine parmakları bitişik olarak koymak. (kadınlara ait) Erkeklerde ellerle dizler tutulur ve parmaklar açılar.
11. Rükudan doğrulurken "semiallahü limen hamideh" demek.
12. Secdeye giderken tekbir almak.
13. Kıyamda iken ayakların arasını dört parmak açmak.
14. Rükuda kadınların dizlerini hafifçe bükmesi.
15. Secdeye varırken önce dizleri, sonra elleri sonra da yüzü koymak.
16. Secdeden kalktıktan sonra "Sübhanallah" diyecek kadar durmak.
17. Secdeden doğrulurken tekbir almak.
18. Secdede üç kez "Sübhane rabbiyel-a'la" demek.

19. Erkeklerin secdede karnını uyluklarına yapıştırmaması, dirseklerin başkalarını rahatsız etmeyecek kadar yanlarında ve kollarını yerden uzak tutması.
20. Kadının secdede kollarını yanlarına ve karnını uyluklarına yapıştırması.
21. İki secde arasında oturmak.
22. Oturuşlarda elleri uylukların üzerine koymak.
23. Erkekler tahiyatta sol ayağını yere döşemesi, sağ ayağını dikmesi.
24. Kadının ise, iki ayağını da sağ tarafa yatırmak.
25. Peygamber (s.a.v.)'e salavat getirmek (Salli-Barik dualarını okumak.)
26. Selam verirken önce sağa, sonra sola selam vermek.
27. Selam vermeden önce dua etmek (Rabbena duaları gibi.)
28. Ettehiyyatü, duasını sessiz okumak.[1]

Namaz Adabı

1. Ayaktayken secde yerine bakmak.
2. Rükuda iken ayakların üstüne bakmak.
3. Secdede iken burnun üstüne bakmak.
4. Otururken kucağa bakmak.
5. Sağa selam verirken sağ omuza, sola selam verirken sol omuza bakmak.
6. Esnerken ağzını kapatmak.
7. Mümkün olduğunca öksürüğü tutmak.[2]

Namazın Mekruhları

1. Elbise, sakal veya bedenle oynamak.
2. Secdeye giderken elbisesini çekiştirmek.
3. Namaz kılanın okuduğu ayetleri ve tesbihleri eliyle sayması.
4. Esnemek.

---

1 İbni Abidin 11/205; Feteva-i Hindiye, 1/235
2 Feteva-i Hindiye, 1/241

5. Gerinmek.
6. Parmak çıtlatmak.
7. Namazda elini böğrüne koymak.
8. Namazda başı sağa-sola çevirmek.
9. Namazda bakışlarını göğe çevirmek.
10. Namazda bağdaş kurup oturmak.
11. Namazda el ile selam almak.
12. Namazda secde ederken kolları yere sermek.
13. Namaz içinde elbiseyi omuza atarak namaz kılmak.
14. Kolu sıvamış olarak namaza durmak.
15. Eski ve kötü elbiseyle namaz kılmak.
16. Namazda ağzı veya burnu kapatmak.
17. Gözleri yummak.
18. Namaz içinde kasten öksürmek veya boğaz temizlemek.
19. Namazda tükürmek.
20. İki secde arasında yeterince durmamak.
21. Bir kimsenin önünde, başı üzerinde, sağında, solunda veya elbisesinde resim varken namaz kılmak.
22. Farz namazlarda bir ayet veya sûrenin tekrar tekrar okunması.
23. Secdeye giderken elleri dizlerden önce koymak.
24. Secdeden kalkarken dizleri ellerden önce kaldırmak.
25. Açıktan besmele çekmek ve açıktan amin demek.
26. Kıraati rükuda tamamlamak.
27. Bir şeye dayanmak.
28. Namazda biraz ayağının birine çökmek; biraz diğerine çöküp dayanmak.
29. Tek ayak üzerine dayanarak namaz kılmak.
30. Namaz esnasında kalkarken, ayağının birini ileri atmak.
31. Namaz kılanın koku koklaması.
32. Namaz kılanın el ve ayak parmaklarını secde esnasında ve diğer hallerde kıble istikametinden başka tarafa çevirmek.
33. Kabe'nin üzerinde namaz kılmak.

34. Bir kimsenin başka birinin yüzüne karşı namaz kılması.
35. Uyuyan kimselerin arasında namaz kılmak.
36. İçinde ateş yanan şeye veya ocağa karşı namaz kılmak.
37. Özürsüz namazda yürümek.
38. Rükudayken elleri dize koymamak, secdede yere koymamak.
39. Namazda başı aşağı-yukarı kaldırmak.
40. Sünneti tamamlamada acele etmek.
41. İki rekatta okuduğu sûre arasını bir sûre ile ayırmak.
42. Bilerek ayet atlamak.
43. Kıyamda sol eli sağ el üzerine koymak.
44. Yol üzerinde, mezar üstünde, hamam içinde namaz kılmak.
45. Özürsüz olarak secdede burnu yere koymamak.
46. Özürsüz secde yerini düzeltmek.
47. Dişler arasında bulunan nohut tanesinden daha küçük bir yemek arttığını yemek.
48. Zihni meşgul edecek bir şeyle namaza durmak.[3]

Namazı Bozan Şeyler

1. Namazda unutarak veya kasten az veya çok konuşmak.
2. Selam almak veya vermek.
3. Cevap maksadıyla Kur'an'dan ayet okumak.
4. Ah, vah çekmek.
5. Namazda dünya için ağlamak.
6. Namazda bir şeye üflemek.
7. Özürsüz öksürmek.
8. Namaz kılan kimse Kur'an'a bakarak okuması halinde namazı bozulur.
9. Namazda üç kez bir yerini kaşıması.
10. Bir şey yemek veya içmek.
11. Dişlerinin arasında nohut tanesi kadarlık bir yemek parçasını yutmak.

[3] İbni Abidin 11/569; Feteva-i Hindiye, 1/350

12. Namazda bayılmak.
13. Göğsünü kıbleden çevirmek.
14. Namazda iki saf miktarı yürümek.
15. Kendi işiteceği kadar gülmek.
16. Manası bozulacak şekilde ayeti yanlış okumak.
17. Namazda çocuğu emzirmek.
18. Dört rekâtlı bir namazı iki rekat zannederek birinci oturuşta selam vermek.
19. Dünyevi bir meseleden dolayı hatıra gelen bir vesveseden dolayı "La lavle vela kuvvete illa billâh." demek.
20. İmama uyanın imamdan önce rukuya ve secdeye gitmesi.
21. Avret sayılan bir uzvun bir rukun kadar açık kalması. (Mesela secde yapacak kadar)
22. Teyemmümle namaz kılanın suyu görmesi.
23. İki elle yapılması adet olan bir işi yapmak. Buna amel-i kesir denir.
24. Namazda iken "Allah" denildiğini duyan kimsenin "celle celaluhu" veya "Muhammed" denildiğini duyan kimsenin salavat getirmesi.
25. Aksırana "Yerhamukellah" demek veya başkasının bu sözüne karşı "Amin" demesi.[4]

Eda ve Kazanın Tarifleri ve Kaza Namazı

Bir namazı vaktinde kılmaya "eda" vaktinden sonra kılmaya da "kaza" denir. Özürsüz olarak namazların vakitten sonraya bırakılmasından dolayı kişi günahkar olur.

Farz namazların kazası farz; vacip namazların kazası vaciptir. Kaza için belirli bir vakit yoktur. Üç vakit dışında her zaman kılınabilir.

1. Güneş doğarken, 2. Güneş batarken, 3. Güneş zevalde iken.[5]

Bir kimse sefer vakti kazaya bıraktığı namazını yolculuk sonrası kaza ederken, dört rekatlı farzları ikişer rekat olarak kaza eder. Mu-

[4] İbni Abidin 11/515; Feteva-i Hindiye, 1/328
[5] Feteva-i Hindiye, 1/400

kim iken kazaya bıraktığı namazları, sefer halindeyken kaza etmek isteyen kimse de rekatları tam olarak kaza eder.[6]

Bir sabah namazı sünnetiyle birlikte kaçırılınca, kerahet vaktinin çıkışından sonra istiva zamanına kadar bu sünnet, farzla beraber kaza edilir. Öğle namazının ilk sünneti, cemaate yetişmek için terk edilirse farzdan sonra iki rekattan önce veya sonra kaza edilir. Ancak iki rekattan önce kazasının yapılması evladır. Cuma namazının ilk dört rekatlık sünneti de böyledir.

Bir kimse ne kadar kazaya namazı kaldığını bilmezse kuvvetli olan görüşüne göre üzerinde kaza namazı kılmadığına kanaat getirinceye kadar kaza namazlarını kılar.

Kaza namazları çok olunca, bunların her birini, belirleyerek niyet edilmesi gerekmez; çünkü bunda güçlük vardır. Onun için şöyle niyet edilmesi uygun olur. "İlk veya en son kazaya kalmış sabah veya öğle namazını kılmaya" diye kılınır.[7]

Kazaya kalmış namazları kılmak, nafile namaz kılmaktan çok daha ehemmiyetli ve çok daha uygundur. Yalnız bilinen sünnetler bu hükmün dışındadır.[8] Hatta kuşluk ve tesbih namazları gibi, haklarında nakil bulunan nafile namazlar da böyledir. Çünkü bu namazlar, farz namazları tamamlar, bunların yerine getirilmesi mümkün değildir.[9]

Bazı cüretkar cahillerin kaza namazı yoktur şeklindeki açıklamalarının hiçbir delili yoktur. Bunlar hadis inkârcılarıdırlar. Kılınamayan namazın kaza edilmesini emreden Peygamber aleyhisselamın hadisi şerifi gayet açıktır (Bakınız: Buharî, 597; Müslim, 684; Ebu Davud, 435; Tirmizî, 178; Nesaî, 613; İbni Mace, 696) . Ancak kaza namazı var diye sünnet namazların terk edilmemesi gerekir. Kazaya kalmış namazı olanlar hem özellikle beş vakit namazın sünnetlerine devam etmeliler ve hem de kaza namazlarını kılıp bitirmeliler.

---

6 Feteva-i Hindiye, 1/399
7 Büyük İslâm İlmihali, Ö. Nasuhi Bilmen, 185
8 Feteva-i Hindiye 1/40
9 Büyük İslâm İlmihali, Ö. Nasuhi Bilmen, 185

Ezan ve Kamet

Farz namazlar için ezan okumak, bu namazların kılınacağını ilan edip bildirmek, kitap ve sünnetle sabittir. Bu ezan erkekler için vacip kuvvetinde bir müekked sünnettir. Müslümanlığın en büyük alametlerinden biridir. Kadınlar, ezan ve kamet okumakla mükellef değildir. İçinde Hanefi imamlarının da bulunduğu cumhur olarak bilinen müçtehitlerin çoğuna göre, *kadının ezan okuması ve kamet getirmesi* ***mekruh****tur.*

OKUMA PARÇASI: 4

CENNET VE CENNETLİKLERİN ÖZELLİKLERİ

Cennette öyle nimetler vardır ki, onları daha önce hiçbir göz görmemiş, hiçbir kulak işitmemiş ve hiçbir beşerin aklından geçmemiştir.

Şu ayetle anlatılmak istenen budur:

"Yaptıklarına karşılık olarak, onlar için ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez."[1]

Cennetteki bir kulaçlık yer dünya ve içindekilerden daha değerlidir.[2]

Şu ayete bakın:

"Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir."[3]

Ebu Hüreyre (r.a.) şöyle demiştir:

"Muhammed (s.a.v.)'e Kur'an'ı indiren Allah'a yemin ederim ki, Cennet ehli dünyada iken ihtiyarlamalarının aksine cennette günden güne güzelleşirler."

Suheybi Rumi'nin rivayet ettiği bir hadiste Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Cennetlikler cennete cehennemlikler de cehenneme girdiğinde bir münadi şöyle nida eder:

– Ey cennet ehli! Allah size verdiği bir sözünü yerine getirmek istiyor.

Onlar deler ki:

– Daha ne olsun ki, Allah sevaplarımızın ağır gelmesini lütfetti, yüzümüzü ak etti ve bizi cehennemden çıkarıp cennetine koydu.

Bunun üzerine perde açılır ve onlar Yüce Allah'ı görürler.

Ravi diyor ki:

Nefsimi kudretinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, onlara verilen şeyler arasında Allah'ı görmelerinden daha sevimlisi yoktur."[4]

---

1 Secde, 17

2 Buhari, 4881; Müslim, 2826

3 Âl-i İmran 185

4 Müslim, 181

Enes b. Malik (r.a.) anlatıyor:

"Bir keresinde Cebrail üzerinde siyah bir noktanın yer aldığı beyaz bir ayna ile Resûlullah (s.a.v.)'in yanına geldi.

Resûlullah (s.a.v.) sordu:

– Ey Cebrail bu ayna nedir?

Cebrail (a.s.) cevap verdi:

– Bu ayna Cuma gününü, üzerindeki siyah nokta ise Cuma günü kopacak olan kıyameti temsil eder." Cebrail devam etti:

"Sen ve ümmetin bu gün sayesinde daha önceki ümmetlere üstünlük sağladınız. Diğer insanlar (Yahudi ve Hristiyanlar) bu konuda size tabidirler. Cuma gününün içinde öyle bir saat vardır ki, o anı yakalayabilen bir kimsenin Allah'tan istediği bir iyilik geri çevrilmeyeceği gibi, bir kötülükten Allah'a sığınan kişinin bu isteği de mutlaka kabul edilir."

Sonra Cebrail şunları söyledi:

"Cuma gününün adı bizim nezdimizde **"Mezid"** günüdür."

Resulullah (s.a.v.) sordu:

– Mezid günü nedir?

Cebrail şunları anlattı:

– Rabbin Allah Firdevs cennetinde bir vadi yarattı. Orada miskten bir tepe vardır. Cuma günü bu tepenin etrafı nurdan yapılmış minberlerle kuşatılır ve bu minberlerin üzerinde Peygamberler oturmaktadır. Ayrıca burası yakut ve zebercetle süslenmiş olan altın minberle kuşatılmış olup, bu minberlerin üstünde de sıddikler, şehidler ve Allah'ın salih kulları bulunmaktadır. Cennetteki köşklerde oturanlar da bu tepenin etrafında toplanıp Allah'ı hamd ve sena ederler.

Allah onlara der ki:

– Benden isteyin bakalım.

Bunun üzerine onlar şöyle derler:

– Senin rızanı isteriz.

Allah şöyle buyurur:

– Sizden razı oldum ki, sizi cennetime yerleştirdim ve nimetlerime kavuşturdum. Bundan sonra Allah (c.c.) tecelli eder ve onlar Allah'ı görürler.

Bu sebeple Müslümanlar için Cuma gününden daha sevimli bir gün yoktur. Çünkü Allah onlara bu günde ikramını ziyadeleştirecek ve tecelli edip görünecektir."[5]

Allah şöyle buyurur:

– Sizden razı oldum ki, sizi cennetime yerleştirdim ve nimetlerime kavuşturdum. Bundan sonra Allah (c.c.) tecelli eder ve onlar Allah'ı görürler.

Bu sebeple Müslümanlar için Cuma gününden daha sevimli bir gün yoktur. Çünkü Allah onlara bu günde ikramını ziyadeleştirecek ve tecelli edip görünecektir."[6]

Bir hadiste şöyle geçer:

"Cennet ehlinden bir kadın avucunu açıp gökyüzünden yere doğru uzatmış olsaydı, yerle gök arası tamamen aydınlanırdı."[7]

Zeyd b. Erkam (r.a.) anlatıyor:

"Ehli kitaptan biri Resulullah (s.a.v.)'e gelip şöyle dedi:

– Cennetlikler için yeme içme var mı?

Resulullah (s.a.v.) cevap verdi:

– Tabii ki var. Nefsimi kudretinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, cennet ehlinin her birine yüz kişinin yeme, içme ve cinsellik gücü verilmiştir.

Bunun üzerine ehli kitaptan olan kişi şunu sordu:

– Peki, ama yiyip içen kimsenin bunları defetme ihtiyacı olur. Oysaki cennet temiz bir yerdir ve orada pislik yoktur.

Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

– Cennetliklerin defi haceti, vücutlarından misk kokusunu andıran ter olarak atılacaktır."[8]

Mu'teb b. Sümmi'nin: **"İman edip salih ameller işleyenlere ne mutlu! Varılacak güzel yurt da onlar içindir"**[9] ayetinin tefsiri hakkında şunları söylediği rivayet edilmiştir:

---

5 Nuaym, Fiten, 1820

6 Nuaym, Fiten, 1820

7 İbn Ebi Şeybe, Musannef, 33987

8 Ahmed, 4/367

9 Ra'd 29

"TÛBA cennette bir ağaçtır. Cennette bu ağacın gölgesinden faydalanmayan hiçbir köşk yoktur. Onun çok çeşitli meyveleri vardır. Üzerine melez develer büyüklüğünde kuşlar konar. Cennetliklerden birinin canı kuş yemek istediğinde hemen o kuş tabağına gelir. Onu bir tarafından yemeye başladığında o tarafı kızarmış olarak yemişse diğer tarafını kebap olarak yer. Sonra tekrar kuş olup uçar, gider."

Ebu Hureyre (r.a.)'ın rivayetine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Ümmetimden cennete ilk girecek olan grup ayın on dördündeki görüntüsüne benzerler. Onlardan sonra cennete girecek olanlar ise, en parlak yıldızı andırırlar. Daha sonrakiler de derecelerine göredir. Orada büyük abdest ve küçük abdest bozma yoktur. Tükürme ve balgam çıkarma da yoktur. Tarakları altın, tütsüleri öd ağacı kokuları ise misktir. Onların görüntüleri tek tiptir. O da boyu altmış arşın olan ataları Hz. Âdem'in şeklidir."[10]

İbn Abbas (r.a.)'tan rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Cennet ehli parlak yüzlüdürler. Saç, kaş ve kirpiklerinden başka tüyleri yoktur. Yani koltuk altları kasıkları tüysüzdür. Boyları Hz. Âdem gibi altmış arşındır. Hz. İsa gibi otuz üç yaşındadırlar. Beyaz tenlidirler, üstlerinde yeşil elbiseler vardır."

Cennetliklerden biri sofraya oturduğunda bir kuş gelip şöyle der:

"Ey Allah dostu! Ben selsebil pınarından su içtim ve arşın altındaki cennet bahçelerinde beslendim, ayrıca çok çeşitli meyvelerle gıdalandım, beni yiyebilirsin. Bu kuşun bir yanı pişmiş diğer yanı ise kızarmıştır. Ondan dilediği kadar yer. Allah'ın veli kullarının üstünde her biri farklı renkte olan yetmiş çeşit elbise vardır. Parmaklarında da on farklı yüzük vardır."[11]

Fakih diyor ki:

Bu güzellikleri elde etmek isteyen kimsenin şu beş şeye devem etmesi gerekir:

1. Bütün günahlardan uzak durması gerekir. Nitekim bu hususta Allah (cc) şöyle buyurmuştur: **"Rabbinin makamından korkan ve**

10 Buhari, 3327; Müslim, 2834

11 Tirmizi, 2458

nefsini kötü arzulardan uzaklaştıran için şüphesiz cennet yegâne barınaktır."[12]

2. Dünyada aza kanaat etmelidir. Nitekim bir hadiste bu durum şöyle ifade edilmiştir: *"Cenneti kazanmanın yolu dünya nimetlerinden uzak durmaktan geçer."*

3. Allah'a ibadet etme konusunda aşırı istekli olmalı, yaptığı her ibadetin günahlarının bağışlanmasına ve cenneti kazanmasına sebep olabileceğini ümit etmelidir.

Nitekim Allah (cc) şöyle buyurmaktadır:

"İşte yaptıklarınıza karşılık size miras verilen cennet budur."[13]

Bir başka ayet ise şöyledir:

"Onlar cennet ehlidir. Yaptıklarına karşılık olarak orada ebedi kalacaklardır."[14] Şüphe yok ki, cennetlikler elde ettikleri bu nimetleri ibadetlere düşkün olmaları sebebiyle kazanmışlardır.

4. Allah'ın salih kullarını sevmeli ve onlarla oturup kalkmalı, onlara yakın olmaya çalışmalıdır. Çünkü bu değerli kişilerin hem arkadaşlarına hem de din kardeşlerine şefaat etme imkânı olacaktır.

5. Çokça dua etmelidir. Allah'tan kendisine cenneti nasip etmesini istemeli ve son nefesini Müslüman olarak verebilmek için ona yakarmalıdır.

Hukema'dan biri şöyle demiştir:

Sevap kazanma imkânı varken dünyaya meyletmek cahilliktir. Ahirette sevap kazandıracağını bile bile amel etme gayreti içinde olmamak acizliktir.

Cennetteki rahatlığı, sadece dünyada iken rahatını terk edenler yakalayabilir. Oranın zenginliğini de ancak dünyanın zenginliğinden vazgeçip az ile yetinmeyi bilenler elde edebilirler.

İbrahim b. Ethem hakkında şu olay anlatılmıştır:

Bir keresinde o hamama girmek istemiş, hamamın sahibi ona engel olmuş ve buraya ücretsiz giremezsin demişti.

Bunun üzerine İbrahim b. Ethem ağlamaya başlayıp şöyle demiş:

---

12 Nâziat 40-41

13 Zuhruf 72

14 Ahkaf 14

"Allah'ım! Şeytanların evine bile ücret ödemeden giremediğime göre Peygamberlerin ve Sıddıkların evine (cennete) bedel ödemeden nasıl girebilirim".

Yahya b. Muaz er Razi şöyle diyor:

Dünyadan vazgeçmek zordur, ama cenneti kazanmak daha da zordur. Cennetin bedeli de dünyayı terk etmektir.

Enes b. Malik (r.a.)'ın rivayetine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

Kim üç defa Allah'tan kendisini cennete koymasını isterse cennet der ki:

– Allah'ım onu cennetine koy.

"Kim de üç defa Allah'tan kendisini cehennemden korumasını isterse cehennem şöyle der:

– Allah'ım onu cehennemden koru.[15]

Allah'tan dileğimiz; bizi cehennemden koruyup cennetine koymasıdır.

Şayet cennette dostlarımız ve sevdiklerimizle bir arada bulunmaktan başka bir nimet bulunmasaydı bu kadarı bile yeterli olurdu. Hâlbuki orada bunun ötesinde ne büyük nimetler vardır.

15 Tirmizi, 2572

17. DERS

Namaz Nasıl Kılınır? Hasta Namazı, Yolcu (Seferi) Namazı, Teravih Namazı ve Secdelerle İlgili Meseleler

Namazlar Nasıl Kılınır?

Namazlar farz, vacip, sünnet ve müstehap kısımlarına ayrılmakta ve ikişer, üçer, dörder rekatlı bulunmaktadır. Bu namazlar daha önce yazdığımız üzere farzlarına, vaciplerine, sünnetlerine ve adabına riayet edilerek şöyle kılınır:

1) Sabah Namazı

Sabah namazının iki rekat sünnetini kılmak için: "Niyet ettim bugünkü sabah namazının sünnetini kılmaya", diye niyet edilir. Hemen eller yukarıya kaldırılıp "Allahu Ekber" diye tekbir alınır. Ondan sonra eller bağlanır ve "Sübhaneke allahümme ve bihamdike ve tebarekesmüke ve tealâ ceddüke ve la ilahe gayrük" okunur. Arkasından **"Eûzübillahimineşşeytani'r-racim Bismillahirrahmanirrahim"** diyerek eûzü besmele çekilip Fatiha sûresi okunur sonra "Amîn" denir ve devamında bir kısa sûre veya en az üç kısa ayet veya kısa ayete denk bir ayet okunur. Arkasından "**Allahu Ekber**" deyip rükûa varılır. Bu halde en az üç defa "**Sübhane Rabbiye'l-Azîm**" denir. Sonra "**Semiallahülimen hamideh**" denilerek ayağa kalkılır. Ayakta "**Allahümme rabbena ve lekelhamd**" denilir.

Ondan sonra "**Allahu Ekber**" diyerek secdeye varılır. Secde halinde de üç defa "Sübhane Rabbiyel'alâ" denir. Sonra "Allahu Ekber" denilerek kalkılır ve dizler üzerine oturulur ve bir tesbih miktarı durulur. Yine "Allahu Ekber" denilerek ikinci secdeye varılır. Bunda da üç defa "Sübhane Rabbiyel'alâ" denilir. Bununla bir rekat bitmiş olur.

Bu ikinci secde arkasından "Allahu Ekber" denilerek ikinci rekata kalkılır. Tam ayakta iken yalnız besmele çekilir. Fatiha sûresi ve bir mikdar daha Kur'an okunur. Birinci rekatta olduğu gibi, rükû ve secde yapılır. İkinci secdeden sonra oturulur ki, buna "Ka'de = oturuş" denir. Burada "Ettehiyyatü lillâhî ve Allahümme Salli ve Barik, Rabbena atina"diyerek dualar sonuna kadar okunur. Sonra "Esselâmü Aleyküm ve Rahmetullah" diyerek sağ tarafa ve yine "Esselâmü Aleyküm ve Rahmetullah" diyerek sol tarafa selam verilir. Böylece iki rekatlı namaz bitmiş olur. Bütün bu tekbirler, tesbihler ve kıraatlar, yalnız namaz kılanın işitebileceği bir sesle gizlice yapılır.

Sabah Namazının İki Rekat Farzına Gelince: Önce yalnız erkeklere mahsus olmak üzere ikamet getirilir. Sonra "Bugünkü sabah namazının farzını kılmaya" diye niyet edilir. Eller kaldırılarak "Allahu Ekber" diye namaza başlanıp eller bağlanır. Sabah namazının sünnetinde bildirildiği gibi iki rekat kılınır ve tamamlanmış olur. Yalnız sabah namazlarının farzlarında Fatihadan sonra biraz fazla Kur'an okunması sünnettir. Bu sünnetin en az derecesi kırk ayettir.

2) Öğle Namazı

Öğle namazının ilk dört rekat sünnetinin evvelki iki rekatı, tam sabah namazının iki rekat sünneti gibi kılınır. Yalnız bunda niyet "Bugünkü öğle namazının ilk sünnetine" diye yapılır. Bir de bunda ikinci rekattan sonraki oturuş, son oturuş değil, birinci oturuş (ka'de) olduğundan bu oturuşta yalnız "Tahiyyat" okunur. Sonra "Allahu Ekber" deyip ayağa kalkılır. Yalnız Besmele, Fatiha ve bir mikdar da Kur'an okunarak yukarda bildirildiği şekilde, rükû ve secde yapılır. Ondan sonra dördüncü rekat için "Allahu Ekber" denilerek ayağa kalkılır. Bunda da yalnız besmele ile Fatiha ve bir mikdar da Kur'an okunarak yine bildirildiği gibi, rükû ve secdelere varılır. Sonra oturulur; bu oturuş son ka'dedir. Bunda da Tahiyyat okunduktan sonra, Salli ve Barik, Rabbena atina duaları tamamen okunup, yazdığımız şekilde, iki tarafa selam verilir. Böylece bu dört rekat sünnet kılınmış olur.

Öğle Namazının Dört Rekat Farzına Gelince: Sünnetten sonra namaza aykırı bir iş yapmadan ayağa kalkılır. İkamet getirilir. O günkü öğle namazının farzını kılmaya niyet edilir. Eller yukarıya kaldırılarak "Allahu Ekber" diye tekbir alınır. İlk iki rekâtı sabah namazının iki rekât farzı gibi kılınır. Ancak bu iki rekattan sonraki oturuş, birinci

ka'de olduğundan bunda yalnız "Tahiyyat" okunur. Ondan sonra "Allahu Ekber" denilerek üçüncü rekâta kalkılır. Yalnız Besmele ile Fatiha okunur. Anlatıldığı gibi rükû ve secdelere varılır. Sonra "Allahu Ekber" diyerek dördüncü rekâta kalkılır. Besmele ile yalnız Fatiha sûresi okunarak rükû ve secdelere gidilir. Sonra oturulur. Bu oturuş son ka'dedir. Bunda "Tahiyyat" okunduktan sonra "Salli ve Barik, Rabbenâ âtinâ" duaları okunur ve iki tarafa selam verilir. Böylece öğlenin farzı bitmiş olur.

Öğlenin farzında okunacak ayetler, sabah namazında okunacak mikdardan daha az olur.

Öğlenin Son İki Rekat Sünnetine Gelince: Bu da, "Bugünkü öğle namazının son sünnetini kılmaya" diye niyet edilip tamamen sabah namazının sünneti gibi kılınır. Bu son sünneti dört rekat kılmak müstehapdır. O zaman ya her iki rekatta bir selam verilir veya dört rekatın sonunda selam verilir. Dört rekat sorumda selam verilince, ilk oturuşta yalnız "Rabbena atina" duası okunmaz. Üçüncü rekat için tekbir alınarak ayağa kalkınca yine "Sübhaneke" okunur. Sonra bu son iki rekat evvelki iki rekat gibi kılınır.

3) İkindi Namazı

İkindi namazının dört rekat sünnetinin her iki rekatı, müstakil namaz gibidir. Onun için bu dört rekatın her iki rekatı tamamen sabah namazının iki rekat sünneti gibi kılınır. Önce o günkü ikindi namazının sünnetini kılmaya niyet edilir. Bu namazın ilk iki rekatı bildirildiği gibi kılınınca oturulur. Bu oturuş, son oturuş demektir. Bunda "Tahiyyat ve salavatlar" okunur. Yalnız "Rabbena atina" duası okunmaz. Sonra "Allahu Ekber" diyerek üçüncü rekata kalkılır. Sübhaneke ve Eûzü Besmele'den sonra Fatiha ile bir mikdar ayet okunarak rükûa ve secdelere varılır. Ondan sonra tekbir ile dördüncü rekata kalkılarak yalnız Besmele ile Fatiha ve bir mikdar da Kur'an okunur. Sonra yine rükû ve secdelere varılır. Ondan sonra oturulur. Bu son oturuş olduğu için bunda "Tahiyyat ile Salavatlar" ve "Rabbenâ âtinâ" okunur ve iki tarafa selam verilir.

İkindi Namazının Farzına Gelince: Bu da tamamen öğle namazının farzı gibi kılınır. Yalnız niyet değişir. O günkü ikindinin farz namazını kılmaya niyet edilir.

4) Akşam Namazı

Akşam namazının üç rekât farzı, öğle ile ikindi namazlarının ilk üç rekat farzları gibi kılınır. Şöyle ki: O günün akşam namazının farzını kılmaya niyet edilip namaza tekbir ile başlanır. Yukarda açıklandığı üzere ilk iki rekatı kılınarak oturulur. Bu, birinci oturuştur. Bunda yalnız "Tahiyyat" okunur. Ondan sonra üçüncü rekata kalkılarak yalnız besmele ile Fatiha sûresi okunur. Sonra "Allahu Ekber" denilerek rükû ve secdelere varılır. Ondan sonra oturulur ki, bu da son oturuştur. Bunda "Tahiyyat ile Salavatlar" ve "Rabbenâ âtinâ" okunur, iki tarafa selam verilir. Akşam namazının farzında vaktin darlığından dolayı kısa sûreler okunur.

Akşam Namazının Sünnetine Gelince: Bu da "Bu akşam namazının sünnetini kılmaya" diye niyet edilip tam sabah namazının sünneti gibi kılınır.

5) Yatsı Namazı

Yatsı namazının ilk dört rekat sünneti, tamamen ikindi namazının dört rekat sünneti gibi kılınır. Dört rekat farzı da, tamamen öğle ve ikindi namazlarının farzları gibi kılınır. İki rekat son sünnetine gelince, bu da tamamen sabah ve akşam namazlarının iki rekat sünnetleri gibi kılınır. Yalnız niyetler değişir, yatsı namazının farzına ve sünnetine niyet edilir. Yatsı namazının son sünneti de, dört rekat olarak kılınabilir. Bu halde tamamen ilk dört rekat gibi kılınır. Bununla beraber iki rekatta bir selam vermek sureti ile de kılınabilir. Bu takdirde her iki rekatın ka'desinde "Tahiyyat ile Salavatlar" ve "Rabbena atina" duası okunur.

6) Vitir Namazı

Üç rekattan ibaret olan vitir namazı da şöyle kılınır: Önce o günün vitir namazını kılmaya niyet edilir. "Allahu Ekber" denilerek namaza başlanır. Sübhaneke okunduktan sonra "Eûzü Besmele" çekilerek Fatiha okunur. Arkasından bir mikdar daha Kur'an-ı Kerîm okunur. Açıklandığı şekilde rükû ve secdelere gidilir. Sonra ikinci rekata kalkılır ve yalnız besmele ile Fatiha sûresi ve bir mikdar daha Kur'an-ı Kerîm okunarak yine rükû ve secdelere varılır. Ondan sonra oturulur. Bu oturuş birinci ka'dedir. Bunda yalnız "Tahiyyat" okunur. Ondan sonra "Allahu Ekber" denilerek üçüncü rekata kalkılır. Bunda da yalnız Besmele ile

Fatiha ve bir mikdar daha Kur'an-ı Kerîm okunarak daha ayakta iken eller kaldırılıp "Allahu Ekber" diye tekbir alınır. Tekrar eller bağlanıp ayakta "Kunut" duası okunur. Sonra "Allahu Ekber"diye rükû ve secdelere gidilir. Ondan sonra oturulur. Bu da son oturuştur. Bunda da bildiğimiz gibi "Tahiyyat ile Salavatlar" ve "Rabbenâ âtinâ" duası okunarak iki tarafa selam verilir.

Hasta Namazı

Hasta olanların şuuru yerindeyse bir takım dini vazifelerle görevlidirler. Ancak dinimiz, hastalar hakkında birçok kolaylıklar getirmiştir. Bu kolaylıklardan birisi de namazda olan kolaylıklardır.

Hasta olan bir kimse, oturarak namaz kıldığı zaman nasıl oturmak kolayına geliyorsa, öyle oturur.

Doğruca oturmaya gücü yetmeyen kimse, bir şeye dayanarak namazını kılar. Ayakta durmaktan, rükuya eğilmekten ve secdeye varmaktan aciz olan kimsenin, namazı oturarak kılmaya gücü yetiyorsa oturarak ima ile kılar. Secdeleri rükudan daha fazla eğilmek suretiyle yapar.

Namaz kılacak kimsenin oturmaya da gücü yetmezse, sırtının üzerine yatar ve ayaklarını kıbleye doğru uzatır. Oturan kişiye benzemek için de başının altına bir yastık koyar. Böylece rüku ve secdeyi ima ile yapma imkanı güçlenmiş olur.[1]

İma ile de namaz kılmaya gücü yetmeyen bir hastadan bir gün bir gecelik veya daha fazla olan namazları sonraya kalır. İyileşince bunları kaza etmesi gerekir. Diğer bir rivayete göre, bir gün ve bir geceden fazla olan namazları tamamen üzerinden düşer.[2]

Seferi (Yolcu) Namazı:

Vatanında veya vatan hükmünde olan bir yerde oturan kimseye "mukim" denir. Böyle bir yerden çıkıp en az on sekiz saat (90 km) lik bir mesafeye gitmeye başlamış olan kimseye de, misafir (yolcu) denir.

Yolcu, dört rekatlı farz namazları (öğle-ikindi-yatsı) iki rekat olarak kılar. Yolcu gideceği yerde 15 gün kalmaya niyet ederek yola çıkarsa, yolculuk sırasında seferi olur. Gideceği yere vardığında mukim olur. Seferi (yolcu) olmanın getirdiği kolaylıklar sona erer. Seferilik

1 Feteva-i Hindiye, 1/450
2 Büyük İslâm İlmihali, Ö. Nasuhi Bİlmen, 176

yolculuğa çıkılan şehrin son evi geçtikten sonra başlar. Eğer evler birbirine bitişik ise, yani yerleşim yerleri arasındaki mesafeler konut yada işyeri yapılmak suretiyle kapanmışsa bu şekilde 200km gidilse dahi seferilik başlamaz.

Yolcu 15 günden daha az kalmak niyetiyle bir yere giderse ancak bu gün döneceğim, yarın döneceğim diye aylarca hatta yıllarca otursa bile seferi sayılır.[3]

Yolculuğun getirdiği kolaylıklar şunlardır:

1. Dört rekatlık farz namazları iki rekat kılar.
2. Ramazan ayında yolculuk yapıyorsa oruç tutmayabilir.
3. Ayağına giydiği meshin müddeti üç güne çıkar.
4. Yolcuya Cuma ve bayram namazları farz olmaz.
5. Kurban kesmesi düşer.[4]

Yolcu dört rekatlı farz namazları iki kılmazsa sünnete muhalefet etmiş olur. Günahkar olur.[5] Şafilere göre kasr caizdir.[6]

Mukim bir imama uyan misafir (Yolcu) namazı tam kılar. Yani dört rekat olarak kılar. Ancak imam yolcu ise, kendisi iki rekat kılar, cemaat dört rekata tamamlamak için namaza devam eder. Ancak seferi olan imamın durumu önceden cemaate hatırlatması müstehaptır.[7]

Teravih Namazı

Teravih namazı, erkek ve kadınlar için müekked bir sünnettir. Yirmi rekattır. Cemaatle kılınması sünnet-i kifayedir.

Teravih vakti yatsı namazının kılınmasından sonra başlar, fecrin doğuşuna kadar devam eder.[8]

İki rekâtta veya dört rekatta bir selam verilir. On veya 20 rekatta bir selam verilmesi mekruhtur.

---

3 Feteva-i Hindiye, 1/461
4 A.g.e. 1/457
5 İbni Abidin III/255
6 Kitabu'l-Fıkh Ala Mezahibi'l-Erbaa, 1/430
7 Feteva-i Hindiye, 1/467
8 A.g.e. 1/383

Namaz Kılarken Avret Mahalli Açılırsa Namaz Bozulur Mu?

İster kadın olsun isterse erkek, namaz esnasında avret organlarından birinin dörtte biri, bir rükun eda edecek kadar açık kalırsa namaz bozulur. Daha azı görülürse bozulmaz. Hemen kapatılması gerekir.

İnce Çorap ve Gecelikle Namaz Kılınabilir mi?

Namazda elbisenin şartı, avret olan yerleri örtmenin yanında, vücudun tenini de göstermemesidir. Tenin rengini gösteren bir elbise hiç giyilmemiş hükmündedir. İster gecelik, isterse avret sayılan organlarını örten çorap olsun vücudun rengini gösteriyorsa namaz caiz olmaz.[9]

Kadınların Camiye Cemaata Devam Etmeleri Caiz midir?

Peygamberimiz (s.a.v.) cemaatle namazı teşvik etmiş, kendisi bütün farz namazları cemaatle kıldırmış ve kılmıştır. Beş vakit namaz esnasında kıldığı sünnet namazlar ve diğer nafileleri ise bazen mescitte de kıldığı olmuşsa da çok kere evinde kılmıştır. Resûlullah (s.a.v.) erkekleri beş vakit namazı mescitte kılmya zorlarken kadınların evlerinde, hatta evlerinin özel bölmelerinde kılacakları namazın daha faziletli (üstün) olacağını ifade etmiştir. İşin özeti kadınların camilere devam etmelerine bir yasak konmamıştır. Ama evlerinde kılacakları namaz daha üstün görülmüştür.

Kadının İmamlığı Caiz midir?

Kadınların erkeklere imam olması ittifakla haramdır. Ancak kadınlardan oluşan bir cemaate imamlık yapması –cenaze namazı hariç- bütün namazlarda mekruhtur. Bununla beraber kadın, kadınlara imam olacak olursa öne geçmeyip birinci safın tam ortasında durur. Erkek imam gibi öne geçecek olursa namazları bozulmazsa da bu ayrıca ikinci kerahat olur.[10]

Şafiilere göre kadınların cemaatle namaz kılmaları mekruh değil, belki müstehaptır. Bu durumda imam olan kadın cemaatin ortasında durur, öne çıkmaz.

---

9 Feteva-i Hindiye, 1/194

10 M. Talu, Dini Meselelerimiz, 1/229

Erkeğin Yalnızca Kadınlara İmamlık Yapması Caiz midir?

Bir erkeğin, kendisinden başka bir erkeğin yahut kız kardeşi veya eşi gibi bir mahremenin bulunmadığı bir evde kadınlara imamlık etmesi mekruhtur. Eğer bir kadın cemaatinde imamlık yapanın mahremi olursa mekruh değildir. Ayrıca mescide kıldırırsa yine mekruh olmaz.

Hamile Olan Kadının Namazı

Farz namazları kılacak kadar ayakta durmak kendisini rahatsız ediyorsa hamile olan kadın oturarak namaz kılabilir.

18. DERS

Nafile Namazlar ve Secdelerle İlgili Meseleler

Nafile Namazlar

Beş vakitte kılınan namazların sünnetlerinden başka bir takım nafile namazlar daha vardır. Bunları kılmak müstehap ve menduptur. Cenab-ı Hakk'a yakın olmaya ve onun rızasını kazanmaya sebep olurlar. Bu namazların başlıcaları şunlardır:

1. Abdest Veya Gusülden Sonra Kılınan Namaz:

Abdest aldıktan veya guslettikten sonra vakit kerahat vakti değilse iki rekat namaz kılmak menduptur. Bu namaz abdest veya gusülden dolayı bir şükür ifadesidir. Abdest veya gusülden sonra herhangi bir farz veya sünnet namazın kılınmasıyla da bu görev yapılmış olur.

2. Tahiyyetü'l-Mescit Namazı:

İster ziyaret, ister öğretmek isterse öğrenmek maksadıyla olsun mescide giren bir kimsenin iki rekat namaz kılması menduptur. Bu namaz, mescide girince, daha oturmadan kılınmalıdır. Faziletli olanı budur.

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

"Biriniz mescide girince oturmazdan önce iki rekat namaz kılsın."[1]

Meşguliyetten veya kerahat vakti olması dolayısıyla bu namazı kılamayacak olan kimsenin "Sübhanallahi velhamdü lillahi ve lailahe illalahu vallahu ekber." demesi müstehaptır.

Bir günde aynı mescide birkaç kez bu şekilde girilse, bir defasında böyle namaz kılınması yeterlidir.

---

[1] Buharî, Salât 60, Teheccüd 25; Müslim, Müsâgirûn 69; Ebû Davud, Salât 19; Tirmizi, Salât 235; Nesâî, Salât 37

3. Duha (Kuşluk) Namazı:

Güneş doğup bir miktar yükseldikten sonra, iktiva zamanına (güneşin tam tepe noktasına gelmeden önce iki, dört, sekiz ve ya on iki rekât namaz kılmak menduptur. Peygamber (s.a.v.) bu namazı kılmış ve kılmaya teşvik etmiştir:

"Kim kuşluğun iki rekât namazına devam ederse, deniz köpüğü kadar çok da olsa, Allah günahlarını affeder."[2]

"Kim kuşluk namazını on iki rekât kılarsa Allah (c.c.) onun için cennette altından bir köşk bina eder."[3]

4. Teheccüd (Gece) Namazı:

Peygamber Efendimiz bu namaza sürekli devam ederdi. Teheccüd namazı iki, dört veya sekiz rekat olarak kılınır. Her iki rekatta selam verilmesi daha faziletlidir.

Peygamber (s.a.v.), bizleri hadisleri vasıtasıyla bu namazı kılmaya teşvik etmişlerdir: "Allah, geceleyin kalkıp namaz kılan ve hanımını da uyandıran, hanımı imtina ettiği takdirde yüzüne su döken kula rahmetini bol kılsın. Allah, geceleyin kalkıp namaz kılan, kocasını da uyandıran, kocası imtina edince yüzüne su döken kadına da rahmetini bol kılsın."[4]

Bu bir nafile namazdır. Tek başına da kılınsa aynı sevap vardır. Bu sebeple kalkmak istemeyeni zorlamak doğru değildir.

5. Tevbe Namazı:

İnsan olması sebebiyle günah işleyen bir Müslümanın hemen tevbe etmesi gerekir. Böyle bir kimsenin işlediği günahından tevbe için iki rekât namaz kılması ve o günahtan dolayı Allah'tan bağışlanma dilemesi menduptur. Böyle yapan birini Allah'ın bağışlayacağı ümit edilir.

6. Hacet Namazı:

Ahirete veya dünyaya ait bir dileği bulunan kimsenin iki rekât namaz kılıp dua etmesine hacet namazı denir. Bu namaz yatsıdan sonra

---

2 İbni Mâce, İkameti's-Salât, 188

3 Tirmizi Salât, 346

4 Ebû Davud, Salât 307; Nesâî, Kıyamu'l-Leyl, 5

kılınır. Bazı rivayetlere göre dört, bazı rivayetlerde on iki rekât olarak belirtilir. Bu namazla ilgili olarak Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır:

"Kimin Allah'a veya bir insana ihtiyacı hâsıl olursa önce abdest alsın, abdesti de güzel yapsın, sonra iki rekat namaz kılsın, sonra Allah Teâlâ'ya senada bulunsun, Resûlullah'a salat okusun, sonra da şu duayı okusun:

"Halim ve kerim olan Allah'tan başka ilah yoktur. Arş-ı Azam'ın Rabbi noksan sıfatlardan münezzehtir. Hamd alemlerin Rabbine aittir. Rahmetine vesile olacak amelleri, mağfiretini celbedecek esbabı talep ediyor, her çeşit günahtan koruman için yalvarıyor, her çeşit iyilikten zenginlik, her çeşit günahtan selamet diliyorum. Rabbim! Affetmediğin hiçbir günahımı, kaldırmadığın hiçbir sıkıntımı bırakma! Hangi amelden razı isen onu ver, ey rahim olan, bana en ziyade rahmet gösteren Rabbim!"[5]

Hacet namazının birinci rekatında Fatihadan sonra üç defa âyete'l Kürsi, diğer üç rekatında da birer Fatiha ile birer İhlas ve Muavvazeteyn (Felak ve Nas) sûreleri okunur. Ardından dua edilir.

7. İstihare Namazı:

Yapılmak istenen bir işin iyi mi, kötü mü olduğunu yahut o işi hemen mi yoksa bir müddet sonra mı yapmanın daha hayırlı olacağını anlamaya çalışmak için bir işarete kavuşmak arzusuyla kılınan iki rekâtlık bir namazdır. Birinci rekatta Fatiha'dan sonra "Kafirun" sûresi, ikinci rekatta da "İhlas" sûresi okunur. Namaz sonunda ise istihare duası okunur.

Hz. Cabir (r.a.) anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) bize Kur'an'dan bir sûre öğrettiği gibi her işte istiharede bulunmamızı öğretirdi. Derdi ki: "Biriniz bir iş yapmayı arzuladığı zaman, farzlar dışında iki rekât namaz kılsın sonra şu duayı okusun:

اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلاَ أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلاَ أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ، اَللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الأَمْرَ – وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ- خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي

[5] Tirmizi Salât 348; İbni Mâce, İkâmet 189

-أَوْ قَالَ: عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ- فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي -أَوْ قَالَ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ- فَاصْرِفْهُ عَنِّي، وَاصْرِفْنِي عَنْهُ، وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ، ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ

Anlamı: "*Allah'ım*! Hakkımda hayırlı olanı sen bildiğin için hayırlı olanı senden isterim. Gücünden yardım dileyerek hayırlısına gücümün yetmesini senden isterim. Senin büyük ihsanından hayır dilerim. Çünkü senin her şeye gücün yeter; ben ise güçsüzüm. Sen her şeyi bilirsin; ben bilmem. Sen gizli olanları da bilirsin. *Allah'ım*! İstediğim bu şey, senin ilminde benim dinim, hayatım, sonum, Şuanım ve geleceğim hakkında hayırıl ise bunu bana takdir et ve kolaylaştır. Sonra onu bana mübarek eyle. Eğer bu iş senin ilminde benim dinim hayatım, akıbetim, dünya ve ahretim hakkında şerli ise onu benden, beni de ondan çevir. Hayır neredeyse bana onu nasip et. Sonra da nefsimi ona razı eyle."[6]

8. Tesbih Namazı:

Bu namaz, her rekatında yetmiş beş defa "Sübhanallahi velhamdu lillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber." diye tekbir alınan dört rekatlı bir namazdır. Peygamber Fendimiz bu namazı, amcası Abbas (r.a.)'a tarif etmiş ve kıldığı takdirde günahlarının bağışlanacağını ifade etmiştir. Kılınışı şöyledir:

Allah rızası için nafile namaza diye niyet edilir. "Allahu ekber" diye namaza başlanır. "Sübhaneke"den sonra on beş kere "Sübhanallahi velhamdü lillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber." Okunur. Sonra euzübesmele çekilerek Fatiha ve bir sûre okunur. Arkasından tekrar "sübhanallahi…." İfadesi on kere okunur. Ardından rükuya gidilir. Rüku tesbihlerinden sonra yine on defa sübhanallahi…. okunur. Rükudan "semi'allahu limen hamideh, Rabbena velekel'hamd" denilerek kalkılır. Ayakta on kere "sübhanallahi…" okunur. Ardından ikinci secdeye gidilir. Secde tesbihlerinden sonra yine on defa "sübhanallahi…" okunur. Böylece bir rekatta yetmiş beş defa bu ifade okunmuş olur.

Birinci rekattan sonra ikinci rekata kalkılır ve yine önce on beş defa "sübhanallahi" okunur. Sonra birinci rekatat yapıldığı gibi kılınır ve tahiyyatta gerekli dualar okunduktan sonra selam verilir.[7]

---

6 Buhârî, 1166

7 Ebû Dâvud, Salât 303; Tirmizi Salât 350; İbni Mâce, İkâmet, 190

9. İstiska (Yağmur Duası) Namazı:

Yağmurların kesildiği, kuraklığın olduğu, zamanlarda Müslümanlar yaratıcımızdan yağmur yağdırması için duaya çıkarlar. İmam Azam'a göre bundan maksat yalnız dua ve mağfiret dilemektir. Cemaat şart olmamakla beraber iki rekat Cuma namazı gibi açıktan okumak suretiyle namaz kılınır. Bu namazın ardından Bayram namazlarında olduğu gibi, hutbe okunur. Hatip minbere çıkmaz, yerde durur. Ardından kıbleye dönerek yağmur duasını okur cemaat ise yapılan duaya "amin" der. Herkes günahlarından tevbe istiğfar eder, Allah'ın af ve mağfiretini dilerler.[8]

10. Yolculuk Namazı:

Bir Müslümanın yolculuğa çıkarken veya yolculuktan döndükten sonra iki rekat namaz kılması menduptur. Giderken evde, dönüşte ise mescitte kılması daha faziletlidir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) böyle yapmışlardır.

11. Korku Namazı:

Bu namaz düşman saldırısı gibi tehlikelerle karşılaşan Müslümanların kendilerini idare eden bir idareciyi veya faziletli bir zatı imam edinerek onun arkasında farz bir namazı nöbetleşe kılmalarıdır.[9]

12. Katl Namazı:

İdama mahkum olmuş birinin bu ceza uygulanmadan önce iki rekat nafile namaz kılarak tevbe ve istiğfarda bulunması güzel görülmüştür. İlk olarak Peygamber (s.a.v.)'in ashabından Hubeyb b. Adiy Mekkeli Müşriklerce idama mahkum edildiğinde iki rekat olarak kılmıştır.[10]

13. Küsuf (Güneş Tutulması) Namazı:

Güneş tutulduğu zaman, ezansız ve kametsiz kılınan bir namazdır. Cemaatle en az iki rekat kılınır.

---

8 Bkz. Buhari, İstiskâ, 6-12, 14, 24; Menâbih 25, Cuma, 34-35, Edeb, 68. Müslim, İstiskâ 9; Ebû Dâvud, Salât 260; Nesâî İstiskâ, 1, 9-10, 17-18

9 Buhâri, Meğazi 31; Müslim, Müsafirîn 309; Muvatta, Salâtu'l-Havf-ı; Tirmizi, Salât 398; Ebû Dâvud Salât 282; Nesâî, Salatu'l-Havf, 1

10 Kabasâtu'n-Min Hayâti'r-Rasul, Ahmed Muhammed Assaf, 91, Beyrut, 1993

14. Husuf (Ay Tutulması) Namazı:

Ay tutulduğu zaman, Müslümanların kendi evlerinde tek başına olarak güneş tutulması namazı gibi iki veya dört rekat kılınır.[11]

Cenaze Namazı

Cenaze namazı farzı kifayedir. Diğer namazların sıhhati için gerekli olan şartlar (hadesten taharet, necasetten taharet, setri avret, kıbleye yönelmek, niyet gibi) cenaze namazında da vardır.

Cenaze Namazında Kadın

Cenaze namazı erkeklere farzı kifaye olan bir ibadettir. Yani erkeklerden de herkesin kılması gereken bir namaz değildir. Bir kişi bile cenaze üzerine namaz kılarsa farz yerine gelmiş olur. Başkalarının üzerinden farziyet düşer. Cenaze namazı kadınlara ise farz değildir. Cenaze namazına katılıp erkeklerden ayrı bir yerde saf tutatarak namaz kılmaları yasaklanmamış ama dört mezhepte de mekruh sayılmıştır. Yani kılmamaları daha uygun görülmüştür. Hatta Hanefiler "kadınların cenaze için çıkmaları tahrimen mekruhtur"[12] demişlerdir.

Erkelerin olmadığı yerde bir ölünün namazını yalnız kadınlar kılacak olsalar, bu caiz olur ve farz yerine gelmiş olur. Kadınların erkeklere imam olmalarının caiz olmadığı konusunda ise ittifak vardır. Cenaze namazını kıldıracak erkek bulunmadığı zaman kadınların cemaat halinde cenaze namazını kılmaları da caizdir, fakat teker teker kılmaları müstehaptır.

Kabir Ziyareti

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "Ben size kabir ziyaretini yasaklamıştım, şimdi onları ziyaret edin. Çünkü bu, dünya bağını kırar, ahreti hatırlatır."[13]

Ahireti hatırlamak, dünyanın geçiciliğini anlamak için kadınların da tesettüre uygun kıyafetle, taşkınlık yapmaksızın kabirleri ziyaret etmesinde bir beis yoktur

---

11 Bkz. Buhari, Küsûf 2, 4, 5, 13, 19, el-Amel Fi's-Salât 11, Bedi'ul-Halk 4; Tefsir-i Maide 13; Müslim Küsûf 1-8; Muvatta, Küsûf 1; Ebû Davud, Salât 261, 263, 265; Tirmizi Salât 396, Nesâi, Küsûf, 6-7-10-11

12 İbni Abidin, Reddül Muhtar Ala Dürrül Muhtar, I/624

13 Müslim, Cenâiz 106; Ebû Dâvud, Cenâiz 81; Tirmizi Cenâiz 60; Nesâi, Cenâiz 100

Taziyede Bulunmak (Başsağlığı Dilemek)

Ölü sahiplerine taziyede bulunmak güzeldir. Bunun süresi ölümden sonra üç gündür. Daha sonra taziyede bulunmak mekruhtur.

Taziyede bulunurken şöyle demek müstehaptır:

"Allah ölünüzü bağışlasın, günahlarını affetsin ve ona rahmeti ile muamele etsin. Allah onun ölümünden dolayı sana sabır versin. Ve onun ölümüne sabretmenden dolayı, "mükâfatını artırsın."[14]

Cenaze Evine Yemek Göndermek

Bu fiil sünnettir. Bilhassa yakın komşuların yemek hazırlamaları ve götürmeleri güzel bir adettir. Peygamber (s.a.v.), Mute savaşında şehid olan Cafer-i Tayyar'ın (r.a.) ev halkı için yemek hazırlanmasını emrederek şöyle demişlerdir: "Cafer'in evine yemek hazırlayıp götürün. Çünkü onların başına yemek yapmalarına engel olan büyük bir üzüntü geldi."[15]

Sehiv (Yanılma) Secdesi

Sehiv, bir şeyde yanılmak, onu bilmeyerek terk etmek demektir. Sehiv secdesi namazdaki farz veya vacip hareketlerden birinde yanılmadan ötürü namazın sonunda yapılan secdedir. Hükmü vaciptir.

Hanefi mezhebine göre şu durumlarda sehiv secdesi gerekir:

1. Farzın geciktirilmesi veya öne alınmasında.
2. Vacibin terk edilmesinde.
3. Vacibin geciktirilmesinde.[16]

Sehiv secdesinin nerelerde yapılıp, yapılmayacağını bilmek için namazın farzlarını, vaciplerini ve sünnetlerini iyi bilmek gerekir.

Şafiilere göre imama uyan birisinin imam sehiv secdesi yaptığında onunla birlikte secdeye varması vaciptir, bunun dışında ise sünnettir.[17]

---

14 Fetevayı Hindiyye 1/546
15 *İbni Mâce Cenâiz, 59*
16 Feteva-i Hindiye 1/414
17 Kitabu'l-Fıkh Ala Mezahibi'l-Erbaa, Terc. 1/409

Namazda birkaç kez yanılma olursa bütün bunlar için sadece bir sehiv secdesi yeterlidir.[18]

Sehiv (yanılma) Secdesinin Yapılışı:

Son oturuşta sadece "et-tahiyyatü." Okunduktan sonra iki tarafa selam verilir. Daha sonra "Allahü ekber" denilerek secdeye gidilir. Orada "Sübhane Rabbiye'l-a'la" üç kez okunur. Sonra tekbirle doğrulup ikinci kez tekbirle secdeye varılır. Yine aynı şekilde "Sübhane Rabbiye'l-a'la" üç kez okunur. Sonra "Allahu ekber" denerek oturulur. Ardından "et-tahiyyatü, salavat duaları ve Rabbena" okunur ve önce sağa, sonra sola selam verilerek namaz tamamlanmış olur.

Tilavet Secdesi

Tilavet, okumak demektir. Kur'an-ı Kerim'de geçen değişik sûrelerdeki on dört secde ayetinden birisini okuyan veya duyanın yapması gereken secdeye tilavet secdesi denir. Secde ayetinin manasını okuyanın veya dinleyenin secde etmesi gerekir. Dinleyen kimse anlasa da, anlamasa da secde ayetinin okunduğu kendisine haber verilince secde etmesi gerekir.[19] Hanefilere göre tilavet secdesi vaciptir.[20]

Tilavet Secdesini Gerektiren Sebepler:

1. Secde ayetini okumak: Sağırlarda olduğu gibi, okuyan kişinin kulağı duymasa da bundan dolayı secde etmesi vaciptir.
2. Okunan secde ayetini işitmek, yahut dinlemek: İşitmek kasıtsız olur, dinlemekse kasıtlı olur. Her iki halde de tilavet secdesi gerekir.
3. Bir imama uymuş bulunmak: Eğer secde ayetini imam okursa, işitmeseler de imama uyanların secde yapması vacip olur.

Tilavet Secdesinin Yapılış Şekli:

Kıbleye dönülür. Eller kaldırılmadan "Allahü ekber" diyerek secdeye varılır. Üç defa "Sübhane Rabbiye'l-a'la" dedikten sonra "Allahü ekber" diyerek ayağa kalkarken "Gufraneke Rabbena veileykel masir" denir. Böylece secde tamam olur.

---

18 İbni Abidin III/163

19 Feteva-i Hindiye 1/438

20 Kitabu'l-Fıkh Ala Mezahibi'l-Erbaa, 1/420

Şükür Secdesi

Şükür secdesi bir nimetin kazanılmasından veya bir felaket ve musibetin kalkmasından dolayı yapılan secdedir.

Şükür secdesi yapmak isteyen kimse, yönünü kıbleye döner, tekbir alır ve secdeye varır. Secdede Allah Teâlâ'ya hamdü senada bulunur ve tesbih okur. Ardından tekbirle kalkar. Bu da tilavet secdesi gibidir.[21]

[21] Feteva-i Hindiye 1/447

19. DERS

Oruç

Oruç Nedir?

Oruç, ikinci fecirden başlayarak güneşin batışına kadar yemekten, içmekten ve cinsel ilişkiden nefsi kesmek, demektir. Ramazan orucu, Peygamberin hicretinden bir buçuk sene sonra Şaban ayının onuncu günü farz kılınmıştır. Bunun farziyeti kitab, sünnet ve icma ile sabittir. **"***Oruç size farz kılındı."* (Bakara sûresi, 183) âyet-i kerîmesi bunu emretmektedir.

Orucun Çeşitleri

Oruçlar: Farz, vacib, nafile ve mekruh nevilerine ayrılır. Farz ve vacip oruçlar da belirli ve belirsiz kısımlara ayrılır. Şöyle ki: Ramazan ayı orucu belirli bir farzdır. Kazaya kalan ramazan ayına ait oruçlarla keffaret olarak tutulacak oruçlar da belirsiz birer farzdır. Bunlar, istenilen mubah günlerde tutulabilir.

Belli bir günde tutulması adanan bir oruç, belirli bir vaciptir. Herhangi bir gün, herhangi bir ay veya herhangi bir hafta gibi, belirlenmeyip tutulması adanan bir oruç da belirsiz bir vaciptir.

Allah Teâlâ'nın rızası için tutulacak nafile oruçlar da başlı başına bir nevi teşkil eder. Bunlar sünnet, müstehap, mendup diye isimlenirler. Aşura günü ile beraber ondan bir gün önce veya bir gün sonra tutulan oruçlar ve Eyyam-ı Biyz denilen her ayın on üçüncü, on dördüncü ve on beşinci günleri tutulan oruçlar gibi. Bunlar müstehaptır.

"Haram Aylar" denilen Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Receb aylarının perşembe, cuma ve cumartesi günlerinde ve Zilhiccenin başından dokuz günde tutulacak oruçlar da müstehaptır.

Ramazan bayramının birinci gününde, Kurban bayramının dört gününde tutulacak oruçlar tahrimen mekruhtur. Çünkü bu günler, Yüce

Allah'ın kullarına olan birer ziyafet günüdür. Bu ziyafetten kaçınmak uygun olmaz.

Nevruz denilen ilkbahar gününde ve "Mehrican" denilen son bahar gününde kasden tutulan oruçlar tenzihen mekruhtur. Çünkü bu günlere hürmet edilmiş gibi olur. Oysa ki bunlara hürmet haramdır. Eğer adet üzere tutulan bir oruç bu günlere rastlarsa, bunun keraheti olmaz.

Yalnız cuma veya yalnız cumartesi günü ve özellikle Muharremin "Aşure günü" denilen yalnız onuncu günü oruç tutmak da tenzihen mekruhtur.

Geceleyin orucu bozmayıp iki gün birbirine bitişik olarak oruç tutulması da mekruhtur. Buna "Savm-i Visal" denilir. Nafile oruçlarda iyi olan oruç tutma şekli, birgün oruç tutmak ve birgün de tutmamakdır. Bu şekilde tutulan oruca "Savm-i Davudi" denir. .

Hacılar için, güçsüzlük verecek olduğu takdirde, "terviye" ve "arefe" günlerinde oruç tutmak mekruhtur. Çünkü daha sonra yapacakları hac işlerini yerine getirmekten aciz kalabilirler.

Şek günü denilen günde Ramazan ayına veya bir vacibe niyet edilerek tutulan oruç da mekruhtur.

Şek günü, Şaban ayının otuzuncu günüdür. İsterse havada bir engel bulunmasın. Çünkü o gün, başka bir beldede hilalin görünmüş olması mümkündür.

Bir kadın için, kocasının izni olmaksızın nafile oruç tutmak mekruhtur. Kocası bu orucu bozdurabilir. Kadın da sonradan kocası izin verince veya kadın yalnız kalınca, o bozmuş olduğu orucu kaza eder.

Bununla beraber bir erkek hasta olursa veya oruçlu bulunursa veya hac ve umre için ihramda ise, zevcesini nafile oruçtan men edemez. Çünkü bu durumlarda zevcesine yakınlık gösteremez.

Bir ücret karşılığında hizmet gören kimse, hizmet ve çalışmasına noksanlık verecekse, işverenin rızası olmadıkça nafile oruç tutamaz. Fakat böyle bir zarara sebebiyet vermeyince, işverenin izin vermesine bakmaksızın nafile oruç tutabilir.

Üzerinde Ramazan ayından kazaya kalmış oruç bulunan kimsenin, nafile oruç tutması mekruh değildir.

Oruç tutulması yasaklanan bayram günlerinde iftar edilmeksizin tam bir sene devamlı oruç tutulması mekruhtur. Buna, "Savm-i Dehr" denir.

Şevval ayında ayrı ayrı günlerde, haftada iki gün olmak üzere altı gün oruç müstehaptır. Bununla beraber arka arkaya altı gün oruç tutulmasında da, tercih edilen görüşe göre, bir sakınca yoktur. Bazı alimlere göre böyle arka arkaya tutulmasında kerahet vardır.

Orucun Vakti

Orucun vakti ikinci fecirden başlayarak güneşin batışına kadar devam eden müddettir. Fecrin doğuşunda şüpheye düşen kimse için faziletli olan, yeyip içmeyi bırakmaktır.

Oruçlu kimse, güneşin batışından şübhe etse, iftar etmesi helâl olmaz. İftar edip de gerçek durum anlaşılmazsa, üzerine kaza gerekir. Keffaretin gereği hakkında ise iki rivayet vardır. Fakat batıştan önce iftar etmiş olduğu anlaşılırsa, üzerine kazadan başka keffaret de lâzım gelir.

Davul, top sesi veya kandil yakılması ile oruca başlamak veya iftar edebilmek için de, bunlann güvenilebilecek şekilde muntazam olmasına ve her taraftan görülüp işitilir bir halde bulunmasına dikkat etmek gerekir.

Ramazan Hilali

Ramazan ayı, kamerî aylardandır. Bunlann sübutu hilâllerin, yani yeni ayların görülmesi iledir. Bunun için Şaban ayının yirmi dokuzuncu günü güneşin batışında insanların hilâli araştırmaları bir görevdir. Hilâli görürlerse, ertesi günün Ramazan orucuna başlarlar. Hava bulutlu, dumanlı bulunup da hilâl görülemezse, Şaban ayını otuz gün olarak tamamlar, sonra oruca başlarlar.

Bununla beraber Şaban ayının hilâlini de, Receb ayının yirmi dokuzunda araştırmak uygundur. Bu şekilde Şabanın kaç gün olduğu daha iyi anlaşılmış olur.

Ramazan ayının yirmi dokuzuncu günü de, güneşin batışından itibaren Şevval ayının hilâli araştırılır. Görülürse bayram yapılır, görülmezse Ramazan otuz gün tutulur. Kamerî aylar, bazan otuz, bazan da yirmi dokuz gün olur. Her kamerî ayın başlangıcı, ya hilâl görmekle veya ondan önceki ayın günleri otuza tamamlanmakla tesbit edilir.

Ramazan orucuna başlanması veya bayram yapılması için astronomi ilmini bilen adalet sahibi vakit uzmanlarının sözlerine baş vurulup vurulamayacağı hususunda fıkıh alimleri arasında iki görüş vardır. Sahih kabul edilen çoğunluğun görüşü, bu konuda onların sözü kabul

edilmez. Her yerde böyle ince hesablar yapılabilecek insanlar bulunamayacağından bunların sözlerine başvurmak gereği, özellikle sahra gibi yerlerde ve dağınık bir halde yaşayan Müslümanlar için zorluğu gerektirir. Nitekim Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyuruyor:

"Hilâli gördükten sonra oruç tutunuz ve hilâli gördükten sonra iftar ediniz (bayram yapınız). Size hava kapalı olunca da, Şaban ayını otuza tamamlayınız."

İslâm Şeriatı, orucu, hiç bir zaman değişmeyecek temelli ve basit olan, herkes tarafından anlaşılıp kabul edilecek olan bir delile bağlanmıştır ki, o da hilâlin görülmesidir. Azınlık olanlara ait diğer bir görüşe göre, bu konuda vakit uzmanlarının sözlerine başvurulabilir. Bunların sözlerine güvenmekte bir sakınca yoktur.

Orucu Bozup Hem Kaza Hem De Keffaret Gerektiren Haller

Keffaret: Kasten orucunu bozan kimseye yaptırılan dünyevi bir cezadır. Bu tür kimse, kasten bozduğu oruca karşılık, bir köle azad eder, buna gücü yetmezse altmış gün oruç tutar, buna da gücü yetmezse altmış fakiri doyurması gerekir. Bunlar şunlardır:

1. Oruçlu olduğunu bilerek cinsi münasebette bulunmak.
2. Bilerek yemek ve içmek.
3. Ağzına giren yağmuru, doluyu veya karı bilerek yutmak.
4. Bilerek sigara içmek, afyon, haşhaş uyuşturucu kullanmak.
5. Çiğ et yemek.
6. Az miktarda tuz yemek.
7. Kan aldıktan veya gıybet yaptıktan sonra bilerek yemek.
8. Karısının veya sevdiğinin tükrüğünü yutmak.
9. Dışardan susam veya buğday tanesi gibi şeyleri bilerek yutmak.
10. Alışkanlık haline gelmiş, kil, toprak gibi şeyleri yemek.[1]

Oruçluya Mekruh Olan Şeyler

1. Özürsüz olarak birşeyin tadına bakmak.
2. Önceden çiğnenmiş sakızı çiğnemek.

[1] Fetevai Hindiyye II/32; İbni Abidin IV/316

3. Öpüşmek.
4. Bilerek ağızda tükrüğü biriktirip yutmak.
5. Vücuda zararlı olacaksa kan aldırmak.[2]

Oruçluya Mekruh Olmayan Şeyler

1. Misk veya gül gibi bir şey koklamak.
2. Sürme çekmek.
3. Bünyeye zarar vermeyecekse kan aldırmak.
4. Misvak kullanmak.
5. Abdest dışında ağza ve burna su verip çalkalamak.
6. Serinlemek için yıkanmak, ıslak bir beze sürünmek.[3]

Oruç Bozmayı Mübah Kılan Haller

1. Yolculuk: Yolculuk esnasında oruç tutmakta zorlanacak olanın oruç tutmaması caizdir. Ancak zarar görmeyecekse seferi olanın oruç tutması daha faziletlidir.
2. Hastalık: Oruç tutulduğu takdirde insanın ölmesinden yahut hastalığının artmasından veyahutta iyileşmesinin gecikmesinden korkulursa, hasta olan oruç tutmayabilir. Daha sonra tutar.
3. Hamilelik ve emziklilik: Hamile ve emzikli olan kadınların, kendilerine veyahut çocuklarına bir zarar gelmesinden korkmaları durumunda oruç tutmamaları mübahtır. Daha sonra kaza ederler.
4. İhtiyarlık: Yılın bütün mevsimlerinde oruç tutmaktan aciz olan çok yaşlı erkek ve kadınların oruç tutmamaları icma ile caizdir. Bunların oruçlarını kaza etmeleri gerekmez. Çünkü oruç tutabilecek durumda değillerdir. Bunların her gün için bir fakiri doyuracak kadar fidye vermeleri gerekir.
5. Açlık ve susuzluk tehlikesi: Ölüm yahut akıl noksanlaşması yahut bazı duyguların yok olmasından korkulacak derecede şiddetli açlık ve susuzluk tehlikesinin meydana geldiği kişilerin oruç tutmamaları veya oruçlarını bozmaları caizdir.

---

2 İbni Abidin IV/325
3 İbni Abidin IV/280

6. İkrah (zorlama): Tehdit altında kalmak: Tehdit altında kalanın orucunu bozması mübahtır. Cumhura göre bu kişinin orucunu kaza etmesi gerekir.
7. Hayız ve nifas hali: Hayız ve nifas hallerinde bulunan kadınlar iftar ederler.[4]

Ziyafete çağrılanın (nafile oruç tutan için) ya da ev sahibi olanın tuttuğu orucunu bozması da mübahtır.[5]

Orucu Bozan Kişiden Kefareti Düşüren Haller

Ramazanda kasten orucunu bozan bir kimse aynı gün oruç bozmayı mübah kılan bir hastalık durumuyla karşı karşıya gelirse kendisinden keffaret düşer. Yine hayız veya nifas durumu gerçekleşirse kefaret düşer. Bozduğu orucun sadece kazasını tutar.[6]

Orucun Fidyesi

Orucun fidyesi vaciptir. Çünkü Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: "Oruca gücü yetmeyenlerin bir fakiri doyuracak kadar fidye vermeleri gerekir." (Bakara184) Bir fidye bir fıtır sadakası ölçüsündedir. Tutulamayan oruçların sayısınca verilmesi gerekir.

Oruç tutmaktan aciz olan ihtiyar kadın ve erkeklerle, iyileşmesi umulmayan hastaların fidye vermeleri vaciptir. Fidye, farz vacip oruçlar için verilir.[7]

Oruçla İlgili Meseleler

İftar olduğu zannıyla orucunu açana ne gerekir?

Güneş battı, vakit doldu zannıyla ya da topun erken patlaması, ezanın erken okunması sonucunda iftar edenlerin oruçları bozulur ve kaza etmeleri gerekir.[8]

Aynı şekilde imsak vaktinin dolmadığı zannedilerek yemek yemeye devam edilse, fakat sonradan imsak vaktinin girdiği ortaya çıksa o gü-

4 Feteva-i Hindiye II/47; İbni Abidin IV/337
5 A.g.e. 11/50
6 Feteva-i Hindiye II/44
7 Feteva-i Hindiye II/48
8 İbni Abidin IV305

nün orucu kaza edilir, kefaret gerekmez.[9] Böyle durumlarda günün geri kalan kısmında Ramazan ayına hürmeten yenilmez ve içilmez.

Unutarak Yemek-içmek Orucu Bozar mı?

Unutarak yiyen, içen ve cima eden kimsenin orucu bozulmaz. Bu konuda farz ile nafile arasında hiçbir fark yoktur.[10] Bu konuda Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "Oruçlu kimse oruçlu olduğunu unutupta yediği ve içtiği zaman, orucunu (bozmayıp) tamamlasın. Çünkü o oruçluya Allah Teâlâ yedirmiş ve içirmiştir."[11]

Oruçluyken Göze İlaç Damlatmak

Göze ilaç damlatmak orucu bozmaz. Göze sürme çekmek de orucu bozmaz.[12] Bu konuda Peygamber (s.a.v.)'e bir adam gelip, şöyle sordu: "Gözüm ağrıyor, oruçlu olduğum halde sürme çekebilir miyim?" Peygamber (s.a.v.), "Evet" dedi.[13]

Ramazanda Yemeğin Tadına Bakılabilir mi?

Bir kadının kocası kötü huylu ise, o kadının yemeğin tadına bakmasında bir sakınca yoktur.

Bir bebeğin yiyeceğini çiğneyecek hayızlı ve nifaslı veya bunların haricinde oruç tutmayan kimse bulunmazsa; pişirilebilecek bir şey veya süt, yoğurt da olmazsa, o kadının bebeğinin yiyeceği şeyi çiğnemesi mekruh olmaz.[14]

İhtilam Olmak ve Cünüp Olarak Sabahlamak Orucu Bozar mı?

Cünüp olarak sabahlayan kişinin orucu bozulmaz. İsterse bütün gün cünüp kalsın. Ancak böylesi kişilerin yıkanması gerekir. Namazlarını kaçıracağından büyük günah işlemiş olur.[15]

---

9 Buhari, Savm, 8
10 Feteva-i Hindiye II/31
11 Buhari, Savm, 26
12 Feteva-i Hindiye II/36
13 Tirmizi, Savm 30
14 Feteva-i Hindiye II/22
15 İbni Abidin, IV/288

Adet Halindeki Kadın, Oruçlu Gibi Durabilir mi?

Adetli birinin oruçlu gibi yemeyip içmeyip oruçlu gibi durması haramdır. Orucun sıhhatinin şartlarından birisi de hayız ve nifastan temizlenmiş olmaktır. Bu nedenle hayız ve nifaslının tuttuğu oruç sahih değildir. Daha sonra kaza etmeleri gerekir.[16]

Bir Kadın Kocasından İzinsiz Nafile Oruç Tutabilir mi?

Bu konuda Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "Evli bir kadın kocasının yanındayken, onun izni olmadan Ramazan orucu dışında oruç tutamaz."[17]

Kadınlar Kefaret Orucunu Nasıl Tutar?

Bir kadın, kendisine borç olan kefaret orucunu mutlaka tutması gerekir. Ancak kefaret orucu ara vermeden peşpeşe 60 gündür. Bu orucu tutarken adet görecek olan kadın, adeti kesilir kesilmez ara vermeden kaldığı yerden kefaret orucuna devam eder. Eğer adeti kesildikten sonra ara verirse bu tuttuğu oruçlar sayılmaz. Atmış günü yeniden en baştan tutması gerekir.

Boğaza Kaçan Toz, Duman Orucu Bozar mı?

Boğaza duman, un tozu gibi tozlar, sinek vb. şeyler oruçlunun isteği dışında kaçarsa oruç bozulmaz. Çünkü bunlardan kaçınmak mümkün değildir.[18]

Ramazan Orucunu Kaza Etmenin Vakti

Ramazan sona erdikten sonra gelecek Ramazana kadar geçen zaman birimidir. Borcu ödemek için kazada acele etmek menduptur. İkinci Ramazan'ın vaktinin girmesine, tutulmayan oruçlar sığacak kadar bir zaman kaldığında kaza etmede acele etmek vaciptir.

İtikâf

Kadınların itikaf yapacağı yer kendi evidir. Namaz kıldığı mekân onun itikaf yeridir. Kadınların itikaf için mescitlere gitmesi mekruhtur. Kadının itikâfa girmesi, evinde namaz kıldığı yerden başka bir yerde sahih değildir.[19]

---

16 Feteva-i Hindiye II/73
17 Buhari, Nikâh 84
18 Feteva-i Hindiye II/71
19 Feteva-i Hindiye II/28

20. DERS

Zekât

Zekâtın Tarifi:

Zekat lügatte "temizlik, bereket ve çoğalma" manalarına gelir. Şeriatta ise zekat; "Belli bir malın belli bir kısmını layık olan kimselere, Allah rızası için temlik etmek (mülkiyetine geçirmek)tir."[1]

Zekâtın Meşruluğu

Zekâtn farziyeti kitap, sünnet ve icma ile sabittir.

Kitaptan delil: *"Namazı kılın zekâtı verin."* (Bakara, 110) *"Müminlerin mallarından zekat al ki, onları temizleyip mallarını çoğaltasın."* (Tevbe, 103)

Sünnetten delil: "İslâm beş şey üzerine kurulmuştur. Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, Ramazan orucunu tutmak, yoluna gücü yetenler için Beytullah'ı haccetmek."[2]

İcmadan delil: Asırlar boyunca bütün müçtehidler zekâtn farz olduğu konusunda ittifak etmişlerdir.

Zekâtın Farz Oluşu

Zekat, İslâm'ın beş temel direğinden biri olup İslâm'ın en önemli farzlarındandır. Hicretin ikinci yılında Şevval ayında Ramazan orucu ve fitrenin farz oluşundan sonra farz kılınmıştır. Zekat, Kur'an-ı Kerim'de seksen iki yerde namazla birlikte zikredilmiştir. Bu durum namaz ile zekât arasındaki sıkı ilişkinin derecesine delildir.[3]

---

1 İbni Abidin, IV/6
2 Müslim, İman 21
3 İbni Abidin, IV/5

Zekat Vermemenin Cezası

Zekât vermeyen için hem dünyada hem de ahrette azap vardır. Ahiretteki azap yakıcı bir azaptır. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: *"Altın ile gümüşü biriktirip, Allah yolunda harcamayanları yakıcı bir azapla müjdele. Kıyamet gününde bu mallar cehennem ateşi içinde kızdırılarak sahiplerinin alınları ve sırtları bu ateşle dağlanacak ve bu sizin kendiniz için biriktirdiklerinizdir. Biriktirdiklerinizin acısını tadın, denilecek."* (Tevbe, 34-35)

Zekâtın Hikmeti

Rızık, gelir, yetenek ve kazanç elde etme yönlerinden insanlar arasında farklılık bulunduğu malumdur. Yüce Allah bazımızı bazımıza rızık bakımından üstün kılmış, ancak belirlenmiş farz olan bir hakkı fakire ödemeyi de zenginlere farz kılmıştır.

Zekat farizası, gelir dağılımındaki bu farklılıkların çözümüne vesile olan ilk tedbirdir. Zekat, İslâm'daki sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın gerçekleştirilmesi, refah ve zenginliğin mümkün olan en üst seviyede toplumun tüm kesimlerine yayılması olayıdır.

1. Zekat, malı başkasının gözünün kalmasından günahkar ve mücrimlerin elinin uzanmasından korur.
2. Zekat, malın sadece zenginler arasında dolaşmasını önler, fakir ve muhtaçlara yardımcı olup, gücü yeten insanların iş kurmaları ve çalışmaları için ellerinde bir sermaye olur, çalışmaktan aciz olanların normal bir yaşama düzeyine çıkarılmalarına yardımcı olur, toplumu fakirlikten, devleti zayıflamaktan kurtarır.
3. Zekât, insanı cimrilikten korur, mümini cömertliğe, eli açıklığa alıştırır; böylelikle sadece zekât vermekle yetinmez. Zekât, sosyal bir vecibe olması sebebiyle, ihtiyaç bulunduğu zamanlarda devletin yapacağı bazı işlerde, mesela ordu hazırlamada, İslâm devletini savunmada, fakir ve muhtaçlara yardım etmede yardımcı olur.
4. Zekât, mal nimetinin bir şükrü olarak farz olmuştur. Öyle ki, zekât mala nispet edilmekte, malın zekâtı denilmektedir.

Zekâtın Farziyetinin Şartları

1. Hürriyet: Hür olmayan kişi zekat veremez.
2. İslam: Zekat verecek kişinin Müslüman olması.

3. Akıl ve büluğ: Bir kimseye zekâtn farz olması için, o kimsenin akıllı ve büluğa ermiş olması şarttır.
4. Nisap miktarı mal: Temel ihtiyaç ve borçlardan başka altın olarak 20 miskal (80. 18 gr.), gümüşten 200 dirhem (561 gr.), koyun keçiden 40, sığır ve mandadan 30, deveden ise beşi aşan, nisap miktarı mala sahip olmak demektir.
5. Mala tam malik olmak: Kişi, kendi malı üzerinde tam kullanmak hakkına sahip olmalıdır.
6. Havaic-i asliyeden fazla mal: Mal, temel ihtiyaçlardan fazla olmalıdır.
7. Borçlu olmamak.
8. Nisabın nami (artıcı) olması: Zekat verilecek mal ya adet olarak ya da kıymet ve değer açısından artıcı olmalıdır.
9. Malın üzerinden bir yıl geçmesi: Zekat verilecek malın üzerinden kameri bir yılın geçmesi şarttır. Ancak tarım ürünlerinde bu şart yoktur.[4]

Zekât Verilen Mallar

1. Altın ve gümüş
2. Paralar
3. Maden ve defineler
4. Ticari mallar
5. Zirai ürünler
6. Hayvanlar

Zekat Kimlere Verilir?

1. Fakirler: Nisap miktarından az malı olan kimsedir.
2. Miskinler: Hiçbir şeyi bulunmayıp, dilenmeye muhtaç olan kimsedir.
3. Amiller: Zekât toplayan memurlar.
4. Müellefe-i kulub: Kalpleri İslâm'a ısındırılmak istenenler.
5. Köleler: Hürriyetlerine kavuşmak isteyen köleler.
6. Borçlular: Borcundan fazla nisap miktarı mala sahip olmayanlar.

[4] Feteva-i Hindiye 1/562

7. Allah yolunda olanlara: Allah yolunda cihad edenler.
8. Yolcular: Malı vatanında kalmış ve bulunduğu yerde hiçbir şeyi bulunmayanlar.[5]

Zekat Kimlere Verilmez?

1. Bakmakla yükümlü olduğu kişilere zekat verilmez (baba-dede, anne-nine, evlad, torun ve eş).
2. Zenginlere verilmez.
3. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in yakınlarına verilmez.[6]

Zekatla İlgili Meseleler

1- Kadın kocasına zekat verebilir mi?

İmamı Azam'a göre kadının zekâtını kocasına vermesi caiz değildir. Çünkü zekat nafaka yoluyla kadına geri döner. Buna karşılık İmam Muhammed ve İmam Ebu Yusuf'a göre kadın kocasına zekat verebilir.[7]

2- Devlete verilen vergi zekat yerine geçer mi?

Vergi, kesinlikle zekat yerine geçmez. Çünkü zekat Müslümana, Allah'a şükür borcunu ödemek ve yaklaşmak için bir ibadet olarak farz kılınmıştır ve fakirin hakkıdır. Vergi ise ibadet manasını taşımayan devletlerin kendi varlığını ve hizmetlerini sürdürebilmek için halktan topladığı paraladır ki bu paralarla hem zengine hem de fakire hizmet götürülmektedir. Devletin aldığı bu vergileri zekat olarak düşmek fakirin hakkını yemektir.

3- Bir kişi alacağını zekat olarak fakire hibe etmesi doğru mudur?

Alacağı bağışlamak Hanefilere göre, zekat yerine geçmez. Zekâtn fakirlere bizzat verilmesi gerekir. Kişinin fakirdeki alacağını zekâtnı ödedikten sonra alması mümkündür. Önce zekâtını verir, zekâtını verdikten sonra alacağını ister.

4- Meşru olmayan yolla elde edilen malın zekât verilir mi?

Gasbetmek, çalmak, zina ve kumar gibi gayr-i meşru yollarla elde edilen servet zekata tabi değildir.[8]

---

5 Feteva-i Hindiye 1/614; İbni Abidin, IV/161
6 İbni Abidin, IV185
7 A.g.e. 1/618; İbni Abidin, IV/176
8 Günümüz Meselelerine Fetvalar 1/87

5- Kadının mehrinin zekâtı var mıdır?

Kadın mehrini aldıktan sonra, bunun üzerinden bir yıl geçmişse bundan dolayı zekat vermesi gerekir.

6- Kadınların takı olarak kullandıkları zinet eşyalarının zekâtını vermeleri gerekir mi?

Kadınlar sahip oldukları mal, para ile altın ve gümüşten meydana gelen süs eşyaları (bilezik, kolye vs.) nisap miktarına ulaşmış ve üzerlerinden de bir yıl geçmiş ise zekat vermeleri gerekir.

Şafiilere göre ise israfa kaçmayan zinet eşyalarına zekat yoktur.[9]

7- Kira elde etmek için yapılan bina ve iş yerlerinin zekâtı

Kira elde etmek için yapılan iş yerleri ve binalar ile, üretim için yapılan fabrikalar, çiftlikler vb. şeylerin kendilerinden zekat verilmez. Bunların gelirlerinden ve karlarından zekat verilir.

8- Zekat verirken niyet şart mıdır?

Bir kimse zekat olarak vereceği şeyi malından ayırırken onun zekat olduğuna niyet etmelidir. Bir kimse bu sadakaları verdiği sırada, kendisine "Bunu ne için veriyorsun?" denilse ve o kimsenin de, hiç düşünmeden: "Zekat olarak veriyorum." demesi mümkün olsa, o şahsın bu hali niyet olur.

Bir kimse, niyetsiz olarak fakire olduğu bir malı, henüz fakir harcamadan zekat olarak niyet etmiş olsa, bu caiz olur. Fakat fakir harcadıktan sonra, böyle niyet etmiş olması caiz olmaz.[10]

Sadaka-i Fıtır (Fitre)

Fitre, hicretin ikinci yılında, Ramazan orucunun farz olduğu sene zekattan önce meşru kılınmıştır.[11]

Fitre, hür olan ve gücü yeten her Müslümana vaciptir. Fıtır sadakası için zekatta olduğu gibi malın artıcı olması şart değildir.

Kendisine fitre vermek vacip olan kişi, fitreyi küçük çocukları, bakmakla yükümlü olduğu bunak, fakir ve deliler için öder. Anne ve babası için fitre ödemek zorunda değildir. Hanımının fitresi vacip değildir. Fakat büyük çocukları ve hanımı adına onları emri olmaksızın ödeyecek olursa istihsan yoluyla sahihtir.

---

9 el-Fıkhu'l-Menheci, 1/296
10 Feteva-i Hindiye 1/560
11 İbni Abidin, IV/200

Fitre Kimlere Verilir?

Fitre kendisine zekat verilecek kimselere verilir. Fitre resmi veya gayrı resmi kurum ve kuruluşlara verilemez. Amacının dışında kullanılmaz.

Fitre Ne Zaman Verilir?

Fitre, bayramın birinci günü sabah vaktinin girmesiyle vacip olur. Bayram günü fecir doğmadan önce ölen kişiye fitre vacip olmaz. Fitrenin bayram gününden önce verilmesi de caizdir.

Fitre Nelerden Verilir?

Fitre, buğday, arpa, hurma ve kuru üzümden verilir. Hurma, arpa ve kuru üzümden birer ölçek (2.920 gr.) buğdaydan ise yarım ölçek (1.460 gr.)dır. Bunların yerine kıymetlerinin verilmesi de caizdir. Hatta daha faziletlidir.[12]

[12] Büyük İslâm İlmihali, 366; İbni Abidin, IV/215

OKUMA PARÇASI: 5

CİLBAB

Cilbab kelimesi Kur'a-ı Kerim'de Müslüman kadınların örtünmelerini konu edinen Ahzab sûresi 59. ayetinde şöyle geçmektedir:

"Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin hanımlarına söyle: (evden ihtiyaçları için çıkarlarken) cilbablarını giysinler. Bu, onların tanınıp eziyet edilmemelerine en elverişli olandır."

Ayeti kerimede geçen "celabib" kelimesi " cilbab"ın çoğuludur. Cilbab, bütün vücudu örten elbiseye denir. Bilindiği gibi, örtünme hicri 5.yılda Şevval ayında Nur sûresi 31. ayet-i kerimenin inişi ile farz kılınmıştır. Öyleyse bu ayette emr olunan tesettür, daha önce farz kılınan setri avretten başka ve fazla (daha ileri) bir örtünmeyi ifade eder. Bunun içindir ki bütün müfessirler, tabirleri değişik de olsa mefhumda birleşerek ayetteki "cilbab"dan maksadın kadının elbiseleri üzerine giyilen ve bütün vücudu örten bir örtü, elbise olduğunda ittifak etmişlerdir. Bu sebeple zamanında kadınların çarşaf denilen bir örtü veya onun benzeri bir örtü ile örtünmeleri gerekmektedir. Ayetteki "cilbab"tan maksat bazı cahillerin sandıkları gibi setri avret değildir. (M.Ali Sabuni, Ahkâm Tefsiri, 2/325)

"Cilbab" kelimesinin ne anlam ifade ettiğinin doğru bir şekilde anlaşılması aynı zamanda Müslüman kadının örtünme şeklinin de doğru bir şekilde tespit edilmesini sağlayacaktır. Tabii ayet-i kerimeleri hiç kimsenin kendi arzularına, sosyal çevresine, kısır anlayışına ve kıt aklına göre tefsir etme, yorumlama hakkı yoktur. İster bu mesele de olsun isterse diğer dini meselelerde olsun öncelikle başvurmamız gereken merci; ilmine ve takvasına bütün ümmetin şahitlik ettiği âlimlerimiz olmalıdır. Zira son zamanlarda dikkatleri üzerine çekmek için dört mezhep imamının görüşlerine aykırı söz söylemeyi kendisine adet edinen bir sürü ilahiyatçı ortaya çıktı. Bunların şerrinden emin olmak için son elli yılda yazılan kitaplara, yapılan konuşmalara ve verilen fetvalara ihtiyatla yaklaşılmalıdır. Yoksa yarın ahirette sonuç hüsran olabilir.

Buradan hareketle öncelikle Türkçe olarak ilk telif edilen yani tercüme olmayan tefsirlerde "celabib" kelimesine nasıl mana verildiğine bakalım. Elmalılı Hamdi Yazır, bu âyetteki "cilbab" kelimesini şöyle açıklamaktadır:

CİLBAB: Baştan aşağı örten çarşaf, ferace, câr gibi dış elbisenin adıdır. "Kadınların elbiselerinin üstüne giydikleri her çeşit giysidir." " Tepeden tırnağa örten giysidir.", "Kadınların tesettür ettikleri her türlü elbise ve başka şeylerdir." "Çarşaf ve peçedir." Ayeti kerimede geçen "idna" kelimesi yaklaştırmak demek ise de, âyette ile kullanılması, kapsamak suretiyle sarkıtmak mânâsını da ifade ettiğinden üzerinden sıkı örtmek demek olur. Cilbabdan örtmek tabirinde de iki şekil vardır. Birisi cilbablarından birisiyle bütün bedenini sıkıca örtmek, birisi de bir cilbabın bir tarafıyla başından yüzünü örtmek demek olur. Bu beyanda da iki suret vardır. Birisi kaşlarına kadar başını örttükten sonra büküp yüzünü de örtmek ve yalnız tek bir gözünü açık bırakmak. ikincisi de alnının üzerinden sıkıca sardıktan sonra, burnunun üzerinden dolayıp gözlerini ikisi de açık kalsa bile, yüzün büyük bir kısmını ve göğsü tamamen örtmüş bulunmaktır.

Konyalı Mehmet Vehbi Efendi "Hulasatü'l–Beyan" isimli tefsirinde: Kadınların ziynetlerini örtmeleri için çarşafa bürünmelerinin lazım ve vacip olduğunu zikretmektedir.

Ömer Nasuhi Bilmen hazretleri de tefsirinde "Cilbab"ı şöyle açıklamaktadır: "Celâbıb; Kadınların örtündükleri çarşafları, feraceler, elbiselerinin üzerinden giydikleri giysiler, yani çarlar demektir. Müfredî cilbâbdır."

Şimdi tefsirde otorite kabul edilen âlimlerimizin bu âyeti kerimeyi nasıl tefsir ettiklerine bakalım:

Taberî, İbn Sîrîn'den şöyle rivayet eder:

"Abide es–Selmani'ye, "Cilbablarını üstlerine giymelerini söyle" âyetinin mânasını sordum. O hemen büyük bir çarşaf alarak onunla bütün vücudunu örttü. Başını da kaşlarına kadar kapattı. Yüzünü de tamamen kapattı. Yalnız sol gözünü açık bıraktı. Böylece âyeti fiili olarak tefsir etti."

İmam Taberî ve Ebû Hayan, İbn Abbas'tan şöyle rivayet etmişlerdir:

"Kadın cilbabını alnının üzerine indirir ve oradan sıkar. Alttan da burnunun üzerine kadar kapatır. Yalnız gözleri dışarıda kalmalıdır. Yüzünün kalan kısmı ile göğsünü tamamen kapamalıdır."

Kurtubi cilbabı şöyle açıklıyor: "celâbib" lafzı "cilbâb"ın çoğuludur. Sahih olan şudur: Cilbab bütün vücudu örten elbise, demektir.

Ebu's–Suûd Efendi (v: 1574): "Cibab"tan maksat, çok geniş ve uzun bir örtüdür. Kadın bununla başını örttüğü gibi yüzünü ve göğsünü de örterek ayaklarına kadar salar. Buna göre âyetin mânası, 'Kadınlar dışarıya veya yabancı bir erkeğin karşısına çıkacakları zaman, bu örtüyle yüzlerini ve bütün vücutlarını örtsünler.' olur." demiştir.

Ümmü Seleme radiyallahu anha annemiz şöyle demiştir:

"Cilbablarından üzerlerini sıkı örtsünler' âyetinin nüzulünden sonra Ensar kadınları siyah çarşaflara büründüler. Öyle bir ağırbaşlılık ile çıkmışlardı ki, sanki hepsinin başına birer karga konmuştu.

Büyük tefsir âlimi Alûsî (v:1270/ 1854) yaşadığı dönemde kadınların tesettür kıyafeti olduğu zannıyla giyinip de sokaklarda gezmeye başlamaları ile alakalı olarak şu değerlendirmeyi yapıyor:

"Sonra bilesiniz ki, bana göre günümüzde ileri düzeyde (müreffeh) hayat süren bir çok kadının, evlerinden çıkarken, üst elbise olarak giydikleri örtüler (cilbab olamayacakları gibi), gösterilmesi yasaklanan ziynetler türündendir. Çünkü bunlar nakışlı desenli ve göz alıcı giysilerdir. Bana göre erkeklerin, kadınlarına böylece çıkma izni vermeleri, bundan hoşlanmaları ve kadınlarının yabancı erkekler arasında bu şekilde dolaşması, gayret, yani övülen kıskanma azlığındandır. Bu, yaygın bir musibet halini almıştır. Böyle yaygın musibet haline gelen şeylerden biri de, kadınların, kayınbiraderlerinden sakınmamaları, kocalarının da buna aldırmamaları, hattâ çoğu zaman da bunu bizzat kendilerinin emretmeleridir... Bütün bunlar Allah'ın Resûlü'nün müsaade etmediği şeylerdir. Lâhavle velâ kuvvete illâ billah..." (Ruhu'l-Meani)

"Ey kadınlar! En iyi barındığınız, oturacağınız yer, her şeyden evvel kendi evinizdir. Aile çerçevesi dışında kalan meselelerden sizi sorumlu tutan yok… Huzur içinde, rahat rahat, size yakışan bir vakarla evinizde oturunuz. Evinizin işlerini görünüz. Ve evinizle ilgileniniz. Fakat zaruret icabı sokağa çıkmanız gerekiyorsa, bu konuda size izin verilmiştir. Fakat iffetinizi ve namusunuzu korumalısınız. Herkesin dikkatini çekecek şekilde giyinmeyiniz. Başkalarını sizinle meşgul olmaya zorlamayınız. Gözleri aracılığıyla insanların gönüllerini avlayacak şekilde güzellik gösterilerinde bulunmayınız. Yürürken ağır başlı olunuz. Ellerinizle işaretler yapmayınız. Yüzünüzü göstererek kaş ve göz oyunlarına başvurmayınız. Hele kırıtarak hiç yürümeyiniz. Yabancı bakışları üzerinize toplayıcı hareketlerden sakınınız. Mücevherlerinizi, bilezik vesâirenizi gizleyiniz… Bunları şangırdatarak seslerini duyanların

gönüllerini avlamaya kalkmayınız. "Benimde cicilerim var!" kabilinde hareketler yapmayınız. Ölçülü konuşunuz. Bu kanun ve prensipleri nazarı dikkate aldığınız takdirde sokağa çıkmanızda herhangi bir sakınca yoktur. İhtiyaçlarınızı görmek için evlerinizden dışarıya çıkabilirsiniz." (Hicab, 452)

"Eğer gerçekten iyi kadınlar olarak tanınmak istiyorsanız ve erkeklerin şehvet dolu bakış ve ilgileri sizi rahatsız ediyorsa , insanların açgözlü bakışları önünde bütün güzellik ve fiziki cazibenizi ortaya koyacak şekilde yeni gelinler gibi süslü bir şekilde sokağa çıkmamalısınız. Tam aksine bütün ziynetlerinizi gizleyen ve yüzünüzü örten sade bir örtü ile ve ziynetlerinizin şakırtısı bile dikkati çekmesin diye ağırbaşlı bir şekilde yürüyerek sokağa çıkmalısınız. Kendisini boyayıp süsleyen ve her tür ziyneti takıp takıştırmadan dışarı adımını atmayan bir kadının, erkeklerin dikkatini çekmekten başka bir amacı olamaz. Böyle yaptığı halde insanların, açgözlü bakışlarından rahatsız olduğunu söyleyerek şikayet ediyorsa ve "sokak kadını" olarak tanınmak istemediğini, namuslu bir ev kadını olarak yaşamak istediğini söylüyorsa , bu , sahtekarlıktan başka bir şey değildir. Siz aynı zamanda hem sokak kadını hem de namuslu bir kadın olamazsınız. Eğer namuslu, saygıdeğer kadınlar olarak yaşamak istiyorsanız, sokak kadınlarına yaraşan davranışlardan vazgeçmeli ve namuslu kadın olmanızı sağlayacak bir hayat tarzı benimsemelisiniz." (Tefhimu'l Kur'an, 4/460)

Kim demiş Avrupa insanı medeni?
Ne edep var ne haya çırılçıplak bedeni!
Eğer medeniyet açıp saçmaksa bedeni;
Desenize hayvanlar bizden daha medeni!

Kul olmak çağdışıyken, soyunmak çağdaşlık,
Din kardeşliğini bıraktık biz, ecnebiyle kaynaştık..
Sünnet sakal yobazlık, top sakalsa medeni..
Unuttun sen ey vefasız ehli sünnet dedeni..

Mehmet Akif ERSOY

21. DERS

Hac ve Kurban

Haccın Tarifi:

Şeriatte Hac: Kabe'yi usulü dairesinde tavaf etmek ve Arafat'ta bir miktar durmaya.[1]

Haccın meşruluğu

Haccın farziyeti kitap, sünnet ve icma ile sabittir.

Kitaptan delil:

"*... Oraya bir yol bulabilenlerin Kabe'yi haccetmesi Allah'ın insanlar üzerindeki bir hakkıdır. Kim inkâr ederse, bilsin ki, Allah hiç şüphesiz alemlerden ğanidir, müstağnidir.*" (Al-i İmran, 97)

Sünnetten delil:

"İslâm beş şey üzerine kurulmuştur. Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekat vermek, Ramazan orucunu tutmak, yoluna gücü yetenler için Beytullah'ı haccetmek."[2]

İcmadan delil:

Bütün alimler, haccın ancak ömürde bir kere farz olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Birden fazlası nafile yerine geçer.

Haccın Farz Oluşu

Hac, sahih olan rivayete göre hicretin dokuzuncu yılının sonlarında farz kılınmıştır.

Haccın Hükmü

Hac ibadetini inkâr eden küfre düşer. Yine haccı küçümsemek de insanı küfre götürür. Üzerine hac farz olan kimsenin bunu geciktirmesi

[1] Feteva-i Hindiye, II/81
[2] Müslim, İman, 21

günaha girmesine sebep olur. Bu ibadeti yapmadan ölürse borçlu gider.[3]

Hac ile Umre Arasındaki Fark

Hacc kat'i farzlardandır. Umre ise sünnettir. Ancak Şafii mezhebine göre vaciptir.[4]

Hac zamanı ve bazı hükümleriyle umre'den ayrılır. Hacc belli bir zamanda yapılırken umre hac zamanı dışında senenin her gününde yapılır. Arafat vakfesi, geceleyin Müzdelife ve Mina'da bulunmak, Mina'da cemrelere taş atmak haccın vecibelerinden olmakla birlikte bu saydıklarımız umrede yoktur. Umrede yapılması gereken şeyler, niyet tavaf, saçın tamamının veya bir kısmının kesilmesidir.

Haccın Faydaları

Haccın ferdi ve ictimai pek çok faydaları vardır. Bunlar:

Hac kişinin küçük günahlarının bağışlanmasını, kalbinin günah kirlerinden arınmasını sağlar. Hanefilerin bazısına göre büyük günahlardan da kurtulacağı belirtilir.

Hacc, kul hakkı dışında bütün günah ve hataların affına vesiledir.

Hacc, nefsi temizler ve ihlâsla doldurur. İnsana yeni bir hayatın kapılarını açar, insanın maneviyatını yükseltir, umutlarını güçlendirir.

Hacc, imanı güçlendirir. Allah'a verilen sözün yenilenmesine yardım eder. Sapması, yalanı olmayan en dürüst tevbeye götürür.

Hacc, mü'mine İslâm'ın muhteşem geçmişini hatırlatır. Güzel amel ve faaliyetlerle dünyayı aydınlatan Peygamberimizin, O'nun seçkin ashabının ve onlardan sonraki kutlu insanların cihad kahramanlıklarını yeniden gözümüzün önünde canlandırır.

Hacc sayesinde kul, Rabbına daha iyi şükreder.

Hac ibadeti yerine getirilirken bir dizi sosyal yararları da getirir. Bunların en önemlileri de şunlardır:

Hacda renkleri, dilleri ve vatanları ayrı olan Müslümanlar birbirleriyle tanışma imkanı bulurlar. Hac, dünyanın her yerinde mü'minler arasındaki kardeşlik bağının gücünü gösterir. Tıpkı: "*Şüphesiz mü'minler kardeştirler*..." (Hucurat, 10) ayetinde olduğu gibi.

---

[3] Feteva-i Hindiye

[4] el-Fıkhu'l-Menheci, 1/359

Haccın Farz Olmasının Şartları

1. Müslüman olmak
2. Akıllı ve ergenlik çağına gelmiş olmak.
3. Hür olmak.
4. Haccı gerçekleştirecek bedeni ve mali yeterliliğe sahip olmak.[5]

Haccın Edasının Şartları

1. Sıhhatli olmak.
2. Yol güvenliği.
3. Boşanmış veya kocası ölmüş kadının iddetinin bitmiş olması.
4. Hacca giden kadınla beraber mahreminin olması.
5. Hapis gibi bir engelin olmaması.[6]

Haccın Farzları

1. İhram: Hac veya umreye ya da ikisine birden niyetlenerek aslında helal olan bazı davranış ve fiilleri, belirli bir vakit için kişinin kendisine haram kılmasıdır. Aynı zamanda hacıların giydiği elbisedir.
2. Arafatta vakfe: Arafat'ta zilhicce ayının dokuzuncu (arefe) günü zeval vaktinden Kurban bayramının birinci günü fecrin doğuşuna kadar olan zaman içinde bir süre durmaktır.
3. Kabe'yi tavaf: Kabe'nin etrafını usulüne uygun olarak dolaşmaktır.

Haccın Vacibleri

1. Safa ile Merve arasında sa'y etmek.
2. Müzdelife'de vakfe.
3. Şeytan taşlamak.
4. Saçları tıraş etmek veya kısaltmak.
5. Veda tavafı yapmak.[7]

---

5 Feteva-i Hindiye II/82; İbni Abidin, IV/419
6 Feteva-i Hindiye II/82; İbni Abidin, IV/419
7 Feteva-i Hindiye II/92

Haccın Sünnetleri

1. Kudüm tavafı yapmak.
2. Bayram gecelerinde Mina'da yatmak.
3. Arefe günü, güneş doğduktan sonra Mina'dan Arafat'a gitmek.
4. Müzdelife'den Mina'ya, bayram sabahı güneş doğmadan hareket etmek.
5. Müzdelife'de gecelemek.
6. Şeytan taşlama esnasında tertibe riayet etmek.

Kadınlar remel (ziyaret tavafında çalımlı ve süratli yürümeyi) yapmazlar. Yine Safa ile Merve arasında süratli yürümezler.[8]

Haccın Adabı

1. Haccı helal kazançla yapmak.
2. Kul haklarını ödemek.
3. Günahları için tevbe etmek.
4. Çalışmış bulunduğu kimselerle helalleşmek.
5. Hac yolculuğu esnasında gösterişten sakınmak.
6. İyi yol arkadaşı seçmek.
7. Yolculuğa çıkarken iki rekât namaz kılmak.
8. Hac ziyaretinin başından sonuna kadar ibadet, zikir, tesbih vb. hal üzere olmak.[9]

Yapılış Yönünden Haccın Çeşitleri

1. Hacc-ı İfrad: Umreye niyet edilmeden yapılan hacdır. İhrama girerken sadece hacca niyet edilir.
2. Hacc-ı Temettü: Hacc mevsiminde, önce umre için ihrama girer, umresini yapar ve ihramdan çıkar. Hacc günlerinde yeniden ihrama girerek hacc vazifesini yerine getirir. Kurban kesilmesi vaciptir.
3. Hacc-ı Kıran: Bir hacc mevsiminde umre ile haccı birleştirerek bir tek ihram ve bir tek niyetle her ikisinin birlikte yerine getirilmesine denir. Kıran haccı yapanların şükür kurbanı kesmesi gerekir.

---

8 Feteva-i Hindiye II/92

9 Feteva-i Hindiye, II/93

Hacc Esnasında Yasak Olan Şeyler:

1. Cinsel ilişkide bulunmak.
2. Tıraş olmak.
3. Tırnak kesmek.
4. Koku sürünmek.
5. Erkeğin başını ve yüzünü örtmesi.
6. Dikişli elbise giymek (Bu erkekler içindir).
7. Harem bölgesinde ya da dışında avlanmak.
8. Haremin ağaç ve otlarını kesmek[10]

Hacc ile İlgili Meseleler

1- Kadın yanında mahremi olmadan hacca gidebilir mi?

İster genç ister yaşlı olsun haccetmek isteyen bir kadının yanında, kocası ya da kendisine ebediyen mahremi olan bir erkeğin bulunması şarttır. Yine mahremin emniyetli, akıllı ve buluğa ermiş olması da şarttır.

Yanında mahremi bulunan ve kocası kendisine hac için izin vermemiş olan bir kadın haccetse bu geçerli olur. Fakat kocası izin vermedikçe nafile hacca gidemez.[11]

2- Kadın hayız halinde tavaf yapabilir mi?

Kadınların, hayız ve nifas halinde Kabe'yi tavaf etmeleri de haramdır. 381

3- Hayız hali olan kadın vakfe yapabilir mi?

Hayızlı olan kadın, Arafat ve Müzdelife vakfelerini yapabilir. Bu halde vakfe yapmak caizdir.[12]

Kurban

Kurbanın Tarifi:

Kurban edilme şartlarına uygun hayvanların, Allah'a yaklaşmak amacıyla hususi şekilde boğazlanmasıdır.

---

10 Feteva-i Hindiye II/98; İbni Abidin, IV/485
11 el-Fıkhu'l-Menheci, 1/252
12 Feteva-i Hindiye, II/1216

Kurbanı Kimler Keser?

Müslüman, hür, baliğ, akıllı, mükim ve gücü yeten kimsenin kurban kesmesi vaciptir.

Şafii mezhebine göre kurban kesmek müekked bir sünnettir. Fakat bazen iki sebepten vacip olur.

1- Nezir kurban.

2- Kurban edilmeye layık bir hayvana işaret edilerek "Bu benim kurbanımdır." denilirse yine kurban vacip olur.[13]

Kurban Ne Zaman Kesilir?

Kurban bayramının birinci günü tan yerinin ağarmasıyla başlar, üçüncü günü güneşin batmasında az önceye kadar devam eder.

Kurban Olarak Kesilen Hayvanlar

Yalnız koyun, keçi, sığır ve deve kurban olarak kesilebilir.

Bu hayvanlardan deve beş, sığır iki ve koyunların bir yaşını doldurmaları gerekir. Koyunlardan cüsseli ve semiz bir kuzu, yaşını doldurmuş gibi görünüyorsa, kurban edilebilir.

Ölen Kimse Adına Kurban Kesilir mi?

Ölen kimse namına kurban kesilebilir. Bu kurbanın etinden yenilir ve aynı şekilde tasadduk edilir, ecri ölen kimseye ait olur. Ancak ölenin emriyle, ölen namına kestiği kurbandan yemek haramdır.

Akika Kurbanı

Akika, doğan çocuk için yedinci günü kesilen kurbandır. Kurbanlıklarda olduğu gibi deve, sığır, koyun cinsinden olur.

Adak Kurbanı

Adak kurbanının eti fakirlere dağıtılır. Adayan, onun ailesi ve yakın akrabası bu etten yiyemez. Hanım, oğlu, kızı, torunları, annesi, babası, dede ve nineleri gibi usul ve füru yiyemez. Akraba, (kardeşleri yiyebilir fakirse) zenginlerde yiyemez. Yedikleri takdirde etin bedelini bir fakire verirler

---

13 el-Fıkhu'l-Menheci, 1/252

22. DERS

Allah Yolunda Cihad ve Cihadın Fazileti

Cihad Nedir?

a)-Cihadın Lugat manası: "Bir şeyi zorlukla yapmak, meşakkat çekmek, gayret sarf etmek ve çalışmakta mübalağa etmek" anlamlan na gelir.[1]

b)-Istılahta ise: Düşmana karşı gücün tümünü kullanmak ve Allah kelimesi en yüce olsun diye beden, lisan ve mal ile bütün gücüyle mücadele etmektir.[2]

Üç kısma ayrılır:

1- Görünen düşmana karşı cihad (münafık ve kafirler)

2- Şeytana karşı cihad.

3- Nefse karşı cihad.[3]

Mücahade hem el ve hem de lisanla olur. Resûlullah (s.a.v.) bu husta "Dilinizle ve elinizle cihad edin" buyurmuştur.[4]

Cihad: İslâm 'ın kubbesi ve yükseklikleri n zirvesidir. Cihad edenler ise cennetin en yüksek makamları nda yer alacaklardır. Onlar hem dünyada hemde ahirette en üstün olacaklardır.

Nitekim Resûlullah (s.a.v.) cihadın en yüksek zirvelerinde yer aldı. Allah yolunda kalbi yle, diliyle, davetiyle, kılıcıyl a cihad etti. Bütün mesaisi cihada yönelik idi. Kalbi ile de hep bu iş üzereydi. Bunun içinde alemin en yüksek insanı olduğu gibi Allah indinde de kadri en yüce oldu.[5]

---

1 Ragıb eI-Isfahani, el-Müfledat fi Garibi'l- Kur'an 142; Kahraman Yay. İst. 1986

2 Dr. Ali Abdulhalim Mahmud Fıkh' ud-Daveti ilallah I/154

3 Ragıb el-lsfahani, a.g.e. 142

4 Dr. Ali Abdulhali m Mahmud, a.g.e. 1/15

5 Muhammed b. Ebi Bekr b. Kayyum, el-Cihad fi Sebilillah, 5

Cihadın hakikati ise Allah 'ın sevgisini kazanmak için iman ve ameli salihle çalışmak, küfür, fisk ve isyan gibi yüce Allah'ın buğzettiği şeyleri defetmektir.

"Ey peygamber kafir ve münafıklarla cihad et. Onlara karşı sert davran. Onların varacakları yer cehennemdir. Orası ne kötü bir yerdir." (Tevbe, 5)

Münafıklarla cihad kafirlerle cihaddan daha zordur. Bu tür cihad İslâm ümmetinin seçkinlerinin, Resûllere varis olanların, bu yolda birbiriyle ortak olup yardı nılaşanların, yeryüzünün her tarafında bu yolda devanı edenlerin işidir. Onların sayılan az da olsa Allah indinde kıymetleri çok yüksektir.

İslâm'da Cihadın Önemi

"Muhakkak ki İslâm ümmeti, cılıad ümmetidir ve yine muhakkak ki cihad kıyamet gününe kadar devam edecektir. Kitap ve sünnetle sabit olan cihadın ehemmiyeti hiçbir vakit yok olmayacaktır. "[6]

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Hoşunuza gitmemesine rağmen cihad size farz kılındı. Olur ki bazı hoşunuza gitmeyen şeyler sizin için hayırlı, bazı sevdiğiniz şeylerde sizin için şer olur. Allah bilir fakat siz bilmezsiniz." (Bakara, 216)

"Öyle ise dünya hayatım verip ahireti satın alanlar Allah yolunda savaşsınlar. Allah yolunda savaşarak öldürülmüş veya galip gelmiş bir kimseye büyük bir ecir vereceğiz." (Nisa, 74)

"Onlarla savaşın ki böylece Allah sizin ellerinizle onlara azap etsin. Onları perişan etsin. Onlara karşı sizlere zafer versin ve mü 'minler topluluğunun kalplerini ferahlandırsın." (Tevbe, 14)

"Ehl-i kitab'dan Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah ve Resûlünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini (İslamı) din edinmeyen kimselerle, zelil olup elleriyle (her sene) cizye verinceye kadar savaşın." (Tevbe, 29)

"Doğrusu Allah mü 'minlerden canlarını ve mallarını cennet karşılığında satın almıştır (müminler) Allah yolunda savaşırlar. Binaen aleyh öldürürler ve öldürü lürler. (savaşan mü'mi nler için bir vad) Tevratta, İncil'de ve Kur'anda (yazılı) O'nun (Allah 'm) üzerine hak bir vad'dir. Acaba

[6] Ali Abdulhalim Mahmud Fıhku 'd-Daveti İlallah I/162

Allah'tan çok ahdini yerine getiren kim vardır? Öyleyse O'nunla yaptığınız bu alışverişten dolayı sevinin. İşte büyük kurtuluş budur." (Tevbe, 111)

Ebû Zer *radıyallahu anh* şöyle dedi:

–Yâ Resûlallah! Hangi amel daha faziletlidir? diye sordum,

–**"Allah'a iman ve Allah yolunda cihaddır."** buyurdular.[7]

Enes *radıyallahu anh'*den rivayet edildiğine göre, Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Allah yolunda yapılan bir sabah ve akşam yürüyüşü, hiç şüphesiz dünyadan ve dünya varlıklarından daha hayırlıdır."[8]

Ebû Saîd el-Hudrî *radıyallahu anh'* dan rivayet edildiğine göre, bir adam Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem'* e gelerek:

–İnsanların hangisi daha üstündür? diye sordu. Peygamberimiz:

–*"Allah yolunda canıyla ve malıyla cihad eden kimsedir."* buyurdu. Adam:

–Sonra kimdir? diye sordu. Resûlullah (s.a.v.):

–*"Bir vadiye çekilip Allah'a ibadet eden ve insanları şerrinden uzak tutan kimse."* buyurdular.[9]

Ebû Hüreyre radıyallahu anh 'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah Teâlâ kendi yolunda cihada çıkan kimseye, onu sadece benim yolumda cihad, bana îman, benim resullerimi tasdîk yola çıkarmıştır, buyurarak kefil olur. Allah, o kimseyi şehid olursa cennete koymaya, gazi olursa manevî ecre ve dünyalık ganimete kavuşmuş olarak, evine döndürmeye kefil olmuştur. Muhammed'in canını kudretiyle elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda açılan bir yara, kıyamet gününde açıldığı gündeki şekliyle gelir: Rengi kan rengi, kokusu misk kokusudur. Muhammed'in canını kudretiyle elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, eğer Müslümanlara zor gelmeseydi, Allah yolunda cihada çıkan hiçbir seriyyenin arkasında asla oturup kalmazdım. Fakat maddî güç bulamıyorum ki onları sevkedeyim, onlar da bu gücü bulamıyorlar. Benden ayrılıp geride kalmak ise onlara zor geliyor. Muhammed'in canını elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda cihad edip öl-

---

7 Buhârî, Itk 2, Keffârât 6; Müslim, Îmân 136.

8 Buhârî, Cihâd 5, Rikâk 2; Müslim, İmâre 112-115

9 Buhârî, Cihâd 2, Rikâk 34; Müslim, İmâre 122-123

dürülmeyi, sonra cihad edip yine öldürülmeyi, sonra tekrar cihad edip tekrar öldürülmeyi çok arzu ederdim."[10]

Ebû Hüreyre *(r.a.)* şöyle dedi:

Resûllullah (s.a.v.)'e:

–Yâ Resûlallah! Allah yolunda cihada denk hangi iş vardır? denildi.

–"*Ona denk bir iş bulamazsınız.*" buyurdu. İki veya üç defa aynı soruyu tekrarladılar. Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* de her defasında "*Ona denk bir iş bulamazsınız.*" cevabını tekrarladı. Daha sonra şöyle buyurdu:

"Allah yolunda cihad eden kimsenin benzeri, gündüzleri oruç tutan, geceleri namaz kılan, Allah'ın âyetlerine hakkıyla itâat eden ve Allah yolunda cihad eden kimse, cepheden dönünceye kadar, namaza ve oruca hiç bir şekilde ara vermeyen kimsenin benzeridir."[11]

İbni Abbâs (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"İki göze cehennem ateşi dokunmaz: Allah korkusundan ağlayan göz ve Allah yolunda nöbet bekleyerek geceleyen göz."[12]

Zeyd İbni Hâlid *(r.a.)*'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Kim Allah yolunda cihada gidecek bir gaziyi donatır, cihad için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılarsa, bizzat cihada gitmiş gibi sevap kazanır. Cihada giden gazinin arkada bıraktığı ailesine güzelce bakıp onların ihtiyaçlarını karşılayan da bizzat cihad yapmış gibi sevap kazanır."[13]

Ebû Saîd el-Hudrî *(r.a.)*'den rivayet edildiğine göre Resûlullah *(s.a.v.)* Benî Lihyân üzerine asker gönderdi ve şöyle buyurdu:

"İki erkekten biri cihada gitsin; elde edilecek sevap ikisi arasında ortaktır."[14]

Ebû Hüreyre *radıyallahu anh*'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

---

10 Müslim, İmâre 103.
11 Buhârî, Cihâd 1; Müslim, İmâre 110.
12 Tirmizî, Fezâilü'l-Cihâd,12
13 Buhârî, Cihâd 38; Müslim, İmâre 135-136.
14 Müslim, İmâre, 137

"Kim Allah'a gerçekten inanarak ve va'dine gönülden bağlanarak O'nun yolunda cihad etmek için at beslerse, o atın yediği, içtiği, gübresi ve bevli kıyamet gününde o kimsenin sevapları arasında olacaktır."[15]

Ebû Hüreyre *(r.a.)'* den rivayet edildiğine göre, Resûlullah *(s.a.v.)* şöyle buyurdu:

"Kim gazâ etmeden ve gönlünde gazâ etme arzusu taşımadan vefat ederse, bir tür nifak üzere ölür."[16]

Câbir (r.a.) rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) ile bir gazvede beraberdik. Şöyle buyurdu:

"Şüphesiz Medine'de birtakım insanlar var ki, siz bir yolda yürür veya bir vadiyi geçerken sanki sizinle beraberdirler. Onları hastalık alıkoymuştur."[17]

Ebû Ümâme *(r.a.)'*den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Kim gazâya çıkmaz veya gazâya çıkan bir mücâhidi techiz etmez ya da cihada çıkan gazinin aile fertlerine hayırla muamele etmezse, Allah Teâlâ o kimseyi kıyamet gününden önce büyük bir belâya uğratır."[18]

Ebû Mûsâ *(r.a.)'*den rivayet edildiğine göre, Reslullah (s.a.v.)'in yanına bir bedevî geldi ve:

–Yâ Resûlallah! Bir adam ganimet için savaşıyor; bir başkası kendinden bahsedilsin diye savaşıyor; bir diğeri de kahramanlıktaki yerini göstermek için savaşıyor.

Bir rivayete göre: Kahramanlık taslamak için ve ırkının üstünlüğünü göstermek için savaşıyor.

Bir başka rivayete göre: Gazabından dolayı savaşıyor! Şimdi kim Allah yolundadır? diye sordu. Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem:*

"Kim Allah'ın dini daha yüce olsun diye savaşırsa, sadece o Allah yolundadır." buyurdu.[19]

Ebû Hüreyre *radıyallahu anh* şöyle dedi:

---

15 Buhârî, Cihâd, 45
16 Müslim, İmâre, 158
17 Müslim, İmâre 159.
18 Ebû Dâvûd, Cihâd 17.
19 Buhârî, Cihâd 15; Müslim, İmâre 149-151

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashâbından bir kişi, içinde tatlı su gözesi bulunan bir dağ yolundan geçmişti. Burası çok hoşuna gitti ve:

–Keşke insanlardan ayrılıp şu dağ kısığında otursam. Ama Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den izin almadan bunu asla yapmam, dedi. Sonra arzusunu Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e anlattı. Peygamberimiz:

"Böyle bir şey yapma. Çünkü sizden birinizin Allah yolunda çalışıp gayret sarfetmesi, evinde oturup yetmiş sene namaz kılmasından daha faziletlidir. Allah'ın sizi bağışlamasını ve cennete koymasını istemez misiniz? O halde Allah yolunda cihada çıkınız. Kim devenin sağılacağı kadar bir süre Allah yolunda cihad ederse, mutlaka cennete girer." buyurdu.[20]

Cihadın Çeşitleri

Cihadı birçok bölümlere ayırmak mümkündür. Mal ile cihad, beden ile cihad, söz ile cihad, kalem ile cihad gibi. Ancak biz burada cihadı iki ana bölümde ele alacağız. Bu saydığımız cihad türleıini de bu iki ana bölümün alt başlıkları olarak inceleyeceğiz.

Cihadı öncelikle fiili cihad ve sözlü cihad olmak üzere ikiye ayrılır. Fiili cihad bizzat savaş meydanlarında düşmana karşı mücadele etmektir. Buna kıtal da denir. Diğer ise dil ile yapılan ve cephesi çok geniş olan bir cihad türüdür.

Fiili Cihad (Kıtal)

"Kim eliyle cihad ederse mü'mindir." hadisi şerifinde olduğu gibi Allah düşman larıyla, Allah 'ın dininin ve metodunun düşmanlarıyla mücadele etmek, gücü yerinde olan bütün Müslümanlara farzdır. Fiili cihad farz-ı ayn ve farzı kifaye olmak üzere ikiye ayrılır.

Büyük Hanefi fakihi İmam Kasani bu hususu şöyle açıklıyor:

"İslâm düşmanlaı çoğalıp müsl ümanl aın yurtlaına saldırdıklarında cihad farz-ı ayn olur. Böyle bir durumda gücü yeten her Müslümana cihad farzdır."

---

[20] Tirmizî, Fezâilü'l-Cihad

Fiili Cihad (Kıtal) Ne Zaman Farz-ı Ayn Olur?

Eğer düşman ancak topyekün bir saldırıyla durdurulabilecekse cihad tıpkı namaz, oruç gibi farz olur. Bu durumda köle efendisinden, kadın kocasından izin almaksızın cihada çıkabilir. Çünkü İslâm şeriatında mülkiyet ve evlilik hakkı farz olan ibadetleri kapsamaz. Yi ne bu durumda çocuk da anne babasının iznini almadan cihada çıkar. Çünkü anne baba hakkı namaz oruç gibi farzı ayn olan ibadetlerin önüne geçemez.[21]

Fiili Cihad Ne Zaman Farz-ı Kifaye Olur?

İslama yapılan saldırılar eğer Müslüman topluluktan bir gurubun çalışmasıyla def edilecek bir seviyede ise o taktirde cihad farz-ı kifaye olur. İmam Kasani bu hususu şöyle açıklıyor:

"Peygamberimiz bazen bir grup Müslümandan oluşan seriyyeler hazırlayarak düşman üzerine göndermiştir. Eğer her dönemde cihad farzı ayn olsaydı diğer Müslümanların geri kalmaması gerekirdi. Eğer düşmanla mücadele eden bir grup Müslüman galip gelirse farziyet diğer Müslümanlardan da düşer. Eğer mağlup olurlarsa yakından uzağa doğru bütün Müslümanların binekleriyle, mallarıla silaha sarılmaları gerekir. Çünkü bu durumda cihad bütün herkese farz olur.[22]

Savaşlara Katılmak Kadına Farz Kılınmamıştır

Savaş (kıtal) cihadın en faziletlisi ve en çetin olanıdır. Bunun içinde İslâm'ın temel kaidesi olan "Teklif ancak güç miktarıncadır" hükmü burada da geçerli sayılmıştır. "İlayi kelimetulllah" için yapılan savaşlar çok çetin ve meşakkatlidir. Bunun için beden ile cihad gerek farz-ı ayn ve gerekse farzı kifaye olarak kadınlara değil erkeklere emredilmiştir."[23]

Bu hüküm dört mezhepte de aynıdır.

Hanefi Mezhebinin Görüşü: "Kafirlerle savaş akıllı, sıhhatli, hür ve gücü yerin de olan erkeklere farzdır."[24] Erkeklere farzdır sözü özellikle kullanılıyor ki bunun dışında kalanlara farz olmadığı ortaya çıksın.

---

21 İmam Kasani , Bedai 's-Senfii Fi Terti bi 'ş-Şerfü, 7/98

22 İmam Kasani, Bedfı' i -üs-Senfii Fi terti bi 'ş-Şerfii, 7/ 98

23 Sa'd b. Şari b. Avz el-Harb, el-Ahkamulleti Tuhalifu fi hal-Mer'eti Ve'r-Recul, 299

24 el İhtiyar, IV/118 el Harbi A.g.e. 299

Maliki Mezhebinin Görüşü: "Cihadın şartlarından birisi de erkekliktir."[25] İbn Rüşd' ün "Bidayeti'l Müctehid" isimli eserinde ise şu görüşlere yer verilir: "Bu cihad vazifesinin yerine getirilmesinin farzı kifaye olduğu konusunda alimler icma etmişlerdir. Farzı-ayn değildir. Üzerlerine farz olanlar ise hür, akıllı ve bulüg çağına ermiş erkeklerdir."[26] Çocuklar, yaşlılar ve kadınlar bu teklifin dışındadır.

Şafii Mezhebinin Görüşü: "Cihad kadına farz değildir. Çünkü cihad savaştır kadınlar ise savaşamazlar." Çok ağır ve yorucu savaş şartlarını kadın yaratılışı icabı kaldıramaz. Minhac'da ise şöyledir: "Çocuk, deli ve kadına cihad yoktur."[27]

Hanbeli Mezhebinin Görüşü: "Erkeklik cihadda şart koşulmuştur."[28]

Dört mezhebin muteber görüşlerinden anlaşılacağı gibi İslâm Fıkıhçıları kadınlara savaşın farz olmadığı konusunda ittifak etmişlerdir.

25 el Kavaninu'l-Fıkhıyye 126
26 Bidayetü'I- Müctehid 1/380-381
27 Muğnil-Muhtac IV/216
28 eI-Muğni, Şerhu'l-Kebir 10/366 A.g.e. 300

23. DERS

Müslüman Kadının Cihadı

Müslüman kadının sorumluluklanndan birisi de İslâm ümmetinin durumunu düzeltmek için çalışması ve kocasıyla bu hususta yardımlaşmasıdır.[1] Resûlullah (s.a.v.)'in "Cihadın en faziletlisi zalim sultana karşı hakkı konuşınaktır"[2] buyruğu sözle cihadın ne kadar mühim bir görev olduğunu açıklamaktadır.

Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

"İsrail oğulları arasında zulüm yaygınlaştığı zaman onlardan biri diğerini bir günah işlerken görür ve önce onu o işten sakındırırdı. Fakat ertesi gün, o adamla oturup kalkabilmek ve yiyip içebilmek için (aynı kötülüğü tekrar yaparken gördüğünde) kötülükten sakındırmazdı. Bunun üzerine Allah (c.c.) onları birbirine düşürdü ve haklarında şu ayet indi:

"İsrailoğullarından kâfir olanlara, hem Dâvûd'un, hem de Meryem oğlu Îsa'nın dili ile lânet olundu. Bunun sebebi, isyan etmeleri ve hakkın sınırını aşmış olmalarıydı. Onlar, birbirlerini, yaptıkları fenâlıktan alıkomazlardı. Gerçekten ne kötü iş yapıyorlardı!" (Maide, 78-79)

Evet siz de ya zalime engel olursunuz ve onu hakka çevirirsiniz ya da bu durum sizin de başınıza gelir.

İslâm cemaat/toplum dinidir. Tek tek fertlerin iyi olmsını istediği gibi toplum olarak da insanların yüce Allah 'ın koyduğu sınırları zorlamamadan, O'nun emirlerine uygun bir hayat sürmelerini istemektedir.

Yüce Allah (c.c.) yukarı da geçen ayetlerin hemen arkasından şöyle buyuruyor:

"Onlardan birçoğunu görürsün ki Allah'ı tanımayanlara yardaklık ederler. Eğer Allah'a, Peygambere ve ona indirilene imanları olsaydı, o kâfirler yar tutmazlardı. Lakin onların çoğu imandan uzak fasıklardır."

---

1 Münir Şefik, el Fıkhu'I İslamiyyü'l Muasır vet-Tehadiyyat, 119

2 Ebu Davud, Melahim, 4/124, Fiten, 4/471; İbn Mace, 1329.

(Maide, 80-81) İslâm düşmanlarının Müslümanlara karşı taşıdıklan kini unutmak ya da yok saymak mümkün değildir. Hiç değilse aşağıdaki hadisin de belirttiği gibi Müslümanların kalplerinde zalimlere karşı öfkenin eksik olmaması gerekir.

"Sizden kim bir kötülük görürse onu eliyle düzeltin. Buna gücü yetmezse diliyle düzeltsin. Buna da gücü yetmezse kalbiyle buğzetsin (öfke duysun)."[3] Bu hadisi şerifin bir başka rivayetinde de şu ek vardır: "Bundan öteye iman yoktur."

Yeryüzünde küfrün ve zulmün silinip, fitnenin tamamen ortadan kalkması için davet ve cihad faaliyetinin aralıksız bir şekilde sürdürülmesi şarttır. Müslümanların onurlu yaşamaları ancak davet ve cihadla sağlanır. Mekke döneminde küfrün her türlü baskısına direnerek İslâm davetini kitlelere ulaştırma mücadelesini veren sahabe-i kiramın bu uğurda gösterdikleri gayret ve fedakarlığı hatırladığımızda İslâm için bizlerin ne kadar da az şeylerle tatmin olup, yetindiğimizi anlıyoruz. Oysaki bugün halkı Müslüman olan birçok ülkeye İslâm savaşsız olarak davet ve tebliğ çalışmalanyla ulaşmıştır.

Hindistan, Çin, Endenozya, Filipinler gibi uzak doğu ülkelerinde İslâmiyet Müslüman tüccarlar sayesinde yayıldığı gibi Somali, Habeşistan gibi birçok Afrika ülkelerine de yine bu yollarla yayılmıştır.[4]

Davet, tebliğ, cihad, emri bilma'ruf nehyi anilmünker gibi kavramlarla ifade edilen ve birbirinden umum ve şumul açısından farklı olmakla birlikte hemen hemen aynı maksadı ifade eden bu kavramlar dil ile yapılan cihadı açıklar.

Müslüman hanımları özellikle cihadın dille yapılan kısmı ilgi endirmektedir. Günümüzde şehir hayatının giderek yaygınlaşması sonucu birbirine zincirleme bağlı mahalleler, ilçeler, şehirler oluşmuş, milyonlarca insan tek bir kentli gibi olmuştur. İşte bu sosyal vakıa özellikle gününün büyük bölümünü evinde geçiren Müslüman hanımlar için bulunmaz bir fırsattır. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

"Senin (elin)le bir kişiyi hidayete erdirmesi kırmızı develerin senin olmasından daha hayırlıdır."[5]

Hanımlar öncelikle kendilerini dinini ve dünyasını tanıyan imanlı, ihlaslı ve kültürlü birer davetçi olarak yetiştirmelidirler. Sonra da evle-

3 Müslim, İman, 78; Ebu Davud, Salat, 32
4 Bkz, DİA, 9/18
5 Buhari, 1073; Müslim, 2406

rini imkan ölçüsünde birer Daru'l-Erkam yani İslâm'ın öğretildiği birer merkez haline getirmelidirler. Mahallesinde, sokağında özellikle okul çağındaki genç kızlarlarla ilgilenmeli, onlara öncelikle İslâm akaidini, ilmihal bilgilerini, Kur'an-ı Kerim okumayı öğretmeli, hadisi şeriflerden bir demet sunmalıdırlar. Yine aynı şekilde mü'minlerin anneleri başta olmak üzere sahabe hanımlarını, tabiin devrinin önderlerini, İslâm kültürü, tarih ve medeniyetinin parlak sayfalarını, edebiyatta, ilimde öne çıkmış örnek İslâm kadınlarını tanıtmalıdırlar. Kısacası içinde bilinçli Müslüman bir bayanın yaşadığı her ev bir mektep/okul olmalıdır.

Her türden ahlaksızlığın toplumu nerede ise esir aldığı gençliğin şarkıcı ve artistleri adeta taparcasına taklit ettiği bu ortamda en güzel tebliğ, Müslüman hanımların kendi yaşam tarzları örnek hayatları ile olacaktır. Onlar insanları hayra, iyiliğe çağırırken kendileri de bizzat bunlarıyaşıyor olmaları gerekir. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

"Ancak (şu) iki kişiye hased edilir. Bir adam ki Allah kendisine Kur'an 'ı bahşetmiş, gece gündüz onunla amel ediyor. Yine bir adam ki Allah kendisine mal vermiş onu gece gündüz infak ediyor."[6]

Özellikle kadınların bir araya gelip kendi aralarında havadan-sudan konuştuklarında çoğu kez uzaklaşamadıkları dedikodu, çekiştirme ve kıskançlık gibi kötü huylardan uzak duramazlar. Bundan da sadece şeytan memnun olur. Bunun yerine hanımlar "İki günü birbirine eşit olan ziyandadır" nebevi buyruğunu ilke edinerek hareket etmeli, salih amelleri işleme hususunda yarış etmelidirler.

"Sizin en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğreteninizdir." Hadisi şerifinde zikredilen hayırlılardan olabilmek için yarışmalıyız.

Nasıl ki Abdullah b. Erkam'm Mekke'nin kenar mahallelerinden birinde yer alan evi Mekke'nin cebbar yöneticilerinin işkencelerinden kurtulmak ve dinini öğrenmek isteyen Müslümanlar için bir sığmak, bir barınak olmuş ise, bugün de dinsizlik ve ahlaksızlığın o ilk cahiliye dönemini aratmayacak şekilde arttığı şu dönemde Müslüman hanımlar her bir evi bir "Daru'l- Erkam" gibi insanların hidayete ulaşmaları için kulllanmalıdırlar.

---

6 Buhari, 7529; Müslim, 815

Dil ile Cihad

Yüce Allah gönderdiği son ilahi kitap olan Kur'an-ı Kerim'de kullanna tebliğ görevini farz kılmıştır. Bu görev bütün peygamberlere farz kılındığı gibi, Ümmet-i Muhammed'den Allah yoluna çağıran herkes içinde farzdır.[7]

Hiçbir zorbanın tehdidinden korkmadan, hiçbir kınayıcının kınamasına aldırmadan, tek hesap verilen otorite olarak yüce yaratıcıyı kabul ederek Allah 'a davet her Müslümanın en mühim görevidir. Bu yol, bütün Nebi ve Resûllerin yoludur.

"*Vaktiyle Allah, kendilerine Kitap verilmiş olanlardan: Kitap'taki gerçekleri mutlaka açıklayacak, (bu arada, geleceği müjdelenen Âhir Zaman Peygamberi'ni) insanlara duyuracak ve bu gerçekleri gizlemeyeceksiniz diye teminat almıştı. Ama onlar, bunu hiç önemsemeyerek hemen kulak ardı ettiler; onu (mal, makam, şöhret gibi) çok küçük bir fiyata sattılar. Hakikaten ne kötü, ne zararlı bir alışveriş içindeler!*" (Al-i İmran, 187)

"O peygamber, Allah'ın emir ve yasaklarını tebliğ ederler, O'ndan korkarlar ve Allah'tan başka kimseden korkmazlardı. Allah, hesap görücü olarak kâfidir." (Ahzab, 39)

"Bununla beraber müminlerin hepsi toplanıp birden sefere çıkmaları uygun değildir. Her kabileden (topluluktan) büyük bir kısım savaşa gitmeli, onlardan bir kısmı da, din ilimlerini öğrenmek ve kabileleri savaştan kendilerine döndüğü zaman, (yapabilecekleri hata ve yanlşlıklar konusunda) onları Allah'ın azâbı ile korkutmak için, geri kalmalıdır. Olur ki, Allah'ın azâbından sakınırlar." (Tevbe, 122)

Görüldüğü gibi, Kur'an-ı Kerim, silahlı mücadele esnasında dahi ilmin, emri bil ma'rufun terkedilmemesini, Allah 'ın dinini talim ve tebliğ görevinin bu şartlar altında dahi en azından bir gurup eliyle bile olsa sürdürmelerini istemektedir.

Son ayet-i kerimede (Tevbe,122) geçen "***Nefere***" kelimesi (cihada) çıkmak anlamında kullanılmaktadır. Ancak bu kelime adet itibariyle ilim talebi ve öğrenimi için cihad manasındadır.[8]

Peygamber (s.a.v.) Efendimiz: "En üstün cihad, zalim sultan (devlet başkanı-vali) nezdinde hakkı söylemektir" buyururken dil ile cihadın ne kadar büyük bir vazife icra ettiğini açıklamıştır.

---

7 Abdulhalim Mahmud a.g.e. 1/164

8 Said Havva, Allah Erinin Ahlak ve Kültürü, 546

Bu hadisi şerifte geçen cihad bizim siyasi cihad diye anlattığımız cihad türüdür. Çünkü zalim devlet adamına hakkı söylemek düzenin daha iyi ve adaletle işlemesi için verilen cihaddır.[9]

Dil ile Cihadda Dikkat Edilecek Hususlar:

a- Dil ile yapı lan cihadın tebliğ etmek, bildirmek ve anlatmaya yönelik olduğu unutulmamalıdır. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: "Ve bununla (Kur'an ile) onlara karşı büyük cihad et."[10]

Peygamber (s.a.v.) Efendimiz de bu hususla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Tek bir ayet bile olsa benden tebliğ edin. Kim bana kasten yalan isnad ederse ateşte yerini hazırlasın."[11]

b- Muhatabın anlayacağı tarzda ve onun ilgisini çekecek konular üzerinde konuşmalı, kültür farkı ve anlayış tarzına dikkat edilmelidir.

c- Kırıcı, nefret ettirici bir uslup yerine, teşvik edici, özendirici bir dil kullanılmaldır.

d- İhtiaflı konular, özel ihtisas gerektirecek meseleler yerine özellikle Tevhid inancı ve onunla al akalı mevzular Peygam ber (s.a.v.)'in ve ashabının hayatı öncelikli olarak anlatılmalıdır.

---

9 Said Havva, a.g.e. 546
10 Furkan Sûresi, Ayet, 52
11 Tirmizi, Sünen 4 / 148

24. DERS

Dil ile Cihadın Bölümleri

1- Vaaz, Hutbe ve Konferanslar

Hitabet ve konferans; dinleyicilerin karşısına geçip güzel bir uslupla insanlara konuşmaktır.[1] Bu ikisi (hitabet ve konferans) insanları eğitip yönlendirmede en önemli unsurlardandır. Eğer güçlü bir hatip ve başarılı bir konferansçı var ise çok iyi neticeler elde edilir.[2]

Hutbeyi Cuma ve bayram namazlarında imam okur. Ancak vaaz ve konferansı gerek cami de ve gerek camilerde alınacak izinlerle ve gerekse cami dışında okulların, kursların, çeşitli vakıf ve derneklerin konferans salonlarında ve düğün salonlarında hanımlar da çok yaygın bir şekilde kullanabilirler.

Konferanslarda asıl olan hatibin samimi olması kendi kalbinden, dinleyicilerin kalbine, kendi aklından, dinleyicilerin aklına gerçekleri nakletmesidir. Hitabet bu samimiyet içerisinde olursa bütün insanların kalbine İslâm dolar.[3]

Herkes konferansçı olamaz. Ama insanlan konferansa çağırabilir. Konferansçı da kibirli ve mağrur olmamalıdır. Alçak gönüllü, yumuşak sözlü olmalıdır. Tenkitten daha ziyade ufuk açıcı hedef ve gayeler göstermeli , insanların ayıplarını yüzlerine vurmamalıdır.

2- Ev, Okul, İş ve Toplantılarda Yapılan Dersler

Ev, okul, işyeri ve meclislerde yapılan dersler, özel sohbetler özellikle konuşmacı ile dinleyici arasında yakın bir ilişki ve samimi bir ortam oluşturduğu için insan kazanma açısından çok faydalı olmaktadır.

---

1 Prof. A. Abdulhalim Mahmud a.g.e. 1/173
2 Said Havva Allah Erinin Ahlak ve Kültürü, 558
3 A. Abdulhalim Mahmud a.g.e , 1/19

Meydanlarda ve konferans salonlarında genele hitaben yapılan konuşmalar çoğu kez dinleyiciler arasında muhatap bulamayabilir. Ama evlerde ve mescidlerde yapılan özel sohbetler muhatapların öğrenim durumu, düşünce yapısı, fikri olgunluğu dikkate alınarak yapıldığı için daha verimli ve faydalı olmaktadır.

"Bu tür dersler insanların hem din hemde dünyalarını tanıma da en önemli araç olduğu gibi, insanları hoca talebe ilişkisi içerisinde birbirine ve dinlerine bağlayan bir vesiledir de."[4] Gençliğin şımarık, vurdumduymaz bir ruh haleti içerisinde depreşip durmasını önleyecek en etkili yol budur.

"Cami ve evlerde verilen derslerin büyük yararı vardır. Bunlar davet için en güzel araç olduğu gibi, sapık fikirlerden armmak için de en önemli bir vesiledir."[5]

Dini eserlerin hiçbir tetkikten geçmeden gelişi güzel yayınlandığı, insanların okuduğu eserlerin, yazarların birbirlerine zıt fikirleriyle imanından dahi şüphe eder konuma geldiği çağımızda bozuk düşüncelere karşı gençleri bu ders halkalarında yetiştirmek şarttır. Belki hanımların camilerde toplanmaları çoğu kez sakıncalı olabilir. Ama onlarda özellikle kendi aralarında bir ders düzeni içerisinde kitap okuyabilir, haftalık ve aylık sohbetler tertipleyebilirler. İşte bu derslerde okuyacakları kitapların sahih İslâm akidesine (ehli sünnet akaidine) uygun olmasına dikkat etmeleri gerekir.

Bu Derslerde Güdülmesi Gereken Hedefler:

1- İnsanlarla tanışmak.

2- İnsanlara tesir etmek, İslâm akidesine ve ibadetlerine bağlanmak.

3- İslâm düşmanlarının yaydığı sapık fikirleri tashih etmek.

4- İnsanların nefislerine İslâm ahlak ve faziletini yerleştirmek.

5- Edep ve terbiye öğretmek, nerede nasıl davranacağını kavratmak.

6- Çeşitli mesele ve hükümler hakkında yorum yapacak yüksek bir kapasiteye ulaştırmak.[6]

---

4 A. Abdulhalim Mahmud, a.g.e. l/186

5 Said Havva, Allah Erinin Ahlak ve Kültürü, 560

6 A. Abdulhalim Mahmud, a.g.e. 1/179

3- Mektup, Telefon, İnternet ve Benzeri Araçlarla

Başkalarına mektup yazıp onları İslama davet etmek, İslama davette önemli araçtır. Günümüzde özellikle İslâm düşmanları bunu sıkça kullanmaktadır.

Yehova şahitlerinin Hıristiyanlığa çağıran mektup ve broşürleri her tarafa ulaşmaktadır. Büyük davetçi Üstad Abdulhalim Mahmud'a bakınız nasıl serzenişte bulunuyor:

"Şimdi kendimize soralım;

*Bugün Müslümanlardan hangimiz gayri müslim birisine İslama davet mektubu yazıyoruz?

*Hangimiz bir kardeşimizi hayra, İslama ve İslâm ahlakına yapışmaya çağıran bir mektup yazıyoruz?

*Hangimiz, kibirli ve inatçı kişilere hakkı ve doğruları açıklayacak bir mektup yazıyoruz?

*Hangimiz, özellikle de İslami ilimlerle uğraşan alimler, İslama karşı savaşan laiklerin fikirleriyle mücadele edecek, onları düzeltecek mektuplar, makaleler yazıyor?

*Hangi Müslüman devletler, gayri müslim devletleri İslama çağıran mektuplar yazıyor?

Bütün bunları yazmak vaciptir. Çünkü Peygamber (s.a.v) Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Yüce Allah'ın senin elinle bir tek insanı hidayete erdirmesi kırmızı nimet (altın) Zardan senin için daha hayırlıdır."

Aslında mektupla İslama davet peygamber (s.a.v.)'in sünnetidir. Peygamber (s.a.v.) birçok kabile reisine, krallara, devlet başkanlarına mektuplar yazarak onları İslama çağırmış ve içlerinden bazıları da bu davet mektupları kendilerine ulaştıktan sonra Müslüman olmuşlar ve kendilerini ateşten kurtarmışlardır.[7]

Çeşitli nedenlerle, aile ve akraba çevresinden uzaklaşan insanların terkettikleri yerleri tümüyle boşlamayıp eski çevrelerini zaman zaman hiç değilse mektupla, mali imkanlar müsaitse telefonla arayıp, hal, hatır sormaları, onları hayra ve salih ameller yapmaya çağırmaya devam etmeleri İslami bir sorumluluktur.

---

[7] A. Abdulhalim Mahmud 1/186

4- Kitap Okutma

Silahlarla ülkeler, kitaplarla gönüller fethedilir. Kitaplar dünyayı değiştirmek için silahlardan daha etkilidir. Ülkeler silahlarla fethedilir ama kitaplarla korunur.

İslâm'ın bir din, bir devlet, bir inanç ve bir şeriat olduğuna insanları ikna edecek en açık davet kitaptır.[8] Gerçekten pratikte şayet okuyucusu varsa kitap yayınlamanın yararları pek çoktur. Çünkü Müslümanlar için faydalı olan düşünce ve fikirler ancak kitap sayesinde yayılır. Bu bakımdan dil ile cihadın en önemli unsurlarından biri de kitaptır.[9]

Herbir Müslümanın kendi durumuna göre bir kütüphanesinin bulunması gereklidir. Yani kendi dilinden kendisini eğitecek bir kütüphane. Bazen kitap satın alıp hediye etmeli, bazen iade etmek kaydıyla okumaları için kitaplarımızı başkalarına vermeliyiz. Fakat tavsiye edeceğimiz kitaplar konusunda çok ciddi olmalıyız. Bozuk ve sapık kitapları tanıyıp, onları tavsiyeden uzak durmalıyız.[10] Müslimanlara kitap basım ve yayımı hususunda adeta feryat edercesine çağrı yapan bü yük davetçi Üstad Abdulhalim Mahmud' u dinleyelim:

"Yeryüzünde Allah'ın şeriatı ve nizamının kulları üzerine tatbik edilmesi için yapılan bütün çalışmalar tamamen yeni kitaplara ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç insan nesli için gerekli olan beşeri ihtiyaçlardan daha az değildir. İhtiyaç duyulan bu kitapların en güzel şekilde hazırlanıp basılması dağıtılmasının lüzumu İnkâr edilemez bir gerçektir.

Buna rağmen bazı salih Müslümanların Avrupa ve Amerika'da mülk edinip saltanat sürdüklerini işitiyor musunuz? İşitiyor musunuz? Bunların hesabını Yüce Allah soracak. Öyle bir günde soracak ki temiz bir kalp hariç ne bir mal ne de evlat fayda verecek. Bu durumda mallarını İslâm ve Müslümanların hizmetine Allah için sunan kalpten daha temizi olur mu? Tebliğ ettim mi? Şahid ol Ya Rab!"[11]

İslâm 'a davet çalışmalarına fiilen katılan İslam alimleri kitabın ne kadar mühim bir görev ifa ettiğini yakinen görüyor ve feryad ediyorlar. Gerçekten de bazen muhatabımızın bir yalnışını düzeltmeye kalktığınızda o hemen savunmaya kalkışır. Siz üstüne gittikçe o da yanlışına iyice sarılır. Eğer cedelleşmeye devam ederseniz ya o kazanacak ya

---

8 Fıkhu 'd-Daveti İlallah, 1/196
9 Said Havva a.g.e. 558
10 Said Havva a.g.e. 559
11 Fıkhu 'd-Daveti İlallah, I/200

da siz. Siz cedelleşmeyi kazanırsanız adamı kaybedeceksiniz. Halbuki maksadınız bu değil. Cedeli değil adamı kazanmak maksat. Kitap böyle değildir. Eğer okunursa kitap sözlü ifadelere göre daha ciddi ve münazaradan uzak bir ortamda okuyucusunu ikna bakımından daha etkilidir.

5- Gazete, Dergi ve Televizyonlar:

Günümüzde "Kamuoyu" dediğimiz gündemi oluşturan tartışmalar çeşitli gazete ve dergiler de köşe yazarlığı yapan kişilerin makalelerinden ve gazetelerin manşet haberlerinden çıkmaktadır. Gazetelerin önemli yazarlarının el attığı konular hemen manşet olmakta, valiler, milletvekilleri, bakanlar hatta devlet başkanları basının üzerlerine gitmesiyle bunalmakta, onların isteklerini yerine getirmek zorunda kalmaktadırlar.

Asrı saadetin gazeteleri diyebileceğimiz şairleri o günün şartlarında köy köy, kasaba kasaba gezip İslamı kötülemekte idiler. İslâm düşmanı bir Yahudi şair vardı ki hem zengin ve hem de çok etkili şiir söylerdi. O denli etkili olmuştur ki Resûlullah (s.a.v.) "bundan beni kim kurtarak" diyecek noktaya gelmiştir. Nihayet Medine İslâm Devleti'nin reisi olarak bu şahsın ortadan kaldırılması için görevlendirme yapmış ve Ka'b bin Eşerf isimli bu şımarık Yahudi şair öldürtmüştür.[12]

Siyasi dergi ve gazeteler değişik uslup ve ifadelerle sapıklıklara gereken cevapları vermektedir. Sapıklıklar bunlar aracılığıyla açıklanıp öğrenilebilir. Şer yuvaları direkt olarak açıklanır. Yapacağımız tek şey bunların Müslümanların eline ulaşmasını sağlamaktır.[13]

Özellikle hergün İslama küfreden, Müslümanların her türlü haktan yoksun bırakılıp, sokaklarda dahi dolaşmasına tahammülü olmayan, üniversitelerden, okullardan, devlet dairelerinden İslamı anımsatan, İslama ait ne varsa hepsinin silinip atılması , kovulup kapı dışına konmasını isteyen, bir valinin namaz kılmasını irtica suçu sayan gazete ve dergilerin yüzde 99'u Müslüman sayılan bu ülkede bu kadar çok satması basının gücünü göstermekte, camiye giden Müslümanın kafasını nasıl esir alıp, sarhoş ettiğini ispatlamaktadır. Yahudi asıllı bir aileden olan ve bugün en çok satan bir gazetenin kurucusu olan zat 1948'de bu

---

12 Asım Köksal, İslâm Tari hi, İhsan Süreyya Sırma, İslami Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad, 26

13 Said Havva, A.g.e. 559

gazeteyi çıkarmaya karar verdiğinde "Bab-ı Ali'de fikri idam edeceğiz" demiş ve çıkardığı gazeteler o günden beri bu işlevini hiç ara vermeden sürdürmüştür.

Bilgi çağı denilen günümüzde televizyonlar, her evde bir fesad atmosferi oluşturmakta insanların beyinlerini dumura uğratmaktadır. Ne sohbet, ne ziyaret, ne ibadet kaldı evlerde. Bu büyük tehlike özellikle çoğunluk vaktini evde geçiren bayanları tehdit etmektedir. Salih bir çevre edinememiş Müslüman bayanların televizyonkolik olmaları işten bile değildir.

Bunun için Müslümanlar kendi medyalarını kurmaları , satın aldıkları gazete ve dergilere, izledikleri televizyon programlarına çok dikkat etmelidirler. Müspet medya desteklenir, onlar en çok satan en çok okunan medya haline gelirse birçok problem daha kolay halledilmiş olur.

6- Ferdi Davetler, Ev ve İş Ziyaretleri, Özel Toplantılar

Fert bazında güzel ilişki kuranlar her zaman davet çalışmalarının temelini oluşturmuştur.[14]

Sıla-i rahim dediğimiz yakın akrabaları, baba dostları tanıdık ve arkadaşları ziyaret etmek, Müslüman kardeşlerimize ikramda bulunmak, onların sevinçli ve kederli anlarını birlikte paylaşmak insani ve İslami bir görevdir.

Akıllı ve uyanık bir Müslüman bütün bu görevlerini yerine getirirken bunları tebliğ vasıtası olarak kullanır, ince bir hesap, derin bir anlayışla mesajını insanlara ulaştırır. İnsan düşüncesini tek olarak etkileyip onu aydınlatmak çok daha faydalıdır. Çünkü insan teke tek görüşmede başka hiçbir etki altında kalmadan karşısındakini dinler. Bu bakımdan dil ile cihadın en önemlilerinden biri de insanlarla birebir direkt olarak görüşmek, onlarla konuşup, dost olmak, kitap hediye etmek, evlerde ve iş yerinde ziyaret etmektir.

Aynca yeri geldikçe geziler tertiplemek, yemek ziyafetleri vermek de düşünce ve fikirleri tartışmak için güzel ortamlar sağlar. Bu metod aynı zamanda sünnettir. Resûlullah (s.a.v.) de bunu yaparlardı.[15] Evlerde düzenli ve sistemli toplantılar yapılmalı buralarda İslâm anlatılmalıdır.[16]

---

14 Seyyid Muhammed Nuh, Ferdi Davet Fıkhı, 57

15 Said Havva, Allah Erinin Ah lak ve Kültürü, 560

16 Said Havva, A.g.e. 561

Bu sayılanlardan başka da elbette dil ile cihadın yolları vardır. Fakat biz buraya en önemlilerini almaya gayret ettik. Aslında her Müslüman mesleği ne olursa olsun bir davetçidir. Kimin, kimden nasıl etkileneceği belli olmaz. Bunun için İslam daveti özel olarak bir sınıfa değil tüm inananlara yüklenmiş bir görevdir.

Şiirle cihad, yazıyla cihad, ilan vermek sûretiyle cihad yapıldığı gibi, öğretmen derste, işçi arkadaşları arasında, doktor hastaları arasında, çiftçi köyünde, esnaf komşuları arasında bu cihadı sürdürecektir.

Yapılan işleri olduğundan fazla görüp basit şeylerle yetinip tatmin olmak yersiz bir hareket olduğu gibi, bunları önemsiz görüp ihmal etmek de haksız bir harekettir.

"Kim insanları hidayete çağırırsa, bu çağrıya uyup onun ardından gidenlerin sevabı kadar bir sevab o kimsenin lehine olacaktır. Kendisine verilen bu sevab, tabi olanların sevabından bir şey eksiltmez. Her kim de insanları bir sapıklığa çağırırsa, bu çağrıya tabi olanların günahı kadar bir günah kendi aleyhine olacaktır. Kendisine verilen bu günah, tabi olanların günahlarından hiçbir şey eksiltmez."[17]

[17] Ebu Dâvud, 4609; Tirmizî, 2674; İbn Mâce, 206; Ahmed b. Hanbel, 2/397.

OKUMA PARÇASI: 6

SILA-İ RAHİM
(AKRABALIK İLİŞKİLERİ)

Ebu Eyyüb (r.a.) anlatıyor:

"Bir bedevi Resûlullah (sav)'in karşısına çıkıp devesinin yularından tuttu ve şöyle dedi:

– Bana cennete yaklaştırıp cehennemden uzaklaştıracak bir amel söyle.

Resûlullah (sav) buyurdu ki:

– Yalnızca Allah'a ibadet edecek ona hiçbir şeyi ortak koşmayacaksın, namazı dosdoğru kılıp, zekâtı vereceksin, akraba ve komşularınla iyi ilişki kuracaksın."[1]

Abdullah b. Ebi Evfa anlatıyor:

Bir arefe gününün akşamı Resûlullah (sav)'inle birlikte oturuyorduk.

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Akrabaları ile ilişkisini kesen varsa benimle oturmasın. Buradan kalkıp, gitsin." Kimse kalkmadı, ancak arkalarda oturan biri kalkıp gitti. Kısa bir süre sonra da geri döndü.

Resûlullah (sav) ona sordu:

– Buradakilerden kimse yerinden kalkmadı. Sen niye kalkıp gittin?

Adam şöyle cevap verdi:

– Uzun zamandır kendisiyle gidip gelmediğim bir teyzem vardı. Söylediklerini duyunca kalkıp onu ziyarete gittim.

Teyzem bana dedi ki:

– Sen buralara pek gelmezdin ne oldu, niye geldin?

– Ona, senin söylediklerini anlattım. Bunun üzerine Allah'ın bağışlaması için birbirimize dua ettik ve geri döndüm.

Bunları dinleyen Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

---

1 Buhari, 5983; Müslim, 13

"İyi etmişsin. Otur. Bilesiniz ki, içlerinde akrabalarıyla ilişkisini kesen birinin bulunduğu bir topluluğa rahmet inmez."[2]

Bu haber akrabalarla ilişkiyi kesmenin büyük günahlardan olduğunu gösterir. Çünkü hem bu kişi hem de onun meclisinde bulunanlar Allah'ın rahmetinden mahrum oluyorlar.

O halde bir Müslüman'ın yapması gereken; akrabalarıyla ilişkisi iyi değilse bundan tövbe edip, bağışlanması için Allah'a yalvarması ve bozuk olan ilişkilerini düzeltmesidir.

Çünkü Resûlullah (sav)'in bir önceki hadiste akraba ziyaretinin kişiyi cennete yaklaştırıp, cehennemden uzaklaştıracağını beyan etmiştir.

Akraba ziyaretinden daha çabuk sevap verilen hiçbir davranış yoktur.

Yine Allah'ın ahiretteki cezasından bir şey eksiltmeksizin dünyada cezasını peşin olarak vereceği iki davranış vardır.

Bunlar: "Meşru devlete başkaldırmak ve akraba ziyaretini kesmektir."[3]

Amr b. Şuayb babasından o da dedesinden naklen şunu anlattı:

Bir adam Resûlullah (sav)'e gelip:

– Benim akrabalarım var. Ben kendilerini ziyaret ediyorum ama onlar beni ziyaret etmiyorlar. Bana haksızlık yapıyorlar ben affediyorum. Ben onlara iyilik ediyorum onlar bana kötülük yapıyorlar. Ben de onlara aynı şekilde karşılık verebilir miyim? dedi. Resûlullah (sav):

– Hayır! Böyle yaptığın takdirde aranızda fark kalmaz. Sen doğru olanı yap ve onları ziyarete devam et. Çünkü böyle yaptığın sürece Allah'ın sana yardımı devam edecektir."[4]

Denilir ki:

Üç şey vardır ki, bunlar cennetlik olan kimselerin huyudur ve sadece yüce ahlaklı kimselerde bulunur:

1. Kötülük edene iyilikte bulunmak.

2. Haksızlık yapanı affetmek.

3. Vermeyene verebilmek.

Dahhak b. Müzahim;

---

2 Beyhaki, Şuabü'l-iman, 7962

3 Ebû Davud, 4902

4 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6942

"Allah dilediğini siler, dilediğini de sabit bırakır."[5] mealindeki ayeti şöyle tefsir etmiştir:

"Ölümüne üç gün kalmış olan biri akrabasını ziyaret eder. Bu sebeple Allah onun ömrünü otuz sene uzatır. Aynı şekilde ömründen otuz senesi olan bir kişi de akrabalarını ziyaret etmemesi sebebiyle Allah onun ömrünü üç güne indirir."[6]

Sevban Resûlullah (sav) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kaderi sadece dua değiştirebilir. Ömrü de ancak iyilik yapmak uzatır. Bir kişi işlediği bir günah sebebiyle elde edeceği rızıktan mahrum kalır."[7]

İbn Ömer'in (r.a.) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Bir kimse Allah'tan hakkıyla korkar ve akrabalarını ziyaret ederse ömrü uzar, malı çoğalır ve ailesi (çoluk çocuğu) kendisini sever."[8]

Fakih diyor ki:

Âlimler ömrün uzamasının ne anlama geldiği konusunda ihtilafa düşmüşlerdir:

Bir kısım âlimlere göre, hadiste geçen bu ifade kendi anlamındadır: Yani, akrabalarını ziyaret eden kimsenin ömrü gerçekten uzar.

Bazı âlimler ise şöyle demişlerdir:

Bir kimse için takdir edilmiş olan yaşama süresi artmaz. Çünkü Allah (cc) şöyle buyurmuştur:

"Ecelleri geldiği zaman ne bir an geri kalırlar ne de bir an ileri gidebilirler."[9]

Dolayısıyla yukarıdaki hadiste geçen ömrün uzaması şöyle anlaşılmalıdır:

Akrabalarını ziyaret eden bir kimseye öldükten sonra da sevap yazılır. Böylece ömrü uzamış gibi olur.

Said, Katâde'nin şöyle dediğini anlattı:

"Resûlullah (sav) bize şunları hatırlatıp dedi ki:

---

5 Ra'd 39
6 Daifü'l-Cami', 2/133
7 İbn Mace, 90
8 Buhari, Edebü'l-Müfred, 58,59
9 Yunus, 49

Allah'tan korkun ve akrabalarınızı ziyaret edin. Böylece dünyada kalıcı bir iş yapmış, ahirette de sevap kazanmış olursunuz."[10]

Denilir ki:

Bir yakının bulunur da ona gidip gelmezsen ve yardım etmezsen akraba ile ilişkilerini kesmişsin demektir.

Konuyla ilgili olarak Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Bir selamla da olsa akrabalarınızla ilişki kurun."[11]

Allah (cc) Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde akraba ziyaretini emretmiştir:

Konu ile ilgili ayetlerden bazıları şunlardır:

"Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten sakının!"[12]

"Akrabaya hakkını ver!"[13] Yani akrabanı ziyaret edip ona iyilik yaparak hakkını ver.

"Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği ve akrabaya yardım etmeyi emreder."[14] Buradaki adaletten maksat; tevhid, yani Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet etmektir.

İyilikten maksat; insanların kusurlarını bağışlayıp onlara iyilik etmektir. Akrabaya yardım etmek ise, onlarla iyi ilişkiler içinde bulunmak anlamındadır.

Görüldüğü gibi bu ayette Allah üç şeyi emrediyor, sonra da üç şeyi yasaklıyor ve şöyle buyuruyor:

"Allah, çirkin işleri fenalık ve azgınlığı da yasaklar." Çirkin işlerden maksat, günahlardır. Fenalıktan maksat ise, Kur'an ve sünnete uygun olmayan davranışlardır. Azgınlık ise, başkalarının haklarına saldırı anlamındadır.

Ayetin devamında şu ifadeler vardır:

"Allah, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."[15] Yani Allah gereğini yerine getirmeniz için size üç şeyi emredip üç şeyi de yasaklıyor.

---

10 Taberi, Tefsir, 4/227
11 Beyhaki, Şuabü'l-iman, 7972
12 Nisa 1
13 İsra 26
14 Nahl sûresi 90
15 Nahl 90

Osman b. Mazun (r.a.) anlatıyor:

"Allah Resûlü benim yakın arkadaşımdı ve ben ondan utandığım için Müslüman olmuştum. Çünkü Resûlullah beni sürekli İslam'a davet ediyordu. Bu sebeple ilk zamanlar İslam dinine tam olarak kalbim ısınamamıştı.

Bir gün Resûlullah (sav) ile birlikte oturmuş konuşuyorduk. Bir ara benden yüz çevirdi, sanki yanındaki başka biriyle bir şeyler konuşuyordu.

Biraz sonra bana dönerek şunları söyledi:

Cebrail (a.s.) bana geldi ve şu ayeti okudu:

"Şüphesiz ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."[16] Bu olay benim hoşuma gitti ve İslam iyice kalbimde yer etti.

Bunun üzerine Resûlullahın yanından kalkıp amcası Ebu Talib'e gittim ve ona; "ben senin yeğeninin yanında otururken şu ayet indi" dedim.

Buna karşılık Ebu Talib dedi ki:

– Muhammed'e tabi olan doğru yolu bulur ve kurtuluşa erer. Allah'a yemin ederim ki, yeğenim insanlara güzel ahlakı emrediyor. O doğruyu da söylese yalan da söylese insanları iyilik dışında bir şeye çağırmıyor.

Resûlullah (sav) Ebu Talib'in bu tavrını öğrendiğinde onun Müslüman olacağını umarak yanına gitti ve onu İslam'a çağırdı, fakat o bu çağrıya olumsuz cevap verdi.

Bunun üzerine şu ayet indi:[17]

"Resûlüm! Sen sevdiğini hidayete erdiremezsin; bilakis, Allah dilediğine hidayet verir."[18]

Görüldüğü gibi bu ayette Allah akraba ziyaretini emretmektedir.

Konuyla ilgili bir başka ayet şöyledir:

"Geri dönerseniz yeryüzünde bozgunculuk yapmaya ve akrabalık bağlarını kesmeye dönmüş olmaz mısınız? İşte bunlar

16 Aynı ayet
17 Ahmed, Müsned, 2922
18 Kasas 56

(akrabalık bağlarını kesenler) Allah'ın kendilerini lanetlediği, sağır kıldığı ve gözlerini kör ettiği kimselerdir."[19]

Şöyle denildi:

Allah Teâlâ akrabalığı yarattığında şöyle buyurdu:

"Ben rahman olan Allah'ım, sen de "rahim" (akrabalık) sin. Seninle ilişkilerini kesen kişi ile ben de ilişkilerimi keserim; seninle iyi ilişki içinde olan kimse ile ben de iyi ilişki kurarım."[20]

Şöyle denilmiştir:

Akrabalık arşta asılı durmakta olup, gece gündüz Allah'a şöyle yalvarmaktadır:

"Ya Rabbi! Senin rızan için akrabalarını ziyaret edene sen iyilikle muamele et. Akraba ziyaretini terk edeni sen de terk et."[21]

Hasan Basri şöyle demiştir:

"İnsanlar ilim sahibi görünüp bununla amel etmediklerinde, dilleriyle birbirini sevdiklerini söyleyip kalpleriyle buğz ettiklerinde ve akraba ziyaretini terk ettiklerinde, Allah onlara lanet eder ve kulaklarını sağır gözlerini de kör eder."

Fakihler şöyle dediler:

– Biz onun cennetlik olduğunu zannediyoruz. Sen gecenin üçte biri veya yarısından sonra zemzem kuyusunun yanına git ve şöyle seslen:

– Ey falan oğlu filan kişi ben emanetin sahibiyim.

Adam üç gece peş peşe söyleneni yaptı, fakat kendisine cevap veren olmadı.

Bunun üzerine başından geçenleri fakihlere anlattı.

Onlar kendisine şöyle dediler:

– Biz Allah'tan geldik ve ona döneceğiz. Korkarız ki senin bu arkadaşın cehennemlik biridir.

– Sen Yemen'e git! Oradaki Berhut vadisinde bir kuyu var. Gecenin üçte biri veya yarısı geçtiğinde bu kuyunun başına git ve şöyle seslen:

– Ey falan oğlu filan ben emanetin sahibiyim.

---

19 Muhammed 22-23

20 Ebû Davud, 1694

21 Buhari, 5989; Müslim, 2555

Adam denileni yaptı. Sözlerini bitirir bitirmez Horasanlı cevap verdi.

Emanetin sahibi olan adam ona:

– Yazık sana! Sen iyi biriydin. Cehenneme neden girdin? dedi.

Horasanlı cevap verdi:

– Horasan'da akrabalarım vardı ve ben ölene kadar onların yanına gitmemiştim. Allah bu sebeple beni cezalandırdı ve cehennemine koydu.

Malın ise bıraktığın gibi duruyor. Ben çocuklarıma güvenmediğim için onu falan eve gömdüm. Şimdi git çocuğumu bul. O seni evime götürsün. Evin falan odasına gir ve orayı kaz malını orada bulacaksın.

Adam Horasanlının söylediklerini yaptı malını bıraktığı gibi buldu.

Fakih diyor ki:

Kişi akrabalarına yakın bir yerde oturuyorsa onları ziyaret etmeli ve kendilerine hediye götürmelidir. Eğer hediye verme imkanı yoksa ziyaret etmeli ve işlerinde onlara yardımcı olmalıdır. Şayet kişi akrabalarından uzakta oturuyorsa mektup yazarak ilişkilerini sürdürmelidir. Bu durumda gitme imkânı varsa gidip ziyaret etmesi daha uygun olur.

Bil ki:

Akraba ziyaretinde on tane güzellik vardır:

1. Allah'ın rızasını kazanmak. Çünkü akrabaları ziyaret etmeyi Allah emretmiştir.
2. Akrabaları sevindirmek. Nitekim bir hadiste şöyle geçer: *Amellerin en faziletlisi bir mü'mini sevindirmektir.*[22]
3. Meleklerin neşelenmesi. Çünkü akraba ziyareti onları da memnun eder.
4. Müslümanların övgüsüne mazhar olmak.
5. İblis (Şeytanı) üzüntü ve kedere boğmak.
6. Ömrün uzaması
7. Rızkının bereketlenmesi
8. Ölüleri sevindirmek. Çünkü babalar ve dedeler akraba olan çocuklarının birbirini ziyaret etmelerinden mutluluk duyarlar.

[22] Beyhaki, Şuabü'l-iman, 7679

9. Akrabalar arasındaki sevgi bağlarını güçlendirmek. Çünkü bir kimsenin sevinçli veya kederli bir anında akrabalarının kendisini ziyaret edip ona yardımcı olmaları aralarındaki sevgi bağlarını güçlendirir.
10. Öldükten sonra da sevabının artarak devam etmesi. Çünkü akrabaları onun ölümden sonra iyiliklerini hatırlayıp kendisine dua edeceklerdir.

Enes b. Malik (r.a.) diyor ki:

"Üç grup insan kıyamet gününde Rahman'ın arşının gölgesinde bulunacaklardır:

1. Akrabalarını ziyaret eden kimse. Bu kişinin ömrü uzar, kabri genişler ve rızkı bol ve bereketli olur.
2. Kocası ardında yetim çocuklar bırakarak ölmüş olan kadın. Bu kadın da yetimlerini büyütene kadar geçimlerini sağlayıp, onları yetiştirirse buna hak kazanır.
3. Bir ziyafet hazırlayıp, yetim ve yoksulları davet eden kişi."

Hz. Hasan (r.a.) Resûlullah (sav) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

"Bir kimse farz namazlara giderken ve akrabalarını ziyarete giderken attığı adımlardan Allah katında daha sevap olan hiçbir adım atmamıştır."[23]

Denilir ki:

Beş şey vardır ki, bunlara devam eden kişinin iyilikleri çoğalıp, yüce dağlar gibi olur ve Allah bu kimsenin rızkına bolluk verir.

1. Az olsun çok olsun sadaka vermeye devam edenin.
2. Az veya çok akrabalarını ziyaret edenin.
3. Allah yolunda cihada devam eden kimsenin.
4. Sürekli abdestli bulunmaya özen gösterip, suyu da israf etmeyenin.
5. Ana babasına itaatte kusur etmeyen kimsenin.

En doğrusunu bilen yüce Allah'tır.

[23] İbn Ebi'd-dünya, Mekârimü'l- Ahlak, 245

25. DERS

İslâm'da Aile Yapısının Özellikleri ve Evliliğin Faydaları

Müslümanların çoğalmaları ve kuvvetlenmeleri, yurtlarını ve varlıklarını savunabilmeleri aralarında aile ocağının gelişmesine bağlıdır. Bu yönü ile aile kurmak ve bu ailenin devamına çalışmak İslâm'da önemli bir görevdir. Şöyle ki: Aile yuvası kurmaya gücü yeten ve kendisinde kuvvetli bir meyil bulunan Müslüman için evlenip aile sahibi olmak vacip veya farzdır. Nefsi taşkın olmayan bir Müslüman için de bir müekked sünnettir.

Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Evleniniz, çoğalınız; çünkü ben, kıyamet günü ümmetlere karşı sizinle öğünürüm."

İslâm dini, aile yuvasını kendine özgü bir takım ilkelere bağladı. Çünkü aile, bir toplumun çekirdeği olup, her fert aile yuvasının eğitim ve terbiyesinden geçer."[1] Bu ilkeleri -tesbit edebildiğimiz kadarıylaşu şekilde özetleyebiliriz:

1. Aile meşru nikah temeline dayanır.

Nikah müessesesi bütün semavi dinlerde korunmuş ve evlilikle ilgili bir takım prensipler konulmuştur. İbn Abidin bu konuda şöyle demiştir:

"Bizim için Hz. Âdem döneminden günümüze kadar meşru olmuş, daha sonra ve cennette de devam edecek olan nikah ile imandan daha sürekli bir ibadet yoktur.[2]

İslam, nikahsız olarak bir arada yaşayanları zina ehli olarak saymıştır. Nikah gözü ve beli haramdan korur ve mü'minin üzerinden zina töhmetini kaldırır. Diğer yandan zinanın yayılmasının yol açtığı, frengi, bel soğukluğu, aids gibi hastalıklardan mü'minler meşru evlilik yoluyla korunmuş olurlar. Çocukların neseplerinin karışması da yine evlilikle önlenir.

---

1 Delilleriyle Aile İlmihali, Hamdi Döndüren, S. 125

2 İbni Abidin, C. 2 S: 258

Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Dört şey peygamberlerin sünnetlerindendir: Utanma, kokulanma, diş temizleme (misvak) ve evlenme."[3]

2. Aile fertlerinin sağlam bir inanca ve günlük hayatta güzel amellere sahip olmasını sağlar.

İslâm bu konuda aile reisine sorumluluk yüklemiştir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"*Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.*" (Tahrim, 6) Allah'ın Resûlü de şöyle buyurmuştur:

"Sizin her biriniz birer çobansınız ve her biriniz güttüğünüzden sorumlusunuz. İslâm devlet başkanı (imam) bir çobandır ve yönettiği kişilerden sorumludur. Evin erkeği bir çobandır ve aile bireylerinden sorumludur. Kadın, kocasının evi içinde bir çobandır ve güttüğünden sorumludur. Hizmetçi, efendisinin malı üzerinde bir çobandır ve bunun yönetiminden sorumludur.[4]

3. Anne-baba ve çocuklar arasındaki ilişkiler karşılıklı sevgi ve saygı esasına dayanır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), kendi çocuklarına, torunlarına ve ashabının çocuklarına karşı son derece şefkatli ve merhametliydiler. Ashabını da böyle davranmaya teşvik etmişlerdir. Ebu Hureyre (r.a.)'den nakledildiğine göre bir gün Allah'ın Resûlü, torunu Hz. Hasan'ı öpmüştü. Orada hazır bulunan el-Akra' b. Habis (r.a.) şöyle dedi: "Benim on tane çocuğum var, fakat onlardan hiçbirisini öpmem." Hz. Peygamber ona baktı ve şöyle buyurdu: "Merhamet etmeyene merhamet olunmaz."[5]

Hz. Aişe'nin naklettiğine göre bir A'rabi Allah'ın Resûlü'ne gelerek: "Siz küçük çocukları sevip öpüyorsunuz, biz onları öpmeyiz." dedi. Hz. Peygamber ona şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ senin kalbinden merhameti çekip çıkarmışsa ben ne yapabilirim?"[6]

Anne-babanın, çocuklarına acıyarak onları doğuştan gelen İslâm fıtratı üzere yetiştirmesi ve ebedi hayata hazırlaması gerekir. Hadiste şöyle buyuruyor: "Her doğan çocuk İslâm fıtratı üzere doğar. Daha sonra ana babası onu Yahudi, Hiristiyan veya ateşperest yapar."[7] Ebu

---

3 Tirmizî, Nikâh, 1; Ahmed ibn Hanbel, V/421

4 Buhari, Cum'a 11; Müslim, İmare 20; Ebu Davud, İmare 1; Tirmizi, Cihad, 2

5 Buhari, Edeb 27; Müslim, Fadâil, 65

6 Buhari, Edeb 18

7 Buhari, Cenaiz 80; Müslim, Kader, 22-23-24

Hureyre yukardaki hadisi naklettikten sonra şu ayeti okumuştur: "*Ey Muhammed! Sen yüzünü hanif olarak dine, Allah insanları hangi fıtrat üzere yaratmış ise ona çevir. Allah'ın yaratışında hiçbir değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur; fakat insanların çoğu bunu bilmezler.*" (Rum, 30)

Diğer yandan çocukların da ana-babaya gerekli sevgi, saygı ve itaati göstermesi gerekir. Özellikle yaşlılık devresinde bu daha çok önem kazanır. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Rabbin yalnız kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine "öf" bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek alçak gönüllülükle üzerlerine kanat ger ve; "*Rabbim! Küçüklüğümde beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara (öyle) rahmet et.*" *diyerek dua et.*" (İsrâ, 23)

4. Karı-koca arasındaki ilişkiler de karşılıklı sevgi, saygı ve güzel muaşeret esasına dayanmalıdır.

Allah Teâlâ, aile yuvasının "iyi geçim" esasına dayanması gerektiğini şöyle belirtir: "*Eşlerinizle iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmazsanız (biliniz ki) Allah'ın hakkınızda çok hayırlı kılacağı bir şeyden de hoşlanmamış olabilirsiniz.*" (Nisa, 19)

Allah'ın Resûlü ise şöyle buyurmuştur: "Sizin en hayırlısınız, ailesine karşı en hayırlı olandır. Ben de aileme karşı hayırlı olanım."[8]

Kadının, kocasının meşru olan isteklerine uyması gerekir. Örfe ve toplum değerlerine göre ev içinde kadına ait olması gereken iş ve hizmetler iyi geçimin bir sonucu olarak kadın tarafından yapılmalıdır. Evin temizliği, mutfak ve çamaşır işleri kadına ait işler arasında sayılabilir. Çocuklarının bakımı da bu kapsama girer. Peygamber (s.a.v.) Efendimizin kızı ve cennet hanımlarının efendisi Hz. Fatıma'nın el değirmeniyle un öğütmekten, kuyudan su çekip temizlik ve yemek yapmaktan avuçlarının içinin şiştiğini biliyoruz. Günümüz toplumunda ise her şey nerede ise hazır geliyor. Ama buna rağmen ev işi yapmayı sorun haline getiren aileler görüyoruz.

Allah'ın Resûlü'ne hangi kadının daha hayırlı olduğu sorulunca, şu cevabı vermiştir: "Kocası kendisine bakınca, ona neşe ve sevinç verir, emrederse itaat eder, kendi malı ve özel yaşantısı konusunda kocasının sevmediği şeyleri yapmaz."[9]

---

8 İbn Mace, Nikah, 50

9 Ahmed b. Hanbel, C. 2 S. 251

5. Aile içinde eve giriş ve çıkışlarda aşağıdaki edeplerin gözetilmesi gerekir.

Eve girerken zile basmak, girince selam vermek, hal-hatır sormak, çocukların ana-babalarına ait odasına izinsiz girmemesi gibi edepler bunlar arasında sayılabilir.

Kur'an-ı Kerim'de başkasının evine giriş edebi, şöyle belirlenmiştir:

"Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere, kendinizi tanıtıp ünsiyet kurmadan ve ev halkına selam vermeden girmeyin. Herhalde bunun, sizin için daha iyi olduğunu düşünüp anlarsınız." (Nur, 27) Devamı olan ayetlerde ise; evde kimse yoksa izinsiz girilmemesi ve "geri dönün" denilirse hemen dönülmesi, ancak bu gidilen evde kendimize ait eşya bulunur, fakat o sırada evde kimse oturmuyorsa buraya girmekte bir sakınca olmadığı belirtilir.[10]

Sonuç olarak İslâm'ın getirdiği bu ev içi veya dışardan gelenlerin görüşme edebi, insanların tecrübelerle ulaştığı en yararlı ve en güvenli kurallardır. Günümüzde uygulanan kilit, kapı zili, diyafon, hatta görüntülü kamera sistemi vb. önlemler, görüşmelerde güveni sağlama gayesine yöneliktir. İslam, on beş asır önce görüşmelerdeki bu güvenlik sistemini kurmuştur. Aynı sistem, dükkân, mağaza, depo, büro, fabrika vb. işyerlerini de kapsamına alır. Ancak kapısı herkese açık olan umumun kullandığı yerler için giriş izni verilmiş sayılır.

6. Aile fertleri, günün gerektirdiği bilgi, görgü, edep ve tecrübe ile sürekli bir gelişmenin içinde bulunmalıdır.

İslam, pratik ve dinamik bir dindir. Bu yüzden mü'minlerin sürekli maddi ve manevi bir gelişmenin içinde olmalarını ister. Önce anne-baba çeşitli konulardaki bilgi ve amel eksikliğini gidermeye çalışmalıdır. Çocuklar da günün şartlarına göre en az lise düzeyinde bir eğitim görmeli, mümkün olursa yüksek öğrenim de yaptırılmalıdır. Ancak yüksek öğrenim gören gençler yalnız devlet kapısına güvenmemeli, kendi mesleğine uygun iş alanlarını kendi çabası ile meydana getirmeye çalışmalıdır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ilme teşvik eden pek çok hadisleri vardır. Bir kaçını zikredeceğiz: "İlim edinmek için çalışmak her Müslümana farzdır."[11] "Bir topluluk Allah'ın evlerinden bir evde toplanır, Allah'ın

[10] Nur, 28-29

[11] İbn Mâce, Mukaddime, 17

kitabını okur ve onu aralarında müzakere ederlerse, melekler onları kuşatır, üzerlerine sekinet iner ve kendilerini ilahi rahmet kaplar. Yüce Allah, onları nezdindeki kimselerin yanında anar."[12] "Allah, hakkında hayır murad ettiği kimseyi dinde fakih kılar."[13]

Sonuç olarak bir ailede herkes kendi iş, çalışma ve meslek alanı ne ise, öncelikle kendisine her gün gerekli olan İslami bilgileri öğrenmesi gerekir. Çiftçi bununla, tüccar ticaretle, sarraf kendi mesleğiyle ilgili esasları öğrenmelidir. Hz. Ömer'in devlet başkanı olunca valilerine şu genelgeyi yayınladığı nakledilir: "Bizim çarşı ve pazarlarımızda, ticaretin dini esaslarını bilmeyen alış-veriş yapmasın."[14]

7. Aile bireylerinin İslâm ahlakıyla ahlaklanmaları hedeflenmelidir.

İslam, en son ve mükemmel bir din olarak yüce ahlak değerlerini toplamıştır. İslâm ahlakının esaslarını vahiy ve sünnet belirler. İslâm'ı en güzel şekilde, en üstün bir ahlaki seviyede yaşayanmış örneğini Hz. Muhammed (s.a.v.) Efendimiz temsil eder. Kur'an-ı Kerim'de:

"*Sen en yüce bir ahlak üzeresin.*" (Kalem, 4)

"*Şüphesiz Allah'ın Resûlünde sizin için, Allah'ın rahmetini ve ahiretin nimetlerini arzulayanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için güzel bir örnek vardır.*" (Ahzab, 21) buyurulur.

Hz. Peygamber (s.a.v.) sadece ahlaklı yaşamakla kalmamış aynı zamanda da ashabını ahlaklı olmaya çağırmıştır. Hadislerde şöyle buyurulur: "Ben güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim."[15] "İnsanlara verilen şeylerin en hayırlısı güzel ahlaktır."[16] "Mü'minlerin iman bakımından en olgunu ahlakı güzel olandır."[17] Resûlullah (s.a.v.) insanlar arasında ahlakı en güzel olanıydı.

Sonuç olarak aile içinde çocukların yetişmesi ve eğitilmesi sırasında İslâm'ın bu yüce değerlerinin onlara telkin edilmesi veya bu değerleri alabileceği kurs, okul, sohbet, seminer, kamp, konferans vb. yerleri tercihte aile reislerinin gerekli istişare ve feraseti göstermesi beklenir. Çünkü çeşitli eğitim kurumlarında yalnız pozitif ve tabiat bi-

---

12 Ebû Dâvud, Vitr 14; İb Mâce, Mukaddime ,17
13 Buhârî, İlm, 10
14 Tirmizî, Vitr, 21
15 Ahmed b. Hanbel, II, 278
16 A.g.e. IV, 278
17 Ebû Dâvud, Sünne 14

limlerini okuyan gençlik, manevi ilim ve değerlerden habersiz yetişirse, belki diploma sahibi olmakta, fakat emanete ehil duruma gelememektedir. Allah korkusu ve ahret inancı olmayan bir kimse, hayatta ele geçirdiği makamları ve maddi imkânları kendi kişisel çıkarları için kullanabilmekte ve toplum bundan ciddi yaralar almaktadır. Bu yüzden günün gerektirdiği bilgi ve tecrübeleri kazanan imanlı gençlik, aynı zamanda sabır, tevekkül, hayâ, tevazu, edep gibi güzel huyları alır ve kibir, ucub, hased, kin ve yalancılık gibi kötü huyları da bırakırsa İslâm toplumunun özlediği ve ihtiyaç duyduğu emanete ehil nesiller yetişmiş olur. İşte mü'min bir ailenin, çocuklarını böyle bir eğitimden geçirmesi ve ömür boyu güzel ahlak üzere bulunmayı hedeflemesi gerekir. Bu yolda gösterilecek gayretin, sonuç versin veya vermesin, sahibine ecir kazandıracağında şüphe yoktur.[18]

Evliliğin Faydaları

Evlilik : Aralarında evlenmeye engel akraba bağı bulunmayan bir erkekle bir kadın arasında, bunların birbirlerinden meşru olarak istifade etmek arzusu ile yapılan bir akittir.

1. Neslin devamını temin:

Dinimizce evliliğin en büyük gayesi, kendine ve toplumuna sahip çıkan İslâm'ı bir hayat nizamı olarak kabul eden Hz. Muhammed (s.a.v.) ümmetinin çoğalmasıdır. Peygamber (s.a.v.) birçok hadislerinde evliliği teşvik ederek, Kıyamet günü ümmetinin çokluğuyla iftihar edeceğini belirtmiştir.

Allah (c.c.) ise, bir ayet-i kerimelerinde: *"Onlar ki 'Ey Rabbimiz! Bize zevcelerimizden ve nesillerimizden gözlerimizin bebeği olacak Salih insanlar ihsan et. Bizi takva sahiplerine rehber kıl.' derler"* (Furkan, 74) buyurmaktadır.

Bu deliller bize gösteriyor ki, evliliğin en önemli gayesi, neslin ve Peygamber ümmetinin çoğalmasıdır. Şehvet ise, neslin devamını sağlamaya ve onu elde etmeye götüren bir vasıtadır.

2. Fuhuş kapısını kapama:

İslam; aklı, dini, nefsi, nesli ve malı muhafaza için gelmiştir ve bunu tüm Müslümanlardan ister. Zinayı şiddetle yasaklayan dinimiz, buna

[18] Delilleriyle Aile İlmihali, 128

karşılık evlenmeyi teşvik ederek, ruhen ve bedenen sağlıklı nesillerin yetişmesini sağlamayı gaye edinir.

Evlilikle birlikte insan, fıtratındaki şehvet arzusunu meşru yollardan gidermiş olur. Şeytanın oyununa gelmeyerek de onu çılgına çevirir. Dinini tam olarak yaşama fırsatını bulur. Bu konuda, her şeyiyle bizlere örnek olan Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "*Kim evlenirse imanının yarısını tamamlamış olur; kalan yarısı hakkında ise Allah'tan korksun.*"[19]

Şeytan, kişinin şehvetini tahrik etmek için, kadına bakmayı güzel gösterir. Bu tuzaktan kurtulmanın yolu Resûlullah'ın evrensel mesajından geçmektedir. *"Biriniz, hoşuna giden bir kadın görür ve kalbi vesveselenirse, hemen hanımının yanına dönerek onunla cinsi münasebette bulunsun, çünkü bu, nefsindeki şeyi giderir."*[20]

3. Toplumda namuslarını korunmasını ve huzuru sağlamak:

Zinaya açılan kapıların kapanmasında büyük etkisi olan evliliğin diğer faydası da, namusların korunmasıdır. Evlilikle meşru yoldan şehevi arzularını gideren bir insan, gayri meşru yollara başvurmaz. Namuslu insanların namuslarına göz dikmez.

4. Kişiyi taat ve ibadetlere karşı takviye etmek:

Evlilik, eşlerin ibadetlerinde ve Allah'ın emir ve yasaklarına uymada büyük bir güç kaynağıdır. Eşlerin birbirleriyle sohbetleri ve eğlenmeleri nefislerin yatışması ve rahatlaması için birebirdir. Bunun için evlilik bu alanda da insana büyük fayda sağlamaktadır.

5. Evlilik, üzüntü ve sevinçlerin paylaşılmasına sebep olur.

İnsan, insan olması sebebiyle bazen sevinir, bazen de üzülür. Sevinçli hallerinde de, üzüntülü hallerinde de bunları paylaşacak bir arkadaş arar. Bu konuda, paylaşacak birilerini bulamadığında bunalıma girer. Evliler ise, bu anlarını birbirleriyle paylaşırlar, birbirleriyle yardımlaşırlar, birbirlerinin sıkıntılarını hafifletirler, gamlı, kederli zamanlarını mutluluğa çevirirler.

6. Evlilik, eşler için bir sevap havuzudur.

Mü'min erkek ve kadının en büyük hedefi, doğumla ölüm arasındaki kısa zamanı, Allah'ın rızasını kazanacak ameller işleyerek geçirmektir. Evlilik de salih ameller kazandıran bir ibadettir. Evlilik, harama

[19] Taberani, Mu'cem

[20] Müslim, Nikah, 10; Tirmizi, Rada, 9

açılan yolları kapaması, kadın ve erkeklerin harama düşmesine engel olması, şehevi arzuların meşru yoldan giderilmesi ve namusların korunması vasıtası olması sebebiyle bir ibadettir ve sevap kaynağıdır. Bunların dışında erkeğin hanımının ihtiyaçlarını gidermesi, kadının kocasının meşru isteklerini yerine getirmesi ve çocuklarıyla ilgilenmesi gibi konularda da evlilik, sevap vasıtasıdır.

7. Evlilik, kadının değerini artırır.

Kadını kadın yapan, değerini artıran, gerçek kimliğine kavuşmasını sağlayan İslâm'dır. Kitabımızın başında belirtildiği gibi İslâm öncesi toplumlarla, günümüzdeki gayri İslami hayat yaşayan cemiyetlerde kadının değeri yoktur. Kadın bir mal gibi görülür. İnsanlığın tüketimini artırmak için bir reklam aracı olarak kullanılan kadın, İslâm'ın kendisine sunduğu değerle birlikte gerçek kimliğine kavuşmuştur. Kadının değerini artıran şeylerden birisi de evliliktir. Evliliğin kendisine sunduğu haklar vesilesiyle evlilik boyunca ve evliliğin sona ermesi halinde (boşanma veya kocanın vefatı v.s.) elde edeceği haklar bellidir. Mağdur olmaz.

Evliliğin Diğer Faydaları

1. Yaşlılık halinde himaye edilmek.
2. Aile saadetinin mutluluğunu tatma.
3. Çocuk sevgisini tatma.
4. Gayrı meşru çocukların doğmasına engel olmak.
5. Hayatın zorluklarına karşı birlikte direnmek.
6. Yakınları ve akrabaları çoğaltmak.
7. Nefis mücadelesi yapmak.

Evliliğin faydaları tabii ki, bunlarla sınırlı değildir. Belirttiklerimizin dışında daha pek çok faydaları vardır.

26. DERS

Evliliğin Hükmü, Nikahın Rünü, Nikahın Şartları ve Eş Seçiminde Müstehap Olan Özellikler

1- Nikahın Hükmü

Evlilik akdi kitap, sünnet ve icma ile sabittir.

Kitaptan delili: "*İçinizden bekârları ve kölelerinizden, cariyelerinizden Salih olanları evlendirin.*" (Nur, 32)

Sünnetten delili: *"Ey gençler topluluğu! Kim içinizden evlenmeye güç yetirebiliyorsa evlensin. Çünkü gözü haramdan en çok saklayan, ırzı en iyi muhafaza eden budur. Kim de evlenmeye güç yetiremezse oruca devam etsin. Zira oruç, onun için bir korunmadır."*[1]

"Evlenmek benim sünnetimdir. Kim benim bu sünnetimle amel etmezse, benden değildir (benim yolumda olmamış olur). Evleniniz! Çünkü ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar ederim. Evlenme imkânı olmayan oruç tutsan. Çünkü oruç şehveti kırar."[2]

"*Dört şey peygamberlerin sünnetindendir. Hayâ, güzel koku sürünmek, misvak kullanmak ve evlenmek."*[3]

2- Nikâhın Ruknü

İcab ve kabulden ibarettir.[4] İcab, hangi taraftan olursa olsun, önce birinin "aldım" veya "vardım" diye bir söz söylemesidir. Bu sözlerin mazi/geçmiş sigasıyla olması da lazımdır.[5] Kabul ise, bu sözün olumlu (müsbet) olan cevabıdır.[6]

---

1 Buharî, Nikâh, 23
2 İbn Mâce, Nikâh, 1
3 Tirmizî, Nikâh, 1
4 Taberanî, Mu'cemu'l-Evsât
5 el-Lübab Fi Şerhi'l-Kitab, 3
6 Fetevâ-i Hindiye, 2/255

Şafiilere göre ise nikâhın ruknü beştir.

1- Koca, 2- Kadın, 3- Veli, 4- İki şahit, 5- Siga: Yani icab ve kabul[7]

3- Nikahın Şartları

Evliliğin şartları dört kısımdır.

1- Evliliğin meydana gelme şartları:

Akdin esaslarında veya rükunlerinde olması gereken şartlardır. Eğer şartlardan birisi eksik olursa akit batıl olur.

2- Evliliğin sıhhatinin şartları:

Rukunlerine uygun olarak yapılan nikâhın sonuçlarının akitte oluşması için olması gereken şartlardır. Eğer şartlardan birisi eksik olursa, akit eksikliğe göre ya batıl olur, ya da fasit olur.

3- Evliliğin gerçekleşmesinin şartları:

Yapılması ve sıhhatinden sonra akdin fiili sonuçlarının kendisine bağlı olduğu şartlardır. Eğer şartlardan biri eksik olursa, Hanefi ve Malikilere göre akit mevkus olur (durdurulur).

4- Evliliğin bağlayıcılık şartları:

Akdin kalıcı ve sürekliliğinin bağlı olduğu şartlardır. Eğer şartlardan biri eksik olursa akit caiz olur veya bağlayıcı olmaktan çıkar. Bu da akdin, akdi yapanlardan birine veya bir başkasına fesih hakkının caiz olduğu manasına gelir.

4- Eş Seçiminde Müstehap Olan Özellikler

İslam, ailenin ömür boyu mutlu yaşamasının anahtarı olarak da iyi eş seçimini göstermeştir. Kişi, eşini Resûlullah (s.a.v.)'in gösterdiği ölçülerde seçerse mutlu olacağı kesindir.

Evlenecek kadında aranan nitelikler:

1- Dindar olması.

Hadisi şerifte şöyle buyurulmaktadır: *"Kadın dört şeyi için nikahlanır. Malı, soyu, güzelliği ve dini. Sen dindar olanını seç ki elin bereket bulsun."*[8]

---

7 el-Fıkhu'l-Menheci ve Edilletühü, II/152

8 Buhari, Nikah, 15; Ebu Davud, Nikah, 2; İbni Mace, Nikah,1

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor: *"Kadınlarla yalnız güzellikleri için evlenmeyiniz, olur ki, güzellikleri ahlakça düşmelerine sebep olabilir. Onlarla yalnız malları için de evlenmeyiniz, çünkü malları azgınlıklarına sebep olabilir. Onları dindarlıklarından dolayı nikâhlayınız. Şüphesiz dindar olan yırtık elbiseli bir cariye daha üstündür."*[9]

2- Doğurgan olması

Peygamber (s.a.v.) kadının doğurgan olanıyla evlenilmesini teşvik etmekterdir. Bir hadisi şeriflerinde şöyle buyurmaktadır: *"Kocasını sevebilen doğurgan kadınlarla evlenin. Çünkü ben kıyamet gününde sizin çokluğunuzla övüneceğim."*[10]

3- Bakire olması

İslâm dini, bakireliğe büyük önem vermektedir.

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadrır: "Evlenmek için bakire olan kızları tercih ediniz. Çünkü onlar daha tatlı dilli, kocaya daha tatmin edici ve daha aza kanaatkârdırlar."[11]

4- Dindar ve kanaatkar bir aile evladı olması

Genillikle dindar olan ailenin çocukları, aynı değerlere sahip olacakları düşünülür. Dindar anne ve babanın çocukları, dindar olur. Çünkü bu ailede İslâm terbiyesi daha iyi verilebilir. Ancak anne ve babanın dindarlığına bakarak körükörüne bir evlilik de doğru değildir. Babası namaz kılan, annesi tesettürlü olan nice kız veya erkek çocuğunun İslâm'dan habersiz bir hayat yaşadığına şahit olmaktayız. Bu nedenle iyi bir araştırma yapmak daha isabetli olacaktır.

5- Soyu belli olmalı

Çocuğun asaletli olması için bu şartta önemlidir. Çünkü çocuk ana tarafından birilerine çekebilir. Babası bilinmeyen ya da zina sonucu doğmuş veya gayri meşru hayat yaşayanlarla evlenmek mekruhtur.

6- Kadının güzel olması

Güzel olan bir kadın, kocasının gönlünü hoş eder. Gözünü haramdan korumasını sağlar. Bu konuda bir hadisi şerifte şöyle buyurulmaktadır:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'e soruldu: "Hangi kadın daha hayırlıdır." Şöyle buyurdu: "Kocası kendisine baktığı zaman, gönlüne huzur veren,

---

9 İbni Mace, Nikah, 6

10 Ebu Davud, Nikah, 3; İbni Mace, Nikah, 1

11 İbni Mace, Nikah, 6

emrettiği zaman itaat eden, nefsinde ve malında kocasının hoşlanmadığı bir şey yapmayan kadın."[12]

5- Evlilik Akdinin Meydana Gelme Şartları

1- Tarafların evlenebilme ehliyeti: Evlenecek olan kadın ve erkeğin akdi yapabilme ehliyetine sahip olmaları gerekir. Bu iyi ile kötüyü ayırt edebilme (temyiz) ile olur. Eğer akdi yapan mümeyyüz olmayan çocuk veya deli ise evlilik akdi yapılmış olmaz. Şafiilere göre evlilik akdinin gerçekleşebilmesi için veli şarttır.

2- Akdi yapanların birbirlerinin sesini işitmesi: Akdi yapanların her birinin diğerinin sözünü işitmesi gerekir.

6- Kadında Aranan Şartlar

1- Dişiliği tam bir kadın olmalı: Erkek erkekle veya cinsiyeti belirsiz (hünsa-i müşkil) biriyle evlilik yapılamaz. Bu batıldır.

2- Kadınla erkek arasında sürekli veya geçici evlenme engelinin bulunmaması: Kız, kız kardeş, hala, teyze gibi evlenilmesi haram olan ve başka bir erkekle evli olan kadın ve iddet bekleyen kadınla evlenilmez.

7- İcab ve Kabulde Uyulması Gereken Şartlar

1- Akdi yapacak olanların aynı mecliste olmalı:

Bu da icab ve kabulün aynı mecliste gerçekleştirilmesi demektir. Meclis değişirse akit gerçekleşmez. Eğer veli "Kızımı seninle evlendirdim." der ve öbürüde "Kabul ettim." demesinden önce meclis dağılırsa Hanefilere göre akit gerçekleşmez.[13]

2- İcab ve kabulün her bakımdan birbirine uygun olmalı:

Eğer icab ve kabul arasında ihtilaf olursa, mesela kızın babasının "Ayşe'yi seninle evlendirdim." demesi, adamın da "Fatma'yla evlenmeyi kabul ettim." demesi halinde olduğu gibi evlilik akdi gerçekleşmez.

3- Kullanılan sözler açık olmalı:

Evlendim, evlendirdim, kabul ettim gibi.

---

12 Nesai, Nikah, 4

13 Mezâhib-i Erbaa, Terc. el-Ceziri, V/47

4- Kullanılan siga gelecek zaman veya bir şarta bağlı olmamalı: Evlilik, alışveriş gibidir anında yapılması şarttır. "Yarın veya öbür gün seninle evlenirim." gibi geleceğe yönelik olması ve "Ali geldiğinde." veya "Babam razı olursa seninle evlenirim." gibi daha olmamış bir şarta dayandırılmış akidler caiz değildir.

8- Evliliğin Sıhhat Şartları

Evliliğin geçerli olması için şu şartların bulunması gerekir:

1- Evlenecekler arasında sürekli veya geçici bir evlenme engelinin bulunmaması:

Eşlerin nikâh akdi sırasında evliliğe engel bir durumun olmaması gerekir. Kadının nesep, süt veya sıhri hısımlık gibi bir nedenle erkeğe haram olması durumunda, nikah batıl olur.

2- İcab ve kabul sigasının süreklilik ifade etmesi:

Evlilik zamanla sınırlanırsa batıl olur. Mesela, erkeğin "Seninle şu aya kadar temettu yapacağım." demesi, kadının da "kabul ettim." Demesi ya da bilinen veya bilinmeyen bir zamanla sınırlaması böyledir.

3- Şahitlik:

Evlilik için şahitliğin şart koşulmasının hikmeti, evliliğin değer ve önemini belirtme, eşleri şüphe ve ithamdan kurtarmak için insanlar arasında nikâhı duyurmaktır.

Evlilikte şahitlik sebebiyle helal ve haram birbirinden ayrılmış olur. Genel olarak helalin özelliği açıklık, haramın özelliği ise gizliliktir. Aynı zamanda şahitlik evlilik belgelendirilerek gerektiğinde ispatlanması için güvence altına alınmış olur.

Dinimiz hiçbir yanlış anlamanın ve ithamın olmaması için nikahı duyurma ve velime konusunda önemle durmuştur.

Şahitte aranan şartlar:

a) Şahit akıllı ve buluğ çağına ermiş olmalı: Deli ve küçük çocuğun şahitliği geçersizdir.

b) Hür olmalı: Kölenin şahitliği geçersizdir.

c) Şahitler iki erkek veya bir erkek ile iki kadından olmalı: Tek şahitle nikâh geçerli değildir. Hadisi şerifte Peygamber (s.a.v.)

şöyle buyuruyor: "Bir veli ve iki adaletli şahit olmadıkça nikâh olmaz."[14]

Şafiilere göre, nikâh akdinde kadının şahitliği geçersizdir.

d) Müslüman olmalı: Kadın ve erkek Müslümansa, şahitlerin de Müslüman olması gerekir. Hanefi mezhebine göre kadın zımmi ve erkek Müslüman ise, zımmilerin şahitliğiyle evlilik sahih olur. Cumhura göre bu akit geçersizdir.

e) Şahitlerin akdi yapanların sözlerini birlikte işitmeleri.[15]

Şafii mezhebine göre adaletli olmak da şahitliğin şartlarındandır. [16]

1) Evliliği yapanların rızası ve seçmesi evlenmeye zorlanmaması:

Evlilik, kadınla erkeğin ömür boyu birlikte yaşamasını sağlayacak bir akiddir. Evlenecek olanların rızasının bulunmadığı bir evlilik geçerli değildir. Bu yüzden evlenecek olanlardan birisi, ölüm, şiddetli dayak veya uzun süreli hapisle tehdit edilerek evliliğe zorlanırsa akit fasit olur.

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "Allah Teâlâ ümmetimden yanılma, unutma ve zorlandıkları şeyin hükmünü kaldırmıştır."[17]

Hanefilere göre zorlanan kimsenin nikâhı ve boşaması geçerli sayılmıştır.

9- Evliliğin Yürürlük (İnfaz) Şartları

Evlilik akdi, sahih bir şekilde kıyıldıktan sonra uygulanması ve fiili olarak sonuçlarının oluşması için bazı şartlar vardır.

1- Kendi kendine ve bir vekil vasıtasıyla evlilik akdi yapanların tam ehliyet sahibi, hür, akıllı ve ergin erkek ve kadının akdedeceği nikah, Hanefi mezhebine göre yürürlüğe girer. Zifaf helal olur. Mehri gerekir, evliliğin diğer sonuçları doğar.

Şafiilere göre veli gerekir.

---

14 Ebu Davud, Nikah, 19
15 Feteva-i Hindiye, 2/256
16 Büyük Şafii Fıkhı, 2/166
17 İbni Mace, Talak, 16

2- Yakın velinin olması halinde akdi yapanın uzak velilerden olmaması: Yakını bulunduğu halde uzak olan veli evlendirirse akid yakın olanın iznine bağlıdır.

3- Vekil, müvekkiline vekil kılındığı şeyde muhalefet etmemeli; Eğer bir şahıs, başkasına kendisini belirli bir kızı belirli bir mehirle evlendirmesi için vekâlet verir, o da başka bir kız veya daha fazla bir mehirle onu evlendirirse akit gerçekleşmez. Bu durumda akit, vekâlet verenin iznine bağlı olur.

4- Akdi yapan fuzuli biri olmamalı: Fuzuli, evlendirme esnasında, nikâh yetkisi olmayan demektir. Böyle birinin akit edeceği nikâh, yetkisiz olarak temsil olunan erkek ve kadının kabul etmesi halinde yürürlük kazanır.

10- Evliliğin Luzum (Bağlayıcılık) Şartları

Bir evlilik akdinin bağlayıcı olması, akdi yapanların veya başkalarının akit yapıldıktan sonra bozma hakkına sahip olmaması yani akitte artık tercih şıkkının olmaması demektir.

1- Ehliyetsiz (akıl hastası veya bunak gibi) veya eksik ehliyeti olan (küçük çocuk ve kız gibi) kimseyi evlendirenin baba veya dede olması gerekir. Eğer bunları evlendiren başka bir veli (ana ve dayı gibi) olursa, engelin kalkması (yani delilikten kurtulma ve baliğ olma) halinde bunlar akdi feshetme hakkına sahip olur. Evlilik denk biri ve mehri misil ile olsa dahi sonuç değişmez.

2- Akıllı ve ergin olan kadının, velilerinin izni olmadan mehr-i misil ile kendi kendini evlendirmesi halinde kocası kendine denk olmalıdır. Aksi halde yakın akrabalarından bir velisi hâkime başvurarak bu evliliğin feshini isteyebilir.

3- Velisinin izni olmaksızın evlenen akıllı ve ergin kadının, kendisini denk olmayan biriyle evlendirmesi halinde mehir, mehr-i misil miktarı olmalıdır. Şayet denk olan biriyle kendisini evlendirirse mehr-i misilden az olmamalıdır.

4- Kadının razı olmaması durumunda, kocanın iktidarsızlık vb. ayıplarının olması da bir fesih sebebidir.

11- Nikahın Hükümleri

Nikahın sahih bir şekilde akdedildiği andan itibaren:

1. Şer'an iki tarafın birbirinden faydalanmaları helal olur.
2. Erkek, kadını, açık-saçık çıkmaktan men etme hakkına sahip olur.
3. Mehir, nafaka ve giyim erkeğin üzerine farz olur.
4. Sıhriyyet sebebiyle meydana gelen akrabaların bir kısmı ile nikâhlanma haram olur.
5. İki taraf, birbirine varis olur.
6. Birden fazla kadınla evli olan erkeğin, kadınlar arasında adaletle hareket etmesi vacip olur.
7. Kadın, yatağına davet edildiği zaman kocasına itaat etmelidir. İtaat etmediği zaman, kocasının onu te'dip etmeye selahiyeti olur. İyi geçinmeleri ise müstehaptır.[18]

[18] Feteva-i Hindiye, II/264

27. DERS

Evlenilmesi Haram Olanlar

A- Evlenilmesi Ebedi Haram Olanlar

1- Nesep (Soy) Yoluyla Evlenilmesi Haram Olanlar:

Bunlar dört gruptur.

a) Ne kadar yukarıya çıksa da kişinin usulü (ecdadı). Bunlar erkek için, anası, anneannesi, babaannesi; kız için, babası, dedeleri.

b) Ne kadar aşağıya inseler de kişinin füru'u (çocukları):Bunlar da erkek için kızı, kızının kızı, oğlunun kızı; kadın için, oğlu, oğlunun oğlu, kızının oğlu.

c) Anne-baba veya onlardan birinin yakınlık derecesi uzak olsa da füru'u. Bunlar anne ve babanın çocukları, torunları, kardeşleri ve yeğenleri.

d) Dede ve ninelerin fürunun birinci tabakası: Bunlar kişinin kendisinin veya anne ve babasının halaları ve teyzeleridir. Bunların dışındaki yani ikinci tabakayla evlenebilir (hala, teyze ve dayıların oğulları veya kızları).[1]

Bir kadının soy yoluyla ebedi olarak evlenemeyeceği erkekler:

a) Baba

b) Dedeler (babanın babası, annenin babası ve yukarısı)

c) Oğul

d) Oğlunun oğlu, kızının oğlu (torunlar ve aşağısı)

e) Erkek kardeşler

f) Amcalar

g) Dayılar

h) Babanın ve annenin amcaları

[1] Feteva-i Hindiye, II/274

i) Babanın ve annenin dayıları

j) Kardeşlerinin (kız ve erkek) oğulları (yeğenler)

2- Evlilik (musahere) yoluyla evlenilmesi haram olanlar:

Bunlar da dört kısımdır. Evlilik dolayısıyla meydana gelen hısımlıklara "Sıhri hısımlık" da denir. Boşanma veya ölüm bu çeşit hısımlığı sona erdirmediği için sürekli bir evlenme engelidir.

a) Ne kadar yukarı çıkarsa çıksın usulün eşleri: Erkek, babasının veya dedelerinin karılarıyla; kadın ise, annesinin veya babaanne ve anneannesinin kocasıyla evlenemez.

Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'inde şöyle buyuruyor: "Babalarınızla evlenmiş olan kadınlarla evlenmeyin. Ancak daha önce geçen geçmiştir. Şüphesiz o bir hayâsızlıktı. O ne kötü bir yoldu." (Nisa, 23)

b) Ne kadar aşağı inse de füru'un eşleri: Bir erkek, oğlunun veya torunlarının eşi ile evlenemez. Bir kadın da aynı şekilde kızının veya torunlarının kocalarıyla evlenemez.

Bu konuda ayet-i kerimede şöyle buyuruluyor: "Sizin sulbünüzden olan oğullarınızın helalleri (karıları) da haram kılındı." (Nisa, 23)

c) Zevcenin usulü: Karısıyla cinsel ilişkide bulunsun veya bulunmasın karısının annesi (kayınvalide), baba veya anne tarafından nineleri haramdır. Bir kadın için ise, kayınbabası ve kocasının dedeleri ile evlenmesi ebedi olarak haramdır.

d) Zevcenin füru'u (üvey kızlar): Bir erkeğin, zifaf yaptığı kadının başka kocasından olma kızları (üvey kızlar) ile evlenmesi haramdır.[2]

Evlenme açısından haram olanlar, sahih nikahtan olduğu gibi zina yoluyla da geçerlidir. Yani bir kimse zina etse, zina ettiği kişinin usulü ve furu'u kendisine haram olur.

Bir kadına evlilik yoluyla ebediyen haram olan erkekler:

a) Kayınbaba

b) Dedeler (kocanın)

c) Cinsel ilişkide bulunduğu kocasının oğulları (üvey)

d) Üvey oğulların çocukları

e) Üvey babalar

---

2 Feteva-i Hindiye, II/275

3- Süt emme (Rada) yoluyla evlenilmesi haram olanlar: Rada yoluyla haram olan kadınlar, nesep (soy) yoluyla haram olan kadınların aynısıdır.

4- Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor: "*...Sizi emziren süt analarınız ve süt kardeşleriniz...(size haram kılındı).*" (Nisa, 23) Peygamber Efendimiz ise bu konudaki genel prensibi şu hadisiyle belirlemiştir: "Nesepçe haram olanlar süt yoluyla da haram olur."[3]

Süt emme yoluyla haramlığın oluşması için gerekli olan şartlar:

1- Süt emmenin bebeğin hayatının ilk iki senesi içinde olması gerekir. Delilleri ise şu hadistir: "Süt hısımlığı, ancak iki yaş içinde emzirilen sütle oluşur."[4] Ebu Hanife'ye göre ise, bu süre iki buçuk yıldır.

2- Süt emme miktarı: Çoğunluğa göre azı için bir sınır yoktur. Şafi'ye göre ise, beş doyurucu ve fasılalı emiş şarttır.

Süt hısımlığında, evlenme engeline giren hısımları belirlemenin yolu şöyledir. Süt emen çocuğu, süt emziren kadının öz çocuğu gibi kabul edersek, öz çocuk o aileden kimlerle evlenemezse, süt emen çocuk da onlarla evlenemez. Sütanne, sütbaba, süt dede, sütnine, sütkardeş, süt hala, süt teyze gibi.

B- Evlenilmesi Geçici Haram Olanlar

Belirli bir sebebe bağlı olarak kendileriyle evlenilmesi geçici olarak haram olanlardır. Bu sebebin ortadan kalkmasıyla söz konusu haramlık da ortadan kalkar.

1- Üç talakla boşanmış kadın:

Kim karısını üç talakla boşarsa ikinci kez onunla akit yapması haramdır. Ancak boşanan kadın bir başkasıyla evlenir, onunla cinsi ilişkide bulunur, o kocasından da onun kendi iradesi ile boşaması veya ölmesi sonucu ayrıldıktan sonra iddetini tamamlayacak olursa yeni bir nikah akdi yapabilir. Bu şekilde ilk kocasına yeni bir zevcelikle döner. Koca yeniden onun hakkında üç talak hakkına sahip olur.

Üç talakla boşanmış kadının ilk kocasına helal olması için gerekli olan şartlar şunlardır:

[3] Müslim, Radâ, 1
[4] Buhari, Nikah, 21

1- Kadın önce iddetini tamamlamalı.

2- Bir başkasıyla evlenmeli.

3- Nikahı sahih olmalı.

4- Evlendiği ikinci kocasıyla cinsel ilişkide bulunmalı.

5- İkinci kocasından ölüm veya boşanma yoluyla ayrılmalı.

6- Kadın ikinci kocasından ayrıldıktan sonra iddetini tamamlamalı.

Hulle nikâhı (kiralık koca) helal midir?

Üç talakla karısını boşayan koca, başka bir erkekle anlaşır ve o da ikinci evlilikten sonra kadını boşayacağını taahhüt ederse bu tür nikâha hulle nikâhı denir. Ehli sünnete göre muvakkat (anlaşmalı) nikah caiz değildir.

Bu konuyu Peygamber (s.a.v.) çok açık bir şekilde yasaklamış ve: "Hulle yapana da yaptırana da Allah lanet etsin." buyurmuştur.[5] Bir başka hadisi şerifte de Allah Resûlü hulle yapan erkeği emanet tekeye benzetiyor: "Size emanet tekeyi haber vereyim mi? buyurmuş (oradakiler) "Evet Ya Resûlullah" deyince Resûlullah, "Hulle yapan erkektir." Buyurmuştur.[6]

2. Başkasıyla evli olanlar:

İslam, kadınlar için tek evliliği kabul etmiştir. Bundan dolayı kadın evli ise, bir başkasıyla evlenmesi mümkün değildir. Ayeti Kerime'de şöyle buyurulmaktadır: *"(Savaş esiri olarak) sahip olduğunuz cariyeler müstesna evli kadınlarla evlenmeniz haram kılındı."* (Nisa, 24)

Evli bir kadınla evlenmenin haram olmasındaki hikmet, başkasının hakkına tecavüz etmemek ve soyları bir birine karıştırmamaktır.

3. İddeti bitmemiş kadınlar:

Evliliğin ölüm, boşanma veya fesih yollarından biriyle sona ermesinden sonra kadının yeniden evlenebilmesi için beklemek zorunda olduğu süreye iddet denir. Bu beklemedeki amaç neseplerin karışmasına engel olmak, kadının tekrar evlenmesi için düşünme süresi sağlamaktır. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Takdir edilen iddet sona ermedikçe nikâh akdine azmetmeyin." (Bakara, 235)

---

5 Ebu Davud, Nikah, 16; Nikah, 27; Nesai, Talak, 13

6 İbni Mace, Nikah, 23

Evlilik kocanın vefatıyla sona ererse, kadının iddet süresi dört ay on gündür. Ayeti kerim*ede* şöyle belirtilir: *"İçinizden ölenlerin geride bıraktıkları eşleri kendi kendilerine dört ay on gün beklerler."* (Bakara, 234)

Kadın hamile iken evlilik sona erse, iddetin süresi doğuma kadardır. Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor*: "Hamile kadınların iddetlerinin sonu, çocuklarını doğurmalarıdır."* (Talak, 4)

Boşanan kadının iddeti ise üç defa hayız görüp temizlenmesidir. Bu konuda da Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: "*Boşanmış kadınlar kendi kendilerine üç hayız ve temizlenme süresi beklerler*." (Bakara, 228)

Şafiilere göre ise üç temizlik halidir.

4. Din ayrılığı:

Müslüman bir kadının bir kâfirle evlenmesi icma ile haramdır. *"Müşrik erkeklerle iman etmedikçe onlara mümin kadınları nikâhlanmayın."* (Bakara, 221)

Çünkü böylesi bir evlilikte, mümin kadının küfre düşmesi korkusu vardır. Koca, karısını kendi dinine çağıracaktır. Kadınlar genelde erkeklerine uyarlar ve onların yaptıklarından etkilenirler ve onları dinlerini takip ederler. [7]

5. Kadını, kız kardeşi, halası veya mahrem kadınlardan

biriyle bir nikâhta toplamak.

Bir erkeğin iki kız kardeşi ya da kadın ile halasını veya teyzesini bir nikâhta toplaması haramdır. Allah Teâlâ evlenilmesi haram olan kadınları açıklarken: *"Ve iki kız kardeşi birlikte nikâhlamanız da haramdır. Ancak cahiliyet devrinde geçen affedilmiş geçmiştir."* (Nisa, 23)

Hadislerde de bu konu genişletilerek açıklanmıştır: "Kadın ile hala ve teyzesi bir nikâh altında toplanamaz."[8]

6. Dörtten fazla evlenmek:

Bir erkeğin aynı anda, iddet bekleyen boşanmış kadın dahi olsa, dörtten fazla kadınla evlenmesi caiz değildir. Beşinciyle evlenmek isterse, dört karısından birisini boşaması ve iddetinin bitmesini beklemesi gerekir.

Yüce Allah şöyle buyuruyor: "*Eğer yetim kızların haklarını kendileriyle evlendiğiniz takdirde gözetemeyeceğinizden korkarsanız, size helal*

---

7 Feteva-i Hindiye, II/330

8 Buhari, Nikah, 27

olan diğer kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikâh edin. Eğer bu şekilde de adalet yapamayacağınızdan korkarsanız bir tane ile yahut malik olduğunuz cariyelerle yetininiz. İşte bu bir zevce yahut cariyelerle yetinmeniz adaletten çıkıp sapmamanıza daha yakındır." (Nisa, 3)

Eş sayısının dörtle sınırlı olmasının sebebi, bu sayının bazı erkeklerin güçlerinin son noktası ile ilgili olmasındandır. Tek eşin yeterli olmaması halinde dörde kadar evlenilebilir ve ihtiyaçlarını giderebilir. Aksi halde bazıları bu ihtiyaçlarını giderebilmek için gayri meşru yollara başvuracaklardır. Bu konuda ayrıntılı bilgiler daha sonra gelecektir.

28. DERS

Evlilik Çeşitleri ve Mehir

Evlilik Çeşitleri

Evlenme akdi, rükun ve şartlarının bulunup bulunmamasına göre sahih ve lazım olan, lazım olmayan, mevkuf, fasit ve batıl olan diye beşe ayrılır. Şafiilere göre evlilik üç çeşittir. Lazım olan, lazım olmayan ve fasit (veya batıl) olan evlilik.

Sahih ve Lazım (Bağlayıcı) Olan Evlilik

Lazım ya da bütün rükünlerini ve şartlarını tam olarak bulunduran evliliktir. Bu evliliğin sonuçları şunlardır:

1- İslâm ölçüleri içinde eşlerin birbirlerinden faydalanması helal olur. İzin verilen yararlanma şekli şöyledir:

a) Cinsi ilişkinin arkadan değil önden yapılması helal olur. Hayız, nifas, ihram hali ile kefaret vermeden önce zihar (karısına yaklaşmamaya yemin etme) durumunda iken cinsi ilişkide bulunmak caiz değildir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"*Sana kadınların aybaşı hali hakkında da sorarlar. De ki: O bir ezadır. Aybaşı halindeyken kadınlardan el çekin, temizlenmelerine kadar onlara yaklaşmayın.*" (Bakara, 222)

Nifas da aybaşı hali gibidir.

Yani istediğiniz zaman ve istediğiniz yerde uygun olan biçimde (önden) kadınlarınıza yaklaşabilirsiniz.

Bu sayılan fiillerin haram oluşuna delalet eden hadisler şunlardır:

"Kim ki bir hayızlıya veya bir kadına arkasından (anüsten) yaklaşırsa veya bir kâhine gidip onu doğrularsa Muhammed'e (s.a.v.) indirileni yalanlamış olur."[1] Bir başka hadiste de şöyle buyurulmaktadır:

[1] Tirmizi, Taharet, 102, İbni Mace, Taharet, 122

"Bir kadına arkasından yaklaşan lanetlenmiştir."[2]

Hayızlı ya da nifas halindeki bir kadınla ilişki de bulunanın bilerek bu fiili işlemesi halinde yapması gereken fakirlere belli ölçüde altın tasadduk etmesidir. Bunun ölçüsünü Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle belirtmiştir:

"Erkek hayızlı karısıyla cinsel ilişkide bulunursa, kan kırmızı ise bir dinar, sarı ise yarım dinar sadaka verir."[3] (Bir dinar yaklaşık olarak 4 gr yirmi iki ayar altındır.)

b) Hayattayken karısının başından ayağına kadar bakması ve dokunması erkek için helaldir. Çünkü cinsel ilişkinin helal oluşu, bakma ve dokunmanın öncelikli olarak helal olmasını gerektirir. Hanefilere göre ölümden sonra kocanın karısına bakması ve dokunması helal değildir.

c) Karısından faydalanma hakkı: Bu da kocanın cinsel organı ve diğer organlarından yararlanmaya sahip olması demektir.

2- Kadının koca evinde kalması gerekir. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor:

"Evlerinizde oturun, eski cahiliye âdetinde olduğu gibi açılıp saçılmayın." (Ahzab, 33)

"*Onları evlerinden çıkarmayın. Onlar da çıkmasınlar..."* (Talak, 1)

3- Evlilikle kadın, belirlenen (mehr-i müsemma) mehri hak eder: Bu evliliğin asli hükmüdür.

4- Kadın nafaka hakkını kazanır: Bu da yemek, giyinmek ve meskendir. Eğer kadın haksız olarak kocasına itaat etmezse nafaka hakkını kaybeder.

5- Evlilik dolayısıyla sıhrî akrabalık oluşur: Kadının asıl ve fer'lerinin kocaya, kocanın da asıl ve fer'lerinin kadına haram olması demektir. (Bu, evlenilmesi haram olanlar bahsinde geçti)

6- Çocukların nesebinin babaya ait olması: Evliliğin gerçekleşmesiyle nesep belirlenir. Resûlullah bir hadislerinde şöyle buyuruyor: "...Çocuk yatağa (sahibi olan erkeğe) aittir."[4]

7- Eşler arasında karşılıklı miras hakkı doğar.

---

2 Ebu Davud, Nikah, 45

3 Ebu Davud, Nikah, 47

4 Buhâri, Hudud, 27; Müslim Radâ, 37; Tirmizi, Radâ, 8

8- Birden fazla eş varsa kadınlar arasında adaletli davranmak gerekir.

9- Kadının kocasının meşru isteklerine itaat etmesi gerekir. Kadın, kocasının İslâm ölçüleri içindeki isteklerini yerine getirmekle mükelleftir. Ancak, kadından İslâm'a uymayan şeyler istendiğinde onun bunlara uyması sözkonusu değildir.

10- Koca, karısına iyi muamelede bulunmak, insanca davranmak durumundadır. Bu konuda Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır: *"... Onlarla iyi geçininiz. Eğer onlardan hoşlanmazsanız (biliniz ki) Allah'ın hakkınızda çok hayırlı kılacağı bir şeyden de hoşlanmamış olabilirsiniz."* (Nisa, 19)

Ancak kadın, kocasının emirlerini ve isteklerini dikkate almaz, geçimsiz olur veya ibadetlere karşı gerekli hassasiyeti göstermezse, kocanın te'dip hakkı doğar. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: *"...Başkaldırmasından endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin, onları yataklarında yalnız bırakın ve (bunlarla yola gelmezse) dövün..."* (Nisa, 34)

Bağlayıcı (Lazım) Olmayan Evlilik

Bağlayıcılık (lüzum) şartları tam olmayan (eksik) evliliklere denir. Bağlayıcı olmayan evlilik şu durumlarda gerçekleşir:

1- Baba veya dede dışında bir velinin küçük kız veya erkek için akdettiği evlilik: Bu tür nikâh akdi yapılan küçükler, buluğ çağına erişince, muhayyerdirler. İsterlerse nikâha razı olurlar: İsterlerse bu nikâhı bozabilirler.[5]

2- Akıllı ve ergenlik çağına ulaşan bir kadının velisinden izinsiz dengi olmayan biriyle yaptığı evlilik: Böylesi bir evliliğe kadının velisinin itiraz hakkı vardır. Veli, bu evliliği kabul edinceye kadar nikah akdi "lazım olmayan" dır.[6]

3- Akıllı ve ergenlik çağına ulaşan bir kadın, velisinden izinsiz mehr-i misilden noksan bir mehirle yaptığı evlilik: Bu tür evliliğe de veli itiraz edebilir. Yani, ya mehri tamamlatır veya onu kocasından ayırabilir.[7]

---

5 Feteva-i Hindiye, II/312
6 Feteva-i Hindiye, II/332
7 Feteva-i Hindiye, II/332

Mevkuf Evlilik

Yürürlük şartlarında eksiklik olan evliliktir. Akdin tamamlanması kendi icazetine bağlı olan kimse, icazet verinceye kadar nikâh akdi askıda kalır ve yürürlük kazanmaz.

Fasid Evlilik

Fasid evlilik, sıhhat şartlarında eksiklik olan evliliktir. Bu çeşit evlilikle ilgili olarak mezhepler ihtilaf etmişlerdir. Hanefi mezhebinde de görüş ayrılıkları vardır. Başlıca fasit evlilikler şunlardır:

1. Şahitsiz yapılan evlilik.
2. Kadını; kız kardeşi, halası veya teyzesiyle birlikte nikâhlamak.
3. Evli bir kadınla, evli olduğunu bilmeden evlenmek.
4. Bir kimsenin üç talakla boşadığı karısı ile hulleden önce evlenmesi. Ebu Hanife'ye göre taraflar evlenme yasağını bilip bilmemeleri sonucu değiştirmez. İmameyne göre ise, evlenme yasağını bildikleri takdirde nikâh batıl olur.
5. Bir kimse evlenmesi yasak olan biriyle bilerek veya bilmeyerek nikâh yaparsa İmam-ı Azam'a göre bu evlilik fasittir. Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'e göre ise batıldır.

Böyle bir evlilik, yaşlılıkla yapıldığı takdirde had cezası uygulanmaz. Buna örnek, iki sütkardeşin bilmeksizin birbirleriyle evlenmesi. Böyle bir durum ortaya çıkınca hemen ayrılmaları gerekir.

6. Belli bir süre ile sınırlı (muvakkat) nikâh da fasittir. Bir kimse, bir kadına şahitler huzurunda "Seni şu kadar mehir karşılığında bir ay süreyle kendime eş olarak aldım." der ve kadın da bunu kabul ederse geçici nikâh (muvakkat) söz konusu olur.[8]

Fasit evliliğin sonuçları:

1. Fasit evlilikte, evlilik sona erer. Evliliği sürdürmek caiz değildir.
2. Cinsel birleşme gerçekleşmediyse mehir gerekmez. Kadının iddet beklemesi de söz konusu değildir.
3. Şayet cinsel birleşme gerçekleştiyse şu sonuçlar ortaya çıkar;

a) Mehir vacip olur. Kadın, mehr-i misil (emsal mehir) ve mehr-i müsemmadan (miktarı belirlenmiş) en azını hak eder.

---

[8] Ömer Nasuhi Bilmen, Hukuku İslamiyye Kamusu, II/23

b) Doğacak çocuğun, baba bakımından nesebi belli olur.

c) Sıhrî hısımlık (evlilik dolayısıyla akrabalık) doğar.

d) Kadın iddet bekler.[9]

Batıl Evlilik

Rükunlarında veya meydana gelme şartlarında bir eksiklik bulunan evliliğe denir. Temyiz gücü olmayan çocuğun evliliği, gelecek zaman sigalarıyla yapılan evlilik, tercih edilen görüşe kız kardeş, hala, teyze gibi mahremlerle evlenmek, başkasıyla evli olan bir kadınla bilerek evlenmek, Müslüman kadının gayri Müslim biriyle evlenmesi, Müslüman bir erkeğin Allah'a şirk koşan bir kadınla evlenmesi ve mut'a nikâhı batıl evlilik çeşitleridir.

Batıl Evliliğin Sonuçları

Batıl sayılan evliliklerin hiçbir sonucu yoktur. Cinsel birleşme helal olmaz. Kadına mehir, nafaka gerekmez. Eşler arasında miras hakları oluşmaz, evlilik dolayısıyla haramlık oluşmaz. Cinsi ilişkide bulunmalarına engel olunur. Eşler kendi kendilerine ayrılmazsa hâkim onları zorla ayırır. Kadına iddet de gerekmez.[10]

Şafiilere göre, batıl nikâh, rükunlarından birinde, fasit ise şartlarından birinde noksanlık, bozukluk olan nikâhtır. Bu tür nikâhlarda sahih evliliğin sonuçlarından hiçbiri çıkmaz.

Batıl nikahların en önemlileri şunlardır:

1- Şigar nikahı.

2- Mut'a nikahı.

3- İhramlının nikahı.

4- Kocaların birden fazla olması.

5- İddet bekleyen kadının nikahı.

6- İddeti bitmeden önce hamile olduğu şüphesi olan kadınla yapılan evlilik.

7- Bir Müslümanın kitabı olmayan bir kadınla nikahı.

8- Bir dinden ötekine geçen kadın.

9- Müslüman kadının bir kafirle evlenmesi ve mürted bir kadınla evlilik.

---

9 Feteva-i Hindiye, II/443; Bilmen, a.g.e. II/34

10 Bilmen, a.g.e. II/36

Fasid Nikah Çeşitleri (Yasak Evlenmeler)

Dört çeşittir. Bunlarda yasaklama açık bir şekilde zikredilmiştir. Bunlar; Sigar (trampa), mut'a, başkası tarafından önce istenmiş olan kızı isteyip evlenme ve hulle nikâhı.

1. Şigar (değiş-tokuş) nikâhı: Bir erkeğin velayeti altında bulunan bir kadını bir başkasına onun da velayeti altında bulunan kadına karşılık olarak mehir almaksızın birinin diğerine karşılık olarak nikâhlanmasıdır.

Ulema şigar nikâhının caiz olmadığında müttefik olmakla birlikte böyle bir nikah gerçekleştirildiğinde sahih olup olmayacağı konusunda ihtilaf etmişlerdir.

Ebu Hanife, şigar nikâhının mehr-i misil vermek suretiyle sahih olacağı görüşündedir.

2. Başkası tarafından önce istenmiş olan kızı isteyip evlenme: Bu konuda "batıldır", "batıl değil" ve "Eğer ilk isteyenin işi tamamlanmak üzereyken istenmişse batıldır veya batıl değildir." Şeklinde üç görüş vardır. Ancak cumhura göre bu tür bir evlilik sahih sayılır.
3. Hulle nikahı: Bu konuya daha önce değinmiştik.
4. Mut'a nikahı: Erkeğin, kadına "Şu kadar paraya şu kadar süreyle senden faydalanayım." demesi ve kadının da bu teklifi kabul etmesiyle ortaya çıkan bir nikahtır.[11]

Mehir

Mehir,"evlenirken erkeğin kadına verdiği para ve maldır."[12] Mehir kadının bedeli veya ondan istifade imkânının karşılığı değil, bir ömür boyu beraber yaşama arzusunun, erkeğin kadını talebinin sembolik alametidir ve hediye kabilindendir.

İslam; kadına, kendisine rağbet etsinler diye gençliği boyunca bir servet biriktirmesini yakıştırmamış; bilakis erkeklerin ona rağbet ettiklerini, hediye (mehir) takdimiyle sembolize etmelerini istemiştir.[13]

---

11 Bidâyetü'l-Müctehid, II/487
12 Bidayetü'l-Müctehid, II/288
13 Mukayeseli İslâm Hukuku, 1/338

Hükmü:

Bütün ulema, mehrin akdin sıhhat şartlarından biri olduğu ve tarafların evlenme akdinin mehirsiz olarak yapılması üzerinde anlaşmalarının, caiz olmadığı hususunda ittifak etmişlerdir. Zira Cenab-ı Hak, "*Kadınlara mehirlerini cömertçe verin*." (Nisa, 4) ve *"Onlarla velilerinin izniyle evlenin ve normal miktarda mehirlerini verin."* (Nisa, 25) buyurmuştur.[14]

Mehrin miktarı:

Mehrin üst sınırıyla ilgili bir sınır yoktur. Bu konuda ulema ittifak etmişlerdir. Çünkü bu konuda şeraitte bir delil bulunmamaktadır.

Mehrin en az miktarı konusunda ihtilaf vardır. Ebu Hanife'ye göre en azı on dirhem gümüştür. (32 gr. gümüştür. Ayrıca on dirhem Resûlullah döneminde iki koyun bedelidir.)[15]

Bütün bunlara karşılık mehirlerin hafif tutulması, aşırılığa kaçılmaması Peygamber (s.a.v.)'in sünnetindendir. Hedef, evliliklerin kolaylaştırılması ve sonucunda toplumun ahlaki hastalıklarla karşılaşmalarına engel olmaktır.

Şafiilere göre, mehrin azı için de bir sınır yoktur. Değeri olan her şey mehir olabilir. Bir yüzük dahi olsa yeterlidir.

Mehrin Hikmeti:

Nikah akdinin önemini ortaya koymak, nikahla birlikte erkeğin belli bir yük altına girdiğini göstermek, kadına değer verildiğini ortay koymak, onu yüceltmek, kadının ihtiyaçlarını gidermesini sağlamak, geleceğini garanti altına almak gibi hikmetleri olan mehir, Kur'an ve sünnette kadının erkekten alacağı bir hak olarak belirtilmiştir. Mehir aynı zamanda belli bir külfet getirmesi nedeniyle boşanmalara karşı da caydırıcı bir yönü vardır. Her bir evlenip boşanma bir mehri gerektirdiği için "öyle canım istemedi boşanıyorum" türünden olayların da önüne geçilmiş oluyor.

---

14 Bidayetü'l-Müctehid, II/435

15 İbni Abidin, V/461; Feteva-i Hindiye, II/362

Mehrin Sahibi

Mehrin sahibi kadındır. Mehri, kadının babası veya dedesi teslim alabilir. Ancak ona sahip olamaz. Onda tasarruf yetkisi yoktur. Kadın razı olmadığı takdirde veliye ödenecek mehir de geçerli değildir.[16]

Mehir Olabilen Şeyler:

İslâm'a göre, satışı veya kullanılması yasak olmayan her şey mehir olarak verilebilir. Mehir; altın, gümüş, nakit para, süs eşyası ve benzeri şeylerden borç veya peşin olabilir.[17]

Şafiilere göre, satılabilen az bile olsa ücret veya değer kabul edebilen her şey mehir kabul edilebilir.[18]

Mehrin Çeşitleri:

Mehir genel olarak ikiye ayrılır. Bunlar, mehr-i müsemma ve mehr-i misli diye adlandırılırlar.

1- Mehr-i Müsemma (Miktarı belli mehir)

Nikâh akdinin yapıldığı anda veya daha sonra eşlerin karşılıklı rızası ile belirledikleri mehirdir. Miktarı belirlenmiş olan mehir de peşin verilip verilmemesiyle ilgili olarak ikiye ayrılır. Muaccel (peşin) mehir ve müeccel (veresiye) mehir.

a) Mehr-i Muaccel (peşin mehir): Nikâh akdi sırasında peşin olarak verilen mehre denir. Mehir miktarı belirlenmiş olmakla birlikte, ödeme şekli tesbit edilmemiş olursa, peşin ödenecek kısım örfe göre belirlenir. Örf tamamının veya bir bölümünün peşin, geri kalanının ileri bir tarihte verilmesi şeklinde oluşmuşsa, bu şekilde amel edilir.[19]

b) Mehr-i Müeccel (ertelenen mehir): Bir kimse, mehrin bir kısmını veya tamamını evlilik sonunda ya da belli bir zaman sonunda veyahutta ölümü halinde ödemeyi kararlaştırabilir. Buna da müeccel mehir denir.

---

16 Feteva-i Hindiye, C. 2, S. 431; Hidaye Terc. C. 2, S. 39

17 Buhari, Nikah, 14, Müslim, Nikah, 76

18 Büyük Şafii Fıkhı, II/170

19 Bilmen, A.g.e. C. 2, S. 118

Bu durumda belirlenen tarihten önce kadının mehri isteme hakkı yoktur. Miktarı belirlendiği halde, belirli bir müddet tayin edilmemişse mehir, eşlerden birinin vefatı veya boşanma ile peşine dönüşür.[20]

2- Mehr-i Misil (Emsal mehir)

Mehir belirlenmediği veya belirlenen mehir fasid olduğu takdirde uygulanır. Bu da kadının emsaline bakarak olur. Kadının mehr-i misli, kız kardeşlerinin, halalarının ve amcakızlarının mehri kadardır.[21]

Kadının Mehrin Tamamını Hak Ettiği Durumlar:

1- Cinsel temas

Nikâh akdi sonrasında kocanın, karısıyla cinsel temasta bulunması ile birlikte kadın, mehrin tamamına hak kazanır.

2- Halvet-i Sahiha (eşlerin baş başa kalması)

Kimsenin göremeyeceği ve birdenbire gelemeyeceği bir yerde evlilerin baş başa kalmasına denir. Başbaşa kalmaya engel olan durumların da olmaması gerekir. Üçüncü bir şahsın bulunması, karı veya kocada cinsel birleşmeye engel bir halin olması, hastalık, hayız, farz oruçlu olması, farz veya nafile hacc için ihrama girmesi gibi maniler arasındadır.[22]

Şafiilere göre sahih halvetle kadın mehrin tamamına hak kazanamaz. Bunun için cinsel temasın olması gerekir.[23]

Sahih halvetin şartlarını şöyle sıralayabiliriz:

a) Tabii engelin olmaması: Yani kör veya uykuda bile olsa aklı başında üçüncü bir şahsın bulunmaması.

b) Hissi engelin olmaması: Karı-kocadan birinde cinsel birleşmeye engel bir halin olmaması. (İktidarsızlık, hastalık)

c) Şer'i engelin olmaması: Hayızlı, Ramazan orucu veya ihramlı olmaması.

Sahih halvetin sonuçları:

a) Halvet-i sahihadan sonra eşler boşanırsa kadın mehrin tamamına hak kazanır.

---

20 A.g.e. II/119

21 el-Hidaye Terc. II/39

22 İbni Abidin, C. 5, S. 486 vd.

23 Büyük Şafii Fıkhı, II/172

b) Halvet-i sahiha sonunda boşanma halinde kadının iddet beklemesi gerekir.[24]

3- Eşlerden birinin vefatı

Cinsel temastan önce eşlerden biri vefat ederse, kadın önceden belirlenen mehrin tamamına hak kazanır. Ancak mehir belirlenmemişse kadına mehr-i misil gerekir.

Kadının Mehrin Yarısını Hak Ettiği Durumlar

Nikâh akdi, cinsel temas veya sahih halvetten önce koca tarafından sona erdirilmişse, kadın mehrin yarısını almaya hak kazanır. Delil şu ayet-i kerimedir: *"Eğer siz, onları cinsel temastan önce boşar, fakat daha önce mehir tesbit etmiş olursanız, bu mehrin yarısı onlarındır."* (Bakara, 237)

Mehrin miktarı nikâh akdi esnasında belirlenmemiş olur veya eşler mehirsiz evlenmeye karar vermiş olurlar ya da geçersiz bir belirleme yaparlar, sonra da cinsel temastan veya halvet-i sahihadan önce ayrılırlarsa kadına mehir gerekmez. Ancak kadına bir menfaat verilmesi gerekir. Bu konudaki delil şu ayettir*: "Kendileriyle temas etmediğiniz ya da kendilerine bir mehir tayin etmediğiniz kadınları boşamışsanız, bunda size günah yoktur. Ancak onları ma'ruf bir faide (muta) ile faydalandırınız."* (Bakara, 236)

Muta, kocanın boşadığı kadına vereceği, bir giysi, başörtüsü ve çarşaftır. Ancak bu örfe göre değişir. Bu verilecek şeyler para cinsinden de olabilir. Ancak mehri mislin yarısından fazla olamaz.

Nikâh Sırasında Mehrin Unutulması Akde Zarar Verir mi?

Nikah sırasında bir mehir belirlenmişse bu belirlenen nikahla birlikte kadın hak kazanır. Eğer nikah esnasında mehir konuşulmamış, belirlenmemiş ise bu durumda aileden emsal kızların mehrini kadırın hak kazanır. Buna mehr-i misil diyoruz.

Mehri Baba Alabilir mi?

Mehrin sahibi kadındır. Kadının babası, dedesi, annesi alamaz. Kızlarının rızası olmadan anne-babanın onun alınması büyük bir zulümdür.

---

[24] İbni Abidin, V/495

Başlık Parası Caiz midir?

Kızın babası, nikâh için para veya başka bir şey şart koşuyor ve istediği verilmedikçe kızı vermeyeceğini söylüyorsa aldığı şey haramdır. Bu yapılan aynı zamanda, Allah'ın en şerefli olarak yarattığı insanı para karşılığında satmak anlamına geldiğinden çirkin bir harekettir. Kızla evlenebilmek için böyle bir meblağı başlık parası olarak vermek zorunda kalan için ise bir sakınca yoktur.

OKUMA PARÇASI: 7

İYİLİĞİ EMREDİP KÖTÜLÜKTEN SAKINDIRMAK

Yüce Allah şöyle buyuruyor: **"***Siz insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz."* (Âl-i İmran, 110)

Müfessirlerden Kelbî (r.a.) şöyle demiştir: "Bu âyet İslâm ümmetinin diğer ümmet ve milletlere olan üstünlüğünü ortaya koymaktadır. Buna göre İslâm ümmeti kayıtsız şartsız en hayırlı ümmettir.

Bu üstünlük ilk Müslümanlarla son Müslümanlar arasında diğer ümmetlerle ortaktır. Ancak zinciri oluşturan halkalar arasında ayrı ayrı dereceler vardır. Çünkü sahabelerin diğer ümmetlere karşı üstünlüğünü zikreden birçok hadis bulunmaktadır.

Âyette zikredilen -insanlar için çıkarılmış- ifadesi insanların iyilik ve faydası için asırlar boyunca ayrılmış ve tanınmış demektir.

"İyiliği emreder, kötülüğü nehyeder ve Allah'a inanırsınız" ifadesi ise yeni bir cümle başlangıcıdır ve ümmetin üstünlük sebeplerini açıklamaktadır. Şâyet iyiliği emredip kötülüklerden de sakındırma (emr-i bi'l ma'rûf ve nehy-i ani'l münker) görevini terk ederlerse bu hayırlı ve üstün olma sıfatı onlardan gider.

Hayırlı ve üstün olmanın şartı iyiliği emretmek, kötülüğü nehyetmekle elde edilir. Müslüman olmaları için kâfirlerle savaşıp onların menfaatini başkalarının menfaatina tercih ettikleri için Allah Teâlâ onları üstün kılmıştır.

Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurur: "*İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olanlardır. İnsanların en şerlisi de insanlara zararlı olanlardır.***"**

Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

"Sizden biriniz bir kötülük görürse onu eliyle düzeltsin. Şayet gücü yetmiyorsa diliyle düzeltsin. Buna da gücü yetmiyorsa kalbiyle buğzetsin. Bu da imanın en zayıf derecesidir."[1]

"Her kim bid'at sahibine karşı çıkarsa Allah Teâlâ onun kalbini güven ve iman ile doldurur. Kim bid'at sahibini hor görüp aşağılarsa Allah Teâlâ onu en korkulu günde (kıyamette) emniyete çıkarır. İyiliği emrede-

[1] Camiu's Sağir, 2/10; Müslim,49;Ebu Davud,1140;Tirmizi,2173; Nesai, 5008; İbni Mace,1257.

rek kötülükten alıkoyanlar Allah Teâlâ'nın yeryüzündeki halifeleri, onun kitabının sözcüleri ve Resûlünün temsilcileridir."[2]

Huzeyfe (r.a.)'dan rivâyet olunan bir hadiste de şöyle buyurulmuştur:

"İnsanlara öyle bir gün gelecek ki, onların nazarında eşek leşi iyiliği emreden, kötülüğü nehyeden bir mü'minden daha sevimli olacaktır."

Hz. Ali (r.a.) Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"Ahir zamanda yeni yetme, akılları kısa, mahlûkatın en hayırlısının söylediği sözlerden söyleyen lakin bu sözleri gırtlaklarını aşmayan (kalplerine işlemeyen) bir topluluk gelecek ki onlar okun avını delip geçmesi gibi din(e girip din)den çıkacaklar."[3]

"Mü'min erkekler ile mü'min kadınlar birbirlerinin dostları olup, iyiliği emrederler, kötülükten alıkoyarlar. Namazı dosdoğru kılarlar." (Tevbe, 71)

Mü'minler iyiliği emretmekle vasıflandılar. İyiliği emretmeyenler bu âyetin vasfettiği kişilerin dışına çıkmıştır.

Diğer taraftan Yüce Allah (c.c.) iyiliği emretme görevini terk eden kavimleri kınayarak şöyle buyurur: **"***Onlar yaptıkları kötülükten birbirlerini engellememişlerdi. Ne kadar fena bir iş yapıyorlardı.***"** (Mâide, 79)

Ebû Derdâ (r.a.)'dan rivâyet edilen bir hadisi şerifte Peygamber Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Ya iyiliği emreder, kötülükten alıkoyarsınız veya Yüce Allah (c.c.) başınıza öyle zalim bir idareci musallat eder ki ne büyüklerinize hürmet eder ne de küçüklerinize merhamet eder. İçinizdeki iyilerin edeceği dualar kabul olunmaz. Allah Teâlâ'dan yardım dilerler fakat yardım olunmazlar. Günahları affedilsin diye yalvarırlar ancak affolunmazlar." (Tirmizi, 2169)

Ebu Ubeyde b. Cerrâh (r.a.) Resûlullah sallallâhu aleyhi ve selleme bir gün: "Allah katında en değerli şehit kimdir?" diye sorduğunu ve Onun şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Zalim bir idareciye gidip ona iyiliği emreden ve onu kötülükten alıkoymaya çalışan ve bu sebeble de öldürülen kimsedir."[4]

---

2 Suyuti, el- Lealiu'l-Mesnu'a, 1/250. Bu hadis, İhyâu ulûmi'd-Dîn'de de geçmektedir (bk. II/169).

3 Buhari, 6930; Müslim, 1066

4 Münziri, Terğib ve Terhib, 3/168

Hasan-ı Basrî'den (r.h.) rivâyete göre Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Ümmetimin şehidlerinin en faziletlisi zalim bir idareciye giden ve ona iyiliği emredip onu kötülükten alıkoymaya çalışırken o zalim idareci tarafından öldürülen kimsedir ki bu şehidin cennetteki yeri Hamza ile Cafer'in arasındadır."

Yüce Allah (c.c.) Hz. Yûşa b. Nûn'a şöyle vahyetmiştir:

"Senin kavminden altmış bin kötü ile birlikte kırk bin iyi kimseyi helak edeceğim." Hz. Yûşa: "Yâ Rabbî! Kötüler için diyeceğim yok, fakat iyilerin helaka uğrama sebebi nedir?" diye sorar. Cenab-ı Allah (c.c.) ise şöyle buyurur: "Çünkü onlar kötülüklere karşı benim için buğz etmediler ve onlarla (sanki onlar hiç kötü bir şeyler yapmamışlar gibi) beraber (oturup) yiyip içtiler."

Selef-i sâlihîn'den bir zat oğullarına şöyle vasiyet etmiştir:

"İçinizden biri iyiliği emredip kötülükten alıkoymak isterse nefsini sabırlı olmaya hazırlasın ve Allah Teâlâ'nın vereceği sevaba güvensin. Çünkü Allah Teâlâ'dan gelecek sevaba güvenen kimse karşılaşacağı sıkıntının acısını duymaz." (İmam Gazali, Kalplerin Keşfi)

29. DERS

Evlilik Öncesi Hazırlık, Nişanlılık ve Evliliğin Müstehapları

1- Evlilik Öncesi Hazırlık

İslam, evliliğe verdiği önemi, evlilik öncesine de vermiştir. Çünkü evliliğin sağlam temeller üzerine oturtulması için evlilik öncesi işler de çok önemlidir. Evlilikten beklenen hayrın gerçekleşmesi, ailenin mutluluğu, kavga ortamının yok edilmesi, evliliğin istikrarlı bir şekilde devamı, doğacak çocukların sevgi ve muhabbet içinde büyümeleri, evlilik akdinin sağlam temeller üzerine kurulmasıyla mümkün olabilir.

Evlilik öncesi kız görme, isteme, nişanlılık ve sonrasında düğünle taçlanacak bu süreci haram ve helal hudutlarını aşmadan tamamlamak mutlu bir yuva kurmanın ilk adımıdır. Bir ön araştırma neticesi evlenmeyi ciddi bir şekilde düşünen gençlerin birbirlerini görmelerinde ve mizaçları, hassasiyetleri, seğer yargıları da dahil olmak üzere gelecekte kuracakları aile yuvası hakkında konuşmalarında dinen bir mahzur yoktur. Ancak bu konuşmalar öyle uzun boylu, ayları yılları alacak şekilde istismara açık bir halde sürdürülemez. Bu konuda gerek erkek ve gerek kız tarafı çok hassas olamlı, dedikodu üretecek bir laubaliliğe fırsat tanınmamalıdır. Bu konuda daha fazla da kız tarafı hassas olmalı, kızlarına ve ailleye leke getirecek davranışlara yol açmadan işi sonlandırmalıdırlar.

2- Evlenilmek İstenilen Kadına Bakmak

Erkeğin yabancı kadına bakma yasağının bazı istisnaları vardır. Bunlar, zorunluluk dolayısıyla ve evlenmek maksadıyla kadına bakmaktır.

Evlenmek için kadına bakmak iki şekilde olabilir.

1- Erkeğin aracısız olarak evlenmek istediği kadına bakması:

Bunu yapacak kişi, kadının ellerine, yüzüne ve boyuna bakar. Yüz, güzelliğe, eller de zerafete delalet eder.

Cabir (r.a.), Resûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini naklediyor: "*Biriniz, bir kadına talip olduğunda, onunla evlenmesini teşvik edecek özelliklerine bakabilirse baksın.*"[1]

Muğire b. Şu'be (r.a.) bir kadınla evlenmek istiyordu. Resûlullah (s.a.v.) ona şöyle dedi. "*Git, ona bak! Zira ona bakman, aranızdaki uyum için daha iyidir.*"[2]

2- Evlenecek olan erkeğin, güvendiği bir kadını, talip olduğu kızı görmesi için göndermesi:

Aracı olan kadın da aynı şekilde, evleneceği erkeğe bakması için bir aracı gönderebileceği gibi, bizzat kendisinin de görme hakkı vardır.

3- Kadın Bakmanın Ölçüsü

Çoğunluk müçtehide göre, erkek evlenmek istediği kadının yalnızca ellerine ve yüzüne bakabilir.

Hanefilere göre ise, el ve yüzün dışında ayaklara da bakılmasını caiz görmüşlerdir.

4- Nişan (Hıtbe)

Hıtbe, belirli bir kadınla evlenme arzusunu açıklayıp bunu kadına veya ailesine bildirmektir. Bu bildirme işi, evlenmek isteyen kişi tarafından yapılabileceği gibi bu kişinin ailesi tarafından da yapılabilir. Kızın veya ailesinin onayıyla birlikte nişanlanmış olurlar.

5- Nişanın Hikmeti

Nişanda, evlenmek isteyen kişilerin birbirlerini tanımaları mümkün olur. Her iki taraf da birbirlerini ahlak, karakter, eğilim yönüyle yakından tanıma fırsatına kavuşur. Bu görüşmeler yapılırken İslami değerler göz ardı edilmemelidir.

Taraflar karşılıklı görüşmeler sonunda mutlu bir hayat yaşayabilecekleri sonucuna ulaşırlarsa evliliğe ilk adım atılır.

---

1 Ebu Davud, Nikah, 9

2 Tirmizi, Nikah, 5

6- Nişanlıların Görüşmeleri

Nişan, bir evlilik akdi değil, bir evlilik sözü vermekten ibarettir. Bu yüzden nişanlı erkekle kadın birbirine yabancı sayılır ve yanlarında mahremlerinin bulunması gerekir. Yanlarında üçüncü biri olmadan baş başa kalmaları doğru değildir. Bu konuda Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır*: "Bir kimse kendisine helal olmayan bir kadınla baş başa kalmasın. Aksi halde üçüncüleri şeytandır. Ancak yanlarında bir mahremlerinin bulunması müstesnadır."*[3]

Nişanlıların evlilik öncesi yanlarında anne, baba, kardeş veya amca, hala gibi bir yakınları olmaksızın gezmeleri caiz değildir. İslâm'ın ruhsat vermediği bu tür gezip tozmalardan ancak şer çıkar. Haram olan hiçbir şeyde hayır yoktur. Şeytan devreye girer ve olacak olan şey bozulur. Fayda yerine hep zararlara sebep olur.

7- Nişanlıların Baş Başa Gezmesi Doğru Mudur?

Nişan bir evlilik akdi değil, bir evlilik sözü vermekten ibarettir. Bu yüzden nişanlı erkekle kadın birbirine yabancı sayılır ve yanlarında mahremlerinin bulunması gerekir. Bu konuda Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır: *"Bir kimse kendisine helal olmayan bir kadınla baş başa kalmasın. Aksi halde üçüncüleri şeytandır. Ancak yanlarında bir mahremlerinin bulunması müstesnadır."*[4]

Nişanlıların evlilik öncesi yanlarında anne, baba, kardeş veya amca, hala, dayı, teyze gibi bir yakınları olmaksızın gezmeleri caiz değildir. İslami olmayan bu tür beraberlikler fayda sağlamaz. Aksine zararlara sebep olur.

Ayrıca evdeki görüşmelerde de nişanlıların birbirleriyle görüşmesi yanlarında üçüncü bir şahsın bulunmasıyla mümkün olabilir. Kuracakları yuva ile ilgili olarak görüş alış verişinde bulunmaları da tesettür ölçüleri içinde mümkündür.

8- Nişanlılık Devresinde Dini Nikah Kıyılabilir mi?

Nişanlıların bir araya geldiklerinde rahat hareket edebilmek için dinî nikâh kıymalara sıklıkla rastlanmaktadır. Ancak dinimizde sadece görüşmek ve konuşmak için nikâh kıyılması gibi bir durum söz konusu

[3] Buhari, Nikah, 111; Müslim, Hacc, 424
[4] Buhari, Nikah, 111; Müslim, Hacc, 424

değildir. Zira nişanlılık evlilik demek değildir. Nitekim birçokları nişanlarını atmakta, iş evliliğe varmadan araları bozulmakyadır. Hatta bu durumda iki genç birbirine kırılmakla kalmamakta, aileler arasına da çoğunlukla husumet girmektedir. Bu durumda nişan atıldığında erkeğin dinî nikahı bozmamak için ısrar etmesi, karşı tarafın yeni bir evlilik teşebbüsünde bulunmasına engel olmaktadır. Ülkemizde laik kanunlar egemen olduğu için dini nikahın hiçbir yaptırım gücü yoktur. Nişanı atılan ama nikahı verilmeyen kız, erkek tarafından boşanmazsa gideceği, şikayet edeceği bir merci yoktur. Eğer nişan atılmakla birlikte boşanma gerçekleşmeden başka bir şahısla yeni bir nikah kıyılacak olursa bu geçesiz olur. Bu ikinci şahısla resmi nikah kıyılarak evlilik yapılsa bile dinen nikahsız birliktelik sayılır. Onun için bu konuda çok hassas olunmalıdır.

Bununla birlikte İslâm dini evlilik, boşanma gibi konuları ayetler ve hadisler aracılığıyla ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. Bu usul ve kaidelere uygun olarak yapılan evlilik akdi geçerlidir. Evlilik öncesi yapılan nikâh akdi de neticede akiddir ve geçerlidir. Ancak bu tür akidlerde pek çok mahzurlar vardır. Nişanlılık döneminde yapılan nikâhın mahzurları şunlardır:

a) Nişanlıların bu şartlar altında ayrılması halinde özellikle kadın daha fazla zarara uğrar. Aralarında nikâh kıyılmış olarak baş başa kalan nişanlılar, zifaf olmasa da kadın mehrin tamamını hak eder. Erkek mehri vermediği takdirde sorumluluk altına girer. Eğer cinsel birleşme olmuşsa, evlilikleri topluma ilan edilmediği için erkeğin ölmesi veya nişanının bozulması halinde kız toplum tarafından dul sayılmaz. Ahlaksız damgası yer. Bundan şiddetle kaçınmak lazımdır.

b) Düğünden önce taraflardan biri ölse, sağ kalan diğerine varis olur. Ancak bu durum ölen tarafın diğer varisleri tarafından çoğunlukla kabul edilmemektedir.

c) Mahzurların en tehlikelisi ise, nişanlıların ayrılmaları halinde gerçekleşmektedir. Özellikle kız tarafının tek yanlı olarak evlilikten vazgeçmesi halinde, erkek bu duruma razı olmuyor yani karısını boşamıyor. Bundan dolayı da aralarındaki evlilik akdi devam ediyor. Kadın bu şartlar altında başka birisiyle evlenmesi de mümkün olmuyor. Evlenmesi durumunda zina hayatı ortaya çıkmış oluyor.[5]

[5] Fetava-i Hindiye, C.2, s, 294

Bu tür sakıncalardan kurtulmanın yolu, nişan dönemini kısa tutmak, görüşmeler islami usul içinde yapmak nikahı, düğün öncesi yapmaktır.

9- Nişanlı Bir Kıza Evlenme Teklifinde Bulunmanın Hükmü

Başkasıyla nişanlı bir kıza evlilik teklifi caiz değildir. Bu konuda Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır: *"Size, Müslüman kardeşinin istediği kızı istemeniz yasaktır. Ama ne zaman ondan vazgeçerse veya kendisi izin verirse o zaman caiz olur."*[6]

Şafiilere göre de, evlenme teklifi yapılan birine evlenme teklifinde bulunmak haramdır. Bu ancak söz alan kişi vazgeçtiğinde mümkün olur.[7]

10- Nişanın Bozulması ve Sonuçları

Nişanın bozulmasından sonra evliliğe ait bir sonuç ortaya çıkmaz. Ancak peşin olarak verilmiş mehrin ve tarafların birbirlerine verdikleri hediyelerin iade edilmesi gerekir.

Nişanlıların ayrılma durumu her zaman mümkün olacağı için, nişanlı çiftlerin yalnız olarak baş başa kalmaları doğru değildir. Özellikle kız açısından daha da sakıncalı sonuçlar doğurabilir. Çünkü nişanın bozulması halinde en fazla zararı kız tarafı görür.

Şafiilere göre, erkeğin vermiş olduğu hediyeler dursa da zayi olsa da geri alma hakkı yoktur. Çünkü hediye hibe hükmündedir.

11- Evliliğin Müstehapları

1. Nikah Merasiminde Hutbe

Evlenecek erkeğin veya velisinin nikâh merasiminden önce bir konuşma yapması çoğunluk müctehidlere göre müstehaptır.

Konuşmanın Allah'a hamd ile başlayıp, Resûlullah'a salat veselamla devam etmesi, evlilik ve takva ile ilgili ayetlerle bitirilmesi gerekir.

Abdullah İbn Mes'ud (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir:

---

6 Buhari, Nikâh, 45, Müslim, Nikâh, 49, Nesâi, Nikah, 19

7 Büyük Şafii Fıkhı, II/149

"El-hamdulillah nahmeduhu ve nestainuhu ve neuzü billahi min şururi en füsina vemin seyyiati a'malina men yehdillahu fela mudilleleh, vemen yuddlil felah adiye leh. Ve eşhedü en la ilahe illallah. Ve enne Muhammeden abduhu ve rasülüh." (Allahu Teâlâ'Ya hamdeder; O'ndan yardım dileriz. Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah kime hidayet verirse, onu saptıracak kimse yoktur. Allah kimi saptırırsa onu da doğru yola ulaştıracak yoktur. Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna şehadet ederim.)[8]

Daha sonra ise, takva ile ilgili şu ayetler tavsiye edilmiştir:

"*Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkek ve kadınlar üretip yayan Rabbinizden sakının. Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir."* (Nisa, 1)

"Ey iman edenler! Allah'tan ona yaraşır bir şekilde korkun ve ancak Müslümanlar olarak can verin." (Al-i İmran, 102)

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin. (Böyle davranırsanız) Allah işlerinizi düzeltir ve günahlarınızı bağışlar. Kim Allah ve Resûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşa ermiş olur." (Ahzab, 70-71)

Daha sonra Allah (c.c.)'nun nikâhı emrettiğini ve zinayı yasakladığını hatırlatarak şu ayet okunur:

"Aranızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişli olanları evlendirin. Eğer bunlar fakirseler, Allah kendi lütfuyla onları zenginleştirir. Allah lutfu geniş olan ve (her şeyi) bilendir." (Nur, 32)

2. Akitten Sonra Eşlere Dua Etmek

Eşlerin nikâh akdinin tamamlanması sonrasında tebrik edilmesi sünnettir. Bir hadisi şerif'te şöyle denilmektedir: "Hz. Peygamber (s.a.v.) evlenen birini tebrik etmek istediği zaman şöyle derdi: "Allah bu evliliği sana bereketli kılsın ve ikinizi de hayır da birleştirsin."[9]

3. Evlilik Akdini İlan

"Nikahı ilan edin. Onu mescidlerde kıyın ve üzerine def çalın."[10]

---

8 Ebû Dâvud, Nikah, 32; Nesâi, Cum'a, 24; İbni Mâce, Nikâh, 19

9 Ebû Dâvud, Nikâh, 36; İbni Mâce, Nikâh, 23

10 Tirmizi. Nikâh, 6

4. Mehrin Söylenmesi

Akit esnasında (nikah kıyılırken) mehrin belirtilmesi menduptur.

5. Düğün Yemeği (Velime)

Velime yemeğine gitmek Hanefilere göre sünnettir. Diğer mezheplere göre ise, vaciptir. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "Kim düğün yemeğine çağrılır da gitmezse Allah'a Resûlüne asi olmuş olur."[11]

"Sizden biriniz düğün yemeğine çağrılırsa gitsin."[12]

[11] Buharî, Nikâh, 72; Müslim, Nikâh, 107-110, Ebû Dâvud, Atime, 28

[12] Buharî, Nikâh, 71; Müslim, Nikâh, 96-98

30. DERS

Nikâhla İlgili Meseleler

1- İslâm'da Evlenmenin Hükmü Nedir?

Evlenecek olanların durumuna göre nikahın hükmü, farz, vacip, sünnet, haram ve mekruh diye kısımlara ayrılır.

a) Farz olan evlilik: Evlenmediği takdirde zinaya düşeceği kesin olan kimsenin evlenmesi farzdır. Ancak bu hükmün geçerliliği erkeğin mehri verecek ve eşinin geçimini sağlayacak olmasına bağlıdır.

b) Vacip olan evlilik: Evlenmediği takdirde zinaya düşme tehlikesi bulunanın evlenmesi ise vaciptir. Bundaki şart da erkeğin mehri verecek ve eşinin geçimini sağlayacak güce sahip olmasına sağlıdır.

c) Haram olan evililik: Evlendiği takdirde eşine zulüm yapacağı kesin bilinenin evliliği haramdır.

d) Mekruh olan evlilik: Eşine zulüm yapma ihtimali olanın evlenmesi mekruhtur.

e) Sünnet olan evlilik: Cinsel bakımdan itidal halde bulunanların evlenmesi sünnet-i müekkeddir. İtidalden kasıt, evlenmediği takdirde zinaya düşmeyeceğinden emin olan ve evlendiğinde eşine zulmedeceğinden endişe edilmeyendir."[1]

"Dört şey peygamberlerin sünnetindendir: Hayâ, güzel koku sürenmek, misvak kullanmak ve evlenmek."[2]

2- Kızı Evlilik Çağına Gelen Baba Ne Yapmalıdır?

İçinde bulundğumuz toplumda kız isteme genellikle erkek tarafınca olur. Aslında kız tarafının da erkeğe evlenme teklif ettiğini bildiren naslar mevcuttur.

---

1 İbni Abidin, C. 5, S. 253; Mezahib-i Erbâa, C. 5, S. 17

2 Tirmizi, Nikâh, 1

Kur'an-ı Kerim, Şuayb (a.s.)'ın Hz. Musa'ya sekiz yıl kendi işinde çalışması karşılığında iki kızından birini onunla evlendireceğini söylediğini bildirmektedir.[3]

Yine Hz. Ömer, kızı Hafsa'yı önce Hz. Osman'ı, sonra Hz. Ebubekir'e teklif etmiş, onların bu teklife susmaları karşısında aynı teklifi Resûlullah (s.a.v.)'e yapmıştır. Bu teklifi kabul eden Resûlullah (s.a.v.), Hz. Hafsa ile evlenmiştir.[4]

Yukarıdaki delillerden anlaşıldığı gibi evlenme çağına gelen bir kızın babası, kızıyla evlenmesi için İslami ölçülere uygun birine teklif götürmesinde hiçbir mahzur yoktur.

Müslüman bir kıza, İslami duyarlılığı olmayan, Allah'a kulluktan kaçınan biri talib olursa, onun makamına, servetine, malına bakılmaksızın red edilmesi gerekir.

3- Hiç Evlenmemek Caiz midir?

Dinimiz İslâm bekar kalmayı uygun görmemiştir. Evlenme imkanına sahip olanların bekar kalmaları bir çok hayırdan mahrum olmalarına sebebiyet verir. Fakilikten dolayı evlenemeyenlere de zengin Müslümanların yardım etmesi gerekir. Çünkü evlenemeyen erkek veya kadının namuslu bir hayat sürmesi ve toplumun bu konuda korunması için tek çare evliliği kolaylaştırmak ve teşvik etmektir.

Allah (c.c.) bu konuda şöyle buyurmaktadır: "İçinizden bekarları evlendirin." (Nûr, 32)

Peygamber (s.a.v.) de ümmetine evliliği tavsiye ediyor ve onların evlenmeleri için her fırsatta yardımcı oluyordu. Bu konuda pek çok hadisleri vardır: "Evlenmek benim sünnetimdir. Kim benim bu sünnetimle amel etmezse benim yolumda olmamış olur. Evleniniz! Çünkü ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar ederim. Evlenme imkanı bulamayan oruç tutsun. Çünkü oruç şehveti korur.[5]

"Dört şey Peygamberlerin sünnetindendir: Haya, güzel koku sürünmek, misvak kullanmak ve evlenmek."[6]

---

3 Bkz. Kasas, 25-28
4 Buhari, Nikâh, 33, 36, 46, Nesâi, Nikâh, 30
5 İbni Mace, Nikah, 1
6 Tirmizi, Nikah,1

Resûlullah'ın sünnetine tabi olanların evlenmesi gerekmektedir. İslâm'a hizmet amacıyla bekâr kalmak sözkonusu değildir. Her konuda olduğu gibi tebliğde de, İslami mücadelede de önderimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'dir. O bize nasıl göstermişse öyle hareket etmeliyiz.

4- Nikah Kıyan Kimse Aynı Zamanda Şahit Olabilir mi?

İslâm'a göre nikahın rukün ve şartları bellidir. Bunlar için de din adamının veya nikahı kıyan memurun adı geçmemektedir. Yani nikah kıyan, nikahın rüknü ve şartlarından değildir. Buna göre nikah kıyan aynı zamanda şahit de olabilir.

5- Nikah Tazelemek Caiz midir?

Günümüzde pek çok yerde Cuma akşamları yatsı namazından sonra camilerde nikah tazeleme adeti vardır. Fakat bu iki yönden şer'an uygun düşmez.

a) Nikah tazelemede nikah kıyılmasında olduğu gibi hanımın da bulunması gerekir. Koca, hanımından vekâlet alırsa bu yeterlidir. Hâlbuki nikâh tazelemesinde bulunan cemaatin çoğunluğu hanımının vekâletini almadan nikah tazelemesi yapmaktadır.

b) Nikâhın kıyılmasında akd sigasını işitecek iki şahidin bulunması gerektiği halde camide yapılan nikah tazelemesinde herkes imamı takip edip, sözünü tekrarlamakla meşgul olduğundan hiç kimse başkasının sözünü işitmez. Böylece şer'i nikâh yapılmamış olur.[7]

6- İçkili Düğünlere Katılmanın Hükmü Nedir?

İçki ve çıplaklık sair zamanlarda olduğu gibi düğünde de haramdır. Haramların işlendiği yerde mazeretsiz olarak durmak ise imana zarar verir. Eğer düğünün içkili ve danslı olarak yapılacağı daha önceden biliniyor veya tahmin ediliyorsa bu tür davetlere katılmak uygun olmaz. Şayet bilmeden gidilmiş ise, bu mel'anet başlamadan davet sahibinden izin alarak orayı terk etmesi uygun olur.

---

[7] Halil Günenç, Günümüz Meselelerine Fetvalar, C. 1, S. 183

7- Müslüman Olmayan Biriyle Evlenilebilir mi?

Müslüman bir kadının Müslüman olmayanla evlenmesi ise icma ile haramdır. Ayet-i kerimede şöyle buyuruluyor: *"Müşrik erkeklerle iman etmedikçe onlara mü'min kadınları nikahlamayın."* (Bakara, 221)

Bir kimse küfrü gerektiren söz veya harekette bulunursa nikâhı bozulur mu?

Bir kimse küfrü gerektiren bir söz söyler veya bir harekette bulunursa Hanefi mezhebine göre nikâhı bozulur, zevcesiyle arasındaki bağ kopar, tevbe edip İslâm'a döndüğü takdirde her iki taraf, isterse yeni bir nikah ile birbirleriyle evlenebilirler. Yoksa birbirinden ayrılmak mecburiyetindedir.[8]

8- Haram Yoldan Evin Geçimini Sağlayan Kocanın Hanımı Ne Yapmalıdır?

İslâm dinine göre evin bütün ihtiyaçlarını karşılamak kocaya aittir. Doğacak çocukların geçim masrafları da kocaya aittir. Evin erkeği bu harcamaları meşru yollardan kazanmak ve yapmak zorundadır. İslâm'ın yasakladığı hırsızlık, içki satışı, kumar vb. yollarla çoluk-çocuğunun ihtiyaçlarını karşılamak haramdır. Haram kazanç hem kazananın hemde yiyenin üzerinde olumsuz etkiler yapar. Dinimizde helal rızık istemenin nedeni budur.

Haram yoldan kazanç sağlayan kimsenin hanımı öncelikle kocasına bu işlerden vazgeçmesini öğütlemesi gerekmektedir. Bundan sonuç alamaması halinde, kadının kendine ait bir geliri varsa kendisi için o gelirinden harcama yapmalıdır. Böyle bir imkanı yoksa kocasının getirdiğinden yiyebilir. Sorumluluk kocaya aittir.

Müslüman ve mütedeyyin kızlarımızın bu gibi içler ağlatan durumlara düşmemeleri için evlilik öncesi damat adaylarını çok iyi araştırmaları lazımdır. İnsanlar çok sahtekar ve iki yüzlü olmuş durumdadır. Hacı babaların kızlarını ellerinden kapmak, ya da bizatihi kızlara dindar görünmek için tuzak kuran aşağılık yaratıklar çoktur. Bunun için soyu sopu temiz ailelerin çocukları gerek gelin ve gerek se damat olarak tercih edilmelidir.

Erkeğin hangi yollardan geçimini sağladığını, çalıştığı müessesenin veya yapmakta olduğu işin haram veya helal nitelikte olup olmadığına

[8] Halil Günenç, A.g.e. C. 1, S. 183

bakılmalı, şayet İslâm'a uygun değilse böyle bir evliğiğe onay vermemelidir.

9- Gizli Nikah Caiz midir?

Ailelerin haberi olmadan, açıklanmamak üzere gizlice yapılan nikah caiz değildir. Nikâhın ilan edilmesi yani duyurulması gerekiyor. Kimin evli olup olmadığının bilinmesi, nikâhların ilan edilmesiyle mümkündür. Aksi takdirde zina hükümleri ortaya çıkar. Ayrıca Şafii mezhebine göre velinin izni olmadan nikah olmaz.

10- Evlenme Ehliyeti Nedir?

Akıllı ve ergenlik çağına gelen biri Hanefi mezhebine göre velisinin izni olmadan evlenebilir. Aynı şekilde dul veya bakire kadın da velisinin izni olmadan evlenebilir.

Şafiilere göre, ister küçük, ister büyük, ister bakire, ister dul olsun, her kadının, nikâh akdini yapacak bir velisinin bulunması şarttır. Hiçbir kadın kendi nikâh akdini ya da başka bir kadının nikah akdini yapamaz.[9]

Kadın ergenlik çağına vardıktan sonra kimse onu evlendirmeye zorlayamaz. Ergenlik çağına ulaşan kızın velisi kendisinden izin istediği zaman eğer kız susup cevap vermez veyahut gülerse izin vermiş sayılır. Resûlullah (s.a.v.) bu konuda şöyle buyuruyor: " Bakireden izin istenir, onun izni susmasıdır."[10]

Bakire bir kız, Resûlullah (s.a.v.)'e gelerek, kendisi istemediği halde, babasının kendisini zorla evlendireceğini söyledi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) bu nikâhı kabul edip etmemekte onu serbest bıraktı.[11]

11- Evlat Edinmek Caiz midir?

İslâm güneşi doğduğu asırda bütün insanlık cehalet ve hurafe dalgaları arasında çalkalanıp gidiyordu. Âleme rahmet olarak gelen bu ilahi din kendini yitirmiş bu zavallı insanları kurtarmak için çağrıda bulunup doğru yola dönmeleri için büyük çaba harcadı. Gece gündüz iman ve irfan telkin etti. Helakine sebep olacak kötü şeylerin

---

9 Büyük Şafii Fıkhı, II/157

10 Müslim. Nikah, 66; Tirmizi, Nikah, 12, Ebu Davud, Nikah, 26; Muvatta, 4

11 Ebu Davud, Nikah, 25

ne olduğunu açıkladı. Onlardan biri de cahiliyette yaygın olan evlat edinme âdetiydi. Şöyle ki, birisi başkasının evladını yanına alıyor. Sen benim çocuğumsun. Ben sana varisim, sen de bana varissin, diyordu. Ve böylece çocuğu oluyordu. Evlatlığın gereği ne ise icra ediliyor, karşılıklı miras usulü tahakkuk ediyordu. Bu babanın hanımı, onun annesi, babası da onun dedesi, oğlunun zevcesi de gelini olurdu. Onunla evlenmek mümkün değildi. Hz. Peygamber (s.a.v.) nübüvvetten önce adet olduğu üzere Zeyd b. Harise'yi evlat edinmişti. Onu evlat edinme olayı şöyle oldu:

Zeyd b. Harise, annesiyle birlikte Beni Tayy kabilesine mensup dayılarının yanındayken bir Arap kabilesi onlara baskın yaparak mal ve çocuklarını alıp yağma etti. Zeyd de onlarla birliket esir düştü. Sonra satılmak üzere Mekke'ye götürüldü. Zeyd'i Hz. Hatice satın aldı. Zekâ ve tedbiri yerinde olduğu için Resûlullah'ın çok hoşuna gitti. Bunun üzerine Hz. Hatice onu kendisine hediye olarak takdim etti. Bu arada Zeyd'i çok seven babası Harise, onun ardından gece-gündüz ağlıyor ve şiirler söylüyordu. Nihayet günün birinde oğlu Zeyd'in Mekke'de Hz. Muhammed'in yanında olduğunu haber aldı. Bunun üzerine kardeşiyle birliket Mekke'ye gitti ve Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelip şöyle dedi: "Ey Muhammed! Siz Allah evinin komşususunuz, esiri serbest bırakan, ona yemek yediren kimselersiniz. Oğlum sendedir, onu bağışlamak suretiyle bize iyilik et. Çünkü sen bu kavmin efendisinin oğlusun. Onu bağışlamak için ne kadar istersen sana veririz." Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: "Size daha iyisini veririm, huzurunuzda onu muhayyer bırakırım, arzu ederse hiçbirşey almadan size veririm." Zeyd'in babası: "Çok iyilik etmiş olursun. Allah sana büyük mükâfatlar versin." dedi. Sonra Peygamber (s.a.v.) onu çağırdı:

- Ey Zeyd bunları tanır mısın? dedi.

- Evet, şu babam, bu da amcamdır.

- Bunlar baban ve amcandır, beni de tanırsın, kimi arzu ediyorsan onu seç!

Bu sözü duyan Zeyd'in gözleri yaşardı ve şöyle dedi:

- Asla senden başkasını istemem, sen hem babam hem de amcam mesabesindesin.

Babası bu söz üzerine:

- Yazıklar olsun sana. Nasıl köleliği hürriyete üstün tutuyorsun? dedi.

Zeyd ise şöyle cevap verdi:

- Ben bu adamdan öyle iyilik gördüm ki, onu terk etmem mümkün değildir. Ondan başkasını istemem.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) cemaatin önünde şöyle söyledi:

- Şahit olunuz, Zeyd benim oğlumdur, ben onun varisiyim, o da benim varisimdir.

Bu sözler üzerine Zeyd'in babasıyla amcası rahatladılar.

Bir zaman sonra bir ayet nazil oldu ve evlad edinme usulünü kaldırdı.

"Muhammed sizin erkeklerinizden hiç kimsenin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir." (Ahzab, 40)

Hz. Muhammed (s.a.v.) evlat edinme konusunda şöyle buyuruyor:

"Babasından başka bir kimseye mensup olduğunu söyleyen kimse –babası olmadığını bildiği halde- cennet haramdır."[12]

Ve böylece İslâmiyet evlat edinme âdetini kaldırmış oldu. Kaldırdı ama maalesef İslâm'a inanan birçok kimse hala bunu uyguluyor. Oğlu yoktur diye bir akrabasının veya bir dostunun oğlunu yanına alıyor ve resmen üzerine tescil ettiriyor. Oysa bu büyük bir vebaldir. Varis olmayan kimse varis, varis olan da mirastan mahrum oluyor. Ve bu sebeple hak gidip yerine batıl geliyor. Bunu yapan kimse günahkar olduğu gibie vlad edinilen de meşru olmayan mirası yemekle harama boğuluyor. Evet, bir akrabanın, bir dostun çocuğunu beslemek veya bir yetime bakmak ve sevindirmek büyük bir fazilettir. Fakat adına tescilettirmek büyük bir vebaldir. Bu durum, çocuğun asıl ana ve babasının unutulmasına da sebep olmaktadır. Bu yönden de açık bir haksızlıktır.[13]

12- Şigar Nikahı (Karşılıklı Kız Alıp-Verme) Caiz midir?

Şigar nikahı, bir erkeğin velayeti altında bulunan bir kadını bir başkasına onun da velayeti altında bulunan kadına karşılık olarak mehir almaksızın birinin diğerine karşılık olarak nikahlanmasıdır. Bu nikah türü âlimlerin ortak görüşüne göre caiz değildir.

---

12 Buhari, Menâkıb, 5, Feraiz, 29; Müslim, İman, 112

13 H. Günenç, A.g.e. C. 1, S. 18

Resûlullah (s.a.v.) bu tür nikâhı yasaklamıştır. Bu, kişinin kızını veya kız kardeşini, karşılığında kızını veya kız kardeşini almak üzere bir erkeğe vermesi, aralarında mehir ödemeyi kaldırmalarıdır.[14]

Bu nikâh, kadının hakkı olan mehrin terk edilmesine sebep olması ve kadının haksızlığa uğraması nedeniyle Resûlullah (s.a.v.) tarafından yasaklanmıştır.

Ülkemizde mehirsiz karşılıklı değiş-tokuş usulüne dayalı nikah pek çoktur. Ancak bunun yasaklığını bilmeyenler tarafından az da olsa yapılmaktadır.

Ebu Hanife'ye göre, şigar nikâhının geçerli olması için mehr-i misil verilmesi gerekmektedir. Böylece nikâh sahih olur.[15]

Şafiilere göre ise bu nikâh batıldır. Bu nikâhın feshedilmesi gerekir. Şarta bağlı akitler geçersizdir.[16]

[14] Buhari, Nikah, 28; Hilye, 3; Müslim, Nikah, 57; Muvatta, Nikah, 24
[15] İbn Rüşd, A.g.e. C. 1, S. 487
[16] Büyük Şafii Fıkhı, II/156

31. DERS

Boşanma

Yüce İslâm dini evliliği sevgi ve saygı temeli üzerine inşaa eder. Nitekim bir ailenin huzur ve mutluluk içinde hayatını sürüdrmesi de bu şarta bağlıdır. Şüphesiz ki her evlilik büyük mutluluk hayalleri ile kurulur. Aklı başında olan hiçbir kimse sırf başkasını mutsuz kılmak için kendş mutluluğunu feda etmez. Ama çeşitli nedenlerle birtekım evlilikler yürümez. Bunun türlü sebepleri vardır. Ama şu bir gerçek ki karşılıklı suçlamaların yapıldığı, güven probleminin oluştuğu ve birlite yaşamak için bir iradenin kalmadığı noktalarda boşanma -her iki tarafın hayatını da zehir etmemek adına- bir çıkış yoludur.

Boşanma, nikâh bağını çözmek, talak ve benzeri sözlerle nikâh bağının çözülmesi veya o anda ya da gelecekte olmak üzere kendine has sözcüklerle nikah bağını kaldırmaktır.[1]

Boşama Yetkisi:

İslâm fıkhında boşama hakkı prensip olarak erkeğin hakkıdır. Bu hakka evlilik hayatında yüklendiği sorumluluk ve külfet açısından layık görülmüştür. Bununla birlikte nikah akdinde şart koşulursa, talâk hakkı kadına veya üçüncü bir şahsa devredilebilir. Talak hakkının devredilmesine tefviz; boşama hakkı kendisine devredilen kadına mufavvaza denir. Bu durumda kadın istediği zaman talâk hakkını kullanabilir. Erkek dilerse, boşama hakkını nikahtan sonra da kadına devredebilir.

Boşanmanın Hükmü:

Hanefi mezhebine göre, boşanma mübahtır. Sebebi ise ilgili ayetlerin mutlak olmasıdır. "Kadınları boşadığınız zaman... size günah değildir." (Bakara, 236) "Onları iddetleri içinde boşayınız." (Talak, 1)

---

1 İbni Abidin, VI/142

Çoğunluk ulemaya göre, (Şafii, Maliki ve Hanbeliler) boşama bir muamele olarak caizdir. Ancak bu işi yapmamak daha iyidir. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır: "Allah'a en sevimsiz olan helal boşamadır."[2]

Bu hükmün yanında bazı durumlar da vardır:

1- Haram boşama: Sünnete uygun olmayan boşama haramdır. Hayız gören kadını boşamak gibi. Yine boşandığı zaman zinaya düşme ihtimali varsa karısını boşaması haram olur.

2- Mekruh boşama: Ortada hiçbir sebep yokken kişinin eşini boşaması mekruhtur.

3- Mendub boşama: Kadının ahlakı bozuk ise onu boşamak menduptur.

4- Vacip boşama: Hanımıyla kalması halinde, nafaka ve diğer konularda harama düşeceğini kesin olarak bilenin boşanması vaciptir. Ayrıca ila (belli bir müddet hanımına yaklaşmamak üzere yemin eden) bu sürenin dolmasından sonra normal evlilik hayatına dönmezse, boşaması vacip olur. Yine eşlerden birinde kocalık veya karılık yapmaya engel bir sakatlık varsa, cinsel ilişkiye uygun değilse bu eşin boşanması da vacip olur.[3]

Boşanmanın Hikmeti

Evlilik iki kişi arasında devamlı bir anlaşma, karşılıklı sevgi ve saygıya dayanır. Bunlar bozulunca ve düzelmesinin mümkün olmadığı anlaşınca bu aile için cehennem gibi olur. Bu durumda talak caiz olur. Allah Teâlâ'nın kulları için bir rahmeti olur. Eşler arasındaki anlaşmazlıklar had safhaya ulaşınca ve aracılar vasıtasıyla da eşlerin arası düzelmezse son çare boşanma olur. Bu da insanlar arasındaki kin ve nefretin yok edilmesi için tek çaredir.

Boşanma aile içindeki meseleleri halletmek için gereklidir. Bundan dolayı Cenab-ı Hak tarafından meşru kılınmıştır. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de doğrudan veya dolaylı otuz civarında ayet bulunmaktadır.

Boşanma, Allah (c.c.)'a en sevimsiz gelen helaldir. Bu konuyu Resûlullah (s.a.v.) şöyle belirtmektedir: "Allah'a en sevimsiz gelen helal boşanmadır."[4]

---

2 Ebû Dâvud, Talak, 3; İbni Mâce, Talâk, 1

3 İbni Abidin, VI/117

4 Ebû Dâvud, Talâk, 3; İbni Mâce, Talâk, 1

İslam, eşler arasındaki anlaşmazlıkların halinde ilk çareyi boşama olarak görmemiştir. Karı-koca arasınmdaki anlaşmazlıkları gidermek için boşanmadan önce birtakım çareler ortaya koymuştur. Boşanmaya gelmeden önce nasihat etmek, irşad etmek, yatağını ayırmak, hafifce vurmak, hakeme muracaat gibi çarelere başvurulur. Bu konuda da Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır:

"Eğer bir kadın kocasının geçimsizliğinden yahut kendisinden yüz çevirmesinden endişe ederse, aralarında sulh yapmalarında onlara günah yoktur. Sulh (daima) hayırlıdır. Zaten nefisler kıskançlığa hazırdır. Eğer iyi geçinir ve Allah'tan korkarsanız şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır." (Nisa, 128)

"... Başkaldırmasından endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin, onları yataklarda yalnız bırakın ve (bunlarla yola gelmezlerse) dövün. Eğer size itaat ederlerse artık onların aliyhine başka bir yol aramayın; çünkü Alllah yücedir, büyüktür." (Nisa, 34)

"Eğer karı-kocanın aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Bunlar barıştırmak istderlerse Allah aralarını bulur; şüphesiz Allah her şeyi bilen, her şeyden haberdar olandır." (Nisa, 35)

Boşanmanın Şartları

Boşayanda Aranan Şartlar

1- Boşayan koca veya onun vekili olacak.

2- Akıllı ve erginlik çağına gelmiş olmak.

Akıl hastası veya bunamış olanın ya da erginlik çağına gelmemiş birinin boşaması geçerli değildir. Bu konuda Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Çocuğun ve delinin dışında her boşama geçerlidir."[5]

Boşanma birtakım hakların yok olmasına veya birtakım mali yüklerin ortaya çıkmasına sebep olacağından, bunlar da delide ve çocukta olamayacağı için onların boşaması geçersizdir.[6]

Boşanmanın Çeşitleri

Boşanma iki yönden taksime tabi tutulmuştur:

---

5 Buhari, Talâk, 11; Tirmizi, Talâk, 15; İbni Mâce, Talâk, 15

6 İbni Abidin, VI/150; El,Hİdaye Terc. II/64; Mezahib-i Erbaa, VI/9

1- Tekrar normal evliliğe dönüşün mümkün olup olmaması.

2- Kitab ve sünnete uygun olup olmaması.

Bunlardan birincisi ric'i ve bain; ikincisi ise sünni ve bid'i talak diye başlıklara ayrılır.

1- Ric'i Talak

Erkeğe, yeniden mehir ve nikaha ihtiyaç duymadan boşadığı eşiyle normal evlilik hayatına dönme (ric'at) imkanı sağlayan boşanma şekline denir. Burada kadın istemese de kocası onu nikahı altına tekrar alabilir. Bu konudaki ayet-i kerimelerden biri şudur:

"Boşama iki defadır. Bundan sonra eşini ya iyilikle tutmak veya güzellekle salıvermek vardır." (Bakara, 229)

Gerçekleşme Şartları

a) Boşadığı karısıyla daha önce fiilen evlenmiş, karı-koca hayatı yaşamış olmak.

b) Sarih boşama sözleriyle boşamış olmak ve şiddet, mübalağa ifade eden bir söz söylemek. Mesela, sen boşsun, boş ol, seni boşadım... gibi sözler bir ric'i boşama meydana getirir.

c) Üçüncü boşama hakkını kullanmamış olmak.[7]

Ric'i Boşamanın Hükümleri

a) Boşama sayısı eksilmiş olur. Koca, karısını bir talakla boşamışsa geride iki boşama, eğer iki talakla boşamışsa geride bir boşama hakkı vardır.

b) Evlilik, iddetin bitmesine kadar devam eder. Bu süre içinde erkek, karısından faydalanabilir. Bu durumda ise koca, eşine dönmüş olur.

c) İddet devam ederken eşlerden biri vefat ederse, diğeri ona varis olur. Zıhar, ila ve lian yapılabilir. Hulu'da sahihtir. Ancak Şafiilere göre hulu' sahih değildir.[8]

d) Şafiilere göre, ric'i talakla boşanılan eşten faydalanmak haramdır.

---

7 Hukuku İslâmiye, Ömer Nasuhi Bilmen, II/221

8 A.g.e. II/221

Ric'i Talak Sonrası Eşlerin Bir Araya Gelmesinin Şartları

Hanefi mezhebine göre, koca, tekrar evlilik hayatına devam etmeye karar vermesi halinde şu şartlardan biriyle isteği gerçekleşir:

a) Sözlü ric'at (Sözlü dönüş): Kadına döndüğünü bizzat söylemesidir. "Sana döndüm", "Seni geri aldım." Gibi sözlerle mümkün olabilir.

b) Fiili ric'at (Fiili dönüş): Erkeğin ric'i talakla boşadığı eşini okşaması, öpmesi veya cinsel ilişkide bulunması şekliyle olur. Ancak sözden önce fiili dönüş mekruhtur.[9]

Şafiilere gör ric'at sözle yapılır.

2- Bain Talak

Boşama sırasında evliliği tamamen sona erdiren ve yeni bir nikah akdi olmadıkça evliliğin devamına imkan vermeyen boşamaya denir. Bu da iki kısma ayrılır: Beynûnet-i suğrâ (küçük ayrılık) ve beynûnet-i kübrâ (büyük ayrılık)

A)- Beynûnet-i Suğrâ (Küçük Ayrılık):

Kocanın, yeni bir nikâh ve yeni bir mehir belirlemesi suretiyle boşadığı hanımına dönebileceği talâktır. Bu da, boşamanın cinsel birleşmeden önce olması, bir bedel karşılığında olması ya da şiddet mübalağa ifade eden veyahut da kinayeli sözcüklerle yapılması ya da nafakanın bağlanamaması ve ilâ dışında bir sebeple kadının mahkemeye başvurup kendini boşattırması gibi hallerde olur.

B)- Beynûnet-i Kübrâ (Büyük Ayrılık):

Kocanın, boşadığı eşine hulle ile dönebileceği boşanmadır. Koca, eşini bir defada üç kere boşamasıyla ortaya çıkar. Artık bu durumda kadının iddetini tamamlaması sonrasında, başka bir erkekle evlenmesi ve onunla cinsel ilişkide bulunması sonrasında ölüm, boşama gibi bir sebeple ilk kocasına dönmesi mümkün olabilir. Bu konuyu hafife almak yani anlaşmalı hulle yapmak doğru değildir. Bu konuyu daha sonra geniş olarak işleyeceğiz.[10]

---

[9] el-Hidaye II/98; Feteva-i Hindiye, III/207; Mezahib-i Erbaa, VI/219

[10] Istılahat-ı Fıkhiyye Ö. N. Bİlmen, II/230

Bâin Sayılan Boşamalar

1- Kocanın cinsel birleşmeden önce veya sahih halvet (karı kocanın baş başa kalması) sonrası eşini boşaması. Bu tür boşamaya iddet gerekmez ve bu boşamada dönüş mümkün değildir. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Mü'min kadınları nikâhlayıp da, henüz zifafa girmeden onları boşarsanız, onları sayacağınız bir iddet süresince bekletme hakkınız yoktur. O halde onları bir bağışla memnun edin ve onları güzel bir şekilde serbest bırakın."(Ahzab, 49) Burada zifaf öncesi boşama iddet gerekmez.

Sahih halvette iddet gerekmekle birlikte bu boşanma da bâin talak olur.

2- Kadının bir bedel karşılığında boşanması da bâin talaktır. Buna hulu' veya muhâla'a da denir. Bu konuda ayet-i kerimede Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır: "... (Ey mü'minler!) Siz de karı ile kocanın, Allah'ın sınırlarını, hakkıyla muhafaza etmelerinden kuşkuya düşerseniz, kadının (erkeğe) fidye vermesinde her iki taraf için de sakınca yoktur." (Bakara, 229)

Hanefi mezhebine göre kadının bir bedel karşılığında kocasından ayrılması bâin boşamadır. Bundan maksat kadının boşama hakkına sahip olması ve istemediği evliliğe son vermesi ve kocasının tek yanlı iradeyle tekrar evliliğe geri dönmesini engellemektir.

3- Hanefi mezhebine göre kesin ayrılık şiddet ve mübalağa ifade edenle kinayeli sözlerle yapılan boşama da bâin talaktır.

"Sen bâin bir talakla boşsun, şiddetli bir talakla boşsun, sana dönmem mümkün olmayan bir talâkla boşsun, sen dağ gibi bir talakla boşsun" gibi sözler bâin boşamaya sebep olur.

Hem boşama, hem de başka anlama gelen kinayeli sözlerle boşama da, niyet varsa bain boşama gerçekleşir. "Çek git, annenin evine git, artık serbestsin." Gibi sözler boşama niyetiyle söylenirse bain boşama gerçekleşir.[11]

4- Ric'i boşamada koca iddet sonuna kadar eşine dönmezse bain boşama meydana gelmiş olur.

[11] Feteva-i Hindiye, II/579-589

5- Üçüncü boşama hakkının kullanılmasıyla da bain talak gerçekleşir. Bu ister bir defada isterse ayrı ayrı söyleyip üçe tamamlamakla olsun aynıdır.

Bain Boşamanın Hükümleri

a) Beynunet-i Suğra (Küçük boşanma)

1- Evlilik bağı sona erer. Eşler birbirlerine haram olur. Ancak yeni bir nikahla evlenebilirler.

2- Talak sayısı eksilir. Mesela erkek, karısını bir talakla boşamışsa geriye iki boşanma hakkı kalır.

3- Ölüm veya boşanma zamanına bırakılan mehir, peşine döner ve derhal ödenmesi gerekir.

4- Kadın, iddeti bitinceye kadar kocasının evinde bir bölümde kalabilir. Kocanın nafaka yükümlülüğü devam eder.

5- Eşlerden biri ölürse birbirlerine mirascı olamazlar.[12]

b) Beynunet-i Kübra (Büyük boşama)

1- Bu kocanın kadın üzerinedki boşama hakkı bitmiş olur.

2- Evlilik akdi derhal sona erer. Kadın başka biriyle evlenip ayrılmadıkça ilk kocasına helalolmaz.

3- Kadın iddet süresince kocasının evinin bir bölümünde kalabilir ve nafaka devam eder.

4- Daha sonra ödenmesi kararlaştırılan mehir, peşine dönüşür ve derhal ödenmesi gerekir.

5- Eşler arasında miras ortadan kalkar.[13]

---

12 Istılahat-ı Fıkhiyye, II/220; Bidâyetü'l-Müctehid, II/69

13 Istılahat-ı Fıkhiyye, II/220

32. DERS

Boşanmada Kullanılan Kelimeler ve Nafaka

1- Boşanmada Kullanılan İfadeler

A- Sarih (Açık) İfadeler

Boşamada kullanılan ve halk arasında kesinlikle boşama için söylendiği bilinen deyimlerdir. Bu kelimeler açık bir şekilde boşanmayı ifade ederler. Boşama (talak) sözcüğü ve ondan türetilen kelimelerle yapılan boşama bu niteliktedir. "Boşsun, seni boşadım, sen boşanmışsın, talakın bana farzdır, talak üzerime olsun, sen buradan şuraya kadar boşsun." Gibi sözler boşamada kullanılan açık (sarih) kelimelerdir.

Yine "Sen bana haramsın, seni kendime haram kıldım." Gibi sözler kinaye sözlerden olmasına rağmen halk arasında genellikle boşanma kastıyla söylendiğinden sarih (açık) ifade halini almıştır. Şafiilere göre bu ifade kinaye ifadelerdendir.

Halk arasında sıkça kullanılan "Şart olsun" sözü de sarih ifade halini almıştır.[1]

Şafiilere göre, sarih talakın üç lafzı vardır. Bunlar talak, ayrılma ve salıverme kelimeleridir.[2]

B- Kinaye (Üstü Kapalı) İfadeler

Hem boşama hem de başka bir anlam ifade eden sözcüklerdir. Bu tür sözlerle yapılan boşama, niyete bağlıdır. Çünkü değişik anlamlara da gelmesi bunu gerektirmektedir.

Kinayeli sözler üçe ayrılır:

1- "Kalk git, çık" gibi sözler bu manadadır. Bu tür sözlerin "Seni boşadım kalk, git." manasına gelme ihtimali olduğu gibi "Kalk, git, aramızdaki kavga sona ersin." manasına da gelebilir.

---

1 İbni Abidin, VI/187; Feteva-i Hindiye, II/525

2 Büyük Şafii Fıkhı, II/201

2- Hem boşama, hem azarlama ve sövme ihtimali olan sözler. "Sen bainsin, haramsın, ayrılmışsın." gibi sözler bu manada kinayeli ifadelerdir. Mesela, bain lafzı beynunetten alınmıştır.

Beynunet ise ayrılık anlamındadır. Şu halde "Sen bainsin." Lafzında boşanma anlamının yanında, "Hayırdan berisin" anlamı da vardır.

3- Kadının boşanma isteğine cevap niteliğinde olan sözler:

"İddet bekle, rahmini temiz tut." gibi sözler bu manadadır. Bu tür sözler kadının boşanma isteğine verilen cevap ihtimali olan lafızlardır. Kadının gerçekten boşanma isteği olmuşsa bu sözlerle talak gerçekleşir.[3]

Kinayeli sözcükler kullanılırken üç durum düşünülebilir:

a) Öfke hali: Eşler arasında tartışma olduğu bir sırada, koca eşine "kalk git" gibi sözler söylerse, adamın niyetine bakılır. Koca hangi niyetle söylemişse, bu beyanı kabul edilir. Üçüncü maddedeki lafızların söylenmesinde niyete bakılmasına gerek olmaz. Boşanma gerçekleşir.

b) Boşanma işinin konuşuluyor olması: Yukarıda geçen birinci maddedeki sözlerin dışındaki kinayeli lafızlarla talak gerçekleşir. Diğerinde niyete bakılır.

c) Rıza hali: Bu durumda boşanma gerçekleşmez. Eşler arasında, öfke hali veya boşanma konusu yokken kinayeli bir sözün söylenmesiyle talak gerçekleşmez. Koca "Ben bu sözde boşanmaya niyet etmedim." derse yeminiyle tasdik olunur.[4]

Şafiiler kinayeli sözlerle birlikte niyeti de şart koşmaktadırlar.

2- Yazı ile Boşama (Mektupla Boşama)

İslâm'da birbirinden ayrı mekanlarda bulunan eşlerin yazı aracılığıyla boşanmaları mümkündür.

Hanefi mezhebine göre koca, eşinin adını, adresini yazar ve bizzat ona "Hanımım falancaya" diye hitab ettikten sonra "Seni boşadım." veya "Sen boşsun." gibi açık boşama sözlerinden birini söylerse boşama gerçekleşir.[5]

---

3 İbni Abidin, VI/285; Feteva-i Hindiye, II/589

4 Feteva-i Hindiye, II/590; Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu, II/185

5 İbni Abidin, VI/185; Feteva-i Hindiye, II/602

Şafiilere göre bir adam talak kelimesini yazsa fakat niyet etmezse talak vaki olmaz.

3- Vekil ya da Elçi Aracığıyla Boşama

Koca, eşini bir vekil aracılığıyla boşayabilir. Koca, bir adama "Eşimi boşamak üzere seni vekil tayin ettim." derse boşamada vekalet gerçekleşmiş olur. Vekil de aldığı yetkiyle kadına gidip kocasının kendisini boşadığını tebliğ ederse boşama gerçekleşir.[6]

4- Boşama Yetkisi

İslâm'a göre boşama yetkisi akıllı ve baliğ olan kocaya aittir. Bu konuda hiçbir ihtilaf yoktur.[7]

5- Boşama Yetkisini Kadına Vermek

İslâm'a göre boşama yetkisi prensip olarak kocaya verilmiştir. Ancak nikâh sırasında ya da evlilik süresi içinde koca, karısına boşama yetkisini verebilir. Buna tefviz-i talak denir. Koca, karısına boşama yetkisini vermesi halinde onu geri alamaz. Kadın bu yetkiyi ister kullanır, isterse kullanmaz.[8]

6- Üç Talak Meselesi

Dört mezhep imamına ve cumhura göre bir koca, eşini bir defada üç defa boşarsa, üç boşama da geçerli olur. Mesela koca, eşine "Seni üçten dokuza kadar boşadım." veya "Seni bin talakla boşadım." derse üç talak birden gider.

Bir kimse karısına "Sen boşsun, sen boşsun, sen boşsun." dese kadın yine üç talakla boşanmış olur.[9]

"Boşama iki defadır, bundan sonra ya iyilikle tutmak veya güzellikle serbest bırakmak vardır." (Bakara, 229) Bu ayette iki boşamanın ayrı ayrı yapılmasına işaret vardır. Ayrıca bir defada üç talakı yasaklayan bir ifade yoktur.

---

6 Mezahib-i Erbaa Terc. VI/133; İbni Abidin, VI/319
7 İbni Abidin, VI/151
8 A.g.e. VI/320
9 Bidayetü'l-Müctehid, III/24, Feteva-i Hindiye, II/529

"Onları iddete başlayabilecekleri vakitte boşayın." (Talak, 1) ayetinin devamında "Bunlar Allah'ın koyduğu sınırlardır, kim bu sınırları aşarsa şüphesiz kendisine zulmetmiş olur." buyuruluyor. Buduruma göre meşru olan boşama, ardından iddet gelen boşamadır. İddet içinde üç boşama durumunda ise bu anlam gerçekleşmez. Bu da peşinden iddet gelmeyen bazı boşamaların da geçerli olduğunu göstermektedir. Şayet boşanma geçerli olmasaydı, kişinin kendine zulmetmiş olmasının bir anlamı kalmazdı. Şu halde bir defada üç talakla boşayan kendine zulmetmiş olur. Fakat yapmış olduğu boşamalar da geçerli olur.

Peygamber'e (s.a.v.) bir adamın bir defada üç talakla karısını boşadığı haberi verildi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) öfkeyle ayağa kalktı ve "Ben aranızda olduğum halde Allah'ın kitabı ile mi oynanıyor?" buyurdu. Bu esnada bir adam ayağa kalkarak; "Ey Allah'ın Resûlü! Şu adamı öldüreyim mi?" dedi.[10] Eğer bir defada üç boşama geçerli olmasaydı Hz. Peygamber bunu belirtirdi.

Ebu Hafs el-Mahzumi, karısı Fatıma'yı bir defada üç talakla boşadı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Fatıma için iddet nafakası gerekip gerekmeyeceği sorulduğunda "Nafaka gerekmez, yalnız iddet bekler." buyurmuştur.[11]

Resûlullah (s.a.v.) üç boşamayı bir saysaydı, iddet nafakası verilmesini emrederdi. Hanefilere göre üç talakla boşanmış olan kadınlara da iddet nafakası gerekir.

7- Gayrı Ciddi Boşama (Hazilin Boşaması)

Hazil, sözün manasını değil de, sadece lafzını kasteden kimseye denir. Mesela kadın, kocasını şaka olsun diye "Beni boşa" derse, kocası da "Boşadım." diye cevap verirse aralarındaki nikâh bağı bozulur. Yani boşanırlar.

Resûlullah (s.a.v.) bir hadislerinde şöyle buyurmaktadır: "Üç şeyin ciddisi de ciddi, şakası da ciddidir: Evlenme, boşanma ve ric'a (ric'i boşama sonrası hanımına dönmek)"[12]

---

10 Nesâi, Talâk, 6

11 Müslim, Talâk, 38

12 Bidayetü'l-Müctehid, III/27; el-Hidaye, II/59

8- Zorlananın Boşaması

Ebu Hanife'ye göre, bir kimse malına veya canına dönük bir tehdit altında eşini boşarsa, bu boşama sahihtir.

Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: "Koca eşini (üçüncü defa) boşarsa, artık bu kadın ona, başka bir adamla evlenmedikçe helal olmaz." (Bakara, 230) Bu ayette zorlama veya kendi iradesiyle şeklinde bir ayırım yapılmamıştır. Peygamber (s.a.v.) ise şöyle buyuruyor: "Bunamış akıl hastası dışında her boşama caizdir."[13]

Tehdit altında olan kimse de, boşamaya ehilken boşama deyimlerini kullandığı için gereğinin lazım gelmesi gerekir. Çünkü o da, tehdit altında olmayan kimse gibi duyduğu ihtiyaçtan dolayı bu işi yapar.[14]

Diğer mezheplere göre ise, bu boşama geçerli değildir.

Sarhoşun Boşaması

Sarhoş, ne konuştuğunu bilmeyecek durumda olan, ayıldıktan sonra sarhoşluk halinde ne söylediğini ve ne yaptığını bilmeyen kişidir. Hanefi mezhebine göre sarhoşun boşaması geçerlidir.

9- Hasta Olanın Boşaması

Hastanın, aklı başında olduğu sürece boşaması geçerlidir. Fakat hastalığı sırasında karısını boşayan ve sonra da aynı hastalıktan ölenin, eşini mirastan mahrum etme ihtimali de vardır. Ebu Hanife'ye göre böyle bir durumda koca ölürse boşadığı eşi kendisine mirasçı olur. Şayet kadının iddeti bittikten sonra ölürse, kadın ona mirasçı olamaz.[15] Şafiinin yeni görüşüne göre varis olamaz.

10- Zamana Bağlı Boşama

Bu tür ileriye dönük boşama ileriye dönük bir tarihte gerçekleşmek üzere yapılan boşamadır. Belirtilen tarihin gelmesiyle boşanma gerçekleşmiş olur.

Boşama yetkisi olan bir koca, eşini ileri bir tarihe dönük olarak boşasa, o zamanın ilk dilimi girer girmez boş olur. Koca eşine "Sen yarın benden boşsun." dese, kadın tan yerinin ağarmasıyla birlikte boşanmış olur.[16]

---

13 İbni Mâce, Talâk, 11, Tirmizi, Talâk, 15

14 el-Hidaye, II/64, İbni Abidin, VI/162

15 el-Hidaye, II/94, İbni Abidin, VI/456

16 el-Hidaye, II/69

11- Şarta Bağlı Boşama

Boşama ileriye dönük bir şarta da bağlanabilir. Bunun için "Şayet, zaman, ise..." gibi edatlar kullanılır. Mesela, kocanın eşine, "Şu işi yaparsan boşsun", "Evden çıkarsan boşsun." gibi sözler söylemesi şarta bağlı boşama olur.[17]

Nafaka

Nafaka, geçimini üstlendiğine yiyecek, giyecek ve mesken temini-dir. İslâm dininde koca, eşinin ve belirli yaşa gelip iş ve meslek sahibi olmasına kadar çocuklarının geçim masraflarını karşılamakla yükümlüdür. Anne, baba ve diğer yakın akrabaların fakir düşmeleri halinde onların ihtiyaçlarını karşılamak da bu kapsamdadır. Bunların dışında etinden, sütünden veya gücünden faydalanılan hayvanların bakım işleri de kocaya aittir.

Bu konuda Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır*: "İmkanı geniş olan, nafakayı imkanına göre versin, rızkı daralmış olan da Allah'ın kendisine verdiği kadarından nafaka ödesin."* (Talak, 7)

"... Annelerin örfe uygun olarak beslenmesi ve giyimi babaya aittir." (Bakara, 233)

Peygamber Efendimiz de bu konuda şöyle buyurmaktadır:

"Kadınlarınlarınızın da normal bir şekilde yiyecek ve giyecekleri size aittir."[18]

Şafiilere göre nafaka çeşitleri şunlardır:

1- İnsanın kendi nafakası

2- Çocuklarının nafakası

3- Babalarının nafakası

4- Karısının nafakası

5- Diğer nafakalar[19]

1- Evli Olan Kadının Nafakası

Yukarıdaki delillerden de anlaşıldığı gibi kadının nafakası kocaya aittir. Kadın, kocasının evine yerleştikten sonra onun yiyecek, içecek, giysi ve mesken masrafları kocaya aittir.

---

17 el-Hidaye, II/89; Feteva-i Hindiye, III/95

18 Ebu Davud, Menâsik, 96

19 Büyük Şafii Fıkhı, II/237

Kadına verilmesi vacip olan nafaka miktarında hem kocanın, hem de kadının durumuna bakılır. Yani karı ile kocanın ikisi de zengin oldukları zaman kadına zengin kadınların, fakir oldukları zaman fakir kadınların, ikisinden biri zengin diğeri fakir olduğu zaman da orta halli kadınların nafakası gerekir. Yukarıda geçen ayet buna delildir.[20]

Nafakanın Kapsamı

1- Yiyecek ve içecekler

2- Giyecekler

3- Mesken

4- Tedavi giderleri

5- Muhtaç olduğu takdirde hizmetçi.[21]

Nafakanın Vacip Olmasının Şartları

Nafakanın koca üzerine vacip olması için bir takım şartlar gerekmektedir:

1- Nikah akdinin sahih olması.

2- Kadının, kendisiyle cinsi ilişkide bulunacak durumda olması.

3- Kadının, kendisini kocasına tam olarak teslim etmesi.

4- Kadının mürted (dinden çıkmış) olmaması.

5- Kadının hürmet-i musaharayı icab eden şeyi işlememesi.

6- Kadın vefat iddetiyle iddette olmaması.[22]

İddet Bekleyen Kadının Nafakası

İddet, kocanın vefatı veya eşinin boşaması halinde meydana gelir. Kocasının vefatı dolayısıyla iddet bekleyen kadına nafaka gerekmez. Hanefi mezhebine göre, ister ric'i boşanma isterse bain boşanma olsun bunlardan doğan iddet nafakası koca tarafından iddet süresince ödenir.[23]

---

20 İbni Abidin, C. 7, S. 290; el-Hidaye Terc. C. 2, S. 156

21 el-Hidaye Terc. C. 2, S. 158

22 el-Cezîrî, a.g.e. C. 6, S. 411 vd.

23 el-Cezîrî, a.g.e. C. 6, S. 424, el-Hidaye Terc. C. 2, S. 1622

Çocukların Nafakası

Kız ve erkek çocukların nafakası babaya aittir. Çocuk, babadan bir parçadır. Baba, nasıl kendisini beslemek mecburiyetindeyse, çocuğunu da beslemek zorundadır. Çocuğun malı varsa nafaka gerekmez. Çocuk çalışabilecek konuma gelirse, babası onu ücretle işe verir. Bu şekilde kendi ihtiyaçlarını karşılar. Ancak kız çocuğu bunun hilafınadır. Evlenınceye kadar nafaka babaya aittir.[24]

Anne ve Babanın Nafakası

Kişi, anne ve babasını ve dedeleriyle ninelerini –eğer fakirselerdinleri ayrı da olsa, beslemek zorundadır. Çünkü Cenab-ı Hak (c.c.) Müslüman olmayan ana-baba hakkında: *"Dünya işlerinde onlarla güzel geçin."* (Lokman, 115) buyurmuştur. Kişinin bolluk içinde yaşayıp da anababasının açlık ve perişanlık içinde olması; onların aile sevgisinden mahrum edilerek huzur evlerine kapatılması en büyük zulümdür. Dedelerle nineleri de beslemenin vacip olması, onların da anne ve babalardan olmasından dolayıdır. Bunun için dir ki, baba olmadığı zaman dede onun yerine geçer. Hem de dedelerle nineler –ana baba gibi- kişinin varlığının sebebi oldukları için kişinin de onları yaşatması onun en önde gelen görevidir.[25]

Bu konuda bir diğer ayet-i kerime de şudur: "*Rabbin ancak O'na ibadet etmenizi ve ebeveyne ihsanda bulunmanızı emretti."* (İsra, 23)

Yakın Akrabaların Nafakası

Kişiye mahremi olan her akrabasının –eğer erkek ise çocuk ve fakir yahut büyük ve fakir, ya da sakat veya kör olduğu zaman ve eğer kadın olduğunda ise fakirse- nafakası vaciptir. Çünkü yakın akrabalığın hakkını gözetmek vaciptir. Allah (c.c.): "Anaların yiyecek ve giyecekleri doğurdukları çocuğun babasına borçtur." buyurduktan sonra: "*Mirasçıya da aynı şeyi yapmak borçtur."* (Bakara, 233) buyurmuştur.

Nafakası vacip olan yakın akrabanın muhtaç olması gerekir. Çocuk, kadın, sakat veya kör olan kimse de çalışmadığı için bu vasıflar muhtaç olduğunun belirtileridir. Zira çalışabilen kimse, maddi olarak yoksul olsa da, çalışabildiği için muhtaç değildir.

---

[24] İbni Abidin, C. 7, S. 366, el-Cezîrî, a.g.e. C. 6, S. 440, el- Hidaye Terc. C. 2, S. 166

[25] el-Hidaye, el-Merginânî C. 2, S. 167

Muhtaç olan kimse ile akrabaları eğer aynı dinden olmazsa, nafakası onlara lazım gelmez.[26]

Hanefi mezhebine göre nafaka yükümlüsünün, nafaka vereceği kimseye mirasçı olması gerekir.[27]

Şafiilere göre de ana-babaya nafakasını vermenin şartları arasında din birliği yoktur. Müslüman bir evlat, Müslüman olmayan anne babaya infak etmek mecburiyetindedir.[28]

Mesken

Sahih evliliğin doğurduğu neticelerden birisi de kadının mesken hakkıdır. Bu konudaki delil şu ayettir. "*Onları gücünüz ölçüsünde oturduğunuz yerin bir bölümünde oturtun...*" (Talak, 6)

Kişi, karısına aile fertlerinden hiçbirisinin oturmadığı müstakil bir ev vermek zorundadır. Ancak, kadın razı olursa, o zaman onun yanında başkaları kalabilir.

Koca, karısının ana ve babasını, karısının başka kocadan olan çocuğunu yakınlarını ona uğramaktan menedebilir. Zira karısının kaldığı yer kendisine ait olduğu için başkalarını kendi mülküne sokmayabilir.[29]

---

26 el-Merginânî, a.g.e. C. 2, S. 168
27 A.g.e. C. 2, S. 169
28 Büyük Şafii Fıkhı, II/343
29 el-Hidaye Terc. C.2, S. 160

OKUMA PARÇASI: 8

MUT'A NİKAHI

İslâm zînayı kesin olarak yasaklamış, kadın ile erkek arasında cinsî ilişkinin tek meşrû yolu olarak nikâhı (evlenme akdini) getirmiştir. Beşerin çok önemli ve güçlü dürtü ve güdülerinden biri cinsî arzudur (şehvettir). İslâm bunun yok edilmesini istememiş, evlilik ilişkisi içinde ihtiyacın karşılanmasını teşvik etmiş, bunun için evliliği kolaylaştırmış, gerektiğinde birden fazla kadınla evlenmeye de cevaz vermiştir. Kısaca nikâh, zinanın zıddıdır ve yaratılış gayesini değiştirmeye çalışmaktan başka bir şey değildir. Ancak nikâhın iyi niyetle ve geçici olmamak üzere akdedilmesi lazımdır.[1]

Mut'a nikâhı, süreli/geçici nikâh demektir. Sapık fırkalardan olan İmâmiyye (İsna Aşeriyye) Şî'ası dışında bunu caiz gören yoktur. Ehl-i Sünnet mezheplerinin tümü mut'a nikâhının haram olduğu hususunda ittafak etmişlerdir.

Mut'a nikâhı Şiilerin sapık anlayışlarına göre bir kimsenin aralarında evlenme yasağı olmayan bir kadına "Şu kadar para karşılığında şu kadar müddet senin cinsel yönlerinden faydalanayım." veya "Şu kadar para karşılığında beni cinsel yönden faydalandır." deyip, kadın da kabul ederse aralarındaki nikâh mut'a olmuş olur. Mut'a nikâhı bütün âlimlerce batıl sayılmıştır. Bunun haram olduğuna dair icma vardır.

Bu konuda en açık delil Rebî b. Sebra el-Cühenî'nin rivâyet ettiği hadîstir. Râvînin babası Sebra, Mekke fethinde Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem ile beraber bulunmuş, mut'a nikâhı ruhsatından istifâde etmiş, böyle bir nikâh içinde yaşarken Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Ey insanlar! Sizin, kadınlardan mut'a nikâhı ile faydalanmanıza izin vermiştim; biliniz ki Allah Teâlâ bunu, kıyâmet gününe kadar haram kılmıştır, kimin yanında böyle bir kadın varsa bıraksın, onlara verdiğiniz mehirlerden hiçbir kısmını da geri almayın."[2]

Fırka-i Dalle'den olan Şia mezhebinin kendilerine delil olarak saydıkları "... Onlardan faydalanmanıza karşılık..." (Nisa, 24) ayetindeki "İstimta" ile kasdedilen mehirdir. Ayetin baş tarafı ile önceki ve sonraki

1 Hak Dini Kur'an Dili
2 Buhari, Nikâh

âyetleri bir bütün olarak değerlendirince bu anlam ortaya çıkıyor. Ücret ifadesine gelince, mehir, nikâh akdinde ücret diye isimlendirilmektedir. Şu âyetler bu konuda gerekli bilgiyi bize vermektedir:

Nikâh akdi yapılıp zifaf gerçekleştikten sonra kadının mehrin tamamına hak kazanır. Nikâh akdi esnasında mehir belirlenmişse kadın, anlaştıkları mehir miktarına, mehri konuşmamışlarsa mehr-i misle hak kazanır. Nikâh yapılmış ve akit sırasında mehir belirlenmiş ancak zifaf vaki olmadan ayrılık vuku bulmuşsa kadın kararlaştırılan mehrin yarısını alır. (Bkz, Bakara, 237). Şayet mehir belirlenmeden nikâh yapılmış da zifaf meydana gelmeden ayrılık söz konusu olmuşsa kadına mut'a (gönül alma kabilinden giysi vb. türünden hediye) verilir. (Bkz, Bakara, 236). Görüldüğü gibi âyetlerin tümü mehir ile ilgilidir.

"Sahiplerinin izniyle onları nikâhlayın ve ücretlerini (mehirlerini) güzellikle verin" (Nisa, 25) "*Ey Peygamber! Biz ücretlerini (mehirlerini) verdiğin kadından sana helal kıldık.*" (Ahzab, 5) Bu âyetlerde ücret kelimesinden maksadın mehir olduğu gayet açıktır.

Bazı savaşlarda Resûlullah'ın mut'a nikâhına izin vermesi zaruret sebebiyle olmuştur. Sonra Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem bunu kıyamete kadar ebediyen yasaklamıştır. Resûlullah (s.a.v)'in ahirete irtihali ile birlikte vahiy kesilmiş ve teşri tamam olmuştur. Bu konuda pek çok hadis vardır. "Ey insanlar! Ben size kadınlarla mut'a yapmak hususunda müsaade etmiştim. Allah şimdi onu kıyamete kadar haram kılmıştır. Kimin yanında bu çeşit kadın varsa, onu serbest bıraksın. Verdiklerinizden hiçbir şeyi de almayın."[3]

Seleme b. el-Ekva (r.a.)'dan rivayet edilmiştir: Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem bize Evtas yılında üç gün mut'aya izin verdi, sonra bunu yasakladı[4]

Hz. Ali (r.a.)'dan rivayet edildi: "Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem Hayber Savaşı'nda mut'a nikahını ve evcil eşek etinin yenmesini yasakladı."[5]

Abdullah b. Abbas (r.a.)'ın yalnızca zaruret durumunda mut'aya cevaz verdiği rivayet edilir. Ayrıca İbn Abbas'ın bu görüşten de döndüğü nakledilir. Sa'd b. Cübeyr', İbn Abbas'tan şunu nakleder: "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun. Vallahi ben böyle bir fetva vermedim. Bunu isteme-

3 Müslim, Nikâh, 14-16
4 Buhari, Nikâh, 31; Müslim, Nikâh, 18
5 Müslim, Nikâh, 25-30)

dim. Ben ancak Allah'ın zaruret hallerinde helal kıldığı ölü eti, kan ve domuz eti gibi durumlarda onu (mut'ayı) helal kıldım."[6]

Şiiler İbn Abbas'ın bu görüşünü genişleterek, darda olanlara olmayana ve mukim veya yolcu herkes için genel bir hüküm haline getirdiler.[7]

Şia'nın Hz. Ali'nin mut'a yaptığı yönündeki iddiaları ise tamamen bir iftiradır ve tarihî gerçeklere aykırıdır. Zira mut'a nikâhının yasaklandığı ile ilgili hadisin ravisi bizzat Hz. Ali olduğu gibi mut'anın yasaklandığını İbn Abbâs'a bildiren de yine Hz. Ali'dir. Bu hadis Ca'ferîlerin muteber kitaplarında da geçmektedir. Ancak kendilerince çeşitli gerekçeler öne sürerek onunla amel etmemektedirler. Zeydiyye'nin imamı Zeyd b. Ali, el-Mecmû' adlı eserinde aynı rivayeti almış ve bu sebeple Zeydiyye mezhebi de mut'a nikâhının haram olduğuna hükmetmiştir.

Mut'ayı Hz. Ömer (R.A.) mı Yasakladı?

Bu iddia Şiilerin uydurduğu tam bir yalandır. Zira Hz. Ömer, kendi döneminde İslâm öncesi cahiliye Araplarında uygulanan mut'anın yasaklandığından haberdar olmayanlar bulunduğunu tespit edince yasağı yeniden hatırlatmıştır. Eğer bu yasağı Hz. Ömer bu yasağı Allah Resûlü'nün helal kılmış olmasına rağmen koymuş olsaydı sahabeler mutlaka buna karşı çıkardı ve bu yasağı uygulatmazlardı. Sahabeler bu yasağa itiraz etmediler zira bu yasağın kaynağı Allah Resûlü idi. Hz. Ömer'in yaptığı Resûlullah'ın bu yasağını devlet eliyle bir kez daha teyit ve uygulamanın kontrolüdür. Dolayısıyla, Hz. Ömer (r.a.)'ın mut'ayla alakalı olarak aldığı "yasak" kararı onun bir içtihadı değil, Resûlullah (s.a.v.)'in koyduğu hükmü bir kez daha halka duyurmaktır. (Bkz. Fethu'l-Bârî, 9/172)

Eğer mut'a Hz. Ömer'in halife olarak verdiği bir emirle yasaklanmış olsaydı kendisinden sonra halife olan Hz. Osman ve Hz. Ali tarafından bu yasağın uygulanmaması, kaldırılması gerekirdi. Bir de Hz. Ali (r.a.)'ın Hz. Ömer (r.a.)'ın istişare heyetinde olduğu ve birçok konuda Hz. Ömer'e itiraz ettiği; Hz. Ömer'in de bu itirazları dikkate aldığı ve kendi görüşünü terk ettiği bilinmektedir. Hz. Ali (r.a.)'ın itirazlarına çok memnun olmuş ve:"Eğer Ali olmasaydı Ömer helâk olurdu" demiştir. Hz. Ali'nin değeri Hz.Ömer (r.a.)'ın yanında bu denli yüksekti.

---

6 Teberani, 5/265

7 Vehbe Zuhayli, el-Fıkhu'l-islami, 7/67-68)

Buradan da anlaşılıyor ki, eğer Hz .Ömer (r.a.) Mut'ayı kendi içtihadıyla yasaklamış olsaydı en azından Hz.Ali (r.a.) buna sessiz kalmazdı. Aksi bir davranış Hz. Ali'ye yakışmaz ve onun Allah Resûlünün uygulamaları yürürlükten kaldırılırken sessiz kaldığı, hakkı söylemediği anlamına gelir. Böyle bir tavır korku veya başka bir dünyevi kaygı nedeniyle hakkı söylemekten kaçındığı manasına gelir. Bu tavır ise hiç bir sahabeye yakışmayacağı gibi, Hz. Ali (r.a.)'a hiç yakışmaz. Zira o, Allah Resûlünün yasaklamadığı bir şeyin yasaklanmasına asla göz yummazdı. Ancak Hz. Ali (r.a.)'dan mut'anın yasaklanması konusunda Hz. Ömer'e bir itiraz gelmemiştir.

Önemli Bir Uyarı

Mut'a nikahı bu günkü Şii İran rejiminin de rahatsızlık duyduğu tehlikeli bir merhaleye gelmiştir. Her ne kadar sırf mezhebi taasubla bu uygulamayı savunsalar da doğurduğu kötü sonuçlar nedeniyle bir arayış içine girmişlerdir. Zira insanlar büyük sorumluluklar yükleyen sürekli evlilik yerine -kendi batıl inançlarına göre- hiçbir dini ve mali sorumluluk yüklemeyen ve kısa bir zaman için cinsel duyguları tatmin eden mut'aya başvurmakta ve normal evlilikler azalmaktadır. Bu ise İranlı halkını toplumsal bir çöküşe sürüklemektedir.

Ülkemizde de özellikle -Ehli Sünnet inancına karşı yürütülen planlı saldırılar sonucu zayıflayan dini duygular neticesi-üniversite öğrencileri arasında bu batıl nikâhın giderek yaygınlaştığı haberleri sıkça işitilmektedir. Dini kisve altında tuzağa düşürülen genç kızlar belli bir zaman kullanılmakta ve okul bitiminde ortada bırakılmaktadırlar. Burada mut'a yapan erkekler mut'a yaptıkları kızları yüz üstü bırakıp memeleketlerine döndüklerinde -ahirette karşılaşacakları azap hesaba katılmadığında- dünyalık bir kayıpları yoktur. Zira kendilerinin toplum nazarında lekelenmeleri söz konusu olmamaktadır. Çünkü tuzaklarına düşürdükleri kızların iffetleriyle oynarken bunu öncelikle aile ve arkadaş çevresinden gizli yapmaktadırlar. Ancak kızlar öyle değildir. Bu mel'aneti onların ömür boyu gizleme şansları yoktur. Ahiretten önce bu dünyada da ömür boyu bunun acısını duyacaklardır.

Mut'a Nikâhının Mahzurlarından Bazıları:

1- Çocukların ziyan edilmesi:

Mut'a nihakıyla evlenen kişinin değişik yerlerde bu evliliği yapması ve daha sonra bırakması sonucunda doğacak çocuklar terbiye ve eğitimden yoksun yetişeceklerdir. Böylece toplumun bozulmasına sebep olacaklardır.

2- Babanın temas ettiği kadınla oğlun mut'a veya normal nikahla temas etme ihtimalinin olması:

Babanın temasda bulunduğu kadınla oğlun temasta bulunması mümkün olduğu gibi bunun tersi de mümkündür. Bu tür nikâhlar sonucunda evlenilmesi ebediyyen yasaklanmış olan bir kadınla nikah ihtimali vardır. Bir baba, oğlunun mut'a ile bir süre yararlandığı kadınla başka bir zaman aynı şekilde faydalanabilir. Ya da tersi olabilir. Zaman uzadıkça bu ihtimal daha da artar. Özellikle mut'anın yolculuklar esnasında yapılması ve yolculukların uzun olması halinde her gidilen yerde mut'a yapılması ve bunun sonucunda birçok çocuğun doğması ihtimali vardır. Bu doğacak çocukların kız olması ve bu adamın mesela on beş yıl sonra tekrar bu diyara uğraması veya kendi çocuklarından birinin uğraması ve bu kızlarla mut'a yapmaları ihtimali vardır. Bu ise evlenilmesi yasak olanlarla evlenmek olacağından yasaktır.

3- Çoğunlukla mut'a yapanın mirasının taksim edilememesi:

Bu tür nikâh yapanların varislerinin sayısı, isimleri, yerleri tam olarak bilinemez. Bu durumda miras pay edilemez.

Mut'a nikâhının mahzurları bunlardan daha fazladır. Ancak biz dikkat çeken birkaç tanesini hatırlattık. Yukarıda belirttiğimiz makzurlar, bu tür bir nikâhın ehlisünnet âlimlerince şiddetle yasaklanmasının sebeplerinden bir kaçıdır.

33. DERS

İla, Hulu' / Muhalea, Zihar, Lian ve İddet

1- İla (Hanımına Yaklaşmayacağına Yemin Etmek)

İla, kocanın, eşiyle cinsel ilişkide bulunmamak üzere yaptığı yemine denir. Lugatta yemin etmek anlamına gelen ila, fıkıhta ise; kocanın yemin, adak veya bir şarta bağlamak suretiyle eşiyle cinsel ilişkide bulunmayı kendisine yasaklamasını ifade eder. Yeminde süre en az dört ay olmalıdır. Buna göre eğer bir kişi, karısına; "Sana hiç" veya "*Dört aya kadar yaklaşmayacağım." diye yemin ederse ila etmiş olur. Îlânın meşruiyeti Kitap ve Sünnet'le sabittir. Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Kadınlarına yaklaşmamaya yemin edenler dört ay beklerler."* (Bakara, 226)

İslâmiyet, eşler arasında meydana gelen anlaşmazlıkların cinsel açıdan diğerini terk boyutuna varması halinde bu davranışın özellikle kadını mağdur etmemesi için belirli bir sınır getirmiştir. Eşlerin birlikte yaşayıp yaşamayacaklarına karar verebilmeleri amacıyla yeterli bir deneme süresi olan dört aylık bir zaman içinde dönüş olmaması ayrılık konusunda bir kararlılığa işaret ettiğinden sürenin bitiminde evliliğe son verilerek eşin serbest bırakılması sağlanmıştır. Bu bakımdan îlânın çağdaş hukukta boşanma sebebi sayılan terkle yakın benzerliği vardır. (DİA)

2- Hulu'

Kadının kocasına fidye vererek kendini ondan boşaması demektir.[1] Muhalea, daha çok kadın açısından önemlidir. Muhalea yoluyla evliliğin sona erdirilmesinde kadının rolü vardır. Eşler arasında anlaşmazlıkların olması ve bu konuda bir çözüm bulunamaması durumunda kadın mağdur olacaktır. Aile hayatının yürümeyeceği anlaşılmasına

[1] el-Hidaye, 2/3; Feteva-i Hindiye, 3/255; İbni Abidin, VI/5

rağmen koca eşini boşamazsa kadının bu sıkıntıya dayanması mümkün olmadığında muhalea yoluna başvurulur. Bu durumda karşılıklı anlaşma suretiyle kadın fidye vererek eşinden boşanır. Muhalea kitap ve sünnetle sabittir.

Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır: *"Kadınlara verdiklerinizden bir şey almanız size helal olmaz. Ancak erkek ve kadın Allah'ın sınırlarında kalıp evlilik haklarını tam tatbik edememekten korkarlarsa bu durum müstesna. Siz de karı ile kocanın Allah'ın sınırlarını hakkıyla muhafaza etmelerinden kuşkuya düşerseniz, kadının (erkeğe) fidye vermesinde her iki taraf içinde bir sakınca yoktur."* (Bakara, 229)

Sabit bin Kays bin Şammas'ın karısı Peygamber (s.a.v.)'e gelip şöyle dedi:

"Ahlak ve din yönünden Sabit'i kınamıyorum, ancak İslâm'da küfre düşmekten korkuyorum." Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi. "Onun sana (mehir olarak) verdiği bahçesini geri verir misin? Cevap olarak, "Evet" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) Sabit'e: "Haydi bahçeyi kabul et ve onu boşa." buyurdu.[2]

Hulu' Bedelinin miktarı ve Niteliği

Geçimsizlik kocadan kaynaklanıyorsa, erkeğin karısından muhalea karşılığı bir şey alması helal değildir.

Ancak geçimsizlik kadından olursa, koca muhalea bedeli olarak mehirden fazla olmamak kaydıyla fidye alabilir.[3]

Muhalea'nın Hükmü

Muhalea yoluyla boşama bain (kesin) boşama sayılır. Muhalea akdi yapan kadın akıllı, buluğ çağına ulaşmış, ölümle sonuçlanacak bir hastalığa yakalanmamış olması ve sefih olması sebebiyle hacr altına alınmış olmaması gerekir.[4]

3- Zıhar (Eşini Mahrem Birine Benzeterek Haram Kılma)

Zıhar, kişinin karısını kendisiyle evlenmesi haram olan herhangi bir kadına benzetmesidir.

---

2 Buhari, Talâk, 12; Nesâi, Talâk, 34

3 el-Hidaye, 2/212; Feteva-i Hindiye, 3/255

4 Bidayetü'l-Müctehid, 3/36; Feteva-i Hindiye, 3/255

Eğer bir kimse karısına "Sen bana annemin sırtı gibisin." derse karısı ona haram olur. Keffaret vermeden onunla cinsel ilişkide bulunamaz, ona dokunamaz ve öpemez.[5]

Zıhar yapan koca; eşini, soy, süt veya evlenme yoluyla oluşan hısımlık sebebiyle evlenmesi ebedi olarak kendine yasak olan bir kadına benzetmesi halinde zıhar meydana gelir.

Benzettiği şey sırt, karın, uyluk, cinsel organ gibi bakması kendisine yasak olan bir uzuv olmalıdır.[6]

Zıhar Keffareti

Zıhar yapan kocanın kefaret vermeden eşine yaklaşması caiz değildir. Ayrıca eşine dokunması ve öpmesi de yasaktır.Zıharın kefaretini Allah (c.c.) şöyle açıklamışıtr: "Kadınlardan zıharla ayrılmak isteyip de sonra söylediklerinden dönenlerin, karılarıyla temas etmeden önce bir köleyi hürriyete kavuşturmaları gerekir. Size öğütlenen budur. Allah yaptıklarınızdan haberdardır. (Buna imkan) bulamayan kimse, hanımıyla temas etmeden önce aralıksız iki ay oruç tutar. Buna da gücü yetmeyen atmış fakiri doyurur." (Mücadele, 3-4)

4- Lian (Kocanın Karısını Zina ile Suçlaması)

Lian, kocanın karısını zina ile suçlaması ve bunu dört şahitle ispat edememesi halinde hâkim önünde, özel şekilde ve karşılıklı olarak yeminleşmeleridir.

Lian kadını zina suçu (recm) cezasından, erkeği de iftira (kazf) suçu cezasından kurtarır. Bunun için her ikisinin de şahitliğe ehil kimselerden olması şarttır.[7]

Lianın sebebi, erkeğin yabancı bir kadın hakkında da olsa, haddi icab edecek şekilde karısına zina ithamında bulunmasıdır.[8]

Lian'ın sebebi ikidir. Birincisi kocanın karısına zina isnadında bulunması. İkincisi, babanın henüz doğmamış veya doğmuş olan çocuğun nesebini reddetmesi.

---

5 el-Hidaye, 2/117
6 el-Hidaye, 2/127; Feteva-i Hindiye, 2/292
7 el-Hidaye, 2/127; Feteva-i Hindiye, 3/313
8 İbni Abidin, 7/98; Feteva-i Hindiye, 2/313

İddet

İddet, evliliğin ölüm, boşanma ve fesih yollarından biriyle sona ermesi halinde kadının yeniden evlenebilmesi için beklemek zorunda olduğu süredir.[9]

İddetin Sebep ve Hikmeti

1- Ric'i boşamadan bir düşünce fırsatı vermek ve yeniden evlilik hayatına kolayca dönebilme imkânı hazırlamak.

2- Diğer boşama ve ayrılma çeşitlerinde kadının eski kocasından hamile olma ihtimalini ortadan kaldırmak.

3- Vefat eden kocasının hatırasına bağlılığını ve vefasını isbat için kadına fırsat tanımak.

4- Nikahın büyüklüğünü ve onun için uzun bir süre beklemesinin lazım geldiğini, insanların idrak etmesini sağlamak.

5- Boşanıp evlenmenin zorluğunun gösterilerek aile bağlarının daha sıkı olmasını sağlamak.

İddet Gerektiren Haller

1- Sahih evlenmede birleşme veya sahih halvet sonrası boşamak veya fesih.

2- Fasid evlenme veya yanılma dolayısıyla birleşmeden sonra ayrılmak. (tefrik)

3- Birleşme olmasa da sahih evlilik sonrası kocanın vefatı.[10]

İddetin Çeşitleri

Evlilik akdi sona erince kadına iddetin vacip oluşu kitap, sünnet ve icma ile sabittir. Evliliğin sona erme şekline göre iddet ve süreleri şöyledir.

1- Boşanmış Kadının İddeti

Boşanmış bir kadın, hamile olmaz ve hayız görüyorsa onun iddeti üç hayızdır.

Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'inde şöyle buyuruyor: "Boşanmış kadınlar kendi başlarına üç ay hali beklerler..." (Bakara, 228)

---

9 İbni Abidin, 7/139; Istılahat-ı Fıkhiyye, 2/368

10 Mukayeseli İslâm Hukuku, H. Karaman, 1/383

Hanefi mezhebine göre, kadın temiz günlerinde boşanmışsa, üçüncü ay halinden temizlenince iddeti tamamlanmış olur. Ancak hayızlıyken boşanmışsa, içinde bulunduğu hayız halinin dışında üç hayız sonunda iddeti bitmiş olur.

Şafii mezhebine göre ise, kadın temizlik halinde boşanacak olursa, temizliğin geri kalan kısmı tam bir kar' kabul edilir. Bir an dahi olsa bu böyledir ve onu iddetinden sayar. Ardından da iki temizlik süresi bekler ve bununla üç temizlik süresi (kâr) olur.[11]

2- Küçüklerin ve Yaşlıların İddeti

Küçüklüğünden veya büyüklüğünden dolayı hayız görmeyen kadınların boşama veya ayrılıklarından sonra iddeti üç aydır. Bu konuda Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: "Kadınlarınız içinden adetten kesilmiş olanlarla, adet görmeyenler hususunda tereddüt ederseniz, onların bekleme süresi üç aydır…" (Talak, 4)

Hanefi mezhebine göre ay halinden kesilme yaşı elli beş sene olarak kabul edilmiştir. Şafiilere göre ise atmış ikidir.

3- Hamile Olan Kadının İddeti

Kocasının ölümü veya boşanma sırasında hamile olan kadının iddeti doğumla sona erer.

Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır: "… Gebe olan kadınların iddetlerinin sonu doğumla biter…"(Talak, 4)

Hadisten delil ise şöyledir: "Ümmü Seleme (r.a.)'dan: "Beni Eslem'den Haris kızı Sübey'a adında bir kadın hamile iken kocası ölmüştü. Beni Abdi'd-dar kabilesinden Ebu's-Sehabil İbn Ba'kik, kadınla evlenmek istedi. Kadın onunla evlenmekten çekindi. Adam: "Vallahi iki müddetin sonuncusuna kadar iddet beklemedikçe evlenmen caiz değil." dedi. Kadın on gün kadar bekledi. Sonra da doğum yaptı. Ardından Resûlullah (s.a.v.)'e gelerek durumu arzetti. Resûlullah (s.a.v.) de ona "Evlen" buyurdu."[12]

Hamilelik sebebiyle iddet bekleyene, belirli bir süre yoktur. Boşanmadan veya ölümden sonra –ister birgün, ister daha az bir müddette, doğum yapsın- iddeti tamam sayılır.

[11] el-Hidaye, 2/136; Feteva-i Hindiye, 3/342

[12] Buhari, Talâk, 39; Müslim, Talâk, 57

İddetli kadın düşük yaparsa, düşüğün azaları belirgin ise iddeti sona erer. Aksi takdirde iddeti bitmez.[13]

4- Kocası Ölenin İddeti

Kocası ölen kadın hamileyse iddeti doğumla sona erer. Şayet kadın hamile değilse onun iddeti dört ay on gündür.

Bu konuda Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır: "İçinizden ölenlerin geride bıraktıkları eşler dört ay on gün beklerler." (Bakara, 234)

Ölüm iddeti için eşler arasında cinsi münasebet şartı aranmadığı gibi, kadının hayız görecek yaşta olup olmaması da sonucu değiştirmez. Bu sürenin nedeni yas tutmaktır. Bu konudaki ayetin hükmü mutlaktır.

İddetin Hükümleri

1- İddet bekleyen kadın başkasıyla evlenemez.

2- Boşama iddeti bekleyen kadının dışarı çıkması yasaktır.

"Boşadığınız kadınları iddetleri süresince evlerinden çıkarmayınız, kendileri de çıkmasınlar. Apaçık kötülük işlemeleri müstesnadır." (Talak, 1)

Kocası vefat eden kadın ise sadece geceleri dışarıya çıkamaz. Çünkü kocası ölen kadının iddet nafakası olmadığı için kendi geçimini kendisi sağlamak zorundadır.[14]

3- İddet bekleyen kadının oturacağı ev, kocasından ayrılmadan önce oturduğu evdir. Kocasının orada oturup oturmaması önemli değildir. Bu mesken, vefat eden kocasına ait ise, iddet bekleyen kadın yine orada mirasına düşen kısmında oturur.

4- Ölüm iddeti bekleyen kadına nafaka verilmez. Çünkü nafaka verecek olan koca vefat emiştir. Kadın da mirasçılar arasında olduğundan ihtiyacını kendine düşecek paydan giderir.[15]

Ric'i talakla boşanan kadın, iddeti süresince her türlü ihtiyac için nafaka hakkına sahiptir. Bain talakla boşanan kadın da iddeti süresince nafaka hakkına sahiptir.[16]

Ayet-i kerimede şöyle buyruluyor: "Eğer onlar hamile iseler yüklerini bırakıncaya kadar nafakalarını verin." (Talak, 6) Hanefi mezhebine

---

13 Feteva-i Hindiye, 3/345

14 Bilmen, Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu, II/385

15 Feteva-i Hindiye, 3/407

16 A.g.e., 3/406

göre, bu durumda hamile olmayan kadın da iddeti süresince nafaka alabilir.

Şafii mezhebine göre ise bain talakla boşanan kadın hamile değilse nafaka verilmez.[17]

5- İddet bekleyen kadın yas tutar.

Bu durum, kocası ölen, bain talakla boşanan ve üç talakla boşanıp iddet bekleyen kadın için geçerlidir.[18]

6- Ric'i talakla boşanmış kadın iddet beklerken eşlerden birisi ölse diğeri ona mirascı olur.[19] Boşama bain talak veya üç talakla olursa, iddet süresinde eşlerden birisi ölürse birbirlerine mirascı olamazlar.[20]

17 Bilmen, Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu, 2/388
18 Bilmen, Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu, 2/221
19 Bilmen, Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu, 2/220
20 Mezahib-i Erbaa, 4/4

34. DERS

Boşanmayla İlgili Meseleler

1- Kaç Çeşit Boşama Vardır?

İslâm dininde boşama dört çeşittir.

a) Vacip b) Sünnet c) Haram d) Mekruh

Vacip olan boşama şöyledir: Karı-kocanın anlaşmazlıkları neticesinde durum hakemlere intikal eder, hakemler boşamayı uygun gördüklerinde koca, karısını boşamaya mecburdur.

Sünnet olan boşama ise koca, karısının hakkına tecavüz edip zulmederse veya kadın kocasının namusuna hıyanet ederse onu boşamak sünnettir.

Haram olan boşama da, aybaşı veya tuhur halinde cinsi münasebette bulunduktan sonraki boşamadır.

Mekruh olan boşama da, yukarıda zikredilen hallerden hiçbirisi olmadığı halde meydana gelen boşamadır.[1]

Bu konuyu boşamanın hükmü bölümünde zikretmiştik.

2- Kendisinden Haber Alınamayan Kocanın Eşi Ne Yapmalıdır?

Kendisinden haber alınamayan kimse hakkında "mevkud" hükümleri uygulanır. Kocasının nerede olduğu bilinmeyen kadın, kocasının yaşıtlarının vefat etmesine kadar bekler. Bundan sonra mefkuddur. (Kendisinden haber alınamayan) öldüğüne hükmolunur. İmam Malik'e göre ise, bu süre dört yıl olup, bu süre geçince karısı ölüm iddetiyle iddet bekler.[2]

---

1 Halil Günenç , a.g.e. 1/185

2 İbni Abidin, 9/137

3- Kişi, Eşini Cinsel Temastan Önce Boşarsa Sonuçları Neler Olur?

Bu tür boşamalar, daha çok nişanlıların, düğün öncesinde dini nikah akdetmeleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Düğün öncesi aralarında dini nikah kıydıran nişanlılar, daha sonra anlaşamayıp ayrıldıkları takdirde bir takım haklar ortaya çıkmaktadır. Anlaşmazlık sonucu ayrılık ortaya çıkınca erkeğin kızı boşaması gerekir. Cinsel temas öncesi ayrılık olmasından dolayı bain boşama meydana gelir. Kadına iddet beklemek gerekmez.

Ayet-i kerimede şöyle buyurulmaktadır: "Ey iman edenler! Mü'min kadınları nikâhlayıp da, henüz zifafa girmeden onları boşarsanız, onları sayacağınız bir iddet süresince bekletme hakkınız yoktur. O halde onları (bir bağışla) memnun edin ve onları güzel bir şekilde serbest bırakın." (Ahzab, 49)

Belirlenmiş olan mehrin yarısı kıza verilir. Bu konudaki delil şu ayet-i kerimedir: "Kendilerine mehir tayin ederek evlendiğiniz kadınları temas etmezden önce boşarsanız, tayin ettiğiniz mehrin yarısı onların hakkıdır." (Bakara, 237)

4- Bir Koca, Karısının Gayri Meşru Yaşadığını Öğrendiğinde Ne Yapması Gerekir?

İslâm'dan uzaklaşan toplumumuzda sıkça rastlanan ihanetlerden birisi de eşlerden birinin gayrı meşru hayat yaşamasıdır. Özellikle son zamanlarda kadın cinayetlerinin artmasına da etkili olan bu gayri meşru ilişkileri İslam "zina" olarak nitelemekte ve islam şeriatının (yasalarının) uygulandığı ülkelerde evli şahısların zina suçunu işlemeleri recm cezası ile cezalandırılmaktadır. Ancak bu ceza devlet erki tarafından gerekli yasal soruşturmalar ve yargılamalar neticesi kesinleşecek ceza sonucu uygulanmaktadır. Kişilerin kendi başlarına böyle bir karar alma ve uygulama yetkisi yoktur. Zaten İslam'ın devlet olma talebi de buradan doğmaktadır. Yani hadlerin uygulanması, Müslümanların hukukunun korunması ancak devlet eliyle yürütülebilir. Bu yetkiyi devlet dışında kimse yüklenemez.

İffetsizlik yapan eşe elbette ki göz yumulamaz. Karısının iffetsizliğine göz yumanlar hadisi şeriflerde deyyus (domuz) olarak nitelenmiş ve bunların cennete giremeyeceği şeklinde tehdit gelmiştir.

Bununla birlikte bu iffetsizlik isnadı öyle basit duyumlar veya vehimlere dayalı olarak atılamaz. Öncelikle kişilerin iffetinin lekelenmemesi konusunda azami gayret gösterilmesi gerekir. Bunun için İslam hukukunda recm cezasının uygulanması ağır şartlara bağlanmıştır. Bu şartlae şunlardır:

a) Dört Müslüman erkeğin zinayı bizzat görmesi.

b) Cezayı kişiler değil, devlet uygular.

c) Koca, gördüğü fiil üzerine karısını öldürse bunu net olarak isbat edemeyeceği için sorumlu olur.

Sonuç olarak böylesi bir durumla karşı karşıya kalan kocanın karısını boşamaktan başka yapabileceği bir şey yoktur.[3]

5- İslami Bir Hayat Sürdürmeyen Eşten Ayrılmak Caiz midir?

İslâm dini, öcelikle aile yuvasının sağlam temeller üzerine kurulmasını, ileride problem oluşturacak bir evliliğin daha baştan engellenmesini tavsiye etmiştir. Bunun için kimlerle ve nasıl evlenileceğini, evlenilecek olanlarda bulunması gereken özellikler belirtmiştir. Peygamber (s.a.v.) kadında aranan şartları şöyle belirtmiştir: "*Kadın dört şeyi için nikâhlanır. Malı, soyu, güzelliği ve dini. Sen dindar olanını seç ki, elin bereket bulsun.*"[4] Dindar ve ahlaklı olmak erkekte de, kadında da aranan şartlardandır. Evlilik öncesi, İslâm'ın getirdiği ölçülerde bir eş seçimi, ilerde çıkabilecek anlaşmazlıklara büyük oranda engel olur.

Bu konuya dikkat edenler, evlilikleri sırasında yaşantılarını değiştirmek suretiyle harama yönelebilirler. Bu durumda hayatını İslami ölçüler içinde devam ettiren diğer eş, onu düzeltmeye ve uyarmaya başlar. Erkek harama yöneldiyse kadın bu konuda gerekli uyarılarda bulunur. Kadın harama yeltenirse, bu kez de erkek gerekli uyarı ve nasihatlarda bulunur.

Eşlerden birisi, İslâm'ın getirdiği ölçülerin dışına çıkar ve birtakım inkâr yollarına girerse evlilik artık yürümez. Ayrılmaları gerekir. Evliliklerinin devamı için iman yenileme ve yeni nikâh gerekir.

Kadın, çocuklarına kötü örnek olur, onların İslamı yaşamalarına ve öğrenmelerine engel olursa, çocukların geleceği için kadının bu ortamdan uzaklaştırılması daha iyi olur.

---

[3] İbni Abidin, 7/170 vd.; el-Hidaye, 2/207

[4] Buhari, Nikâh, 15

Erkek, hanımına ve çocuklarına karşı kötü fiil ve davranışlarda bulunursa kadın gerekli olan nasihat, uyarı vb. tedbirleri alır. Bütün nasihat ve uyarılara rağmen evlilik çekilmez bir hal alırsa İslâm'ın getirdiği usullere göre (hakem, muhalea) kadın kocasından ayrılabilir.

6- Korkutmak Amacıyla Hanımına "Sen Boşsun." Derse Ne Olur?

Bir kimse korkutmak maksadıyla, hanımına "Sen boşsun" derse aralarında nikâh bağı kalmaz. Yani boşanma gerçekleşir. Çünkü boşamanın şakası yoktur. Bu konuda Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Üç şeyin ciddisi de ciddi, şakası da ciddidir. Evlenme, boşanma ve ric'at (ric'i boşama sonrası hanımına dönmek)"[5]

7- Bir Kimse Hanımına "Babanın Evine Gidersen Üç Talakla Boşsun." Der Kadın Da Babasının Evine Gitmek İsterse Ne Yapılması Gerekir?

Bu söz sonrası kadın, babasının evine gitmediği zaman hiçbir şey gerekmez. Ama babasının evine gidebilmek için Hanefi mezhebinde bir talak-ı bain ile boşar, sonra iddet esnasında veya iddet bittektens onra babasının evine gider daha sonra da yeniden birbiriyle evlenir ve böylece o şarttan kurtulmuş olur. Yani artık babasının evine gidebilir.

Şafii mezhebine göre ise, ya bir talak ile boşayarak iddet bittikten sonra babasının evine gider. Sonra birbiriyle yeniden evlenirler veya "hul" yoluyla olur. Yani bir şey karşılığında zevcenin nikâhını fesheder. Ondan sonra o kadın babasının evine gider. Bilahare iddet beklemeden ikinci defa yeniden evlenir ve nikahı akdederler. Bu nikâh önceki nikâhtan başka bir nikâh sayıldığından kadının babasının evine gitmesinde hiçbir sakınca yoktur.[6]

8- Kadın Kocasını Boşayabilir mi?

İslâm evliliği ve saygı temeli üzerine inşaa ettiği için evlenmeyi de boşanmayı da kolaylaştırmıştır. Bir ailede huzur yoksa ve eşlerden birisi veya her ikisi bir birinden hoşnut değilse bu evliliğin dağılmasında hiçbir mahsur görülmemiştir. Bununla birlikte evliliğin öyle basit dil kavgalarıyla son bulmaması lazımdır. Çünkü iş bu kadar basite

[5] Ebu Davud, Talâk, 9; Tirmizi, Talâk, 9

[6] Halil Günenç, a.g.e. 2/134

indirgenirse nerede ise evli çift kalmaz. Zira insan olan yerde mutlaka zaman zaman arıza çıkar. Bu anne-baba ile evlatları arasında, kardeşler arasında olduğu gibi karı-koca arasında olamaktadır.

Evlilikte ortaya çıkan anlaşmazlıkların belli bir noktaya kadar idare edilmesi lazımdır. Zira evlilik sadedece bir kadınla bir erkeğin birbirlerinden cinsel zevklerini tatmin etmesinin ötesinde yüksek gayeleri vardır. İslam nesilleri sağlıklı ailelerin nezaretinde yetişecek ve Kelime-i Tevhid bayrağını kıyamete kadar taşıyacaktır. Ayrıca evlilikle birlikte büyük bir akraba çevresi oluşmakta ve dağılan evliliklerin olumsuz etkileri sadece anne-baba-çocuk üçleminde kalmamaktadır. Bunun için evlenme ve boşanma basitleştirilmiş olmasına rağmen ulu orta sarf edilen bir söz olmaktan da uzuak tutlmuştur. Bunun için evlenme ve boşanma tabirlerşnin şakadan da olsa kullanılması ciddi ve geçerli sayılmıştır. Bunun manası bu tabirler evlilik hayatında bir kez kullanılır ve unutulur.

İşte bu endişelerden dolayı evlenme her iki tarafın da özgürce verecekleri kararlarla gerçekşeirken boşanma hakkı bu konuda fıtraten daha serin kanlı düşünme yeteneğine sahip erkeğe verilmiştir. Buradan amaç daha duygusal olan ve olaylardan çok çabuk etilenip, çabuk kızan ve çabuk barışan kadının mağduriyetine engel olmaktır. Bu konuda çok sayıda bilimsel araştırmalar yapılmış ve kadının erkeğe oranla daha duygusal olduğu ilmen ispatlanmıştır. Halbu ki aile gibi çok ciddi bir kurum hakkında alınacak kararlar her tür duygusallıkta uzak olarak alınması lazımdır.

Bununla birlikte eğer isterse, kendine güveni varsa nikâh kıyılmadan önce boşama yetkisinin kendisine de verilmesini isteyebilir. Eğer evlilik bu şartla yapılmış olursa kadın da bir talakla boşama yetkisine sahip olmuş olur.

Bunun dışında mağdur olan bir kadın her zaman mahkemeye baş vurup boşanma davası açma hakkına sahiptir. Eğer mahkeme kadını haklı bulur ve boşanma kararı verirse bu evlilik sona ermiş olur. Artık kocanın mahkeme kararı üzerine söz söyleme ve tassurrufta bulunma hakkı olmaz. Bu durumda ayrılık bir talakla gerçekleşmiş olur.

9- Bir Defada Üç Talakla Boşamanın Hükmü Nedir?

Bütün müctehid imamlara ve cumhura göre bir koca, eşini bir aynı anda üç kez boşarsa, üç boşama da geçerli olur. Mesela koca, eşine

"Seni üçten dokuza kadar boşadım." veya "Seni bin talakla boşadım." derse üç talak birden gider. Artık kadın ancak bir başkasıyla evlenip kocasının ölmesi veya başka sebeplerle nikahı düşmesi neticesi bu ilk kocasıyla evlenebilir. Yani başından ikinci bir evlilik olayı gerçekleşip sonlanmadan ilk kocasıyla evlenemez. Bu karar da var olan evliliği korumaya yönelik büyük bir yaptırımdır.

10- İddet Bekleyen Kadına Ne Gerekir?

İddet bekleyen kadına, üzüntü ifadesi olarak, süslenmesi, koku sürmesi ve sürme çekmesi caiz değildir. Ayrıca evinden çıkması da doğru değildir. Bu konuda Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır: *"Boşadığınız kadınları iddetleri süresince evlerinden dışarıya çıkarmayınız, kendileri de çıkmasınlar..."* (Talak, 1)

Kocası vefat eden kadın ise sadece geceleri dışarıya çıkamaz. Çünkü kocası ölen kadının iddet nafakası olmadığı için kendi geçimini kendisi sağlamak zorundadır.[7] İddet bekleyen kadının evlenmesi de haramdır. Ancak iddeti dolduktan sonra yeni bir evlilik yapabilir.

[7] Hukuku İslamiye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu, 2/385

35. DERS

Cinsi Hayatla İlgili Konular

1- Cinsi Duygu ve İnsan

İslâm dini, cinselliği tabii bir vâkıa olarak kabul edip cinsel ihtiyaçların mâkul ve meşrû zeminde giderilmesine imkân vermiş, ancak cinselliğin insanlık onur ve değerini ihlâl edecek biçimde kontrolsüz kullanımını önleyici bazı sınırlamalar getirmiştir. Evliliğin teşvik edilip aile hayatını ve kurumunu korumaya yönelik tedbirlerin alınması, iffetin ve neslin korunmasının dinin temel gayeleri arasında gösterilmesi, cinsel sağlık ve ahlâk eğitimine önem verilmesi, müstehcenlik, fuhuş ve zina ile mücadele edilmesi böyle bir anlam taşır. Bunun için Kur'an ve sünnette cinsî hayata ilişkin olarak birçok ayrıntılı düzenleme ve hüküm yer almıştır.(DİA)

İslamda ruhbanlık yoktur. Yüce Allah cinsi duyguları insanda bir fıtrat olarak yaratmıştır. İslâm bunu İnkâr etmez ve yasaklamaz. Aksine bunu itiraf eder ama bu ihtiyacın yasak ve haram yollarla değilde meşru bir yolla yani evlilikle giderilmesini ister. Dolayısıyla cinsi hayat bir ihtiyaçtır. Yine insan neslinin yeryüzünde devam etmesi için de bu gereklidir. İnsanların üreme ve çoğalması birleşmeye; birleşme, karşı cinse ilgi duymaya bağlı bulunduğu için de onu, inasanoğlu şehvet denilen duygu ve cinsî uzuvlar ile birlikte yaratılmıştır. Ancak bundan amaç yalnız başına şehevi duyguları tatmin etmek değildir. Zira cinsi birleşme bir gâye değil, vâsıtadır. Hedefi çocuk sahibi olmalıdır.

2- Cinsel İlişkinin Adapları

1. Cinsel temastan önce euzü-besmele çekmek ve dua etmek.

Resûlullah (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurmaktadır: "Sizden kim hanımına temas etmek isteyince: "Allah'ın adıyla! Allah'ım bizi şeytandan uzak tut!" dese, sonra da Allah bu temastan onlara bir evlad nasip etse, şeytan ona ebediyen zarar veremez."[1]

[1] Buhari, Bed'ül-Halk, 11; Müslim, Nikah, 116; ebu Davud, Nikah, 46

2. Cinsel temasa başlamadan önce bir süre oynaşmak.

Eşlerin cinsel temas öncesi oynaşması özellikle kadın açısından önemlidir. Böyle bir başlangıç kadının rahatsız olmasına engel olacaktır.

3. Cinsel temasta aceleci davranmamak.

Cinsel temas bittikten sonra erkeğin hemen çekilmesi doğru değildir. Buradaki hedef, eşlerin cinsel hazzı tatmalarıdır. Bu nedenle her iki tarafın bu hissi tam alabilmesi için cinsel temastan sonra bir süre beklemeleri gerekir.

4. Eşlerin yalnız olması.

Eşlerin rahatsız edilmeyecekleri bir zaman ve yanlarına küçük veya büyük hiç kimsenin gelemeyeceği bir yer seçmeleri uygun olur.

5. Cinsel temas esnasında örtülü olmak.

Eşlerin çırılçıplak olarak birlikte olması mekruhtur. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır: "Sizden biriniz ehline yaklaştığı zaman örtünsün. Vahşi eşekler gibi çırılçıplak olmasın."[2]

7.Cimadan sonra tekrar münasebette bulunmak veya uyumak için avret yerlerinin yıkanması da müstehaptır.[3]

3- Kadının Kocasının İsteğini Reddetmesi

Eşlerin meşru bir şekilde birbirinin cinsel yönlerinden faydalanma hakları vardır.

Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: "*Kadınlarınız ay halinden temizlenince, Allah'ın emrettiği yerden onlara yaklaşınız."*(Bakara, 222)

"Erkeklerin kadınlar üzerinde hakları olduğu gibi, kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır. Erkeklerin kadınlar üzerindeki hakları bir derece daha fazladır." (Bakara, 228)

"Oruç gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size helal kılındı. Onlar sizin için birer elbise, siz de onlar için birer elbisesiniz." (Bakara, 187)

"İyi kadınlar itaatkâr olanlardır." (Nisâ, 34)

Resûlullah (s.a.v.) de bu konuda şöyle buyurmaktadır:

---

2 İbni Mace, Nikah, 28

3 Usulu'l-Muaşaratiz-Zevciyye, M. Ahmetr Kenan, 66

"Erkek, karısını yatağa çağırır kadın da gelmeye yanaşmaz ve erkek öfkelenmiş olarak sabahlarsa, melekler sabaha kadar o kadına lanet ederler."[4]

Diğer bir hadisi şerifte ise şöle buyurulmuştur:

"Üç kişi vardır ki, onların namazları kulaklardan öte geçmez. Dönünceye kadar kaçan köle. Geceyi, kocası kendisine dargın olarak geçiren kadın. Kavminin nefret ettiği imam."[5]

Tabii bütün bu rivâyetler meşru bir mâzereti olmaksızın tamamen keyfi olarak reddedilen istekler için geçerlidir.

4- Çocuğu Cinsellikle İlgili Bilgilendirmek Doğru Mudur?

Birçok eğitimci, anne ve baba; "Eğitimcinin çocuğa gerek ergenlik çağına yaklaştığı yıllarda meydana gelecek değişiklikler, gerekse ergenlik çağında ortaya çıkacak durumlar hakkında açıklamalarda bulunması doğru mudur?" diye soruyorlar. Eğitimcilerin cinsel konular hakkında bilgi vermesi ve doğumun keyfiyetinden bahsetmesi doğru mudur? Evliliğe ilk adımı attığı zaman nasıl cinsel ilişkide bulunacağı ve ne yapması gerektiği hakkında bilgi vermesi doğru olur mu?

İşte bütün bu sorulara olumlu veya olumsuz cevap vermekte insanların çoğu duraklamakta, nasıl bir cevap vereceklerini kestirememektedirler. İleride arzedeceğimiz üzere, eğitimcinin kendi oğluna ve kızına cinsel konularla ilgili hükümleri ve cinsel içgüdülerle ilgili meseleleri açıklamalarının caiz olduğu şer'i delillerle sabittir. Hatta bazen şer durumu söz konusu olduğunda bu gibi hususları açıklamak vacip olur.

Doğum Kontrolu

Doğum kontrolü meselesi, ülkemizde ve İslâm âleminde en çok konuşulan ve tartışılan konulardan biridir.

Evlilik, Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'in sünnetlerinden birisidir. Evliliğin gayelerinden birisi ve belki en önemlisi ise insan neslinin devamıdır.

Evlenmenin pek çok hikmeti vardır:

1- Eşlerin birbirleriyle huzur bulması.

---

4 Buhari, Nikah, 85; Müslim, Nikah, 120; Ebu Davud, Nikah, 41

5 Tirmizî, 360

2- Neslin devamı ve nüfusun artması.

3- Gözü ve ırzı haramdan koruması.

Evlenmeye gücü yettiği halde gözünü ve ırzını haramlara karşı koruyabilen kadın veya erkek çeşitli sebeplerden dolayı bekâr kalmış olabilir. Evli olanlar da azil gibi bir yolla çocuk yapmamak için önlem alabilirler.

Azil, cinsel temas sırasında erkeğin menisini dışarıya akıtması demektir. Azille ilgili pek çok hadis vardır. Bunlardan bir kısmı azil yapmayı hoş görmeyen manada ise de, kesin olarak yasaklayan bir hüküm de getirmemiştir. Bu sebeple İslâm müctehidlerinin çoğunluğuna göre, kadının rızasıyla yapılan azil mübah kabul edilmiştir. Şafii âlimlerinin birçoğuna göre, kadının rızasına da gerek yoktur.

Fakat erkeğin ya da kadının ilaç veya ameliyat yoluyla sürekli olarak kısırlaştırılması doğru değildir. Bu konuda hiç kimse cevaz vermemiştir.

Kürtaj

Günümüzde meşru veya gayrı meşru istenmeyen hamilelikler sonrasında başvurulan ve ana rahmindeki çocuğun alınması anlamına gelen kürtaj, dinimizce haramdır. Ana rahminde 120 günlük olan çocuk, bu andan itibaren ruh üflenmek suretiyle canlanır. Hamileliğin dördüncü ayından sonra çocuk aldırmak veya almak haramdır. Bu canlı bir insanı öldürmek anlamına gelmektedir.

Allah (c.c.) bu tür fiilleri kesin olarak yasaklamaktadır: *"Çocuklarınızı fakirlik korkusuyla öldürmeyiniz. Onları da sizi de biz rızıklandırırız. Onları öldürmek gerçekten büyük bir günahtır."* (İsra, 31)

İslam, her ne kadar bazı zaruretlerden dolayı doğum kontrolünü mübah görmüşse de rahimde bilfiil bulunduktan sonra gebeliğe karşı cinayet işlenmesine müsaade etmemiştir.

Tüp Bebek

Tüp bebek uygulaması, çocuğu olamayan aileler için tıp biliminin geliştirdiği çarelerden biridir. Ancak bu imkan zaruret haline kullanılabilir.

Zaruretler, haramlık vasfını kaldırır. Ölüm veya bir organın kaybedilmesi tehlikesi zaruretin en üst (uç) çeşididir, ama zaruret hali

bundan ibaret değildir. Mecelle'de de bulunan bir kaideye göre "İhtiyaçlar, umumi olsun hususi olsun zaruret sayılır". İhtiyaç ise karşılanmadığı zaman yalnızca ölüm veya sakatlık getiren değil, zorluk, rahatsızlı ve sıkıntı getiren hallerdir de ihtiyaçlardır. Bu sebepledir ki, tedavi edilmediği takdirde sakatlık veya ölüm tehlikesi bulunmayan hastalıklar ve arızalar için de doktora gitmek, diğer zamanlarda açılmaması gereken yerleri açmak caiz olmuştur. Çocuk sahibi olmak da önemli bir ihtiyaç ve evliliğin amacıdır. Olmadığında önemli rahatsızlıklara, huzursuzluklara sebep olur. Bu ihtiyacı gidermek için "sperm, yumurta ve rahim" evli çifte ait olmak üzere tüp bebek uygulaması zarureten caiz görülmüştür.[6] Böyle bir yolla meydana gelen çocuk da meşrudur.[7]

Kocasından başka bir kimsenin menisiyle kadının yumurtasını aşılamak ise haramdır. Ar ve namus duygusundan yoksun bazı kimseler çocuk yapamamalarından dolayı çocuk sahibi olmak için başkasının menisiyle karısını aşılamaktadır. Bu hareket insanlık için bir leke ve yüz karası bir davranıştır. Bu kesin olarak haramdır.[8]

Şirbini bu konuda şöyle diyor: "Bir kadın ihtilam olmuş kocasının menisini alıp tenasül organına yerleştirmek suretiyle hamile olursa, doğan çocuk kendilerine aittir ve kadın yaptığı işte günahkâr değildir.[9]

Estetik Ameliyat

Bir zaruret olmaksızın insanın burnunu, göğsünü, kalçasını vb. organlarını ameliyatla düzelttirmesi, değiştirmesi haramdır. Bu ayet ve hadislerle yasaklanmıştır.

Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır: "Allah onu (şeytanı) lanetlemiş; o da; "*Yemin ederim ki, kullarından belli bir pay edineceğim." Demişti. "Onları mutlaka saptıracağım, muhakkak onları boş kuruntulara boğacağım, kesinlikle onlara emredeceğim de hayvanların kulaklarını yaracaklar (putlar için nişanlayacaklar). Şüphesiz onlara emredeceğim de Allah'ın yarattığını değiştirecekler."* (Nisa, 119)

Resûlullah (s.a.v.) de şöyle buyurmaktadır: "Allah (c.c.) dövme yapan ve yaptırana, kaşlarını inceltene ve incelttirene ve güzellik için

---

6 İslâm Işığında Günün Meseleleri, 1/257
7 Fethu'l-Vehhâb, IV/77
8 Halil Günenç, a.g.e. II/153
9 Muğni'l-Muhtaç, III/384

dişlerin törpületen ve törpüleyene ve böylece kendisinin yarattığı şekli değiştiren kadınlara lanet etmiştir."[10]

Bu deliller bize zaruret olmaksızın esetik ameliyatın yasak olduğunu göstermektedir.

Fakat insanda, her girdiği mecliste nazarı dikkati çekecek, kendini hakir gösterecek, hissi ve psikolojik olarak kendini ızdırap içinde bırakacak çirkin bir yer varsa; kendini üzüntüye sokan bu sıkıntıyı gidermek niyeti olduğu taktirde böyle bir ameliyatta sakınca yoktur. Çünkü Allah, bizim için dinde zorluk kılmamıştır.[11] Mesela, doğuştan insanın hareketine veya konuşmasına engel olan bir özür varsa ameliyatla giderilebilir. Doğuştan altı parmaklı olmak, yarık dudak, yapışık parmak, gibi.

İnsanın kaza sonucu karşı karşıya geldiği bazı durumlarda da (yanıklar, bedende oluşan çirkin görüntüler, yaralanmalar vb.) estetik ameliyatın bir sakıncası yoktur. Bunlar tedavi demektir. Peygamber (s.a.v.) savaşta burnu kesilen bir sahabenin çirkin görünümünü gidermesi için, altından burun yaptırmasına izin vermiştir.[12]

Sonuç olarak, yarılan yanağın, açılan kaşın, yanık sonucu çirkin bir hal alan derinin estetik ameliyatla düzeltilmesinde hiçbir sakınca yoktur. Bu tür fiiller Allah'ın yarattığına müdahaledir.[13]

Erkek Doktora Muayene Olmak

İmkan varsa erkekler erkekleri, kadınlarda kadınları muayene edip tedavi etmelidir. İmkân olduğu takdirde aksini yapmak caiz değildir. Fakat imkân olmazsa yani hasta kadın olduğu halde kadın doktor veya hasta erkek olduğu halde erkek doktor olmazsa veya ehli bulunmazsa imkanda olanı yapmakta bir beis yoktur. Bu zarureten caiz olur.

Haramla Tedavi

İslâm dini sağlığa büyük önem gösterip hasta olmamak için tedbir almamızı emrettiği gibi, hastalık halinde de tedaviyi emretmektedir. Ancak varsa temiz bir ilaç kullanmak gerekir. Necis veya müteneccisi

---

10 Buhari, Talâk, 51; Libâs, 82; Müslim, Libâs, 120

11 İslâm'da Helal ve Haram, 155

12 Ebû Davûd, Hâtem, 7; Tirmizi, Lİbâs, 31; Nesâi, Zinet, 41

13 İslâm'da Helal ve Haram, Yusuf el-Kardavi, 154

kullanmak caiz değildir. Remli ve Şirazi: "Temiz bir ilaç bulunamadığı takdirde Müslüman bir doktorun tavsiyesine uygun olarak necis veya müteneccis bir ilacı tedavide kullanmakta bir sakınca yoktur." diyorlar.

Bir hastalık için "İçkiden başka bir ilaç bulunmazsa içilmesi caizdir." diyen de olmuştur.[14] Yalnız Şafii mezhebine göre ilaca maslahata binaen müteneccis bir şey katmakta bir beis yoktur. Binaenaleyh, çeşitli hastalıklara deva olan ve içinde alkol bulunan şurubu (başka ilaç yoksa) içmek caizdir.[15]

1- Zina

İslâm nazarında zina, en kötü ve çirkin bir günah olduğu için cezası da çok şiddetlidir. Zira zina insan haysiyetini yıkmakla kalmaz, cemiyet düzenini de bozar. Neslin bozulmasının sebebi de zinadır. Zinanın çok olduğu ülkeler, sokaklara atılmış, yuvalara terk edilmiş çocuklarla doludur. Bunlar anne ve baba sevgisinden nahrum yetiştikleri için cemiyet için birer suçlu haline gelmektedirler.

İslâm'ın en büyük hedeflerinden biri de neslin korunmasıdır. İslam, onun korunması için, nesli bozacak zina gibi suçları önlemek ve hatta tamamıyla ortadan kaldırmak maksadıyla şiddetli cezalar koymuştur.Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır: *"Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, çok çirkin bir iş ve kötü bir yoldur."* (İsra, 32)

Bir başka ayette de şöyle buyurulmaktadır: *"Ey Muhammed! Mü'min erkeklere söyle gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını ve namuslarını korusunlar. Böyle davranmak onlar için daha temiz ve daha hayırlıdır. Mü'min kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını ve namuslarını korusunlar, görünmesi zaruri olanlar dışında ziynetlerini göstermesinler. Başörtülerini de yakalarının üzerine sarkıtsınlar."* (Nur, 30-31)

Resûlullah (s.a.v.)'ın de zinayı kötüleyen ve sebep olduğu ahiret sıkıntılarından haber veren pek çok hadisleri vardır.

"Üç kişi vardır, kıyamet günü Allah (c.c.) onlarla konuşmaz, onlara bakmaz, günahlarından arındırmaz ve onlara acıklı bir azap vardır: Zina eden yaşlı, yalan söyleyen devlet reisi ve büyüklenen fakir."[16]

---

14 İbni Abidin, IV/215
15 Halil Günenç, a.g.e. 1/36
16 Müslim, İman, 172; Nesai, Zekat, 77

"Kişi zina edince iman ondan çıkar ve başının üstünde bir bulut gibi boşlukta durur. Zinadan çıkınca iman adama geri döner."[17]

İslâm dini, zinaya yol acabilecek her şeyi yasaklamıştır. Bakmak, dokunmak, dinlemek, baş başa kalmak vb. şeyler zinaya giden yollar olduğu için bu konularda hassasiyetle durmak gerekir. Bunlar değişik ayet ve hadislerle yasaklanmıştır.

Zina cezasına gelince, bekârlara verilecek ceza Kur'an-ı Kerim'de şöyle belirtilmiştir: "Zina eden kadın ve erkekten her birine yüzer deynek vurun." (Nur, 2)

İslâm âlimleri bu ayetteki cezanın bekârlara ait olduğu, evli veya dul erkek ve kadınların cezasının ise taşlanarak öldürmek olduğunda ittifak etmişlerdir.

Evlilere ve dullara verilecek ceza Resûlullah (s.a.v.) tarafından açıklanmıştır: "Yaşlı erkekle yaşlı kadın zina ederse onları recmedin."[18]

Peygamber (s.a.v.) zamanında bekârlara da, evlilere de zina haddi uygulanmıştır. Bir olayda Maiz b. Malik ve başka bir olayda Gamidli bir kadın zina yaptıklarını itiraf ederek Resûlullah'ın huzuruna gelmişler. Bunun sonrasında recm cezası tatbik edilmiştir.[19]

2- Lezbiyenlik (Sevicilik)

Kadının kadınla sevişmesi anlamına gelen lezbiyenlik kesinlikle haramdır. Bu cinsel bir sapma ve hastalık belirtisidir.

Kur'an-ı Kerim'de belirtildiğine göre Hz. Lut (a.s.)'ın kavmi bu çirkin fiile yeltenmişlerdir. Lut (a.s.)'ın kavminin erkekleri erkeklerle homoseksüel, kadınları ise kendi aralarında lezbiyenlik ilişkilerine girmiş ve sonuçta helak olmuşlardı. Bu tür fiiller insanların ruh halinin bozukluğuna işaret etmektedir.[20]

3- Livâta

Erkekler arasındaki eşcinsel ilişki. Türkçe'de livâta karşılığı olarak lûtîlik ve oğlancılık kelimelerinin yanı sıra eşcinsellik de kullanılmaktadır. İslâm lutiliği şiddetle yasaklamış ve büyük günahlardan sayılmıştır.

---

17 Ebu Davud, Sünnet, 16; Tirmizi, İman, 11
18 İbni Mace, Hudûd, 9; Muvatta, Hudûd, 10
19 Bk. Müslim, Hudûd, 22, 25, Buhari, Hudûd, 3
20 Bkz. Şuara, 160-175

Kur'an-ı Kerim'de hem zina hem de lutilik açık hayasızlık ve çirkin davranış olarak nitelendirilmiştir. İslâm alimleri lutiliği haramlık bakımından zinadan daha ağır bir fiil olarak kabul etmişlerdi.

4- İstimna (El Tatmin-Mastürbasyon)

İnsanın el ile oynaması veya başka bir şeyle kendi kendini cinsel yönden tatmin etmesi olan istimna haramdır. Gençlerimizin bu tür yollara düşmemeleri için erken evliliğin teşvik edilmesi ve kolaylaştırılması lazımdır.

36. DERS

Teaddudi Zevcat
(Dört Evlilik)

Câhiliye dönemi Arapları arasında çok evlilik oldukça yaygındı. Ayrıca da evlenilen kadınların sayısı konusunda herhangi bir sınırlama da yoktu. Dolayısıyla çok evliği ilk icad eden İslam değidir. Aksine İslam geldiğinde sınırsız sayıda kadınla evlenme özgürlğüne izin veren cahiliye adet ve hukuku işlemekte idi. İslam bu sınırısız ve adeta sorumsuz hak kullanımına bir sınır koydu ve bunu en fazla dörtte dondurdu. Sadece bununla da yetinmedi kadınların hak ve hukuklarının çiğnenmemesi için bunu birtakım kayıt ve şartlara bağladı. Kısacası birden fazla kadınla evlenmeye verilen izin kayıtsız ve şartsız değildir.

Konu ile ilgili olarak Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmaktadır: *"Eğer velisi olduğunuz mal sahibi yetim kızlara haksızlık yapmaktan korkarsanız hoşunuza giden kadınlarla iki, üç ve dörde kadar evlenebilirsiniz. Şayet aralarında adaletsizlik yapmaktan endişe ederseniz bir tane almalısınız veya sahip olduğunuz câriyelerle yetinmelisiniz. Doğruluktan sapmamanız için en uygun olan yol budur"* (Nisâ, 3)

Ayetteki "ikişer, üçer, dörder" ifadesi toplam olarak dörtten fazla sayıyı kapsamaz. Hz. Peygamber'in şu hadisleri âyeti tefsir eder: "Abdullah b. Ömer (r.a.) şöyle demiştir: Gaylân es-Sakafî, câhiliye devrinde nikâhı altında on kadın varken İslâm'a girdi. Onunla birlikte eşleri de Müslüman oldular. Resûlullah (s.a.s), bu eşlerden dört tanesini seçmesini emretti" (Şevkânî, Neylü'l-Evtâr, VI/ 159 vd). Kays b. el-Hâris'ten şöyle dediği nakledilmiştir: "Nikâhım altında sekiz kadın olduğu halde Müslüman oldum. Nebî (s.a.v)'e giderek, durumu anlattım. Bana: 'Onlardan dört tanesini seç'buyurdu" (Ebû Dâvud, Talâk, 35)

Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz de çok evli idi. Bunun dinî, ictimâî, siyasî, terbiyevî bir takım hikmetleri vardır. O'nun çok evliliğinin asıl amacı sahabe hanımlarına bir kaç muallim yetiştirmektir. Çünkü bir toplumun yarısı kadındır. Kadınlar da, erkeklerin yükümlü olduğu hükümlerle

yükümüdür. Kadınlar kendileriyle ilgili gizli meseleleri Hz. Peygamber'den sormaya çekinirlerdi. Ay hali, lohusalık, cünüplük, vb. konular bunlar arasındadır. Allah elçisinin edeb ve hayası da bunları cevaplamaya engeldi. İşte Hz. Peygamber'in aileleri, özellikle hanımlarla ilgili şer'î hükümleri, diğer kadınlara tebliğ etmede önemli rol oynamışlardır.

Kimi zaman Resûlullah'ın evliliği câhiliyye âdetlerini yıkıp yeni bir hüküm koymak amacına yöneliktir. Zeynep binti Cahş ile evliliği buna örnek gösterilebilir. Çünkü Zeynep (r. anhâ) önce, Hz. Peygamberin evlâtlığı olan Zeyd b. Hârise ile evlenmiş, ancak geçimsizlik sebebiyle başaramamışlardı. Câhiliyye devri örfüne göre, evlâtlığın dul kalan eşiyle evlenmek yasaktı. Cenab-ı Hak evlâtlığı kaldırarak, bunların dul kalan eşiyle evlat edinenin evlenebileceğine izin verdi ve ilk uygulama Allah elçisi ile Zeynep (r. anhâ)'in evlenmesiyle başladı. (Bkz. Ahzâb, 37).

Allah elçisinin (r.a)'in Ebu Bekr kızı Âişe ve Hz. Ömer'in kızı Hafsa ile evlenmesi sosyal bir hikmete dayanır. İslâm onlar sayesinde güç kazanmış, aileler, hatta kabileler arasında kopmaz bağlar meydana gelmiştir. Hz. Peygamber kızı Fâtıma'yı Hz. Âli'ye biri vefat edince diğeri olmak üzere iki kızını da Hz. Osman'a vermiştir. Bu dört sahabe, Resûlullah'ın en yakın dostu, yardımcısı olup, onun vefatından sonra da İslâm toplumunu yöneten liderlerdir.

İnsanların gönüllerini bir noktada toplamak ve kabileleri birleştirmek için de evlilikler olmuştur. Nitekim Cüveyriye (r.anhâ), Müstalikoğullarının başkanı el-Hâris'in kızıdır. Bu kabile esir alınmıştı. Cüveyriye de esir düşmüştü. Kurtuluş fidyesi için Hz. Peygamber'den yardım istedi. Hz. Peygamber fidyeyi vereceğini ve kendisiyle de evlenmek istediğini bildirince de Cüveyriye kabul etti ve evlendiler. Esirleri ellerinde tutan sahabiler; "Biz Allah'ın Resûlünün sihrî hısımlarını nasıl esir tutarız" diyerek hepsini serbest bıraktılar. Bu durum karşısında Müstalikoğulları topluca İslâm'a girdi. (H. Döndüren, Şamil İ.A.)

Yüce İslâm dininin birden fazla evliliğe müsaade etmesnin bir çok genel ve özel sebebi vardır. Bunları özet olarak şu şekilde sıralayabiliriz:

1- Duygular, meyiller ve psikolojik tavırların çoğu telkin ve eğitim ile oluşur ve değişirler; birden fazla kadınla evliliğin yaygın olduğu bir toplumda İslâm kadınının duyguları ile, tek kadınla evliliğin geçerli olduğu toplumlardaki kadınların -bu konu ile ilgili duygu ve eğilimleri- aynı değildir. Nitekim, çok eşliliği ayıp sayan, yasaklayan batı toplumları zinaya tepki göstermekmektedirler. İslâm

toplumunda ise tersi durum söz konusudur. Müslüman kadınlar meşrû nikâhla ikinci eş olarak evlenmiş kadınlara ve onların kocalarına karşı fazla olumsuz tepki göstermezken, zinaya ve fuhşa karşı çok olumsuz tavır takınırlar, ayıp ve günah sayarlar.

2- İslâm toplumunda ikinci eşler, kendi serbest irâdeleri ile ikinci eş olmayı tercih ederler. Birinci eşler de ortak istememeleri halinde, evlenme akdini yaparken bunu şart olarak ortaya koyma hakkına sahiptirler.

3- Kadınların ikinci eşi istememeleri doğumdan gelme (fitrî, tabiî) bir kıskançlık duygusu yanında, belki bundan daha etkili olarak sosyal, psikolojik ekonomik ve hukukî âmillere bağlı olarak edinilmiş (ârızî) bir şuur ve irâde halinden kaynaklanmaktadır. Ama bir kadın için en kötü sonuç üzerine kuma getirilmesi değil, boşanıp sokağa bırakılarak manen ve madden büyük bir yıkıma uğramasıdır.

4- Fizyolojik ve psikolojik olarak evliliğe hazır hale gelme bakımından kadınların önceliği vardır. Sıcak bölgelerde kızlar dokuz yaşında bu olgunluğa erişirken erkeklerin on altı yaşlarını beklemeleri gerekmektedir. Bu da evliliğe hazır olan erkek-kadın dengesini bozmaktadır. Eğer birden fazla evliliğe müsaade edilmezse eş bulamadığı için evlenemeyen kızları fuhuşa sürüklenmiş olacaktır.

5- İslâm'ın ikinci kadınla evlenebilmek için koştuğu şartlar erkelerin çoğunda değil, azında bulunur. Onun için de sanılanın aksine İslâm toplumlarında çok eşlilik hiçbir zaman yaygın bir şekilde uygulanmamıştır. Yaşanılan tecrübeyerlerde çok eşliliğin serbest olduğu yerlerde kadın kıtlığının değil, birden fazla kadınla evlenmenin yasak olduğu yerlerde bekâr erkek kıtlığının yaşandığını ortaya koymuştur.

6- Kadınlar tabiatları icabı yaşadıkları ay hali, gebelik, lohusalık, emzirme gibi haller evlilik hayatlarının üçte birinde onları cinsî hayattan uzak tutmaktadır. Bunlara bir de İslâm'ın, ümmet sayısının çoğalmasına verdiği önem eklenince gerekli durumlarda bir erkeğin, birden fazla kadınla evlenebilmesinin câiz kılınması kaçınılmaz olmaktadır. İslâm da bunu yapmış, birden fazla kadınla evlenmeyi menetmediği gibi, farz, vacip, müstehap da kılmamıştır. Yine erkeklerde verimlilik çağının yetmiş yaşına veya

daha yukarı yaşlara kadar sürdüğü halde bu çağın kadınlarda elli yaşın dolaylarında olduğunu görürüz. Burada erkeğin hayatında kadın tarafından karşılık görmediği ortalama olarak yirmi senelik bir verimlilik çağı vardır. Şüphesiz iki türün evliliğinden hedeflerinden hayatın devam etmesi ve çoğalıp yayılmakla yeryüzünün imarıdır. İslâm'ın birden fazla evliliğe bireysel zorlamaya başvurmadan tanıdığı bu hak bir kolaylaştırma ve gerektiğinde yararlanılması için gösterilen bir müsamahadır.

7- İslâm'ın birden fazla kadınla evlenmeye müsaade etmesi kadının değerini hiçbir şekilde düşürmez. Bu iznin gerekçesi dînî, ictimaî, iktisadî, ahlâkî zarûretlere dayanmaktadır.

Uygulamada çok kadınla evli erkeklerin adâletsizliği, kumalar arasındaki geçimsizlik, böyle ailelerde evlerin cehennem çukuruna dönüşmesi, insanlar arasındaki güzel ilişkilerin çirkinleşmesi bir vâkıadır. Ancak bu çirkinliklerin ve kötülüklerin âmili kanun (şerîat) değil, onu uygulayan -daha doğrusu uygulamayan- Müslümanlardır. (Çok Evlilik, H. Karaman)

8- Günümüz İslâm ülkelerinin bazılarında çok kadınla evlenmek hâkim iznine bağlanmıştır. Çünkü, birden çok kadınla evlenecek erkekte adalet ve nafakaya güç yetirme niteliklerinin bulunup bulunmadığını tesbit etmek bunu getirir. Bu iki niteliğin varlığı nass'larla istendiği için bunu araştırmak ve bir esasa bağlamak İslâm devletinin yetkisi altındadır. (Şamil İ.A.)

9- Esasen çok eşlilik, kadının değerini alçaltmaz, bilakis yükseltir. Zira bu sayede korumasız kadın kalmaz. Ancak bu hukuki korumadan yoksun olarak uygulanırsa elbette bir çok mağduriyetlere yol açar. İkinci evliliğini yapan erkeklere zampara, cinsellik düşkünü muamelesi yapılırken, zina yapan gecelik ilişkilerle karısını aldatan erkeklere daha az tepki gösterilmektedir. Boyalı basının sosyetenin bütün rezilliklerini -Müslüman milletimizin ahlakını dibe vurdurmak için- nasıl allaya pullaya sayfalarına veya ekranlara taşıdıkları ortadadır. Bu da Müslüman bir toplumda içler acısı bir durum. Aslında erkeklere birden fazla eş almalarına izin verilmesi, kadınların aleyhine değil lehinedir. Nikahsız ilişkilerde en çok kadınlar zarar görüyor. Kadınlar duygusal oldukları için erkeklere çabuk kapılıyorlar, hemen bağlanıyorlar. Fakat erkek o kadın için hiçbir sorumluluk almıyor, onunla bir süre birlikte oluyor ve bir süre sonra da ortada

bırakıyor. Dinimiz erkeklere çok kadınla yaşamayı kolaylaştırmamış, tam aksi zorlaştırmış. İkinci bir kadın istiyorsan yapacaksın nikahı, kadının sorumluluğunu üstleneceksin, ev açacaksın, çocuklarınla ilgileneceksin, adaleti gözeteceksin, sabırlı olacaksın... Adalet, sabır ve merhamet konusunda kendine güvenemeyenler, hiç ikinci eş hayalleri kurmasınlar. Dünyada eşlerinin hakkını gözetemeyip cennetteki hurileri riske atmasınlar.(S. Maraşlı)

10- Çok eşliliğin sadece duygularıyla hareket edenler için tavsiye edilecek tarafı yoktur. Zira evlilik sonrası yaşanan tadsız hadiseler bu duyguların tümünü törpülemektedir. Ama o, ev işlerinin ve kocanın yükünün paylaşıldığı, hanımların kendilerine daha fazla zaman ayırabildikleri, kulluklarını ve sosyal ilişkilerini daha düzenli yürüttükleri bir zemin olarak düşünülürse, bazı kimseler için bu tercih edilebilir.

11- Toplumsal sistemin istikrarına saygısı olan hiçbir insan ahlaksızlığı çok evliliğe (teaddüdü zevcata) tercih edemez. Bu gün özellikle batılı toplumlarda teaddüdü zevcatın yasaklanmasından kaynaklanan kadınların isyankâr hale gelişi, fuhşun yaygınlaşması ve gayrı meşru çocukların çoğalışı gibi çirkin gelişmeler ortadadır. Teaddüdü zevcat dışında bunun çözüm yolu da yoktur. "Lugos Wveekly Record" gazetesi 20 Nisan 1901 tarihli sayısında "London Tros" gazetesinden İngiliz bir bayanın şu yazısını neşretmiştir:

"Bizim kızlarımızdan çoğu isyankâr/günahkâr hale geldi. Bu musibet her yana yayıldı. Bunun nedenlerini araştıranlarda azaldı. Ben bir kadın olarak şu kızlara baktığımda üzüntü ve kederim tüm insanlarda ortak olsa onlara ne faydası olacaktır? Bu necis durumu yasaklamak için çalışmaktan başka çare yoktur. Sütü helal değerli bilgin "Tomas" hastalığı teşhis etmiş ve bunun için en etkili tedavi yöntemini belirtmiştir: "O da erkeğin birden fazla kadınla evlenmesini serbest bırakmaktır." Bu yolla hiç kuşkusuz başımızdaki bela defolup gidecektir. Bizim kızlarımız artık ev sahibi olacaklardır. Yani musibet, tüm felaketin nedeni, Avrupalı erkeği yalnız bir kadınla yetinmeye zorlamaktır."

"Tek bir kadınla evliliktir ki kızlarımızı isyankâr etti. Onları erkeklerin işlerini yapmaya itti. Böyle giderse durum kötüye gidecek ve erkeğe birden fazla evlenmesi serbest bırakılmadığı müddetçe kötülük daha da tırmanacaktır.!"

"Evli erkeklerin topluma utanç veren, yük olan asalaklaşan gayrı meşru çocuklarını hangi istatistik ve tahminler tesbit edebilir? Eğer çok evlilik serbest olsaydı bu çocuklara ve onlara ve onların annelerine reva görülen horlayıcı işkenceler sona erer, hem kendilerinin hem çocuklarının ırzı güvence altına alınmış olurdu. Teaddüdü zevcat (çok evlilik) her kadını ev sahibi yapar ve onları meşru çocukların annesi olma şerefine kavuşturur." (Ferid Vecdi, Dairetü'i-Mearif, 4/692)

Avrupa ve Amerika'da yayınlanan istatistikler hep gayrı meşru çocukların gittikçe çoğaldıklarını belirtince toplum bilimcilerin korkusu bir kat daha artmaktadır. Pek tabii bunların tamamı erkeğin bir tek kadınla yetinmesini zorunlu kılmanın ve cinsel ilişki için meşru bir yol bulamayan kadınların çoğalmasının neticesinden başka bir şey değildir.

İslâm birden çok kadınla evlenebilmek için bir takım şartlar öngörmüştür, Bu şartlar şunlardır:

1- Eşler arasında adaletli davranmak. Bu insan gücü ile sınırlı olmak üzere yedirmek, giyim, barınma, ilgi ve muâmele konularında adaletli davranmayı kapsar. Ancak bunun güçlüğüne Kur'an-ı Kerim'de şöyle işaret edilir: "...Eğer adalet yapamamaktan korkarsanız, o zaman bir tane ile veya mâlik olduğunuz câriye ile yetininiz" (Nisâ, 3). Buna göre eşler arasında adalet yapmama ve zulüm yapma korkusu varsa tek eşle yetinme esası getirilmiştir. Ancak adalet sevgi, kalbin meyli, aşk gibi hususları kapsamaz. Çünkü bunlara güç yetirilemez. İslâm ise insana gücünün yetemeyeceği yükü taşıtmaz. Bununla birlikte, eşlerden birine aşırı derecede meylederek, diğerlerini sevgiden mahrum etmek yasaklanmıştır. Âyette şöyle buyurulur: *"Kadınlar arasında adaletli davranmaya ne kadar gayret gösterirseniz de buna güç yetiremezsiniz. Hiç değilse birisine aşırı meyledip de diğerini (ne dul ne kocalı durumda) askılı bırakmayın"* (Nisâ, 129)

2- Eşlerin geçimini sağlamaya gücü yetmek. İslâm'da bir erkeğin evlenebilmesi için, tek veya daha fazla eş olsun, bunların yeme, içme, giyim ve barınma harcamalarını sağlayacak güce sahip olması gerekir. Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle buyurmuştur: "*Ey gençler. topluluğu! Sizden evliliğin külfetlerini yerine getirmeye gücü yeten evlensin"* (Buhârî – Müslim). Evlilik külfetinin başında eşin geçim masraflarının geldiğinde şüphe yoktur. (H. Döndüren, Şamil İ.A.)

OKUMA PARÇASI: 9

ÇOCUĞUN ANA BABASI ÜZERİNDEKİ HAKLARI

Ebu Hureyre (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Çocuğun ana-babası üzerindeki hakkı üçtür.

1. Doğduğunda ona güzel bir isim koymak.

2. Aklı erdiğinde Kur'an okumayı öğretmek.

3. Evlenme çağı geldiğinde evlendirmek."[1]

Rivayete göre adamın biri yanına çocuğunu alarak Hz. Ömer'e gelip şöyle dedi:

– Bu çocuğum bana karşı geliyor, sözümü dinlemiyor.

Hz. Ömer (r.a.) çocuğa sordu:

– Allah'tan korkmuyor musun da babana karşı geliyorsun? Çünkü babanın çocuğu üzerindeki hakları çoktur.

Çocuk dedi ki:

– Çocuğunun babası üzerinde hiç mi hakkı yok?

Hz Ömer (r.a.) cevap verdi:

• Tabii ki var. Şöyle ki: Evlenirken çocuğuna iyi bir anne seçmeyi hedeflemelidir. Aksi halde kötü biri ile evlenirse annesinden dolayı çocuk ayıplanabilir.

• Doğduğunda ona güzel bir isim koymalı ve ona Kur'an okumayı öğretmelidir.

Bunları duyan çocuk şöyle dedi:

– Allah'a yemin ederim ki, babam benim için bunların hiç birini yapmadı. Anam Sind'li bir kadınmış. Babam onu dört yüz dirheme satın almış.

Bana güzel bir isim koymamış. "Erkek yarasa" manasında bir ad vermiştir.

Ayrıca bana Kur'anı- Kerim'den bir ayet bile öğretmemiştir.

Hz. Ömer (r.a.) söylenenleri dinledikten sonra çocuğun babasına dönüp şöyle dedi:

---

1 Heysemi, Mecma', 8/47

– Oğlunun sana karşı geldiğini söylüyorsun ama daha önce sen ona karşı görevini yapmamışsın. Şimdi yanımdan çık, git.

Hükemadan bazıları şöyle demiştir:

Ana babasına karşı gelen kimse çocuğundan saygı sevgi göremez. İşlerini danışarak yapmayan kimse istediğini elde edemez. Ailesi ile iyi geçinmeyen kimse de huzur bulamaz.

Şâ'bi Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Oğlunun kendisine iyilik etmesi hususunda ona yardımcı olan babaya Allah rahmetiyle muamele eder."[2] Yani baba oğlunun karşı geleceği konularda ondan bir şey istememelidir.

Nitekim Allah'ın salih kullarından birinin şöyle yaptığı anlatılmıştır:

O, bir şeye ihtiyaç duyduğunda çocuklarından istemez, bu ihtiyacını başkasına gördürürdü. Kendisine niçin böyle yaptığı sorulunca o, şöyle dedi:

Çocuğumdan bir şey istersem o da bunu yapmazsa cehenneme girmeyi hak eder diye korkuyorum. Çünkü ben çocuğumun cehennemde yanmasını istemem.

Halef b. Eyyüb'ün de benzer sözler söylediği rivayet edilir.

Fudayl b. Iyaz şöyle der:

"Bir kimsenin iyi bir kişi olması şu özellikleri kendisinde bulundurmasına bağlıdır:

Ana babasına iyi davranması, akraba ve komşularıyla ilişkiyi kesmemesi, dostlarına ikram etmesi, ailesi, çoluk çocuğu ve hizmetçileriyle iyi geçinmesi, Dinini muhafaza etmesi, malını helalden kazanıp, fazlasını infak etmesi, dilini kötü sözlerden koruması, evine bağlı olup, zamanını ibadetle geçirmesi ve kötü kimselerin meclisinde bulunmaması.

Bir rivayette Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Bir insanın mutluluğu dört şeye bağlıdır.

1. Hanımının iyi geçimli olması
2. Çocuklarının iyiliksever olması
3. İyi huylu arkadaşlarının olması
4. Kendi oturduğu yerde bir işinin olması."[3]

---

2 İbn Ebi Şeybe, Musannef, 5/219

3 Keşfü'l-Hafa, 310 (Hadis zayıftır)

Enes b. Malik diyor ki:

"Yedi şey vardır ki, bunlar öldükten sonra da sahibine sevap kazandırır.

1. Bir mescit yapan kimseye insanlar orada namaz kıldığı sürece sevap yazılır.

2. Bir çeşme veya su sebili yaptıran kimseye insanlar oradan su içtikleri sürece sevap yazılır.

3. Bir Mushaf yazan kimseye insanlar onu okuduğu müddetçe sevap yazılır.

4. Suyundan faydalanılan bir kuyu kazan kimseye burası var oldukça sevap verilir.

5. Bir ağaç diken kimseye insanlar ve kuşlar onun meyvesinden yediği sürece sevap yazılır.

6. Başkalarına bir şey öğreten kimseye de insanlar o bilgiden faydalandıkları sürece sevap verilir.

7. Ardından kendisine dua eden bir çocuk bırakan kimseye de o dua ettikçe sevap yazılır."

Yani; babasının kendisine Kur'an öğretmesi ve iyi bir terbiye vermesi sayesinde çocuk topluma faydalı biri olursa onun iyi davranışları sebebiyle babası sevap kazanır. Kendi sevabından da hiçbir şey eksilmez. Aynı şekilde babası ona Kur'an öğretmemiş, bunun yerine kötü davranışları öğretmişse yaptığı her kötü davranıştan babası günah kazanacağı gibi, kendi günahından bir şey eksilmez."[4]

Konuyla ilgili Ebu Hüreyre (r.a.)'ın rivayet ettiği hadisi şerif şöyledir:

Resulullah (s.a.v.) buyurdular:

"İnsanoğlu öldüğü zaman amel defteri kapanır. Ancak şu üç şey hariç:

1. İnsanlara sürekli fayda sağlayan bir sadaka.

2. Faydalı bir ilim

3. Onun iyiliği için dua eden salih bir çocuk."[5]

(Ebu'l-Leys Semerkandi, Tenbihü'i-Gafilin, Medine Yayıncılık)

---

4 Ebû Nuaym, Hilye, 2/344

5 Müslim, 1631

37. DERS

Ötünmenin Tarihi ve Müslüman Kadının Örtüsü Üzerinden İslam'a Yapılan Saldırılar

1. Örtünmenin Tarihi

İnsanın giyiminin tarihi dünya kadar hatta dünyadan da eskidir. Hz. Adem ve Hz. Havva daha dünyaya gönderilmeden şeytanın iğvasına kandıkları anda, çıplaklıklarını fark etmişler ve aynı zamanda haya, utanma duygusunu hissetmişlerdir. İlk çift ortaya çıkar çıkmaz elbiseyi de icat etmişlerdir.[1]

Yüce Allah örtünmeyi ilk insan ve ilk Peygamber Hz. Âdem'den başlayarak bütün insanlığa farz kılmıştır. A'raf sûresindeki "Ey Âdemoğulları! Size şeytanın açmak istediği çirkin yerlerinizi örtecek elbiseler indirdik."[2] ayeti bu gerçeği açıklar.

Yüce Yaratıcının gönderdiği en eski kitaplardan birisi olan Tevrat sonradan değiştirilmiş, aslı bozulmuş haliyle bile örtünmeyle ilgili hükümler ihtiva etmektedir.[3]

Aynı şekilde kilise tarafından değiştirilmiş Yüce Allah'ın gönderdiği ilahi kitap olma özelliğini kaybetmiş muharref İncil'de de başörtüsüyle ilgili hükümler vardır.[4]

"İslâm öncesi cahiliye döneminde kadınlar başın arkasında bağlanan bir tür başlık kullanırlardı. Gömleğin yakasından boynu ve göğsün üst kısmını gösterecek şekilde açılırdı. Göğüsleri örtecek gömlekten başka bir şey yoktu. Saçlar ortaya bırakılırdı."[5]

---

1 Meriç, Ümit, *İslam'da Kılık Kıyafet ve Örtünme*, İsav, 30

2 A'raf Sûresi, 26

3 Tekvin 24/64-65; Eş'iya 3/16-17 Topaloğlu, Bekir, *İslâm'da Kadın*, 17 İst. 1992

4 *Polis Rasul'ün Korintoslulara I. Mektubu*, 1164; Topaloğlu *a.g.e.*, 177

5 Zâmahşeri, *Keşşaf*, 1169; İbni Kesir, III/283

İslâm'dan önceki Arap toplumunda hür kadınların çarşaf giydiği ve bunun eski bir adet olduğunu Ahzab sûresi 59. ayeti gösterir. Hz. Ömer'in henüz bu ayet inmeden, çarşaf giymeden çarşıda dolaşan kadının tutumunu geleneklere aykırı bulduğu için dövdüğü anlaşılmaktadır.[6] Ancak bazı müşrik kadınlar cahiliye döneminde Kâbe'yi çıplak tavaf ederlerdi. Gündüz erkekler, gece de kadınlar tavaflarını anadan doğma yaparlar ve "İçinde günah işlediğimiz elbiselerle tavaf etmeyiz." derlerdi.[7] İşte nefsini ilahlaştıranların cahiliye mantığı. Bugün soyunmayı, çıplaklığı medeniyet sayan çağdaş cahiliye gibi.

Ancak ilk cahiliye toplumu dahi bu türden giyinen kadınları tasvip etmiyor, kadınların zinetlerini, saçını, başını, göğsünü göstermesini benimsemiyordu. Saçları ve göğüsleri açık bir kadına karşı Mersed kızı Esma'nın "Bu ne çirkin şeydir"[8] demesi o zamanki toplumun görüşünü yansıtmaktadır.[9]

Yüce Allah'ın gönderdiği bütün dinler beş şeyin korunması için gelmiştir. Akıl, can, din, mal, nesil. Yüce yaratıcının en son şeklini vererek, gönderdiği İslâm dini her türlü fesat ve günahın kaynağı olan çıplaklığı yasaklamış, örtünmeyi ve gözleri harama bakmaktan sakındırmayı emretmiştir.

"Doğrusu bugün tesettüre karşı gösterilen aşırı tepki kesinlikle tüm semâvi şeriatlere ve dinlere karşı sergîlenen bir tavırdır. Bu gerek İbrahim (a.s.)'ın dininde olsun gerek Musa (a.s.) ve İsa (a.s.)'ın dinlerinde olsun, bunlardan tutun da Hanif bir din olan İslâm'a gelinceye kadar hep aynı olmuştur. Hepsinde örtünme ve hicap esastır. Kaldı ki bu tüm asırlar boyunca ilk insandan itibaren Yüce Allah'ın insanlığa gönderdiği dinin de bir kurtuluş esasıdır."[10]

"Çağdaş kimi kurum ve kuruluşların kadının açılıp saçılması, sere serpe bir şekilde boy göstermesi konusundaki aşırı istek ve ısrarları tamamen Allah'tan ve O'nun yolundan, hak çizgiden uzaklaşmanın ve sapmanın bir göstergesidir."[11] Allah'a ve Resûlüne karşı gelmenin bir tezahürüdür.

---

6 Ateş, Süleyman, *İslam'a İtirazlar ve Kur'an-ı Kerim'den Cevaplar*, 467, 468
7 Şamil, *İslam Ansiklopedisi*, 6/195
8 İbni Kesir, II, 599; İslam'a İtirazlar ve Kur'an-ı Kerim'den Cevaplar, 472
9 A..*g.e.*, 472
10 Haşimi, *Kur'an Ve Sünnete Göre Müslüman Kadının Şahsiyeti*, 90
11 Haşimi, Kur'an Ve Sünnete Göre Müslüman Kadının Şahsiyeti, 91

Türkiye'de kadınların örtünmesine karşı çıkan kesimlerin kafa yapıları ve düşünce dünyaları incelendiğinde bunların kadınların örtünme meselesinin eğer dinden kaynaklı ise yasak olması, eğer gelenekten kaynaklı ise serbest olması şeklinde bir anlayışa sahip olduklarını, yani meseleye ideolojik baktıklarını dönem dönem aldıkları kararlardan anlamaktayız. Dolayısıyla açık saçıklığı savunanlar sırf giyinme konusunda farklı bir tercihte bulunanlar değil, aksine inanç ve amelde İslam'la barışık olmayanlardır.

2- Müslünan Kadının Örtüsü Üzerinden İslam'a Yapılan Saldırılar

Çağımızda İslâm'a en çok saldırı yapılan alan kadın konusu ve en çok tartışma konusu yapılan şer'i hüküm ise Müslüman kadının örtüsüdür. Dini hükümlerin tümüne birden karşı çıkanların hezeyanlarını bir kenara bırakarak sadece İslâm adına söz söyleyen, görüş beyan edenlerin meseleyi izah etme tarzlarına baktığımızda dahi konunun bilinçli bir şekilde oldukça karmaşık hale getirildiğini görmekteyiz. Nitekim 1954'de vefat eden Şeyhu'l-İslâm Mustafa Sabri Efendi, Mısır'da bir mecliste batılı kültürle yetişmiş şahsın Japonların İslâm'ı incelediğinden bahisle sözü kadınların örtünme meselesine getirerek şöyle diyor:

"Bunun için Japonya'da bir meclis teşekkül etti. Hemen, hemen İslâm dinini kabul ediyorlardı. Yalnız bir mesele buna mani oldu. "Tesettür-i nisvan" meselesi. Bu, onlarca pek müşkil görünüyordu. Kadınlarını (kadınların örtünmesi) böyle bir hapisle kayıtlandırmak istemiyorlardı. Ama ne iyi olurdu. İslâm alemi kırk- elli milyonluk bir terakki etiş milleti kazanmış olvaktı. Bizim alimlerimize meram anlatılmaz ki!.. Bana sorulsa bu hususta kulaç kulaç müsaade eder ve hasıl olacak günahı boynuma alırdım."[12]

Mustafa Sabri Efendi söz konusu zatın iddialarını bir miktar daha anlattıktan sonra onun asıl niyetini: "Şimdi bu zat ne demek istiyor ve neden şikayet ediyor? Tesettür esasen İslâm dininin hükümlerinden olmayıp sadece alimlerin uydurmalarından yahut halkımızın milli alışkanlıklarından olduğu halde dine karıştırılmış demek mi istiyor?"[13] şeklinde sorguluyor.

Bu kafada olanların sayısı belki o dönemde sınırlı sayıda idi ama günümüzde özellikle son yıllarda Ülkemizde artan ilahiyat profesörleri-

[12] Şeyhul İslam Mustafa Sabri, *Meseleler Hakkında Cevaplar*, 130
[13] Şeyhul İslam Mustafa Sabri, *Meseleler Hakkında Cevaplar*, 131

nin kadim ilim geleneğinden yoksun bir şekilde yetişmeleri ve müctehid imamları dahi küçümseyecek bir kibir ve kendini beğenmişlikle meselelere yaklaşmaları din konusunda söylenmedik laf bırakmadı. Bunlardan kimileri Müslüman kadının örtünmesinin "teferruat" olduğunu söylerken kimileri fıkıh kitaplarına kadının örtünmesi meselesiyle alakalı hükümlerin dinin aslından olmayıp bunların sonradan Emeler döneminde İslâm'a sokulduğunu ve dolayısıyla bunun Emevi İslâm'ı olduğunu ifade etmektedirler. Kimileri ise erkeksi fıkhın kadına bir çok yasak koyduğunu iddia etmektedirler. Tabii tüm bu saçma iddialara kitabımızın içerisinde gerekli cevaplar yeri geldikçe verilecektir.

İslâm dini sadece cismani bir din olmadığı gibi sırf ruhani bir din de değildir. Bilakis ikisi arasında din ve dünya işlerini bir araya toplayan insanî bir dindir. Tamamıyla insanın yaratılışına uygundur. Her ikisinden de yeterli ölçüde haz almıştır. Ruhi ve bedeni ihtiyaçları âdilâne bir şekilde uyumlu kılarak ruhu da aklı da hakikatleri idrak ile olgunluklarla doldurur. Beşeri temayülleri terbiye eder."[14]

Evet İslam, insanın doğuştan getirdiği fıtri arzularının hiç birisini İnkâr etmez. Bilakis itiraf eder. Hatta o ihtiyaçlarını meşru yoldan karşılaması için teşvik eder. Ama bunu yaparken eşref-i mahluk olarak nitelediği insanın, şerefini ayaklar altına alacak süfli davranışlara meyl etmesine engel olmak için bütün kapıları kapatır. İşte Müslüman hanımlara emredilen tesettür de bu tedbirlerin en başında yer alır.

Çağdaş cahiliye mensuplarının çıplaklığı bir terakki olarak kabul edip, örtünmeyi gericilik, ilkellik olarak görmelerinin aksine İslâm'ın emretmiş olduğu örtünme, medenileşmenin bir sembolüdür. İnsanın doğuştan getirdiği saf ve temiz duygular; gerek ruhi ve gerekse bedeni ayıpların açığa çıkmasından tiksinir. Çıplaklığı güzellik olarak değerlendirmek doğrudan doğruya tabii zevk duygusunun körelmesinin ifadesidir. Afrika'nın göbeğindeki ilkel insanlar da çıplak değil mi? Bu bölgelere İslâm girdiği an yaptığı ilk değişiklik, medeniyetin ifadesi olarak çıplakları örtmek oluyor. Bu gün dünyaya egemen olan cahiliye ise insanları tekrar, İslâm'ın çekip çıkardığı çıplaklık ve fuhuş bataklığına tekrar yuvarlıyor.

Çağdaş cahiliye mensupları, düşünceleri, zevkü selimi ve bütün ahlaki değerleri tersyüz ettikleri için çıplaklığı ilericilik olarak niteleyip,

[14] İzmirli İsmail Hakkı, *Angilikan Kilisesine Cevap*, 192, TDV Yayınları, Ankara, 1985

insanca yaşamayı gericilik ve çağdışılık olarak değerlendirmektedirler. Beşeri fıtrat ve insani meziyetler ancak bu kadar bozulabilir!

Meselenin İslami ve insani yönü bu iken, bizim cahiller grubu kalkar; efendim dinle kıyafetin, dinle kadın giyimi ve kuşamının ne ilgisi olabilir, derler. Zira gerçekleri ters görme her devirde cahiliye mensuplarına bulaşmış bir hastalıktır.

Örtünme konusu İslami açıdan çok büyük önem taşır. Çünkü bu meselenin özü tevhid ve şirk meselesine dayanır. Zira işin ameli boyutundan önce inanç yönü vardır.

İslâm insanın fıtratına/yaratılış gerçeğine uygun yegâne sistemdir. Gerek fert ve gerekse toplum olarak her türlü korkudan emin olarak yaşamak isteyen milletlerin İslami hükümlere/kanunlara teslim olmaktan başka seçenekleri yoktur. Bununla beraber, sistem ne kadar mükemmel olursa olsun, onun müntesipleri olan fertler davalarına samimiyetle bağlanmazlarsa elbette ki beklenilen netice ortaya çıkmaz. Nitekim bu gün sözde örtülü genç kızlarımızda ve kadınlarımızda görülen teberrüc hastalığı da bu samimiyetsizliğin bir neticesidir.

"Şüphesiz ki, ilahi hükümler yalnız başlarına bir şey yapamazlar. Kur'an'da (İnsanın kafasına ve kalbine yerleşip) canlı bir örnek olmadıktan sonra bir şey yapamaz. İlkeleri de, ancak müntesiplerinin onu yol edilmesiyle yaşar." [15] "Hükümler bütün kavimleri kapsar. Her zaman ve her yerde tatbiki mümkündür."[16]

Dünyaya Müslümanların nizam ve şekil verdiği uzun ve müreffeh bir devirden sonra Müslümanlar yavaş yavaş İslâm'ın berrak pınarından uzaklaşmaya, batılıların pis ve kokuşmuş yaşam şekillerinden soluklanmaya başladılar. Son ikiyüz yıldır Müslümanları içten içe kemiren bu batılılaşma hastalığı aynı zamanda Müslümanalar arasında yenilgi psikolojisinin de yerleşmesine ve kendilerini ezik ve güçsüz hissetmelerine de yol açtı. Bu ise batı hayranlığının ve taklitçiliğinin büyük bir hızla İslâm coğrafyasında yayılmasına yol açtı. Hâlbuki önceki devir Müslümanları İslâm'ın manası üstün gelmek anlamına geldiğini asla unutmuyor ve kaybedilen her hangi bir savaş sonrası asla yenilgiyi kabullenmiyorlardı. Nitekim bu konuda Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Zaafa uğramayın, kederlenmeyin, eğer mü'min iseniz üstün gele-

---

15 Ulvan, Abdullah Nasuh, *Terbiyetü'l-Evlad*, 1/7

16 İzmirli İsmail Hakkı, *a.g.e.*, 195

cek sizsiniz."[17] Şu halde üstünlük Müslümanın esas vasfıdır. Ancak bu üstünlüğün vasfı da imandır."[18]

"Azamet devrimizde bizim silah kuvvetiyle mahvedilemeyeceğimizi anlayan Avrupa'nın müteassıb Hırıstiyan müelliflerinden bir çokları Türk milletinin ancak "garplılaşmak" suretiyle imha edilebileceğine hükmetmişler ve eserlerinde bu noktayı büyük bir ehemmiyetle tebarüz ettirmeye çalışmışlardır."[19]

Bu gün İslâm'ı karalamak isteyenler daha çok kadın meselesini kullanmaktadırlar. İslâm'ın kadın-erkek ilişkilerinin seviyeli bir şekilde yürümesini temin etmek amacıyla koyduğu hükümleri tartışma zeminine çekerek buradan İslâm'a topyekûn saldırılar yapılmaktadır. Bunun için İslâm'ın kadına bakış açısının çok iyi anlatılması lazımdır.

Emperyalist devletler İslâm coğrafyasında yürüttükleri işgaller esnasında çetin direnişlerle karşılaşmaları, ayaklanmaların ardı arkasının kesilmemesi üzerine onlara bu direniş ruhunu veren İslâm'ın özüyle oynamayı, Kur'an ve sünnet üzerinden tuzak kurarak onları pasifleştirmeyi denemişlerdir. Mesela hadis eğitimin çok yoğun olarak yapıldığı Hindistan'da hadislerin halk üzerindeki tesirini yıkmak için 1905 yılında –şu an tekrar ısıtılıp sunulan- Kur'an Müslümanlığı fikrini oraya atmışlar ve bununla hadislerin şekillendirdiği ailevi, sosyal, iktisadi ve siyasi hayatta dinin etkisini kırmayı amaçlamışlardır.

İngilizler işgal altında tuttukları Müslüman coğrafyada bir taraftan Kur'an varken hadislere gerek olmadığı fikrini yayarlarken diğer taraftan da Kur'an-ı Kerim'i Müslümanların elinden almak için çaba harcıyorlardı. Nitekim eski İngiliz sömürge bakanlarından Gladstona parlementerlere açıkça şöyle diyor: "Bu Kur'an, Müslümanların elinde var olduğu sürece Avrupa, doğuya asla hakim olamayacaktır."[20]

Batılı tarihçi Michaud aynı manada şöyle demektedir: "Müslümanların bizim anladığımız medeniyet seviyesine ulaşmaları için son derece tefessüh etmelerinden, kendi örf ve an'anelerini kat'i surette unutmalarından başka çare olmadığını söylemek gayet doğru olur."[21]

---

17 Al-i İmran Sûresi, 139

18 Kutub, Muhammed, *Biz Müslüman mıyız*, 36

19 Danişmend, İsmail Hami, Garp Medeniyetinin Menbaı Olan İslam Medeniyeti, 5

20 Merzuk, Dr. Abdussabir, *Kültür Emperyalizmi*, 29

21 Danişmend, İsmail Hami, Garp Medeniyetinin Menbaı Olan İslam Medeniyeti, 5

Tabii sömürgecilik çağı kapanıp Müslüman halklar bir bir özgürlüklerine kavuşurlarken kapıdan savaşla kovulan batılılar, eğitim ve sanayileşme adı altında pencereden tekrar içeri girdiler. Bu ikinci gelişleri ile birlikte kültürel bir savaş başlattılar. Bu savaşta kullandıkları en büyük silah ise kadındı. Emperyalistler, Müslüman kadını serbestlik adı altında şerefli yuvasından çıkardılar, modernleşmek sloganıyla her türlü rezalet ve hayâsızlığa bulaştırdılar."[22]

Bu kültürel savaşın neticesi oluşturulan sözde aydın kesimi her yerde dinin amansız düşmanı oldu. Bu düşmanlığın boyutlarının Türkiye'de hangi noktalara ulaştığını kadın bir profesörün şu ifadeleri çok net bir şekilde göstermektedir: "Çarşaf ve başörtüsü ile kapanıp sokağa çıkma geleneği şeriatın getirdiği, ilkel kavim karakterine uygun bir gelenektir."[23]

Maalesef içimizdeki sözde aydınlar kendileri inanmasalar dahi aydın olmanın bir gereği olarak oturup kendi halkının inandığı dinin temel dinamiklerini inceleme ve anlama ihtiyacı hissetmezlerken batılılar bunu çok iyi incelemiş ve hatta anlamışlardır. Nitekim İslâm'ın diriltici ruhunu Müslümanların arasında uzunca bir süre yaşayarak bizzat müşahede eden meşhur İngiliz casusu Lawrance Brown şu ifadeleri ile itiraf etmiştir: "Avrupa emperyalizminin önünde yegâne duvar İslâm'ın genişleme kabiliyeti, tesir gücü ve canlılığıdır."[24]

Asırlarca İslâm'ın bayraktarlığını yapmış olan şerefli ecdadımızın torunları olan bu gençlere ne oldu da bu gün adeta anadan uryan bir şekilde sokaklarda dolaşıyorlar? Üstad Necip Fazıl'ın "Utanırdı burnunu göstermekten süt ninem" diye tasvir ettiği o Osmanlı bakiyesi iman ve iffet sembolü ninelerimizin torunlarını kim bu hale getirdi?

"1970'li yılların başından itibaren dini kaynağından öğrenen genç kızlar tarafından başörtüsü, saçın bir tek telini bile göstermeyecek şekilde takılmaya başlandı. Pardösülerin boyu ayak bileğinden dört parmak yukarıya kadar uzatıldı.

Şule Yüksel Şenler'in şahsında şehirli kadın kıyafeti olarak sıkma baş ve zarif giyim olarak yaygınlaşan "tesettürlü kadın giyimi" daha sonra Şule Yüksel Şenler'in kendisi tarafından reddedildi. Başörtüsü ve pardösünün dindar kadınlar için uygun bir kıyafet olmadığını defaatle

---

22 Kültür Emperyalizmi, 30

23 Arsel, İlhan, *Şeriat ve Kadın*, 8, 1973

24 Muhsin, Abdulhamid, *İslama Yönelik Yıkım Hareketleri*, 22

yazan Şule Yüksel kendisi de çarşafa girerek yazdıklarıyla yaşadıklarının aynı olması üzerinde durdu.

1970'li yılların ikinci yarısından itibaren pardösüler daha takvalı olduğu "kabul edilen" çarşafa yakın bir çizgide giyilmeye başlandı. Yerlere kadar uzun ve bol pardösüler omuzlardan aşağı dökülen büyük eşarplarla tamamlandı.

90'lı yıllardan itibaren bireyciliğin yükselen değer haline gelmesiyle; Özal ekonomisi ile birlikte Müslümanlar'ın kamusal alandan daha fazla yer talep etmelerine bağlı olarak, kapitalist zihniyete eklemlenmeleri; tesettürlü kadınların kıyafetlerinde önce renklerden başlayıp, sonra gittikçe tarzı ve uslubu etkisi altına aldı. 70'li yıllarda moda olmuş olan başın üzerinde ikinci bir baş şeklinde takılan sıkma başlar yeniden moda oldu.[25]

Bu gün İstanbul ve İzmir gibi büyük vilayetlerin bir çok mahallesinde din o kadar garip kalmıştır ki, başını örtmesinin farz olduğuna inandığı halde sırf çevresindeki insanların tepkisinden çekindiği için örtünemeyen bayanlar vardır.

Batılılaşma başka bir tabirle dinden uzaklaşma kendisini en çok kadın-erkek ilişkilerinde göstermektedir. Bunda Müslüman kadınların tıpkı batılı hemcinsleri gibi erkekle her alanda yarışma arzusu neticesi fıtratının dışına çıkıp, anneliği çalışma hayatına kurban etmesinin etkili olması kadar kocaların kadının parasına tamah etmesi sonucu mecburen verilen tavizlerin de çok büyük etkisi vardır.

3- Örtünme Hürriyete Engel midir?

Örtü, kadınların haklarını, hürriyetlerini kısmak için değil, belki iffet ve ismetlerini alçak adamların bakışlarından korumak içindir. Kadınların meziyetlerini, ahlaki müsibetlerden ve şaibelerden korumaya yöneliktir. Örtü hürriyetin zıddı değildir. Esaret alameti de değildir. Aksine, kadınların bağımsızlığının tek kefili, kadınların hürriyetlerinin, erkeklerin tahakkümlerine karşı sağlam bir settir. Hücum ve taarruz edici erkeğe karşı kadının şeref ve kerametini korur. Örtünme kadının iyiliği için zaruri bir hususdur.[26]

---

25 Barbaros, Fatma, Y. Şafak, 10/8/2001

26 İsmail Hakkı İzmirli, *Angilikan Kilisesine Cevap*, 145, 146

"Hürriyet sefalete sebep olan şey midir? Yoksa eşinin sevgisini sürekli kazanarak evlat yetiştirmek ve onların muratlarını görmek ve bir aile reisi yanında gençliğini ve ihtiyarlığını yaşamak mı? Hürriyet yoksa sahipsiz behaim (hayvanlar) gibi şurada burada gezerek gençliğinde bir takım sefih (alçak)ların saldırılarına maruz kalıp yaşlanınca da kimse yüzüne bakmaz perişan bir halde ifnayı hayat (hayatı bitirmek) mi?

Evet her açık gezen iffetini ihlal etmez. Binaen aleyh açık gezer ama afife de olabilir. Zira açıklık iffete mâni değildir. Ancak İslâm dininin örtünme emri, fitne kapılarını kapamak içindir. Çünkü örtülü kadının kim olduğu bilinmez. Genç, yaşlı, güzel, çirkin kim olduğu bilinmeyince kimin iştahını çeker? Ama açık kadının kıyafetini herkes gördüğü gibi genç güzel bir kadın görenlerden ve bilhassa delikanlılardan kadına meyletmeyen yüzde kaç kişi bulunabilir?"[27]

Bu gün batılı yaşam tarzının hiçbir din, hiçbir gelenek tanımayan hayat tarzı kendilerini de vurmuş, aile ortadan kalkmış, gayri meşru ilişkilerin sonucu doğan problemler başlarına üstesinden gelemeyecekleri belalar açmıştır. Ülkemizde de giderek artan oranda sokaklara hakim olmaya başlayan çıplaklık kültürü felaketten başka bir şey getirmemiştir. Evlenme yaşı iyice ertelenmiş, nüfus artışı yavaşlamış, aile yuvası dağılmaya ve anne-baba sevgi ve şefkatinden uzak yetişen nesiller aşırı bir şekilde çoğalmaya başlamıştır. Kadının değeri yerlerde sürünür hale gelmiştir.

Kısacası örtü hürriyetin zıddı olmadığı gibi, esaret alameti de değildir. Aksine, kadınların bağımsızlığının tek kefili, kadınların hürriyetlerinin, erkeklerin tahakkümlerine karşı sağlam bir korunağıdır.

---

[27] Konyalı Mehmed Vehbi, *Ahkâm-ı Kur'aniyye*, 176

38. DERS

Örtünmeyle İlgili Ayet-i Kerimeler

Tesettür kelimesi Arapça "S-T-R" kökünden türetilmiş bir kelime olup "örtünmek ve gizlenmek" anlamına gelir.[1] **Terim olarak da "**Kadın, erkek bütün mükelleflerin yüce Allah'ın açıkladığı sınırlar içerisinde vücutlarını elbiseyle kapatmalarına" tesettür denir.

Bu hususla ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ey Âdem oğulları! Size çirkin yerlerinizi örtecek giysi, süslenecek elbise indirdik. Takvâ (Allah'ın azabından korunma) elbisesi daha hayırlıdır. İşte bu(nlar), Allah'ın âyetlerindendir, belki düşünüp öğüt alırlar."[2]

"Ey Âdemoğulları! Her mesci(de gidişiniz)de süs(lü, güzel elbiseler)inizi (üzerinize) alın..."[3]

"Ey Âdemoğulları! Şeytan, ana babanızı, çirkin yerlerini onlara göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi, sizi de (şaşırtıp) bir belaya düşürmesin"! Çünkü o ve kabilesi, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Biz şeytanları, inanmayanların dostları yaptık."[4]

"Ey Âdemoğulları! Size çirkin yerlerinizi örtecek giysi, süslenecek elbise indirdik. Takvâ (Allah'ın azabından korunma) elbisesi daha hayırlıdır. İşte bu(nlar), Allah'ın âyetlerindendir, belki düşünüp öğüt alırlar."[5]

"Mü'minlere söyle: "Gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar, ırzlarını korusunlar, Bu (hareket) onlar için daha temiz (ve yararlı)dır. Şüphesiz Allah, onların her yaptıklarını haber almaktadır. Mü'min ka-

1 Şamil İ.A. 6/194
2 A'raf Sûresi, 26
3 A'raf Sûresi, 31
4 A'raf Sûresi, 27
5 A'raf Sûresi, 26

dınlara da söyle: "Gözlerini (haramdan) sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Süslerini göstermesinler. Ancak (elbise, yüzük gibi örtülmesinde güçlük bulunan ve) kendiliğinden görünenler hariç. Baş örtülerini yakalarının üzerine koy(up boyunlarını ört)sünler. Süslerini kimseye göstermesinler. Yalnız kocalarına, yahut babalarına, yahut kocalarının babalarına, yahut oğullarına, yahut kocalarının oğullarına, yahut kardeşlerine, yahut kardeşlerinin oğullarına, yahut kız kardeşlerinin oğullarına, yahut kadınlarına, yahut ellerinin altında bulunan (köle ve cariye)lerine, yahut kadına ihtiyacı bulunmayan (iktidarsız, şehvetsiz) erkeklerden tabi'lerine (yani hizmetçilere, yardıma muhtaç ihtiyarlara, bunaklara), yahut henüz kadınların mahrem yerlerini anlamayan çocuklara (gösterebilirler). Gizledikleri süslerinin bilinmesi için ayaklarını (yere) vurmasınlar. Ey mü'minler! Topluca Allah'a tevbe edin ki kurtuluşa eresiniz."[6]

"Ziynet (süs) çekici elbiseler ve kadınların genellikle kullandığı diğer, baş, yüz, el, ayak vs. süslerini içine alır ve modern manada "makyaj" sözcüğüyle ifade edilir. Yani, kadınlar bilerek ve kasten süslerini açığa vuramazlar."[7]

"Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve inananların kadınlarına söyle: (Bir ihtiyaç için dışarı çıktıkları zaman) cilbab (çarşaf)larını üstlerine salsınlar (vücutlarını örtsünler): Onların tanınması ve inciltilmemesi için en elverişli olan budur. Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir."[8]

Ümmü Seleme (r.a.) anlatıyor;

"Bu ayet indiğinde Ensar kadınları başlarında siyah örtüden kargalar taşıyormuş gibi dışarı çıkarlardı."[9]

"Örtünmenin farz olduğu hakkındaki en açık delil yukarıda geçen Ahzab süresinin 59. ayetidir. Buradaki emir sadece peygamber hanımları veya kızlarına değil bütün Müslüman hanımlaradır. Burada özel olarak Resûlullah'ın hanımlarının ve kızlarının isimlerinin geçmesi onların diğer kadınlar için örnek teşkil etmelerinden dolayıdır."[10]

---

6 Nur Sûresi, 30-31

7 *Tefhimu'l-Kur'an*, III/470

8 Ahzab Sûresi, 59

9 Ebu Davud, *Libas*, 32

10 Abdulkadir et-Telidi, *Müslüman Kadının Kimliği*, 84, Trc. Ali Nar, Ravza Yay. İst. 1996

"Müslüman bir hanım evinden dışarı çıkınca şeriatın öngördüğü örtüsüne bürünür. Tesettür İslâm'ın seçkin bir kıyafetidir. Bu seçkin kıyafetin esaslarını Allah'ın kitabı ve Resûlullah'ın sünneti belirlemiştir. Bunlar da kesin delillerdir."[11]

Kadının örtünmesi hususu İslâm'ın emrettiği kesinlik ifade eden hükümlerden bir tanesidir. Ancak bu hüküm kadının hakir ve zayıf görülmesinden, yaratılıştan gelen bir takım noksanlık ya da karakterinden değil ona gösterilen ihtimam ve saygıdandır.

"Çıplaklık, ahlakın bozulmasına, zinanın artmasına ve insanların şehvâni arzularının kölesi haline gelmesine sebep olduğu için haramdır."[12] Nitekim çıplaklığın serbest olduğu ülkelerde ırza tecavüzler, aile boşanmaları, çok yüksek oranlardadır. Hatta ahlaksızlıklar, devletlerin en tepesinde yer alan kişilerin dahi ayrılmaz vasfı haline gelmiştir.

"İslam, kadının şanını yüceltip değerini artırmıştır. Onu erkeğin kardeşi ve hayattaki ortağı kabul etmiştir. Kadın erkekten erkekte kadından bir parçadır. "Siz birbirinizdensiniz."[13] ayeti bu gerçeği açıklar."[14]

"Oğlan mahdum (hizmet edilen) baba hadim (hizmet eden) kız evladı kerime (göz bebeği)dir. O çok kıymetli, çok nazik ve çok lâzımdır. Onu her türlü felaketten korumak anne-babanın başta gelen görevlerindendir."[15]

"Odur ki sizi bir tek nefisten yarattı, gönlünüzün ısınması için o nefsin eşini de kendisinden var etti."[16]

Günümüzde bazı çevreler ısrarla İslâm'ın açık bir emri olan örtünmeyi inanç bağından koparark geleneğin bir parçası haline getirmek için uğraşmaktadırlar. Bu çevreler bunu yaparken tıpkı tartışma alanına çekilen diğer konularda olduğu gibi bu konuda da İslami nasları kendi çarpık anlayışlarına uygun bir tarzda yorumlamaktadırlar.

Şüphesiz ki bu dinin naslarını sahabe ve tabiin devrinden başlayarak oluşmuş bulunan fıkhi anlayıştan bağımsız olarak yorumlamak mümkün değildir. Ayrıca bu dinin

---

11 Haşimi, Muhammed Ali, *Kur'an ve Sünnete Göre Müslüman Kadının Şahsiyeti*, 85, Ravza Yay. İst. 1996

12 Emre, Mehmet, *İslâm'da Kadın ve Aile*, 195, Bedir Yay. İst. 1975

13 Âl-i İmran Sûresi, 195

14 el-Benna, Hasan, *Müslüman Kızlara*, 2, Ravza Yay. İst. 1996

15 Erdoğan, Hüseyin Suudi, *İslâm'da Kadın Tesettür ve İzdivaç*, 288. İst. 1981

16 A'raf Sûresi, 189

1400 yılı aşkın uzun bir süreden beri devam eden yaşanmış pratik bir tecrübesi vardır.

"Müslüman kadın; İslâm'ın saf ve berrak kaynağından susuzluğunu gidermiş, onun pırıl pırıl gölgesinde ve havasında büyümüştür. O kesinlikle bir adet ve gelenek olarak örtünmeyi kabul etmez. Müslüman kadın örtüsüne bürünürken kalbi ve gönlü imanla dolu olduğu için bürünür."[17] Müslüman kadın örtüsüne başkasının tazyik ve baskıyla bürünmez. Yine ona sadece kendisini sıcaktan ve soğuktan koruyan bir giysi olarak da bakmaz.

Örtünme bir ibadettir ve ibadetler de ancak yüce Allah'ın rızasını kazanmak için ve O'nun istediği şekilde yapılırsa eda edilmiş olur.

Müslüman kadınların ve erkeklerin İslâm'ın belirlediği ölçülere uygun bir şekilde giyinmeleri farzdır. Bu hususta bütün İslâm ulemasının ittifakı vardır. Belirlenen ölçülere uygun giyinenler ibadet etmiş oldukları için sevap kazanırlar. Aksine davrananlar ise isyan etmiş olurlar ve azabı hak ederler.

Müslüman kadınların el-yüz ve ayakları hariç bütün vücutlarını örtmeleri gerektiği hususunda İslâm ümmetinin icması (görüş birliği) vardır. Gerek dört mezhep imamı gerekse diğer mezhepler ve bu mezheplerin takipçileri olan ulemadan bu konuda asla hiçbir ihtilaf varit olmamıştır.

"İslâm dininde tesettür farzdır ve farz demek itikad edilmezse dinden çıkılır, itikad edilmekle birlikte icabı yerine getirilmezse dinden çıkılmaz, fakat büyük bir günaha girilmiş olur demektir."[18]

Kur'an-ı Kerim'de inkârı mümkün olmayacak kadar açık lafızlarla ifade edilen Müslüman kadının örtünme meselesinde İslâm adına farklı sözler söylemek isteyenler daha çok bu işin teviline kaçmaktadırlar.

"Şimdiye kadar Müslüman kadınları mükellef tutmak istediğimiz tesettür tarzına itirazcı gibi görünenlerden, yani Müslümanlıktaki örtünmenin şümul şekli yoktur demek isteyenlerden biri de şöhretli muharrire Fatma Aliye Hanımefendi'dir."[19]

"Baş örtüsünün şeklini, boyutunu, kapatması gereken yerleri santimler vererek belirlemek mümkün değildir. Baş örtüsü kullanılacaktır.

---

17 Haşimi, Ali Muhammed, *a.g.e.*, 89

18 Sabri Mustafa, *Meseleler Hakkında Cevaplar*, 142

19 Sabri Mustafa, *Meseleler Hakkında Cevaplar*, 133

Ancak bunu "bir tel saç görünürse, cehennemde 40 yıl yanarsın" şekline dönüştürmek bir saptırmadır (...) Başını herhangi bir biçimde örten, saçının belli bir kısmını açık kalacak şekilde örten kişiler, Kur'an'ın beyanına aykırı davranmakla suçlanmaz (...) Saçların bütünüyle kapatılmasını emreden bir ifade yoktur. Cenab-ı Hak bunu kulunun tercihine bırakmıştır. Her Müslüman bunu yaşadığı iklim şartlarına ve toplum örfüne göre kendisi belirler (...) Dirseklere kadar kollar, ayaklar, yüz ve başın abdestte, meshe esas olan kısmı serbesttir (...) Buraları açanlar tesettüre aykırılıkla suçlanamazlar.[20]

Meseleyi izah için seçilen kelimeler her şeydan önce oldukça yoz ve yadırganacak türden ifadelerdir. Bir müsteşrik ağzıyla, meseleye dışarıdan bakan birisinin yaklaşımıyla birebir uyuşmaktadır.

"Bir tele kırk yıl" Acaba bu türden bir ifade hangi tefsir, hadis, ya da fıkıh kitabında geçiyor? Bunu bırakın sıradan bir namaz hocasında bile geçmez. O halde niçin böyle bir ifade kullanılıyor? Bizce bir tek sebebi var. O da meseleyi sulandırıp, ciddiyetini yok etmek. Mezheb imamlarının ve diğer müctehid imamların İslâm'ı yorumlama biçimlerine olan güveni yıkıp İslâmı toplumsal hayattan silmek.

Evet İslâm'ın bir emri olarak örtünen Müslüman hanımlar saçlarından bir tel dahi göstermemeye özen göstermektedirler. Zaten kendilerinden istenen de budur. Ama kendi aile yaşamlarında başörtüsünün yeri olmayan insanlar neden başkalarının yaşam şekilleri için santimler vermekteler, bütün İslâm ümmetinin ittifak ettiği başın örtülmesi hususunu bütün ilmi kriterlere aykırı olarak tartışmaya açmak istemektedirler. Bu tür düşünce sahipleri Peygamber (s.a.v.)'in ve ilk iman nesli Ashab-ı Kiram'ın yaşadıkları İslâmi hayatı yok saymaktalar ve Asr-ı Saadetteki uygulamaları reddetmektedirler.

Burada öncelikle Kur'an dışında delil tanımayan, hadisleri ya hüküm koyucu delil olarak kabul etmeyerek yada hadis kaynaklarını zan altına itip red ederek dini kısırlaştıran zümrelerin niyet ve iddialarını açıklamak gerekiyor.

Şunu hemen belirtelim ki hadisi hüküm koyucu kaynak olarak kabul etmeyen akımlar yeni ortaya çıkmış değildir. Bu tür fasid düşüncelerin temeli çok eskilere kadar uzanmaktadır.

---

[20] Öztürk, Yaşar Nuri, *Kur'an'daki İslâm*, 615, 616, Yeni Boyut Yay. İst. 1992

"Hariciler, sünnetin delil olmasını kabul etmezler ve onlara göre şer'i ahkam konusunda hiçbir şey delil değildir.[21] İngilizler geçen asırda Hindistan'ı işgalleri sırasında kendilerine karşı şahlanan cihad ruhunu yıkmak için silahlı cihadı red eden bir alimler grubu kurdular ve bu grup işe cihadla ilgili hadisleri red ile başladı. Bu ekolün adı da Kadıyaniliktir.[22] Hindistan'da bütün hadisleri red eden ve kendilerine "Kur'an Ehli" diyen bir grup ortaya çıkmış ve çok sayıda eserler yazmıştır.[23] Ebul Hasen En-Nedvi de 1909 yılında Hamiduddin el-Ferâhi tarafından sadece Kur'an ve Tefsiri üzerine eğitim yapan "Medresetü-l Islah" isimli bir medresenin kurulduğunu bildirmektedir.[24] On iki asırlık İslâm'ın egemen olduğu tarihte bu tür düşüncelere yer yoktu. Daha sonra Müslümanlar iktidarı kaybedince sömürge ve köleleştirme dönemi başladı. Sömürgecilerde de İslâm'ın dayanaklarını silip süpürmek için bu iğrenç düşüncelerini yaymaya başladılar.[25]

"Mısır'da ise bu fitne Muhammed Abduh ile başlar. Daha sonra el-Menâr dergisinde "İslâm sadece Kur'an'dan ibarettir." başlıklı iki makale yazan Dr. Tevfik Sıdkî ile devam eder. Reşid Rıza da Sıdkî'ye destek verir."[26] Türkiye'de de bu akım 28 Şubat'la birlikte hız kazandı.

Tirmizi Şarihi el-Mübarekfüri: "Hadisi red edip yanlız Kur'an'la amel gerekir diyenler, Allah'a iftirada bulunan ehli ilhaddandır." der.[27]

Hz. Ebubekir (r.a.): "Resûlullah'ın yaptığı bir şeyi bende yaparım. O'nun yaptığı bir şeyi terk edersem saptıracağımdan korkarım."[28] der.

İmam Suyuti: "Şunu biliniz ki, aslı bilinmek şartı ile (sahih olması şartı ile) ister kavli olsun ister fiili olsun Peygamber (s.a.v.)'in hadisinin hüccet olduğunu İnkâr eden küfre girer, İslâm dairesinden çıkar, Yahudi, Hırıstiyan ve kafir fırkalarından biriyle haşrolunur."[29]

---

21 Abdulğani Abdulhâlik, *Hücciyetü's Süne*, 258; Denizuşları, Doç. Dr. Mahmut, *Sünneti Terk Kur'ân'ın Temel Meselesi*, 109

22 A'zami, Mustafa, A.Ü. İ.F. Der. 8, 288; Denizkuşları *a.g.e.*, 113

23 Sıbai, Dr. Mustafa, *es-Sünne ve Mekenâtüha Fit'Teşrii'l İslâmi*, 157; Denizkuşları, *a.g.e.*, 114

24 en-Nedvi, *el-Müslümün fi'l-Hind*, 7; Denizkuşları, *a.g.e.*, 115

25 Denizkuşları *a.g.e.*, 115

26 Denizkuşları *a.g.e.*, 116

27 *Tuhfetu'l-Ahvezi* VII, 425, Denizkuşları, 115

28 Şâtıbî, *el-i'tisam*, 1/80; Denizkuşları, 164

29 Suyûti, *Miftahu'l-Cenne*, 14-15; Denizkuşları, *a.g.e.*, 90

İbni Hazm: "Bir kişi ancak Kur'an'da bulduğumuzu alırız derse ümmetin icması ile kafir olur. Bu müşrikin kanı ve malı helaldir." der.[30]

Eş-Şâtibi: "Sünnet, kitabı tefsir eder. Kim sünneti bilmeden kitaba sarılırsa sünnetten uzaklaştığı gibi kitaptan da uzaklaşır." der.[31]

İmam Şafii: Hakkında Kur'an'dan delil bulunmayan konularda hadisin bağlayıcı olduğunu söyler.[32]

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Müslümanların nezih itikadlarındaki yerini sarsmaya çalışanlar söylemlerinde hep "Kur'an Müslümanlığı-Kur'an'daki İslam" gibi başlıklar kullanarak dini hurafelerden temizlemek için mücadele ettiklerini söylerler. Halbuki bid'at ve hurafelerle mücadele İslam'ı pratik olarak yaşayan bir ümmet teşekkül ettikten sonra yapılabilir. İslâm'ın aslının olmadığı yerlerde bid'atlerle mücadele etmek enerji kaybından başka bir işe yaramaz.[33]

Bu hep böyle olmuştur. Martin Luther denen Yahudi de Hıristiyanlığı kurtaracağını söylemişti ama geride din adına bir şey bırakmadı. Hıristiyanlığı bitirdi.

Musa Bigâyef'de müşteşrik Rena'nın övgüsüne layık olmak için Fahreddin Razilere, Ebu Hanifelere dil uzatmıştı. Ama bu gün Bigâyef'den eser yok. Fahreddin Raziler dimdik ayakta.

Resûlullah (s.a.v.)'den rivayet edilen bir hadisi şerifte Kur'an'ı kendi re'ylerine göre yorumlayanların yapacağı tahribata dikkat çekerek şöyle buyuruluyor:

"Benden sonra ümmetim için en çok korktuğum şey Kur'an'ı uygun olmayacak manalara yoracak insanlardır."[34]

Allah Resûlü (s.a.v.) Muaz b. Cebel'den nakledilen hadiste ise şöyle buyuruyor:

"Senin için üç şeyden korkuyorum. Alimin zellesi (yanlış ictihad etmesi), münafığın Kur'an'ı delil göstererek cedelleşmesi ve dünya nimetlerinin bolluğu."[35]

Bu ara bilgiden sonra asıl konumuza dönelim.

---

30 *İhkâm*,80; Denizkuşları, 82
31 *İ'tisam*, I, 79; Denizkuşları 81
32 *er-Risâle* 404; Denizkuşları, 81
33 Abdulkadir Koç, *Soruşturmalar*, 1/16, Rahmet Yayın. 1985 İst.
34 el-Heysemi, *Mecma'üz-Zevâid*, 1/192
35 el-Heysemi, *a.g.e.*, 1/191

Müslüman kadınların örtünmeleriyle ilgili böyle gayri ciddi iddiaların sahipleri herhalde İslâm öncesi cahiliye kadınlarının örtünme şeklini yeniden canlandırmak istiyorlar. Nur sûresi 31. âyetin tefsirinde müfessirler konuyu şöyle açıklıyorlar:

"İslâm öncesi cahiliye döneminde kadınlar başın arkasında bağlanan bir tür başlık kullanırlardı. Gömleğin yakasından boynu ve göğsün üst kısmını gösterecek şekilde açılırdı. Göğüsleri örtecek gömlekten başka bir şey yoktu. Saçlar ortaya bırakılırdı."[36]

"Bu ayet inince Müslüman kadınlar başlarını, göğüslerini ve sırtlarını bütünüyle örten bir başörtüsü takmaya başladılar."[37]

Hz. Aişe (r.a.) bu ayetin inmesinden sonra yaşanan olayları şöyle anlatıyor:

"Nur sûresi inince halk muhtevasını, uygulanış biçimini Resûlullah (s.a.v.)'den öğrenince doğru evlerine koştular.

Bu ayetleri hanımları, kızları ve kız kardeşlerine okudular. Ensar kadınları da hemen kalkıp ellerine geçen bez parçalarından başörtüsü yaptılar. Ertesi sabah namaz için Mescid-i Nebevi'ye gelen tüm kadınlar başörtülü idiler.[38] İşte Allah Resûlü hayatta iken bu ayet-i kerimeler böyle anlaşılıyor ve uygulanıyordu. Bu açık seçik uygulanış biçimine rağmen hâlâ bir kaşık suda fırtına koparmak isteyenlere İslâm'ın pratik hayatta var olmasından rahatsızlık duyanlara kendi gayri İslâmi yaşam biçimlerini Müslümanlara bir hayat tarzı olarak dayatanlara çağdaş bir mütefekkirimizden tokat gibi bir cevap geliyor.

"Bir kimsenin kişisel düşünceleri Kur'an'a uygun olsun veya zıt olsun, ya da bir kimse Kur'an'ın gösterdiği hidayeti kendisi için bir yol gösterici kabul etsin veya etmesin Kur'an'ı tefsir ederken entelektüel planda dürüst davranmak isteyen herkes bu ayetlerin asıl amacını kavrayacaktır. Eğer bu kimse bir münafık değilse, Kur'an'ın asıl amacının yukarıda açıklanan amaç olduğunu kabul edecektir. Bundan sonra herhangi bir emri çiğnese bile ya Kur'an'ın emrine karşı geldiğinin farkında olarak ya da Kur'an'ın hidayetini doğru kabul etmediği için böyle yapacaktır."[39]

---

36 Zâmahşeri, *Keşşaf*, 1169; İbni Kesir, III/283

37 İbni Kesir, III/284

38 İbni Kesir, III/284; Mevdudî, III/471

39 *Tefhim*u'l-Kur'an, IV/409

"Allah ve Resûlü'nün bu apaçık hükümlerini öğrendikten sonra, bir Müslümanın önüne iki yol açılır. Ya günlük hayatında bu hükümleri uygulayıp kendisini, ailesini ve toplumunu, ortadan kaldırılmaları için Allah ve Resûlünün böylesine ayrıntılı, hükümleri koyduğu kötülüklerden temizleyecek ya da bir takım zaafları nedeniyle bu hükümlerin bir veya bir kaçını çiğneyip, hiç olmazsa günah işlediğini bilecek ve bunu böyle kabul ederek, yaptığına fazilet etiketi vurmayacaktır."

"Bu seçeneklerin dışında, Kur'an ve sünnetin açık hükümlerine aykırı olarak, Batı türü bir hayat tarzını benimseyenler ve sonra da Müslümanlığı kimseye bırakmayıp, İslâm'da örtünme diye bir şeyin olmadığını açıkça iddia edenler, yalnızca itaatsizlik suçunu işlemekle kalmazlar, aynı zamanda cahilliklerini ve münafıkça inatlarını da sergilemiş olurlar. Böyle bir tavır, ne dünyada doğru düşünen biri tarafından onaylanabilir, ne de ahirette Allah'ın nimetine hak kazanabilir. Fakat gel gör ki, Müslümanlar arasında yer alan ve münafıklıklarında öylesine mesafe katetmiş bulunan birtakım münafıklar, ilahi hükümleri gerçek dışı görerek reddetmekte ve gayri müslim toplumlardan ödünç aldıkları yaşama biçimlerinin doğru ve gerçeğe dayalı olduğuna inanmaktadırlar. Böyleleri asla Müslüman değildirler. Eğer Müslüman sayılacak olurlarsa İslâm ve İslâm dışı kelimeleri bütün anlam ve önemini yitirecektir. Eğer Müslüman adlarını değiştirmiş olsalar ve İslâm'ı terk ettiklerini açıkça ifade etseler, o zaman hiç olmazsa medenî ve manevî cesaretlerinin bulunduğunu söyleriz. Ama, bu kişiler tüm yanlış tavırlarına rağmen, kendilerini Müslüman olarak sunmaya devam etmektedirler. Dünyada bunlardan daha bayağı bir insan sınıfı herhalde bulunamaz. Böylelerinden, böylesi bir karakter ve ahlak taşıyanlardan her türlü yalan, hile, aldatma ve iffetsizlik beklemek mümkün değil midir?"[40]

[40] *Tefhimu'l-Kur'an*, III/479

39. DERS

Avret Mahalli

1. Avret Nedir?

"Avret" Arapça "ar" kelimesinden türetilmiş olup sözlükte, "eksik, gedik, açılıp görünen şey, zarar gelecek yer" anlamındadır.[1]

Istılahi anlamı ise; "İnsan vücudunun görülmesi ve gösterilmesi günah sayılan namazda ve namaz dışında örtülmesi farz olan ve başkalarınca bakılması haram olan yerlerdir."[2]

Molla Hüsrev ise şöyle tarif etmiştir:

"Avret mahalli, gerek namaz gibi ibadetlerde ve gerekse ibadet dışında örtülerek gösterilmemesi gereken vücuttaki yerlerdir."[3]

İslâm'da tesettür; umumi adıyla avret mefhumunu kavramakla başlar. Naslarda avretin karşılığı olarak sav'e, halel, fesaid ve ar kavramları geçer.

Ahzab sûresinde "Avret"; tecavüze açık, ihlal edilecek durumdaki nesne[4] anlamında geçer. Nur sûresinde "avret vakti", yatak odası kıyafeti anlamında geçer.[5] A'raf sûresinde "sev'a" kelimesi açılmasında utanılacak şey[6] anlamında, ve yine A'raf[7] ve Taha[8] sûrelerinde "sev'eleri açıldı" anlamındaki kelime avret yeri olarak geçer. Nur sûresinde avret örtülmesi vacip olan[9] yer olarak geçer.[10]

---

1 *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 4/125
2 Râgıb el-ısfahâni, *el-Müfredât fi Gâribil Kur'an*, 526
3 Molla Hüsrev, 1/72; *ed-Dürrül Muhtar*, 1/190
4 Ahzab Sûresi, 13
5 Nur Sûresi, 58
6 A'raf Sûresi, 26
7 A'raf Sûresi, 20, 22, 27
8 Taha Sûresi, 121
9 Nur Sûresi, 31
10 et-Telidi, *Müslüman Kadının Kimliği*, 196

Kadın, bütün vücudunun örtünmesi korunması gereken bir varlıktır. Vücudunun her hangi bir yerini açması asla caiz değildir. Peygamber (s.a.v.) bu manada şöyle buyurmuştur:

"Kadın örtülmesi gereken bir avrettir."[11]

Tirmizi'nin rivayet ettiği bu hadiste "avret" kelimesi kayıtsız olarak genel ifadeyle geçmektedir. Kelimenin bu şekilde umumi olarak kullanılması kadının azalarını kapsadığı gibi sesini de kapsayıp kapsamadığı konusu tartışmalıdır.[12]

2. Kadının Avret Mahalli

Kadının avret mahalli, (örtmesi gereken yerler konusunda dört büyük mezhebin görüşlerini naklederek bu konuda ümmetin icması olduğunu, hiç bir ihtilafın olmadığını teyid etmek istiyoruz. Hele hele abdest yerlerinin açılabileceği konusundaki görüşlerin hiç bir İslâm kaynağında yeri yoktur. İhtilaf sadece kadının el, yüz ve ayaklarının avret olup olmadığı konusundadır. Şimdi dört büyük mezhebin bu konudaki görüşlerini inceleyelim.

a- Namazda

Hanefiler; "Hür Müslüman kadının ayakları, yüzü ve iki eli hariç bütün vücudu avrettir."[13] "Yalnız ayaklar konusunda ihtilaf vardır. En sahih olan görüşe göre ayaklar namazda avret değildir. Ancak namaz dışında avrettir."[14] Namazda da bu ihtilaftan kurtulmak için ayakları örtmek iyi olur.[15]

Malikiler; "Kadının yüzü ve elleri hariç namazda bütün vücudu avrettir."[16]

Şafiiler; "Yüzü ve elleri hariç kadının bütün vücudu avrettir."[17]

Hanbeliler; "Bulûğ çağına ermiş hür Müslüman kadınların yüzü hariç bütün vücudu namazda avrettir."[18]

---

11 Tirmizi, *Nasbu'r-Rivâye*, 1/298
12 el-Harbi, el-Ahkamü'leti Tuhâlifu Fiha'l-Mer'etü ve'r-Racül, 114
13 *Şerhu'l-Kenz* 1/96-97
14 *el-ihtiyar*, 1/46
15 Bilmen, *Büyük İslâm İlmihali*, 74
16 el-Hurşi, *Şerhul Muhtasar*, 1/241-247
17 *el-Mecmu*, 3/175
18 *Menas'us-Sebil*, 1/74

İbni Rüşd de kadının örtünmesinin sınırlarıyla ilgili çeşitli rivayetleri aktardıktan sonra şöyle diyor: "Kadının avretinin (örtünmesi gereken yerlerin) sınırları alimlerin çoğunluğunun görüşüne göre yüzü ve elleri hariç bütün bedenidir."[19]

b. Namaz Dışında

Hanefiler; "Kadının eli, yüzü ayakları hariç bütün vücudu avrettir."[20] "Ayak hakkında iki rivayet vardır. Sahih olan görüşe göre ayaklar namaz dışında avrettir."[21]

Burada avret olmayan uzuvlarla ilgili hükmün iyi anlaşılması lazımdır. Çünkü örtünmenin hükmü ayrı, örtülmeyen bu uzuvlara bakmanın hükmü ayrıdır. "Bil ki buraların avret olmaması ve bakmanın caiz olması şehvetten emin olunduğundadır. Eğer şehvetle bakılma şüphesi varsa buralara bakmak haramdır. Bizim üstadlarımız bunun için genç hanımların erkeklerin arasında yüzlerini açmalarını şu zamanda fitne endişesinden dolayı yasaklamışlardır."[22]

Mâlikiler; "Kadının yabancı erkeklere karşı avreti yüzü ve elleri dışında bütün bedenidir. El, yüz, ayaklar şeklinde söyleyenlerde vardır. Ancak eğer kadının bu uzuvlarını açması fitneye sebebiyet verirse yüzü ve ellerini örtmesi zorunludur."[23]

Diğer bir Hanbeli kaynağı olan Kavanin-i Fıkhiyye de ise şöyle geçer: "Kadının elleri ve yüzü hariç bütün vücudu avrettir."

"Erkeğin avreti ise göbekle diz kapağı arasıdır. Ancak göbek ve diz kapağı avret değildir."[24]

Şafiiler; Mecmu'ul Feteva'da şu hüküm vardır: "Kadının elleri ve yüzü hariç bütün vücudu avrettir."[25] "Erkeğin avreti ise göbekle diz kapağı arasıdır. Ancak göbek ve diz kapağı avret değildir."[26]

Hanbeliler; "Hanbelilerden Ebubekir demiştir ki: "Kadının tümü avrettir. Hatta tırnağı bile. Bir çok Hanbeli uleması bu görüşe katılmakla birlikte bir takım istisnalar yapmışlardır. Ellerin yüzün kapa-

19 İbni Rüşd, *Bidayetül-Müctehid*, 1/115
20 *Tebyinü'l-Hakâik*, 1/96-97
21 el-Mavsılı, *el-ihtiyar Lita'lili'l-Muhtar*, 1646
22 *el-Bahru'r-Râık*, 1/284
23 *Mevâhibü'l-Celil*, 1/499
24 *el-Kavâninü'l Fıkhıyye*, 51
25 *el-Mec'mu*, 3/168
26 *el-Mec'mu*, 3/167

tılma zorluğu bulunması nedeniyle bu ikisini istisna etmişler, yüze de evlenmek isteyenler için bakma izni vermişlerdir. Çünkü yüz bütün güzelliğin toplandığı yerdir.[27]

"Yüz namaz da avret değildir. Ancak kendisine bakıldığında avrettir."[28]

3. Küçük Çocukların Avret Mahalli

"Çok küçük çocukların avret yeri yoktur. Bunun sınırı dört yaşa kadardır. Bu yaştan küçüklerin bedenine dokunmak veya bakmak mübahtır. Sonra kendilerine cinsel istek duyulacak yaşa kadar haya yerleri avret sayılır. On yaşına kadar ön ve arka uzuvları, bunların çevresi uylukları avret kabul edilir. On yaşına basmış çocukların avret mahalli ise, gerek namazda, gerek namaz dışında, ergenlik çağına girmiş insanların avreti gibi sayılır."[29]

Şafiilere göre, küçük kız çocuğunun avret yerleri namazda ve namaz dışında buluğa ermiş kadınlar gibidir.[30] Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Çocuğun avretine riayet edin ve onu örtün, Zira onun avreti de büyüğün avreti gibidir. Allah avretini açana rahmet nazarıyla bakmaz."[31]

4. Kadınların Müslüman Kadınlara Göre Avreti

"Kadının kadına göre avret mahalli göbekle diz kapağı arasıdır.[32] Ancak karnını ve sırtını da gösteremez."[33]

5. Müslüman Kadınların Müslüman Olmayan Kadınlara Göre Avreti

Müslüman kadınların, gayri müslim ve ahlaksız kadınlara göre avreti namahrem erkeklere olan avreti gibidir. Bunun böyle olmasının sebebi fitne ve dedikoduyu önlemektir.

---

27 *el-Muğni ve Şerhül Kebir*, 1/637
28 *Fetevayi Şeyhul İslâm*, 46409
29 İbni Âbidin, *Reddül Muhtar*, 1/378
30 ez-Zuhayli, *el-Fıkhul İslâmi Ve Edilletühü*, I/596
31 Buhari, *Savm* 10, *Nikah*, 23; Müslim, *Nikah*, 1,3; Ebu Davud, *Nikah*, 1; Tirmizi, *Nikah*, 1,3; Nesai, *Siyam*, 43; İbni Mace, *Nikah*, 1
32 el-Mavsili, *el-ihtiyar*, 155
33 Zeylâi, *Tekvin*, VI/18

Örtünmenin Amacı

"Örtünmenin amacı başkasının bakışlarından korunmak ve ırzı meşru olmayan cinsel isteklerden sakındırmaktır.

"Örtünmeden maksat vücudun çirkin yerlerini örtüp güzel kısımlarını teşhir etmek değildir. Şehevî çekiciliği yok etmektir. Tesettür olsa olsa erkekte umumi bir "kadın vücudu tecessüsü" meydana getirir. Bu da insanı evliliğe sevk eder. Fakat açıklık erkeğin tecessüsünü bizzat temasa, seri ve sorumsuz temasa götürür ki bunun adına fuhuş denir."

"Bir kadında iffet yoksa onu örtünmeye ve erkekler arasına karışmamaya zorlamakla elde edilecek iffet fazilet sayılmaz. Kadının ruhunda olmalı, yoksa tesettür vesaire ile olmaz" tarzında bir itiraz yersizdir. Çünkü "fazilet birazda zorlamayla gerçekleşir" sözünün büyük bir hakikat payı vardır. Müeyyide olmadan, imkan hazırlamadan iyilikler oluşmaz. Örtünme ve erkeklerle karışmama kötü sebepleri ortadan kaldırır. Bunun aksini düşünmek insan yaratılış ve kabiliyetine aykırıdır. Hem erkeklerin bakışlarını üzerlerine çekmek, beraber yaşamak, hem de şehvetlenmemek. Buna inanalım mı?"

Kokuşmuş batı dünyasının tepe yöneticilerini de içine alan ahlaksızlıkları zaman zaman medyaya yansıdıkça insan sadece iğreniyor. ABD'den Almanya'ya, İngiltere'den İsrail'e her yerde aynı tür skandallar peşpeşe patlıyor.

"İnsanoğlunun çirkin ve aşağı isteklerini örten incecik ve nazik bir perde vardır. O da hayadır. O perde yıkılınca insan çoğu zaman en küstah bir hayvan gibi görünür. Haya insanın süsü, insan olma özelliğidir. Kadının ise sahip olduğu en kıymetli varlığıdır. Bir kadın her şeyini kaybeder ancak hayasını kaybedemez."

Resûlullah (s.a.v.) bu hususta şöyle buyuruyor:

"Haya imandandır."

"Eğer hayan yoksa dilediğini yap."

"Haya ancak hayır getirir."

Bir gün Ümmü Halid adında bir hanım yüzünü örterek Hz. Peygamber'e gelip şehit olan oğlunu soruyordu. Ashaptan bazıları ona:

"– Oğlunun (ölüm haberini) sormaya geldin yüzün de örtülü," deyince, o mübarek kadın:

– Oğlumu kaybettimse hayamı da kaybetmedim yâ" cevabını vermiştir."

Örtünmenin teşrii hikmeti yaratılışı icabı çekici olan kadının bu çekiciliğini ve cazibesini saklamak ve dolayısıyla toplumsal ifsad ve çürümenin önüne geçmektir.

Şunu hemen belirtelim ki tesettür amaçlı takılan çeşitli kalite ve desenlerdeki eşarplar ve giyilen daracık kıyafetler örtmeden çok teşhire hizmet etmektedir. Bu durumda giyilen kıyafetin bizzat kendisi zinet/süs elbisesi olmakta, kadını olduğundan daha güzel ve çekici göstermekte ve yabancı bakışları üzerine celbetmektedir. Bu türden giyilen elbiselerin bizzat kendileri de zinet/süs sayılacağından esasen onların üzerinin de başka bir elbiseyle örtülmesi gerekmektedir.

40. DERS

Müslüman Kadının Örtülü Sayılabilmesi İçin Gerekli Olan Şartlar

"Buluğa erdikten sonra her kadın şer'an açılmasına ruhsat verilmeyen azaları müstesna olmak üzere baştan topuklarına kadar bütün bedenlerini bürüyecek harici bir elbise giymeleri gerekir."[1]

Hz. Peygamber devrinde toplumun cahiliyeden gelen bir giyim şekli ve adeti bulunmaktaydı. İslâm bunu kendi düşünce yapısına uygun hale getirebilmek için bazı değişiklikler yaptı. Hz. Aişe (r.a.) ilk tesettür âyeti inince Medineli kadınların moda ve geleneği terk ederek Allah'ın emirlerine yapışmalarını şöyle anlatıyor:

"Vallahi ben Allah'ın kitabını tasdik, onun indirdiğine iman bakımından Ensar kadınlarından daha faziletlisini görmedim. Nûr sûresindeki[2] örtünme âyeti inince erkekleri kendilerine varıp Allah'ın indirdiği âyetleri okumaya başladı. Herkes bu emri zevcesine, kızına hemşiresine ve bütün yakınlarına okuyordu. Kadınlardan istisnasız hepsi Allah'ın bu emrine uyarak örtülerine büründüler."[3]

"Bazıları örtün de ne ile örtünürsen örtün" derler. Halbuki bu doğru değildir. Çünkü Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de örtünmeyi emrederken,[4] bu örtünmenin "cilbab" ile olmasını da emretmiştir.

"Cilbab, himar (yazma, eşarp) üzerinden örtülen bir giysidir ki, Türkçe'de Çarşaf dediğimiz bu giysiye Araplar "Abâye" derler. Abâye baştan aşağı salınan iç giysiyi önden ve arkadan örten bir örtüdür."[5]

Pek tabii ki giyinme ile örtünme aynı şey değildir. Bunun için de Allah Resûlü giyinik çıplaklardan bahsetmiş ve onların lanetlendiklerini bildirmiştir.

---

1 İskilipli Atıf Hoca, *Tesettür-i Şer'i*; Erdoğan *a.g.e.*, 330
2 Nur, 31
3 Buhari; Muhtasar İbni Kesir, M. Ali Sâbunî, II. 600
4 Ahzab, 59
5 Ateş, *a.g.e.*, 470.

Müslüman kadın, örtünmeyi bir süslenme olarak değil bir ibabet olarak anlayacak ve nasıl ki her bir ibadetin yerine getirilmesinde bir takım şartlara uyuluyorsa örtünme konusunda da İslam'ın koyduğu ölçülere uyacak, başka arayışlara, moda veya İslam'a aykırı geleneğe boyun eğmeyecek, Allah'ın emrinin üzerine hiçbir şeyi geçirmeyecektir.

Örtünmenin fiziki boyutları yanında bir de ahlâkî, vicdani boyutu vardır. Zahiren bedenini kapattığı halde, hal, hareket tavır ve davranışlarıyla bu kıyafetlerin ruhuna aykırı hareket edenler yani ruhları aç ve çıplak olanlar hiçbir zaman gerçek manada örtünmezler. Zira tesettür, Müslüman kadında bir kimlik inşaa eder. Ruhen çıplak, üryan olanlar bu kimliğin oluşmasına imkan vermezler. Buradan hareketle diyebilir ki Müslüman kadın bir taraftan bedenini elbise örterken bir taraftan da ruhunu iffet ve haya duygusuyla doyuma ulaştıracaktır.

İşte bu iffet ve haya ile beraber şer'i ölçülere uygun olarak giyilen elbise birleştiğinde Müslüman kadın hicaplanmış olur. Yâni hicap/örtünme giyinmeden daha derin anlam taşır. Onun bir de ahlaki boyutu vardır.

Şimdi giyilen elbiselerin tesettür sayılabilmesi için hangi özelliklere sahip olası gerektiğini maddeler halinde kısaca Kur'an ve sünnetten deliller getirerek açıklamaya çalışalım.

1. Bütün Vücudu Örtmelidir

"Korunması ve örtülmesi erkeklerde farz olan mahrem yerler (avret mahalleri) göbekten dizlere kadardır. Sağlam görüşe göre diz kapağı da uyluktan olup avret yeri sayılır.[6] Kadınlarda ise tepeden topuğadır."[7]

"Şahitlikte; mahkemede, nikahta yüzün açılmasına ihtiyaç hissedilir. Binaenaleyh zaruretler kendi miktarınca takdir olunmak üzere eller ve yüzün açılmasında mahzur yoktur. Fakat ellerin ve yüzün dışında kadının vücudunun açılması, görünmesi, bakılması haramdır ve yabancılara karşı örtünmesi lazımdır."[8]

"Cahiliye devrinde kadınlar hiç başörtü kullanmaz değillerdi. Fakat yalnız enselerine bağlar veya arkalarına bırakırlar, yakaları önden açılır, gerdanları ve gerdanlıkları olduğu gibi görünür, ziynetleri or-

6 Zuhayli, *el-Fıkhu'l İslâmi* ve Edilletühü, 1/438
7 Elmalılı, 4/3503
8 Emalılı, 5/3505

taya çıkardı." Böyle bir vaziyyet İslâm terbiyesine muhalif olduğundan men edilmiştir."[9]

"Demek ki son zamanlarda çağdaşlık sayılan gerdan, bağır açma eski bir cahiliyet adeti idi. İslâm böyle açıklığı yasaklayıp başörtülerinin yakalar üzerine vurulmasını emretmiş ve başlarını saçlarını, kulaklarını, boyunlarını, göğüslerini açık bırakmayıp bu şekilde sımsıkı örtünsünler ve bu emri ifa edebilecek başörtüsünü kullansınlar." buyurmuştur. Görülüyor ki bu emirde örtünmenin yalnız farzlığı değil bir hususi şekli de gösterilmiştir ki kadın edep ve nezaketinin en hoş ifadesi bundadır."[10]

"İşte Müslüman kadınların ayette sayılan on iki erkek dışında ziynetlerini diğer erkeklere göstermemeleri, kendi iffet ve korunmaları bakımından gayet mühim olduğu gibi yabancı erkekleri müteessis etmemek günaha sokmamak, edep ve iffet telkin etmek nokta-i nazarından da çok mühimdir. Bilhassa bu noktayı da hatırlatmak ve örtünme emrinin kuvvet ve şumulünü bir daha ihtar siyakında Müslüman hanımların evleri dışındaki yürüyüş tavırlarının dahi ıslahı için "ve gizledikleri ziynetlerini bilinmek için ayaklarını vurmasınlar"[11] yani baştan ayağı örtündükten sonra yürürken de edep ve vakar ile yürüsünler.

Örtüp gizledikleri sun'i veya fıtri ziynetleri bilinsin diye bacak oynatıp ayak çalmasınlar, çapkın yürüyüşle nazar-i dikkati celbetmesinler. Çünkü bu (tavır) erkekleri tahrik eder, şüphe uyandırır... Başta erkekler olmak üzere erkek-kadın bütün mü'minler imana yaramayan ve İslâm dışı kusurlardan tevbe ederek Allah'ın yardımına sığınmalı, emrine itina göstermelidir ki erkeklerin ve kadınların tamamı felah bulsun."[12]

Müslüman hanımların en güzel şekilde örtünmelerini sağlayan kıyafet çarşaftır.

Son Osmanlı uleması ve müfessirlerinden Ömer Nasuhi Bilmen ayette geçen "Başörtülerini yakalarının üzerine sarkıtsınlar."[13] ifadesini "İslâm kadınları çarşaflarını başları üzerine örtsünler."[14] diye tefsir

---

9 Kurtubi, 7/230; Elmalılı, 5/3506

10 Özcan, Ruhi, *İslâm Esaslarına Göre Müslümanların Örtemesi Gereken Yerler*i ve Üst Giyim Eşyalarının Nitelikleri, İslâmi Araştırmalar Dergisi, sayı, 5, Ankara, 1987

11 Nur, 31

12 Elmalılı, 4/3503-3509

13 Nur, 31

14 Bilmen, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali ve Tefsiri*, 5/2348

etmiştir. Aynı şekilde Elmalılı da Ahzab Sûresi 59. ayette geçen cilbab kelimesini çarşaf, ferace ve car gibi dış kıyafet olarak tefsir etmiş ve dipnotta şöyle bir gözlemini nakletmiştir:

"1310 yılında İstanbul'a geldiğim zaman İstanbul hanımlarının bir peçe ilave edilmek ve elde açık bir şemsiye bulunmak şartıyla tesettür tarzları bu idi."[15]

"Kadınlara bürgünün (dış kıyafetin) içinde olan altın, inci, halhal gibi ziynetlerini şıkırdatarak harice bildirmeleri dahi caiz olmadığını "gizedikleri ziynetlerini bildirmek için ayaklarını yere vurmasınlar."[16] ayeti zimnen beyan eder.[17]

2. Giyilen Elbise İnce ve Şaffaf Olmamalıdır

Elbisenin altını gösterir tarzda şeffaf olmaması gerekir. "Örtünün sık dokunmuş ve altını göstermeyen bir kalınlıkta olması gerekir. Cildin rengini gösterecek kadar ince olan elbise ile avret yeri örtülmüş sayılmaz. Bu yüzden derinin beyazlığı ve kırmızılığı belli olan bir elbise ile namaz olmaz."[18]

Bu şart Hz. Peygamberin hadisleriyle, Hz. Peygamberin örtünmenin mahiyetini kendilerine öğrettiği zevcelerinin izahları gereğidir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu konuyla ilgili olarak şöyle buyuruyor:

"Son zamanlarda ümmetimden giyinmiş çıplak kadınlar (Kâsiyâtun âriyât) çıkacaklar. Onları lanetleyin çünkü onlar mel'undur. Cennete giremezler, cennet kokusunu bile duyamazlar."[19]

İbnu Abdilberr bu hadisin açıklamasında şunları söylüyor:

"Hz. Peygamber (s.a.v.) bu hadisinde giyim eşyası olarak altını gösteren şeyleri giyen ve bu durumda örtünmesi gereken yerleri örtmemiş bulunan kadınlardan bahsediyor. Bu kadınlar ismen giyinik fakat gerçekte çıplaktırlar."[20]

---

15 Elmalılı, 6/3928

16 Nur, 31

17 Vehbi, Mehmed, *Ahkam-ı Kuraniyye*, 173

18 Şamil, *İ. A.* 6-196

19 Taberânî, 232, Buhari, *Fitne*, 6; Tirmizi, *Fitne*, 30; Muvatta, *Libas*, 7-8; Ahmed b. Hanbel, 6/297; 3/223; Müslim, *Libas*, 125, *Cennet* 52; Ahmet b. Hanbel, 2/356, 440

20 es-Suyuti, Tenvisul-Havalik, 3/103

"Hz. Ebu Bekr (r.a.)'ın kız torunu Hafsa halası Hz. Aişe'nin yanına şeffaf bir başörtüsüyle girer. Hz. Aişe bu şeffaf başörtüyü alıp parçalar ve "Allah'ın Nur sûresinde ne indirdiğini bilmiyor musun?" diyerek, ona altını göstermeyen bir başörtüsü verir."[21]

"Dikkat edilirse şeffaf kumaşın altını belli edişi sebebiyle örtme işini yapmadığı ve hatta kadına daha fazla bir çekicilik ve cazibe kazandırdığı meydandadır. Bunun için Hz. Aişe "Başörtüsü teni ve saçı göstermeyen örtüdür"[22] buyurmuştur.[23]

"Vücudun siyah veya beyazlığını gösterecek şekilde naylon veya ince bir kumaşı giyip dışarıda gezmek haramdır. Ahlakın bozulmasına vesile olduğu gibi, fitne ve fesada da vesiledir. Namus ve şeref mefhumuna sahip kimse erkek olsun kadın olsun böyle bir elbiseyle gezemez."[24]

"Böyle bir elbiseyle namaz kılmak da caiz değildir. Meselâ kadının saç rengini gösteren ince tülbent ile başını örtüp namaz kılması sahih değildir.[25] Cam gibi altı görünen şeylerde örtü olarak kullanılamaz.[26]

Çünkü bununla örtünme gerçekleşmemiştir.[27]

"Kalın, tenin rengini belli etmeyen elbiseyle avret yerlerinin örtülmesi gereklidir. Tenin rengini gösteren ince bir şeyle vücudu örtmek caiz olmaz. Çünkü bu gibi şeylerle tesettür (örtünme) hasıl olmamaktadır.[28] Bazı İslâm alimleri bu konuyu eserlerinde müstakil başlıklarla anlatarak büyük günahlardan saymışlardır.[29]

Hz. Âişe validemizin anlattığına göre, bir gün Hz. Ebû Bekir'in kızı (Hz. Aişe'nin ablası) Hz. Esmâ (r.a.) üzerinde ince bir elbise olduğu halde kız kardeşinin yanına geldiğinde Allah Resûlü ondan yüz çevirmiş ve: «Ey Esma! Şüphesiz kadın erginlik çagına ulaşınca, onun şu ve şu yerlerinden başkasının görünmesi helal olmaz» buyurmuş ve Hz. Peygamber bunu söylerken yüzüne ve avuçlarına işaret etmiştir»[30]

---

21 İbnu Sa'd, 8/49; Muvatta, 3/103; Beyhaki, 2/235
22 Beyhaki, 2/235
23 Özcan, *a.g.e.*, 74
24 Gönenç, *Günümüz Meselelerine Fetvalar*, 1/147
25 Gönenç, *a.g.e.*, 1/147
26 Zihni, Mehmed, *Nimet-i İslam*, 208, İslam Mec. Yay. İst. 1986
27 Döndüren, *Delilleriyle İslâm İlmihali*, 288
28 eş-Şirazi, el-Mezahib, 3/170
29 İbni Hacer, el-Heytemi, ez-Zevâcir, 1/127
30 Ebu Davûd, Libâs, 31

OKUMA PARÇASI: 10

DEVLETİN BAŞÖRTÜYÜ YASAKLAMASI MAZERET MİDİR?

Müslüman kadınların yabancı erkeklerin yanında başlarını örtmeleri Allah'ın kesin olarak istediği emirlerdendir. Bu yerine getirilmesi farz bir ibadettir. Bunun farziyetini kaldırmak hiçbir beşeri güç ve otoritenin elinde değildir. Bunun için bazı devletlerin Müslüman hanımlara başörtü yasağı koymaları Müslüman hanımlar için mazeret teşkil etmez, başörtüsünün hükmünü değiştirmez. Zira kesin hüküm/nas olan konularda başka görüşler ileri sürmenin geçerli hiçbir tarafı yoktur. (La ictihada fi mevridin nas) Devlet başörtüsünü yasakladı diye başını açanlar ilahi cezadan kurtulamazlar. Devletin tasarrufu dini hükümlerin değişmesine sebep teşkil etmez. Devletlerin koyduğu dine aykırı yasalar dinde asla meşruiyet kazanamaz. Nitekim bir dönem Sovyet Rusya'sında Allah demek, namaz kılmak dahi yasaklanmıştır. Bir devletin kendi vatandaşları için, ya da bir şirketin kendi çalışanları için namaz kılmayı yasaklaması, o ülkede yaşayan ya da o şirkette çalışan insanlar için namazı terketmeye mazeret teşkil edemeyeceği gibi bir ülke yöneticilerinin kadınların başörtü takmalarını yasaklaması baş açmayı meşrulaştırmaz.

Esasen dini alan dokunulmazdır. Kuralları değişmezdir. Öyle referandumla, hükümet ya da parlamento kararıyla dini hükümler değişmez. Buna zaten kimse yeltenemez.

Daha önce de açıkladığımız gibi kadınların el ve yüzleri dışında bütün vücutları avret mahallidir. Örtmeleri farzdır.[1] Hz. Peygamber dışarı

[1] Diyanet İşleri Başkanlığı Yüksek Kurulu 30.12.1980 tarih ve 77 sayılı kararı; *Cep İlmihali*, Diyanet İ. Başk. 46; Akseki, 196; Yazır IV/3502; Beyhaki, II/226, 229, VII/86; Ebu Davud, II/182, 183; Haysemi, *Mecmau'z-Zevaid*, V/137; Suyuti, *Dürr*, V/42; Tecrid, VI/56; Tahavi, *Muhtasar*, 28; Kasani, V/121, 122; Kuduri, I/21; Merginani, I/180, 181; İbnu'l-Humam, I/180, 181; Zeylani, *Nasbu'r-Raye*, I/298-300; İbnu Haceri'l-Askalani, *Dirayeh*, 123; Mavsili, I/146; Nesefi, *Kenz*, I/96; İbnu Neceym, *Bahr*, I/284; Zeylai, *Tebyin*, I/96; Molla Hüsrev, I/72; İbnu Abidin, I/284; Şurunbulali, I/72; Abdulhalim, I/52; Tumurtaşi, I/405; Hindiyye, I/60; Hasfi, Dürr, I/405; Halebi, I/81; Tahtavi, I/190, 191; İbnu Abidin, *Redd*, I/405; Adeviy, I/247; Dusuki, I/213; Huraşi, I/246-248; Dimyati, I/113; Haccavi, I/88, Özcan, Ruhi, *İslâmi Araştırmalar Dergisi*, Ankara

çıkmak durumunda olan fakat cilbabı (dış kıyafeti) bulunmayan Müslüman hanımlara diğer hanımların cilbablarını giyerek, fakat mutlaka cilbablı olarak dışarı çıkmalarını emretmiştir.[2]

Kadınların başlarını örtmelerinin farziyeti kitap, sünnet ve icma ile sabittir. Bu konuda hiçbir müctehid imamın farklı yorumu yoktur. Şimdi Kur'an, sünnet ve icma ile sabit olan bu dini hükmün hangi hallerde yerine getirme mükellefiyetinin düşeceğini inceleyelim. Acaba kat'i hükümler hangi şartlarda bazıları için geçici olarak uygulamama ruhsatı doğurur? Âyetle sabit olan bir hüküm hakkında ictihad yapılabilir mi?

Mecelle şarihi Ali Haydar Efendi bu konuyu şöyle açıklıyor:

"Ezmanın (zamanın) tebeddül (değişmesi) ve tağuyyuru ile örf ve adete bina edilmiş bulunan (ahkamın) yani cüz'i hükümlerin tebeddül ve tağayyuru inkâr olunamaz. Zira zaman değiştikçe insanların ihtiyaçları, halleri, örf ve adetleri, istimalleri de değişeceğinden delile dayanmayıp, örfe bina edilmiş bulunan cüz'i hükümlerde değişir. Külli (genel) hükümler her durumda baki olup değişmez. Bu tür zamana bağlı ihtilaf ile delile ve hüccete dayalı ihtilaf arasını kavrayıp ayırmak hayli dikkate muhtaçtır."[3] "Zamanın değişmesiyle değişen ahkam; örf ve adet üzere kurulu olan hükümlerdir. Nass ile sabit olan hüküm değişmez... "Haramlar alışkanlık ve teamül haline geldiğinde helal olur." denilmesi batıldır ve buna inanılması –Allah korusun– dinin ve imanın tehlikeye sokulmasını gerektirir."[4]

Başörtüsü örfe bina edilmiş bir hüküm değildir. Bilakis, hükmü dünya durdukça değişmeyecek olan Kur'an-ı Kerim'in yerine getirilmesini kesin olarak istediği mutlak bir hükümdür.

Zamanın değişmesiyle kesin naslarla sabit olan başörtüsünün farziyeti kalkmayacağına göre zaruret ya da ruhsat kabiliden indi te'villerle bu konuya fetva verildiği kanaatindeyiz. Bunun için de zaruret ve ruhsat kavramlarıyla ikrah (zorlama) meselesine de kısaca işaret etmek gerekir.

---

2 el-Keşmiri, I/388; Ahmed b. Hanbel, V/84; Darimi, *Salat,* 223; İbnu Mace, *İkamet,* 165; Tirmizi, *Cumua*, 36; Müslim, *İdeyn*, 12; Buhari, *Hacc*, 81, *İdeyn*, 30, *Salat,* 2, *Had*, 23; Özcan, Ruhi *a.g.e.*

3 Erdoğan, Mehmet, *İslam Hukukunda Ahkamın Değişmesi*, 1, 2.

4 Ali Haydar, *Dürerül Hükkam*, 1/102; Erdoğan, *a.g.e.*, 3

"İnsanın rızasını yok eden fiile" ikrah denir. Ancak mülcî olan ikrah ihtiyarı (rızayı) yok eder ve mes'uliyeti kaldırır. Bu mülci ikrah ise ölüm ya da uzuvlardan birisini kaybetmeyle olur. Mülcî olmayan ikrahla ihtiyar yok olmaz. Ve dolayısıyla mazeret de olmaz.[5]

Zarûret: Bir kimse memnu'u tenavül etmediği takdirde helakı müstelzim olan (gerektiren) haldir."[6] Zarûretler (zaruret) miktarınca takdir olunur[7] ve zamanla kayıtlıdır.[8] Süreklilik arzetmez. Kaide oluşturmaz.

Zarûret halinin şartları:

a) Tehlikenin halihazırda mevcut olması

b) Tehlikenin kaçınılmaz olması

c) Tehlikenin mülcî olması

d) Tehlikenin helâl yoldan giderilme imkanı olmaması.[9]

Şimdi akıl ve iz'an sahibi hangi Müslüman; ergenlik çağına ermiş kızlarımızın başlarını açarak okumalarının mülcî ikrah olduğunu söyleyebilir? Bunu samimi bir niyyetle düşünmek lazımdır. Ayrıca bu türden açıklamalar fıkıh ve inanç açısından son derece yanlış ve tehlikeli olduğu gibi meseleye çözüm bulma açısından da yanlıştır. Sorumluluklardan kaçmayı alışkanlık haline getirir.

Osmanlı Devleti'nin son Şeyhu'l İslâm'ı büyük alim Mustafa Sabri Efendi bu hususta şöyle diyor:

"Evet, kadının okumasına karşı çıkmadığım gibi, yetenekli bulunanlarının da çeşitli bilim dallarında ihtisas yapmalarına engel görmüyorum. Ancak onların öğrenim ve ihtisaslarının erkeklerle karışık olmayan kadınlara ait okullarda öğretmenlerinin de kadınlardan olması şartıyla."[10]

---

5 *Mecmu'ul-Enhur Fi Şerhil Mülteka'l-Ebhur*, II/238, Dersaadet, 1310

6 Ali Haydar, *Dürerü'l-Hükkam*, 1/79; Ebû Süleyman, *ed-Dârüre ve'l Hace*, 23

7 Mecelle, 22; Suyuti, *Esbah*, 93; İbni Nâceym, *Eşbah*, 119; Erdoğan *a.g.e.*, 69

8 Mahmasâni, *Felsefetu't-Teşri*, 306, 307; M. Erdoğan *a.g.e.*, 69

9 *İslam Hukukunda Zaruret Hali*, 231

10 Şeyhu'l İslam Mustafa Sabri Efendi, *Kadınla İlgili Görüşüm*, 98 Esra Yay. Konya 1994

41. DERS

Müslüman Kadının Örtülü Sayılabilmesi İçin Gerekli Olan Şartlar

3. Giyilen Elbise Dar Olmamalıdır

Kadının bütün vücudu, hassasiyeti muhtelif olmasına rağmen cinsi duygular için müsait ve elverişlidir.[1] Bunun için elbisenin dar olmayıp geniş olması, vücut yapısı hakkında fikir vermemesi gerekir. Bu konuda gelen deliller şöyledir:

Usame b. Zeyd diyor ki:

"Hz. Peygamber bana, kendisine Dihyetü'l Kelbi'nin hediye ettiği giyimlik kalın bir Mısır kumaşı vermişti. Ben de onu karıma giydirdim. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir gün bana;

"– Neden Mısır kumaşını kullanmıyorsun?" dedi. Ben;

"– Onu karıma giydirdim." dedim. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.):

"– Hanımına git söyle, altına bir kat daha bir şey giysin. Sana verdiğim kumaşın hanımının vücut şekli hakkında fikir vermesinden korkarım." "ehafu en tesife hacme cizamiha" buyurdu."[2]

Irak'tan dönen Münzir b. Zübeyr annesine ve Hz. Aişe anamızın kız kardeşi Esma'ya Kuhistan dokuması Merv kumaşı getirmişti. Gözleri görmez hale gelmiş olan Esma kumaşı elleriyle yoklamış ve;

– Bunu Münzir'e geri götürün demiştir. Buna Münzir üzülmüş ve;

– Anne bu kumaşın neyi var, şeffaf değil ki? demişse de Esma;

– Şeffaf değilse de vücudun şeklini vasfeder niteliktedir. "İnlem teşif fe innehâ tesif" demiştir.[3]

---

1 Kutub, Muhammed, *İslâm ve Materyalizme Göre İnsan*, 368, Şamil Yay. İst.

2 Beyhâki, II/385; Ahmed b. Hanbel, V/205

3 Beyhaki, II/235; İbnü Sa'd, VIII/184; Özcan, *a.g.e.*, 74

İkinci Halife Hz. Ömer Müslümanlara pek kalın olmayan Mısır kumaşı dağıttıktan sonra şöyle bir uyarı yaptı:

"Bu kumaşları kadınlarınıza giydirmeyin." Birisi;

– Ey Mü'minlerin Emiri, ben karıma giydirdim fakat şeffaf olmadığını gördüm," deyince; Hz. Ömer:

– Şeffaf değilse de vücudun rengini vasfeder niteliktedir. "İnlem yeşif fe innehü yasıf" buyurmuştur.[4]

Yine Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor:

"Men teemmele halfe imraetin ve rae siyabeha hatta tebeyyene lehâ hacme cizamihâ lem yerah raihata'l cenneti"

"Kim bir kadının arkasından onun elbisesine, yapısının hacmi hakkında bilgi sahibi olasıya kadar bakarsa, o kimse (erkek) cennet kokusunu koklayamayacaktır."[5]

İslâm alimleri vücuda yapışık elbisenin (siyakun mültezik) şeffaf olmayıp teninin rengini belli etmese de vücut yapısına göre kıvrılıp bükülüp, bedene oturmasını, dar olmasını, İslâm'da avret yerleri denilen mahallerin şeklini dışarıya belli etmesini örtme olarak kabul etmemişlerdir. Elbisenin avret yerlerinin ve vücut organlarının şekil ve yapısı hakkında bilgi vermemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Elbisesi bedenine oturmuş kadına avret yerlerini örtmemiş sayıldığı için bakılamayacağını söylemişlerdir.[6] Kadınların giydiği pantolonlar, dar elbiseler bu kabildendir. Kadının vücudunu sarıp kalça, göğüs gibi vücut organlarının şeklini dışarıya aksettirdiği için bunlarla tesettür olmaz.

4. Giyilen Elbise Gayri Müslimlere Özel Bir Elbise Olmamalıdır

İslâm, ehl-i küfre ve fâsıklara benzemeyi yasaklamıştır. Küfür alameti sayılan bir elbiseyi giymek küfür, fısk ehline mahsus bir elbiseyi veya Müslümanın karşı cinse mahsus bir elbiseyi giymesi fısktır.[7]

---

4 Beyhaki, II/234, 235; Ruhi Özcan, *a.g.e.*, 75

5 Beyhaki, II/234, 235

6 Konuyla ilgili geniş bilgi için bakınız. İbni Abidin, IV/365, 366; İbni Müceym, *Bahr*, VIII/218, Zeylâl, *Tebyin*, IV/17, Şelebi, VI/17 Tahtavi, IV/183; Hindiyye, V/365; Ruhi Özcan, *a.g.e.*, 77

7 Döndüren, *Delilleriyle İslam İlmihali*, 641

"Elbisenin kumaşı ve rengi önemli değildir. Ancak bazı elbiselerin giyilmesi o elbisedeki özellikler dolayısıyla Peygamber (s.a.v.) Efendimiz tarafından yasaklanmıştır.

Müslim ve Nesâi'nin İbni Amr'dan rivayet ettiğine göre bir gün Peygamber (s.a.v.) usfur ile boyalı iki elbise görmüş ve bu elbisenin kafirlere ait bir elbisesi olduğunu bildirerek giyilmemesini hatta yakılmasını emretmiştir."[8]

"Ehli küfre has ve küfür alameti sayılan bir elbiseyi giymek küfür, ehli fıska has bir elbiseyi veya bir cinsin diğer cinse has (erkeklerin kadın, kadınların erkek) elbisesini giymek ise fısktır."[9]

Yine Peygamber (s.a.v.) Efendimiz "Kim bir millete (medeniyete) benzerse o ondandır."[10] buyurarak Müslümanları gerek ideolojik açıdan gerek giyim, kuşam ve gerekse yaşam tarzı açısından Müslüman olmayan milletlerin moda ve medeniyetlerini körü körüne taklitten men etmiştir. Çünkü giyimdeki sembol özelliği zamanla insanın düşünce yapısına, kalbindeki inancına yansır ve orada izler bırakır.[11]

5. Giyilen Elbise Erkek Kıyafeti Olmamalıdır

Erkeklerin kadın elbisesi kadınların da erkek elbisesi giymeleri caiz değildir.

İslâm'ın üzerinde durduğu teşebbüh (benzeme) sırf gayri müslimleri taklid etmek değildir. Aynı zamanda erkeklerin kadınlara, kadınların da erkeklere veya ehli fıska benzeme özentisiyle birbirlerinin kıyafetlerini taklit etmeleridir. Nitekim Peygamber (s.a.v.) Efendimiz "Erkeklere benzemeye çalışan kadınlara ve kadınlara benzemeye çalışan erkeklere lanet etmiştir."[12] Yine Resûlullah (s.a.v.) kadın elbisesi giyen erkeğe ve erkek elbisesi giyen kadına da lanet etmiştir.[13]

6. Giyilen Elbise Süslü ve Gösteriş İçin Yapılmış Olmamalıdır

Elbisenin bizzat kendisi süslü, ziynet elbisesi olmamalıdır.

---

8 *Gâyetü'l-Ma'mül*, III/,156; Halil Gönenç *a.g.e.*, II/166
9 Gönenç *a.g.e.*, II/167
10 Tirmizi, *İstizan*, 7; Ebu Davud, *Libas*, 4; *Müsned*, II/50
11 Döndüren, *a.g.e.*, 614
12 Buhari, *Libas*, 61; Ebu Davud, *Libas* 28; Tirmizi, EDeb 34; İbni Mace, *Nikah*, 22
13 et-Tergib ve't-Tergib, II/104; Gönenç *a.g.e.*, II/167

"Vakarla evinizde oturun. Evvelki cahiliye kadınlarının kırıla döküle, süslerini göstererek, yürüyüşleri gibi yürümeyin."[14] ayeti kerimesi İslâmî tesettürü ifade etmektedir.

"Âyette geçen teberrüc kelimesi kadının ziynet ve güzelliklerini, örtmesi gereken yerlerini yabancı erkeklerin şehevi arzularını harekete geçirecek şekilde göstermesidir."[15]

Rukayka kızı Ümeyme biat etmek için Resûlullah (s.a.v.)'in yanına geldi ve şöyle biat etti.

"Allah'a şirk koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek çocuğunu öldürmemek, iftira etmemek, çığlık atarak ağlamamak, cahiliye kadınlarının yaptıkları gibi süs ve hareketlere dalmamak üzere biat ettim."[16]

Genç kızların son yıllarda tesettüre yönelmeleri bu sektöre bir takım çevrelerin büyük reklamlarla girmesine sebep oldu.

Çeşitli adlarla her gün bir yenisi çıkan bu ticari kuruluşlar Müslüman kızları adeta bir tüketim kölesi haline getirdi. Hatta bazıları daha da ileri giderek her türden ahlaksızlığın topluma taşınmasında rol alan mankenlerle tesettür defileleri düzenlediler.

Defile; gösteri, tesettür ise gizlenmektir. Bu iki zıt kutbu bir araya getirip hizmet ettiğini söyleyenler sadece kendilerini gülünç duruma düşürmüş olurlar.

Bu kuruluşların çeşitli marka ve modellerle ürettikleri sözde tesettür kıyafetleriyle İslâmî anlamda örtünmenin imkanı yoktur. Maalesef bu kuruluşların piyasaya arzettikleri elbise modellerinin de teşvikiyle sokaklar giyinik çıplaklarla doldu. Bu durum ahlaksızlığı derinleştirmektedir. Bir kurt gibi içlerine giren "kendini beğendirme" hastalığı hem kendilerini ve hem de toplumu bir yok oluşa sürüklemektedir.

Giyilen elbisenin; şöhret, gösteriş ve reklam mahiyetinde bir elbise olmaması lazımdır.

Pahalı kürkler, sükse yapmak için giyilen özel kıyafetler tesettür sayılmaz.

Bu hususla ilgili olarak Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyuruyor:

---

14 Ahzab, 33

15 *Fethul Beyan*, VII/274; Nasruddin el-Bâni, *Hicabu Merletül Müslime*, 41

16 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/196, el-Heyseme, VI/42

"Kim dünyada şöhret için elbise giyerse Yüce Allah da ona kıyamet gününde zillet elbisesi giydirir."[17]

7. Koku Sürünülmemelidir

Parfüm ve benzeri kokular sürülerek yabancı erkeklerin yanına çıkılması haramdır.

Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz bu hususla ilgili olarak şöyle buyuruyor:

"Her hangi bir kadın koku sürünür de evinden dışarıya çıkarsa ve kokusunu hissetsinler diye topluluğa karışırsa o kadın zina etmiştir."[18]

Müslüman hanımların giymiş olduğu elbiselerin tesettür sayılabilmesi için hangi özelliklere sahip olması gerektiğini buraya kadar anlattık.

Tesettür bir moda değil ibadettir. İbadetin özü ise ihlastır. Yalnız Yüce Allah'a yönelmedir. O'nun rızasının dışında kalan bütün her şeyi elin tersiyle itmektir.

Sırf modası geçti diye birkaç kere giyilmiş elbiselerin kullanılmayıp, tekrar yeni elbiselerin alınması ise israftır. İsraf ise haramdır. Allah Teala müsrifler hakkında "İsraf edenler (saçıp savuranlar) şeytanların kardeşleridir"(İsra, 27) buyuruyor. Bu çok ağır bir ifadedir. Rabbim hepizi bundan korusun.

Sahip olduğumuz serveti hoyratça harcama hakkımız yoktur. Bir de şimdilerde ailecek dışarda şaalı mekanlarda yemek yeme modası çıktı. İşte size Nebevi bir uyarı "**Geğirmeyi bırak. Çünkü dünyada çok doyanlar, kıyamet gününde en uzun müddetle aç kalacak olanlardır. "**[19]

Yeryüzünde milyonlarca mazlumun bir dilim ekmeğe bir bardak suya hasret çekenlerini asla göz ardı etmeyelim ve açlıktan erimiş bedenlerin o cansız bakışlarını biraz olsun hatırlayalım. Kur'an'ın ifadesiyle mutraflara (şımarık zenginlere) has hoyratça harcamalar yapmayalım. Zenginliğin de Hz. Süleyman (a.s.)'ın ifade ettiği şekilde bir imtihan vesilesi olduğunu unutmayalım. Nitekim dünyada ikinci

---

17 Şevkani, *Neylü'l Evtar*, II/94; el-Bâni, *a.g.e.*

18 Ebu Davud, *Tereccül*, 7; Nesai, *Zine*, 35; Dârimi, *İstizan*, 18; Tirmizi, *Edep*, 35; Hakim, II/396

19 Tirmizî, Kıyâmet, 37

bir kimsenin asla sahip olmadığı ve olamayacağı mülk ve saltanata sahip olan Hz. Süleyman (a.s.) bu ihtişamla mağrur olmayarak şöyle demiştir: «Bu, Rabbimin lutfundandır. (Kendisine) şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak istiyor. Şükreden kendisi için şükretmiş olur; nankörlük edene gelince, Rabbim zengindir (onun şükrüne muhtaç değildir), kerimdir (çok ikrâm sâhibidir, yücedir).» (Neml, 40)

Sahip olunan vücut güzelliğinin, gençliğin getirdiği enerjinin ve nihayet sahip olduğumuz bütün değerlerin bir anda yok olabileceğini unutmayalım. Bizler evinde iki gün üst üste ateşin yanmadığı, yemeğin pişmediği Muhammed (s.a.v.)'in ümmetinden olduğumuzu, Firavunlara has bir hayatın bize yakışmadığını asla unutmayalım.

Güzel, temiz ve uyumlu giyinmekle moda kıyafetleri birbirinden ayırdetmek lazımdır. Baş örtüsünün saç örtüsü olmadığı asla unutulmamalı ve genç kızlar birbirleriyle sokak ve çarşılarda tüketim ve şıklık yarışına girmemelidirler.

Tesettür ve Hicab

İslâmi açıdan örtünme (hicab) iki türlüdür. Biri tesettür ki, açılmanın, açık olmanın zıddıdır. Diğeri tahaccüp (hicab duyma, utanma, karışmama)dır ki tebezzül (saçma, dağıtma, bir arada bulunma)nın zıddı olup namahrem ile karışıp bir arada bulunmaktır. Kadın, erkekler arasına karışmaktan ve açılmaktan men olunmuştur.[20]

Takva Elbisesi

Hayayı korumanın ve bir ilahi emir olan örtünmeyi tam olarak ifa etmenin yolu bunu bilinçli olarak ve ibadet niyetiyle yerine getirmekten geçer. Bu ise madden örtünmeyi gerekli kıldığı gibi manen de örtünmeyi gerekli kılar. Nitekim Yüce Allah

"Takva elbisesi daha hayırlıdır."[21] buyurarak örtünmenin takva boyutuna dikkat çeker.

Ayıp yerlerin örtülmesinde kullanılan elbise ile takva arasında bir bağlantı vardır. Bunun ikisi de elbisedir. Birisi kalbin ayıplarını kapatır ve onu güzelleştirir, öteki de bedenin ayıplarını kapatır. Çünkü

[20] Döndüren, Hamdi, *Delilleriyle İslâm İlmihali*, 226
[21] A'raf, 26

Allah'tan korkmak bedendeki açıklığın çirkinliğini idrak ettirerek, utanç duygusunun meydana gelmesine vesile olur.[22]

Takva hissi olmayan facirler (günahkarlar) ne kadar giyinseler yine de kıçları açılmaktan kurtulamazlar. Takva hissi, iman korkusu, haya ve irfanı olanlar zaruri olarak çıplak kalsalar bile en azından Âdem (a.s.) ve Havva'nın yaptıkları gibi ayıp yelerini örterler.[23]

[22] Kurtubi, 7/230, Elmalılı, 5/3506; Bilmen, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali ve Tefsiri, 5/2348

[23] Elmalılı, 5/3505

42. DERS

Giyinik Çıplaklar, Teberrüc ve Hayâ

Giyinik Çıplaklar

Ebû Hüreyre radıyallâhu anhden rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"*Cehennemliklerden kendilerini dünyada henüz görmediğim iki grup vardır: Biri, sığır kuyrukları gibi kırbaçlarla insanları döven bir topluluk. Diğeri, giyinmiş oldukları halde çıplak görünen ve öteki kadınları kendileri gibi giyinmeye zorlayan ve başları deve hörgücüne benzeyen kadınlardır. İşte bu kadınlar cennete giremedikleri gibi, şu kadar uzak mesafeden hissedilen kokusunu bile alamazlar.*"[1]

Hicri 676 yılında vefat eden İmam Nevevi (r.h) şöyle demiştir: "Bu hadis, nübüvvet mucizelerindendir. Olaylar Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellemin aynen buyurduğu şekilde meydana gelmiştir. Başka kadınları da kendileri gibi olmaya teşvik eden, başlarını, saçlarını deve hörgücü gibi yaptırmış giyinik - çıplak olan kadınlar günümüzde çok iyi tanınmaktadır."

Zamanımızda kadınların saçlarını düzenleyen, güzelleştirerek değişik modellerde şekiller veren kuaför adlı salonlar kurulmuştur. Kadın saçını şekilden şekile sokarak onu erkeklerin bakışlarından daha fazla hisedar kılmak, daha çekici ve etkileyici yapmak için, milyarlarca lira harcanmaktadır. Diğer taraftan da kozmetik ürünlerine trilyonlar verilmektedir

Bu hadisi şerif'in şerhinde son devir Osmanlı ulemasından Üstad Ahmed Davudoğlu (r.h.) şunları yazıyor:

Hadisi şerifte geçen "***Kâsiyât"*** giyinmiş kadınlar; "**âriyat**" çıplak kadınlar mânâsına gelir. Bu iki kelime birbirleri üzerine atfedilmediklerine göre beraberce manaları "**hem giyinmiş hem çıplak**" demek

[1] Müslim, Cennet, 52

olur. Bu gün giyinik çıplak kadınların kim olduğunu tarife hacet yoktur. İstanbul gibi bir şehrin en ücra köşelerinden birinde bir dakika durarak gelen geçen kadınları temaşa etmek kâfidir. Şüphesiz ki gözle görmekten daha iyi tarif olamaz. "***Mâilât"*** ise eğilen kadınlar, demektir ki bundan murâd "**kırıta kırıta yürüyen, yürürken omuzlarını sağa sola sallayan kadınlardır**" demektir. "***Mümilat***" ise başkasına sallanarak yürümeyi öğreten, başkasını çileden çıkaran, başkasına fahişeler gibi taranmayı öğreten kadınlar manasına gelir.[2]

Kadınların saçlarının deve hörgücüne benzetilmesi çeşitli bağ ve sargılarla sararak onları büyüttükleri içindir. Bunu anlamak için bu gün her hangi bir sokağın başında bir dakika durmak kâfidir. Deve hörgücüne benzeyen kadın başının nasıl oluğu hususunda asla şüphe bırakmayacak niceleri muhakkak arzu endam ederek geçecektir. Allah Teâlâ Müslümanların kadınına, erkeğine; büyüğüne küçüğüne uyanmalar nasip etsin.[3]

Osmanlı ulemasının son halkasını teşkil eden merhum Ahmet Davudoğlu Hocamız yaklaşık 40 yıl önce bu satırları yazdığında bu günkü kadar açılma ve saçılma henüz yaygınlaşmamış, insanımızın ar damarı çatlamamıştı. Günümüzde ise artık nerede ise şer'i şerife uygun olarak giyinen mütesettire hanım görmek imkansız hale gelmiştir. İnsanların ar damarları çatlamış, kocalar ekseriya deyyuslaşmış, kıskanma duygusu ölmüştür.

Asrımızın en büyük fitnesi çıplaklık kültürüdür. Maalesef insanların ar damarı çatlamıştır. Bununla birlikte öyle başı kapalı kadınlar vardır ki taktıkları albenili başörtüler ve giydikleri daracık kıyafetlerle başı açık hanımlardan daha çekici ve daha tahrik edici olmaktadırlar. Zira bunlar başörtülerini güzelliklerini örtünmek amaçlı değil, teşhir amaçlı olarak kullanmaktadırlar. Böylece de tesettürü emrediliş gayesinin tam zıddına kullanmaktadırlar. Müslüman hanımların güzelliklerini adeta saklı bir hazineye çevirmek için tesettüre bürünmeleri gerekirken, birçokları tam aksine yüz güzelliklerini daha fazla ortaya çıkarmak, tabiri caizse kendisine yönelen bakışlara daha çekici görünmek ve hatta kendisinin normalde dikkatini çekemediği şahısların bakışlarını üzerine çevirmek için başörtüsünü bir ziynet eşyası gibi takmaktadırlar. Bu durumda başörtülerinin de üzerinin başka bir örtüyle örtülmesini

---

2 Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi, 9/517

3 Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi, 9/517

gerekli kılar. Hadisi şerif işte böylelerini tarif etmektedir. Yüce Allah neslimizi bu hallere düşmekten muhafaza buyursun. Âmin!

"Ahir zamanda ümmetimden, deve semerine benzer bineklere binen adamlar olacak, mescit kapılarında inecekler. Onların kadınları örtülü çıplaktırlar. Saçları deve hörgücü gibi kabarıktır. Onlara lânet edin, çünkü onlar lanetlidir. Eğer sizden sonra başka ümmetler gelmiş olsaydı sizin kadınlarınız onların kadınlarına hizmetçi olurdu, aynı sizden önceki ümmetlerin kadınlarının size hizmet ettiği gibi."[4]

Bu hadisi şerif adeta günümüzün sonradan bulma, haram-helal demeden mal biriktiren ve bunu bir faziletmiş gibi başkalarına üstünlük taslamak için kullanan ahlak yoksulu haramzadeleri tarif etmektedir.

İnsanlar üzerine bir zaman gelecek, kadınların bazıları giyinik olmalarına rağmen çıplaktırlar. Süslenip kokular sürünmelerine rağmen kokuları olmayacaktır. Deve hörgücü gibi topuzları vardır. Deve yükü gibi salınacaklar. Cehenneme doğru koşacaklar.

"Başlarını deve (bir rivayette sığır) hörgücü gibi yapan kadınları gördüğünüzde onlara hiçbir namazlarının kabul olmayacağını bildiriniz."[5]

Teberrüc

Teberruc: Kadının, doğuştan gelen (tabii) ve edinilen (sun'i) güzelliklerini uygun olmayan yerlerde kasıtlı olarak göstermesi; bunun için çaba sarfetmesidir. Teberrüc kelimesi Kur'ân-ı Kerim'de iki âyette geçmektedir:

"*Nikâha ümidleri kalmıyan, hayız ve çocuktan kesilmiş yaşlı kadınların, bir bezenişle gösterişe çıkmamaları şartiyle (görünmesi haram olan yerlerini göstermemek üzre), dış elbiselerini bırakmalarında kendilerine bir günah yoktur. Bununla beraber dış elbiselerini bırakmakdan da sakınmaları kendileri için daha hayırlıdır. Allah her şeyi işitendir, bilendir."* (Nûr, 60)

"Evlerinizde vakarla oturun. Önceki cahiliye kadınlarının teberrücü gibi teberruc yapmayın (süslerinizi teşhir ederek dolaşmayın). Namazı kılın, zekâtı verin. Allah'a ve Resûlüne itaat edin." (Ahzâb, 33)

---

4 Ahmed b. Hanbel, 7083

5 Camiu's-Sagir, 644

Bu açıklamalarla teburrücün, kadınların tabii ve yapay güzellik ve çekiciliklerini uygun (yani meşru) olmayan yerlerde sergilemeleri, süs ve eylemleriyle kendilerinden yararlanma hakkı olmayanların dikkat ve ilgilerini çekmelridir.

İbni Haldun'un asırlar önce tesbit ettiği üzere, mağlup milletler gâlip milletleri taklit ederler, onların karşısında aşağılık psiklojisine kapılırlar ve onları taklit ederler. Bu gün batlılı kokuşmuş hayatın her tarafa yayılarak kadını ar ve namus duygusundan arındırıp üryan bir vaziyette sokaklara salmasının altında bu galip devletlere duyulan özenti hastalığı yatar.

Teberrücün sebeplerinden bir diğeri ise kızların yaşı ilerledikçe evde kalma (evlenememe) korkususnun artmasıdır. Bu edenle kendilerini allayıp pullayıp çarşı-pazara atarlar. Halbu ki bu durum tam bir felaket doğurur. Zira, süslenme ve kendini teşhir etme bâkılmayı; bakılma daha fazla ilgiyi, ilgi, buluşmayı, buluşma haram ilişkileri çağırır. Bu ise hem din ve hem de dünyanın mahvolmasıdır.

Haya

"Örtünmenin amacı başkasının bakışlarından korunmak ve ırzı meşru olmayan cinsel isteklerden sakındırmaktır.[6]

"Örtünmeden maksat vücudun çirkin yerlerini örtüp güzel kısımlarını teşhir etmek değildir. Şehevî çekiciliği yok etmektir. Tesettür olsa olsa erkekte umumi bir "kadın vücudu tecessüsü" meydana getirir. Bu da insanı evliliğe sevk eder. Fakat açıklık erkeğin tecessüsünü bizzat temasa, seri ve sorumsuz temasa götürür ki bunun adına fuhuş denir."[7]

"Bir kadında iffet yoksa onu örtünmeye ve erkekler arasına karışmamaya zorlamakla elde edilecek iffet fazilet sayılmaz. Kadının ruhunda olmalı, yoksa tesettür vesaire ile olmaz" tarzında bir itiraz yersizdir. Çünkü "fazilet birazda zorlamayla gerçekleşir" sözünün büyük bir hakikat payı vardır. Müeyyide olmadan, imkân hazırlamadan iyilikler oluşmaz. Örtünme ve erkeklerle karışmama kötü sebepleri ortadan kaldırır. Bunun aksini düşünmek insan yaratılış ve kabiliyetine aykırıdır. Hem erkeklerin bakışlarını üzerlerine çekmek, beraber yaşamak, hem de şehvetlenmemek. Buna inanalım mı?"[8]

---

6 Şamil İ.A. 6/195

7 Topaloğlu, İslam'da Kadın, 179

8 Mevdudi, Tefsiru Sûreti'n-Nur, 176, Topaloğlu, a.g.e. 179

Kokuşmuş batı dünyasının tepe yöneticilerini de içine alan ahlaksızlıkları zaman zaman medyaya yansıdıkça insan sadece iğreniyor. ABD'den Almanya'ya, İngiltere'den İsrail'e her yerde aynı tür skandallar peşpeşe patlıyor.

"İnsanoğlunun çirkin ve aşağı isteklerini örten incecik ve nazik bir perde vardır. O da HAYA'dır. O perde yıkılınca insan çoğu zaman en küstah bir hayvan gibi görünür. Haya insanın süsü, insan olma özelliğidir. Kadının ise sahip olduğu en kıymetli varlığıdır. Bir kadın her şeyini kaybeder ancak hayâsını kaybedemez."

Resûlullah (s.a.v.) bu hususta şöyle buyuruyor:

"Hayâ imandandır."[9]

"Hayâ bütünüyle hayırdır."[10]

"Hayâ ancak hayır getirir."[11]

"Dört haslet peygamberlerin sünnetindendir. Hayâ, güzel koku sürünmek, misvak kullanmak ve evlenmektir."[12]

Bir gün Ümmü Halid adında bir hanım yüzünü örterek Hz. Peygamber'e gelip şehit olan oğlunu soruyordu. Ashaptan bazıları ona:

"Oğlunun (ölüm haberini) sormaya geldin yüzün de örtülü," deyince o:

"*Oğlumu kaybettimse hayâmı da kaybetmedim ya!"* cevabını vermiştir."[13]

Örtünmenin teşrii hikmeti kadının güzellik ve cazibesini saklayarak toplumun bozulmasını önlemektir. Dolayısıyla tesettürün hikmeti bazılarının yaptığı gibi kadını çeşitli kalite ve desenlerdeki eşarplarla erkeğin dikkatini çekmeye zorlamak değil, onu en sade kıyafetlerle bu çirkin bakışlardan uzak tutmaktır.

Ancak maalesef bazen tesettür, ziynetleri gizleme şöyle dursun tam aksine, giyilen kıyafetin bizzat kendisi ziynet/süs elbisesi olmakta, kadını olduğundan daha güzel ve çekici göstermekte ve bakışları üzerine celb etmektedir. Bu türden giyilen elbiselerin bizzat kendileri de ziynet/süs sayıldığından onların üzerinin de başka bir elbiseyle örtülmesi gerekir.

---

9 Buhari, İman, 16

10 Müslim, İman, 61; Buhari, Müslim, Ebu Davud

11 Buhari, Edep, 77

12 Tirmizi, Nikah, 1

13 Ebû Davud, Kitabü'l-Cihad, 8

Müslüman Kadının Başı Açık Olarak Yanına Çıkabileceği Kişiler

1- Kocası
2- Babası
3- Kayınpederi
4- Oğlu
5- Kocasının oğlu
6- Erkek kardeşi
7- Erkek kardeşinin oğlu
8- Kız kardeşinin oğlu
9- Müslüman kadınlar
10- Sahibi olduğu cariyeler
11- Erkekliği kalmamış-yaşlı hizmetçiler
12- Kadınların gizli yerlerini fark etmeyecek kadar küçük çocuklar.[14]
13- Dede
14- Amca
15- Dayı
16- Süt kardeş

Bu sayılanların yanına Müslüman kadın süs yerleri açık olarak çıkabilir. Ancak bir fitne korkusu varsa örtünmesi daha temiz ve daha uygundur.[15]

Evlerde çalışan hizmetli ve köleler ev sahibi kadın için yabancı erkek hükmündedir. Bunların yanına tesettürsüz çıkamaz.[16]

Kadının Saçı Avret midir?

Aslında böyle bir başlık atmak malumu ilan kabilinden bir şeydir. Çünkü saç zaten başa tabidir ve başın örtülmesi gerektiği hususunda hiç bir ihtilaf yoktur.

Bizim burada bu konuya tekrar bir başlıkla hatırlatmamız bir takım reformist kafaların çıkarmış olduğu fısıltılar yüzündendir. İşte kaynaklarda çok açık bir şekilde geçen hükümler:

---

14 Nur, 31
15 Döndüren, *Şamil İslâm Ans.*, VI/197
16 *Mecmu'ul-Enhar Fi Şerhi'l Mülteka'l-Ebhur*; II/426

"Kadının saçlarına, azalarına veya azalarının bir kısım bölümlerine bakmak haramdır."[17]

"Kadınların yüz ve elleri dışında sarkan saçları dahil bütün bedenleri avrettir."[18]

[17] *Muğnil Muhtaç*, III/134; *Nihâyetül Muhtaç*, VI/200; *Arâisül Gürer ve Garâisül Fiker Fi Ahkâmin Nazar*, 108

[18] Döndüren, *Delilleriyle İslâm İlmihali*, 226

43. DERS

Gözleri Haramdan Sakındırmak

"*Mü'min hanımlara söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve ırzlarını korusunlar...*" (Nûr, 31). Ayeti kerimesinden anlaşıldığı gibi, kadınların karşı cinse arzulu bakışlarla bakmaları da haramdır. Bu nedenle mü'min kadınların erkeklerden kendilerini sakınmaları gerekir.

Ebû Hüreyre radıyallâhu anhdan rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "*Gözlerin zinasıkmak, kulakların zinası dinlemek, dilin zinası konuşmak, elin zinası tutmak, ayakların zinası yürümektir. Kalbe gelince o, arzu eder, ister. Üreme organı ise, bunu ya gerçekleştirir, ya da boşa çıkarır.*"[1]

Cerir b. Abdullah radıyallâhu anh diyor ki:

"*Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e, yabancı bir kadına kasıtsız olarak ani bakış hakkında sordum. Bana gözümü (derhal ondan) çevirmemi emretti.*"[2]

"*Cinsiyet ayrımının son basamağı olan bakış da, sıkı dini yasaklara tabi tutulmuştur. Müslüman olmak bakışlarını kontrol etmesini bilmek demektir.*"[3]

Nur sûresinde geçen "Mü'minlere söyle gözlerini sakınsınlar."[4] ayet-i kerimenin nüzul sebebiyle ilgili olarak Ali b. Ebu Talib (r.a.) şunları anlatıyor:

"Adamın biri Medine sokaklarından geçerken bir kadın görüp ona baktı. Kadın da ona baktı. Bu sebeple şeytan onlara vesvese verdi. Her ikisi de 'Onun hoşuna gittiğim için bana baktı' fikrine kapıldı. Bu kişi hem bir bahçe duvarının kenarıyla yürüyor, hem de o kadına bakıyordu. Derken birden önüne duvar çıktı. Burnunu oraya çarparak yardı. Bunun üzerine adam, Allah'a yemin olsun ki Resûlullah (s.a.v.)'e varıp da

1 Buhârî, *İsti'zân* 12, *Kader* 9; Müslim, *Kader* 20-21
2 Müslim, 2159
3 Meriç, Ümit, İslam'da *Kılık Kıyafet ve Örtünme*, İSAV, 34
4 Nur, 31

O'na bu işimi haber vermedikçe bu kanı yıkamayacağım." dedi ve hemen Resûlullah (s.a.v.)'in huzuruna varıp hadiseyi anlattı.

Resûlullah (s.a.v.): "İşte bu, günahının cezasıdır."[5] buyurdu.

İbni Kayyım da: "Bakışlara gelince, onlar şehvetin önderi ve elçileridir. Harama bakmaktan korunmak, mahrem yeri korumanın esasıdır."[6]

Ayet-i kerimede geçen "mü'minler" kelimesi geneldir. Kadın-erkek bütün Müslümanları kapsar. Çünkü Kur'an'daki bütün hitaplar umumidir.[7] "Mü'min kadınlara da söyle gözlerini (yere) indirsinler (erkeklere bakmasınlar), namuslarını korusunlar."[8] diye ikinci uyarının gelmesini İmam Kurtubi şöyle açıklıyor:

"Burada yüce Allah'ın kadınlara özel olarak hitap etmesi te'kid içindir. Çünkü "Mü'minlere söyle" sözü yeterlidir. Bu kelime genel bir lafız olup kadın erkek bütün mü'minleri kapsar."[9]

Zinaya yaklaşmasınlar, namusunu korusunlar ve bir takımları gözleri haramdan sakınma emri yalnızca erkekleri kapsıyor zannetmesinler diye yüce Allah te'kid için ikinci bir hatırlatma yapmıştır.[10]

"Ayet-i kerimede örtünme emrinden önce "gözlerini indirsinler." Yani helal olmayan erkeklere bakmasınlar emri daha önce gelmiştir. Burada bir noktaya işaret vardır. Zira bakış zinanın postacısıdır."[11]

Peygamberimizin hanımı, Ümmü Seleme (r.a.) anlatıyor:

"Ben ve Meymûne ikimiz birlikte Resûlullah (s.a.v.) in yanındaydık. Yaşlı âmâ bir ihtiyar olan Abdullah İbni Ümmi Mektum bize doğru yöneldi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) bize:

"Kalkın ve hicaplanın (örtünüze bürünün)" dedi. Ben dedim ki:

" Ey Allah'ın Resûlü, o bizi görmeyen ve bizi tanımayan bir âmâ değil mi?" Resûlullah (s.a.v.):

---

5 Ruhu'l-Meâni, 18/124; ed-Dürrül-Mensur, 5/40; Ekrem Doğanay, *İslâmda Tesettür ve Zina*, 163

6 İbni Kayyım, *el-Cevâbül-Kâfi*, 129, 130

7 el-Âmiri, *Ahkâmu'n-Nazar*, 262

8 Nur, 31

9 Kurtubi, *Tefsir*, XII/226; el-Âmiri, *a.g.e.*, 262

10 el-Âmiri, *a.g.e.*, 262

11 Elmalılı, 5/3502

" O âmâ peki ya ikiniz? Sizler onu görüyor değil misiniz?" buyurdu.[12]

"Bir düşünün Peygamber (s.a.v.) hanımlarının iffetinin kemalini, kalplerinin temizliğini bildiği halde yaşlı ve âmâ bir ihtiyara karşı tesettüre bürünmelerini ve ona bakmamalarını istiyor. Güzelliği gitmiş, yaşı ilerlemiş gözleri kör ve her türlü dünya zevkinden uzak bir ihtiyara karşı Peygamber (s.a.v.)'in böylesine ihtimam göstermesi yüce Allah'ın emrine bağlılık içindir."[13]

"Evlerinizde oturun, ilk cahiliye kadınlarının kırıtarak sokakta dolaştığı gibi dolaşmayın."[14]

"Bu ayet Resûlullah (s.a.v.)'in hanımlarının kalbinden başkalarını düşünmeyi silmeye yönelik olduğu gibi, fitne ve günahtan korunmuşum, kendime sahibim diyenlerin bu bozuk fikirlerini red etmek içindir. Çünkü insan fıtratı devam ettiği sürece iki cins birbirine karşı emin olamaz.[15] Nitekim Yusuf Sûresinde:

"Ben nefsimi temize çıkarmıyorum, çünkü her nefis kötülüğü emreder."[16] ayet-i kerimesi "Rabbimin acıması müstesnâ" ifadesiyle bitiriyor ki burada Cenab-ı Hakk'tan yardım istemek, ona istiğfarda bulunmak vardır. "Zira insan sırf nefsine kalırsa fenalığa düşer. Çünkü genellikle insanın nefsinin tabiatında şehvete meyletmek hasleti vardır."[17]

İmam Kurtubi bu âyetin tefsirinde diyor ki:

"Allah'ın Peygamberi dahi nefsinin temiz olmasını kerih gördüğü için "nefsimi temize çıkarmıyorum"[18] dedi. Çünkü nefsi temize çıkarmak zemmedilmiş, hoş karşılanılmamıştır."[19]

Şimdi burada durup iyice düşünmek lazımdır. Bir takım insanlar kadınlarla erkekleri aynı mekanda buluşturarak onlara dini telkinlerde bulunuyor. Kadınlarla tokalaşıyor, onlara el öptürüyor, senli, benli konuşuyor. Bunlar İslâm'a uyuyor mu? diye sorulduğunda ise "O nefsini

---

12 Ebu Davud, *Sünen*, *Libas*, 4112; Tirmizi, *Edeb*, 1778; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI/296

13 el-Âmiri, *a.g.e.*, 263

14 Ahzab, 33

15 el-Âmiri, *Ahkâmu'n-Nazar*, 263

16 Yusuf, 53

17 Elmalılı, 4/ 2872

18 Yusuf, 53

19 Kurtubi, IX/210; el-Âmiri, *a.g.e.*, 263

öldürmüş" diyorlar. Halbuki insanın fıtratında yer alan duygularını öldürmesinin mümkün olmadığını Yüce Allah peygamberinin lisanıyla bize bildiriyor.

"Ziynetlerini göstermesinler"[20] âyeti mü'min hanımların ziynetlerini, ziynet yerlerini ve güzelliklerini yabancı erkeklere göstermelerini kesin bir emirle yasaklıyor.

Abdullah İbni Abbas (r.a.) anlatıyor:

"Resûlullah (s.a.v.) Veda Haccı esnasında insanların sordukları fetvalara cevap veriyordu. Fadl b. Abbas da arkasında idi. Bu esnada Has'am kabilesinden güzel bir cariye Resûlullah (s.a.v.) den fetva sormak için gelince Peygamber (s.a.v.) cariyeye bakmaması için Fadl'ın çenesini tutup yüzünü diğer tarafa çevirdi. Fadl:

– Ey Allah'ın Resûlü! Amcaoğlunun boyunu mu çeviriyorsun? deyince Resûlullah;

"Bir genç delikanlı ve bir genç kız gördüm. Bu ikisine şeytandan emin olamadım" dedi.[21]

"Şimdi düşünün hac ibadeti için gelen insanların birbirine bakmalarının fitneye ve yakıcı şeytanın vesvesesine vesile olmasından emin olunamıyor. Peki kör, entrikacı, cahil ve dine görünüşte inandığını söyleyen ve günahsızlık iddiasında bulunanların durumunu? Bunlar yaşlı ihtiyar aladatmacasıyla genç kızları toplayıp onlardan cemaat oluşturuyorlar. Bu çok büyük bir bela ve şeriata karşı işlenmiş bir cinayettir."[22]

Hadiste adı geçen sahabi Fadl ibn Abbas'ın Amvas'taki veba salgınında yirmi bir yaşında vefat ettiği rivayet edilmektedir. Buna göre yukarıdaki hâdise onun takriben on yaşlarında olduğu esnada meydana geldiği ortaya çıkar. Arap yarımadasında ergenlik çağının erkek çocuklarda on yaşından itibaren başladığını dikkate aldığımızda Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellemin onu kadına bakmaktan engellemesinin illetini açıkça görürüz. Kaç yaşında olursa olsun Fadl'ın mezkûr hanıma bakmasının Allah Resûlü tarafından engellenmiş olması bizim için önemli olan noktadır.

Resûlullah (s.a.v.)'in Hz. Ali (r.a.)'ı uyarması bu hususu en güzel şekilde açıklıyor:

---

20 Nur, 31

21 Tirmizi, *Hacc*, 885; Ebu Dâvud, *Menâsik*, 1935; İbn Mâce, *Menâsik*, 3044

22 el-Âmiri, *a.g.e.*, 265

"Resûlullah (s.a.v.) bir gün Hz. Ali (r.a.)'a şöyle buyurdu: "Ey Ali! Muhakkak ki cennette senin için bir köşk vardır. Bir bakışa ikincisini ekleme. Birincisi senin için mubahtır. Fakat başkaca bakma hakkın yoktur."[23]

Bu hadiste geçen birinci bakıştan maksat hiçbir kast olmaksızın ansızın göze görünendir. Bunda herhangi bir günah yoktur. Eğer bu ansızın göz çarpmasının akabinde kadının cazibesi, güzelliği etkiler de tekrar bakılırsa işte bu bakış günahtır, yasaktır.

Hanefilere göre kadın yabancı erkeğin, diz kapağı-göbek arası hariç diğer yerlerine şehvetten emin olması şartıyla bakabilir. Eğer şehvetten emin olamazsa bakması haramdır. Şafii mezhebinde en doğru sayılan görüşe göre erkeğin mahremi olmayan bir kadına bakmasında ölçü ne ise kadının da nâmahrem bir erkeğe bakışı aynı hükme tâbidir. Zira âyette erkeklerin bakışlarını kısmaları emredildiği gibi, kadınların da bakışlarını kısmaları emredilmiştir.

Gözler kalbe açılan pencerelerdir. Bakışlar kadınla erkek arasındaki ilk irtibatı kurar ve günaha elçilik eder. Duygusal ilişkiler göz göze gelmekle başlar. Bunun için gerek Kur'an-ı Kerim'de ve gerekse hadisi şeriflerde bakışların kontrol edilmesi emredilmiş ve karşı cinsin gözünün içine bakmak yasaklamıştır.

Bir gün Resûlullah (s.a.v.) ashabına: "*Sakın yollar üzerinde oturmayın.*" buyurdu. Dediler ki: "Ya Rasûlellah, bir türlü oturmazlık edemiyor, yol üzerinde konuşuyoruz." Buyurdu ki: "*Mutlaka oturmak istiyorsanız, yolun hakkını verin.*" Yolun hakkı nedir?" diye sorduklarında buyurdu ki: "*Gözü öne indirmek, kimseye sıkıntı vermemek, selâm almak, iyiliği tavsiye edip kötülüğe engel olmaktır.*"[24]

Hiç kimse nefsinden emin olamaz. Çünkü insan fıtratı her iki cinsin birbirine karşı ilgi duymasını gerekli kılıyor. Eğer haramdan sakınma olmazsa, insanlar gözlerini sakındırmazsa kendinden emin olmak mümkün değildir. Nitekim Peygamber (s.a.v.) in Hz. Ali (r.a.)'ı uyarması bu hususu en güzel şekilde açıklıyor:

"Peygamber (s.a.v.) bir gün Hz. Ali (r.a.)'a şöyle dedi:

"– Ey Ali muhakkak ki cennette senin için bir köşk vardır. Bir bakışa ikincisini ekleme. Birincisi senin için mübahtır. Fakat başkaca bakma hakkın yoktur."[25]

---

23 Tirmizî, *Edeb* 28; Müslim, *Edeb* 45; Ebû Dâvud, *Nikâh* 43

24 Buhari, *İstizan* 2; Müslim, *Selâm*, 2

25 Tirmizi, *Edeb*, 2777; Ebu Dâvud, *Nikah*, 2149; Ahmed b. Hanbel *Müsned*, V/353, 357; Deylemî, *Müsned*, 8312

Bu hadiste geçen birinci bakıştan maksat hiç bir kast olmaksızın ansızın göze görünendir. Bunda herhangi bir günah yoktur. Eğer bu ansızın göz çarpmasının akabinde kadının cazibesi, güzelliği etkiler de tekrar bakılırsa işte bu bakış günahtır, yasaktır.[26]

Cerir b. Abdullah el-Cebeli (r.a.) anlatıyor:

"Resûlullah (s.a.v.) e ansızın bakış nedir? diye sordum. Bana dedi ki:

– "Bakışını çevir"[27] yani ikinci kez bakma. Çünkü fitne ve şehvetten emin olamazsın.[28]

Resûlullah (s.a.v.) kadınlı erkekli karma toplantıları yasakladığı gibi bir kadının, başka bir kadını kocasına anlatmasını da yasaklamıştır.

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

"Bir kadın, diğer bir kadını sanki görüyormuş gibi kocasına anlatmasın."[29]

Yabancı bir kadının tasvir edilmesi ona bakma yerine geçer. Kocanın ona ilgi duymasını sağlar. Resûlullah (s.a.v.) bir tedbir olarak böyle davranmayı yasaklamıştır.

Ebu Hureyre (r.a.) rivayet ediyor:

Resûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

"– Gözlerin zinası bakmaktır,

– Dilin zinası konuşmaktır,

– Elin zinası dokunmaktır, her nefis arzu eder ve iştahlanır. Ferc ise ya yalanlar ya da doğrular."[30]

İmam Nevevi (r.a.) bu hadisin şerhinde şunları söylüyor:

"Burada mecazi bir zina vardır. Bu zina ya haram bakışla, yahut zinaya götürecek şeyleri dinlemekle, yahut yabancı birisine dokunmak yada öpmekle, yahut ayaklarla zina etmek için yürümekle, yahut yaban-

---

26 el-Âmiri, *a.g.e.*, 266

27 Müslim, *Edeb*, II/159; Ebu Davud, *Nikah*, 2148; Tirmizi, *Edeb*, 2776; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV/361; Teyalisi, *Müsned*, 93

28 el-Âmiri, *a.g.e.*, 266

29 Buhari, *Nikah*, VI/160; Ebu Davud, *Nikah*, 2150; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/380; Teyâlisi, *Müsned*, 35; Deylemi, *Müsnedül Firdevs*, 7822

30 Buhari, *İstizan*, *Babü Zina'l-Cevarih*, VII/130; Müslim, *Kader*, 2657; Ebu Davud, *Nikah*, 2152; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/317, 379

cılarla haram olan konuşmalar yapmakla, yahut kalp ile düşünmekle işlenir. İşte bütün bunlar mecazi zinanın çeşitleridir."[31]

Yine harama bakmakla ilgili olarak Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

"(Harama) bakmak İblis'in atılmış oklarından bir oktur."[32]

Bu hadisin manası kadının erkeğe, erkeğin kadına bakması düşmanın nefse ve kalbe attığı bir oktur. Hem dünyasını hem de ahiretini harap eder, tıpkı ok gibi. Okun ucu vücudun dışını yaralayıp deler, diğer kısmı da içini parçalar.[33]

Kadın aslında aklı selim olarak düşündüğünde şunu anlayacak ki, kendisinin yabancı erkeklerin bakışından korunmuş olması ona yapılmış en büyük iyiliktir. Zira, o bu sayede erkeklerin göz zevkini tatmin eden bir kütle olarak görülmekten kurtulup, ailenin ve toplumun kalkınması için erkekle aynı sorumluluğu taşıyan bır konuma yükselmiştir.[34]

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallâhu anhdan rivayet edildiğine göre Nebî sallalahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

– **"Yollarda oturmaktan kaçının!"** Sahâbîler:

– Biz buna mecbûruz. Meselelerimizi orada konuşuyoruz, dediler. Bunun üzerine Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:

– **"Oturmaktan vazgeçemeyecekseniz o halde yolun hakkını verin!**" buyurdu.

– Yolun hakkı nedir Ey Allah'ın Resûlü? dediler.

– **"Harama bakmamak, gelip geçenleri incitmemek, selâm almak, mârufu emredip münkerden nehyetmektir"** buyurdu. (Buhârî, Mezâlim 22, İsti'zân 2; Müslim, Libâs 114)

---

31 Nevevi, *Şerhu'l-Müslim*, XVI/206; el-Âmiri, *a.g.e.*, 268

32 Hâkim, *Müstedrek*, IV/314; Deylemi, *Müsned*, 6872

33 el-Âmiri, *a.g.e.*, 268

34 Bkz. Said Ramazan el-Bûti, *er-Mer'etü Beyne Tuğyâni'n-Nizami'l Garbiyyi ve Letaifi't-Tezrir-Rabbaniyyi*, 161-164, Daru'l-Fikr, Beyrut 1996

44. DERS

Halvet, Peruk Takmak, Cami ve Kadın

1- Halvet

Hicap ayeti indirilip de Müslüman kadınlara tesettür farz kılınmadan önce Araplar arasında kadınlarla birlikte oturup sohbet etmekte ve onların evlerine girip çıkmada bir mahzur görmezlerdi. Hicap ayeti ile bu durum yasaklanmıştır. Bunun için Müslüman kadınlar evlerinde yalnız olduklarında akraba dahi olsalar mahremi olmayan erkekleri evlerine almaları caiz değildir. Bu konuda icma vardır.[1]

İslâm'da kadının dünyası ile erkeğinki kesinlikle birbirinden ayrıdır. İslam, cinsiyetleri birbirinden hem ayırır, hem birleştirir. Hem farklılandırır, hem karşılıklı tamamlar. Bu yüzden her cinsiyetin kendine göre ayrı bir değeri vardır. Erkek erkekliğini bilmeli kadın da kadınlığını.[2]

Halvet, bir erkek ve bir kadının bir yerde yalnız başlarına kalmasına denir.[3]

Halvet ikiye ayrılır. Sahih halvet, fasid (haram olan) halvet. Sahih halvet nikahlı eşlerin başbaşa kalmasıdır. Ancak bu konumuz dışı olduğu için burada sadece sahih olmayan halveti işleyeceğiz.

Kocası veya başka bir mahremi olmayan kadınlarla halvet haramdır. Kadın tesettürlü olsa bile durum aynıdır.[4]

Resûlullah (s.a.v.) bu hususla ilgili olarak şöyle buyuruyor:

"*Bir erkekle (yabancı) bir kadın başbaşa kalmasın ki onların üçüncüsü şeytan olmasın.*"[5]

---

1 Salihoğlu, Necmeddin, *Hanımlar İçin Hadis-i Şerif Dersleri*, 114
2 Meriç, Ümit, *İslam'da Kılık Kıyafet ve Örtünme*, İsav, 33
3 Şamil İslam Ans. II/316
4 el-Amiri, *Ahkamu'n-Nazar*, 108
5 Buhari, *Nikah*; Müslim, *Hacc*, 1341; Tirmizi, *Fiten*, 2165; Hakim, *Müstedrek*, 1/114 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/18, 26; Nasbur, *Rivâye*, IV/250

"Allah'a ve âhiret gününe îmân eden, yanında mahremi olmayan (yabancı) bir kadınla başbaşa kalmasın. Zira onların üçüncüsü şeytan olur."[6]

Ukbe bin Amir radıyallâhu anh rivayet ediyor. Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

Ukbe b. Âmir (r.a.) Resûlullah (s.a.v.) den naklediyor:

"Resûlullah (s.a.v.):

"– Kadınların yanına girmekten sakının, dedi. Ensardan bir adam:

– Kaynı da mı? deyince Resûlullah (s.a.v.):

"– Kayın ölümdür" buyurdu.[7] Yani kayın daha büyük tehlikedir.

Hadisi şerifte zikri geçen "Hamv" kelimesi ile koca tarafından olan erkek akrabalar kastedilmektedir. Ancak kadının nikâhı düşen erkek akrabaları da aynıdır. İmam Kurtubi (r.h) hadisi şerif'te akraba olan erkeklerin diğer yabancı erkeklerden daha tehlikeli görülerek ölüme benzetilmesinin hikmetini şöyle açıklıyor: " Kocanın akrabasının, karısının yanına girmesi bu hadisi şerifte ölüme benzetiliyor. Bu aralarındaki dostluktan ötürü kocaların buna müsamaha göstermesi ve halkın da bunu yadırgamaması nedeniyledir." Zira yabancı erkekler rastgele bir kadının evine giremezler. Böyle bir hadise hem kocanın ve hem de diğer aile fertleriyle birlikte herkesin dikkatini çeker. Onun için buna yeltenemezler. Ancak akraba olan ve niyeti bozuk olanlar akrabalık hukukundan yararlanarak bir takım kötü işler yapabilirler. Bunun için akrabalar daha tehlikeli olmaktadır. Fitneye kapı açmamak için her iki tarafın da bundan sakınmaya azami gayret göstermeleri gerekir."[8]

İmam Nevevî bu hususla ilgili olarak şöyle der:

"Halk bu hususta kolaylık ilzam ederek kardeşle, kardeş karısının birarada bulunmaları adet olmuştu. Resûlullah (s.a.v.) işte bu hayatı ölüme benzetmiştir."[9] Çünkü bu yakınlık istismar edildiğinde çok kötü sonuçlar doğurur.

---

6 Ahmed b. Hanbel, 91397

7 Buhari, *Nikâh*, 5272; Müslim, *Selam*, 2172; Tirmizi, *Rida'*, 1171

8 Salihoğlu Necmeddin, *Hanımlar İçin Hadis-i Şerif Dersleri*, 115

9 Miras, Kamil, *Tecridi Sarih Terc. ve Şerhi*, 11/325

"Şeytan insana inkâr et, kâfir ol der. İnkâr edince de "ben senden beriyim, uzağım" der."[10] ayetin tefsiriyle ilgili olarak şu kıssa anlatılır.

"İbadetiyle meşhur, sürekli ibadethanede yaşayan bir zat vardı. Duasıyla hastalar şifa buluyor, deliler iyileşiyordu. Kendisine bir deli ya da hasta getirildiğinde iyileşmesi için dua etmek maksadıyla manastıra kapatıyordu. O yörenin ileri gelenlerinden birisinin çok güzel bir kızı hastalanıp kendisine getirilince onu da manastıra kapattı. Yanına gidip onunla başbaşa kalınca ona ilk bakışta vuruldu. Şeytan da onunla ilişki kurmasını söyleyerek ikna etti. Sonra da gelip,

– Onu öldür, manastırın bir tarafına göm. Gelip senden kızı istediklerinde;

– Öldü, dersin. Senin sözüne inanırlar. Çünkü sen onların gözünde itibarlı birisin. Eğer bu dediğimi yapmazsan onlar gelip kızı bu halde bulurlarsa seni öldürürler.

O şeytan ki daha ilk başta adamı aldatmıştı. Kızın yanına gitmek istemeyince ona garanti vermişti bir şey olmaz diye. Taki onları başbaşa bırakıncaya kadar.

Adam şeytanın dediğini kabul edip kızı öldürerek manastırın içine gömdü.

Kızın sahipleri gelip sorunca kızın öldüğünü ve kendisinin onu defnettiğini söyledi. Gelenler bu söze inanıp geri döndüler.

Fakat şeytan boş durmadı. Kızın kardeşine gidip bu abidin kıza yaptıklarını ve öldürüşünü haber verdi. Bu sözünün doğruluğuna inanmanız için gidin Manastırın filan yerini kazın kardeşinizi bulacaksınız, dedi.

Kızın yakınları manastıra gelip söylenen yeri kazdılar. Kızı bulup çıkardılar. Abidi alıp asmak için götürdüler. Tam ip boğazına takılacağı esnada şeytan gelip:

– Bütün bunları senin başına getiren benim. Seni şu anki durumundan kurtarabilirim, dedi. Abid:

– Öyle ise yap, dedi. Şeytan;

– Ancak tek bir kere bile olsa bana secde etmen şartıyla kurtarırım, dedi. Adam secde etti ve onun yüzünden kafir oldu. Yine de asıldı. Bunun üzerine şeytan ondan yüz çevirip:

---

[10] Haşr, 16

– Ben senden beriyim, uzağım dedi.[11]

Başı Allah'a sonu şeytana kulluk. Cahilin ibadeti budur işte. Akıllı insanın görevi ibadetiyle mağrur olmamak, övünmemektir.

Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor:

"Resûlullah (s.a.v.) Hz. Aişe (r.a.)'nın yanına girince onunla birlikte bir erkeğin oturduğunu gördü. Kaşlarını çattı yüzü değişti. Aişe (r.a.):

– Ey Allah'ın Resûlü! Bu benim süt kardeşimdir, dedi. Peygamber (s.a.v.);

– Kardeşlerinizin kimler olduğuna bakın (dikkat edin)" buyurdu.[12]

2- Peruk Takmak

İslâmî tesettürün gayesi kadının cazibesini gizlemektir. Peruk ise tıpkı pek çok saç gibi kadının bütün cazibesini canlı tutmaktadır. Dolayısıyla bir tesettür değildir. Eller ve yüz hariç (kulaklar ve boyun kısmı dahil olmak üzere) Müslüman kadınların bütün azalarını şer'an tesettür sayılabilecek bir elbiseyle kapatmaları kitap, sünnet ve icma ile sabit bir farzdır. Peruk bir elbise olmadığı gibi saçları dökülmüş ya da istenilen güzellikte olmayan bayanların süslenmek için kullandıkları bir araçtır. Nitekim Resûlullah (s.a.v.):

"(Saç) ekleyene de, ekletene de Allah lanet etsin."[13] buyurarak bu fiili yasaklamıştır.

Yüzünden kılları almak, güzelleşmek için dişleri törpülemek, dövme yaptırmak, peruk takmak haramdır.[14] Peygamber (s.a.v.)'ın bu hususta yasaklayıcı emri şöyledir:

"Allah dövme yapanlara yaptıranlara, yüzlerindeki kılları alanlara aldıranlara, güzelleşmek maksadıyla dişlerini törpüleyip ayıranlara, Allah'ın yarattığı şekli değiştirenlere lanet etmiştir."[15]

---

11 Kurtubi, XVIII/37-41; Semerkandi, *Tenbihül Gâfilin*, II/664, Hâkim, *Müstedrek*, II/484

12 Buhari, *Şehadet*, III/150; Müslim, *Ridal*, 1455; Ebu Davud, *Nikah*, 2058; Nesai, *Nikah*, 3312; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI/174; İbni Mâce, *Nikah*, 1953

13 Buhari, *Kitabu'l-Libas*, 5931, 5939, 5940; Müslim, *Kitabu'l-Libas*, 2125

14 Kerimoğlu, Yusuf, *Fıkhi Meseleler*, II/51, Ölçü Yay. İstanbul.

15 Zuhayli, *el-Fıkhu'l-islâmî*, 1/227

İmam Zehebi de meşhur Kitabu'l-Kebir (Büyük Günahlar) isimli eserinde saç ekleme ve ektirmeyi büyük günahlar arasında saymıştır.[16]

"Bazı kimseler peruk kullanmak caizdir, diyor diye şer'i hükümler değişmez. Ancak onlar bu şahsi kanaatlerinden dolayı mes'ul olurlar."[17]

Kur'an ayetlerini İslâm'ın temel esaslarına zıt bir anlamda yorumlamak, dinde yeri olmayan şeylere meşruiyyet kazandırmak İslâm yolundan sapmadır. Müslümanların görevi yapmakta oldukları yanlışlara fetva aramak değil, İslâm'a aykırı uygulamaları değiştirmeye çalışmaktır. Var olan fiili duruma meşruiyyet kazandırmak için çabalamak Müslümanca bir yaklaşım değildir.

Özellikle üniversitelerde ve devlet kuruluşlarında uygulanan başörtüsü yasağının getirdiği çaresizlikle peruk takıp öylece halkın içine çıkan Müslüman bayanlar bilmelidirler ki bu uygulamanın İslâmî bir yönü yoktur.

Aslında İslâm uleması peruk takmaya haram derken onun tesettür kasdıyla kullanılacağını hiç hesaba katmamış olmalıdırlar ki meseleyi hep başka açılardan ele alıp red etmişlerdir. Zira peruk takmanın tesettür sayılacak hiçbir yanı yoktur. Çünkü elbise değildir. Önceki dönemlerde peruk güzel görünmek için takılırdı.

3- Cami ve Kadın

Kadınların namaz kılmak için camiye gitmeleri yasak değildir. Resûlullah (s.a.v.) kadınların sabah ve yatsı namazlarına gitmelerine engel olunmasını yasaklamış, onlara müsaade edilmesini istemiştir. Gündüz kılınan namazlara ise Asrı Saadette kadınlar zaten gitmezlerdi. Dolayısıyla kadını camilere gelmekten meneden genel bir yasak yoktur. Ancak camilere gelmeleri teşvik de edilmemiştir. Aksine Ümmü Hümeyd (r.a.) isimli sahabe hanımın camiye gelme isteğine karşı verdiği cevapta Resûlullah (s.a.v.) kadınlara namazlarını evlerinde kılmalarının kendileri için daha faziletli olduğunu bildirmiştir. Ebu Humeyd Es-Saidi radıyallâhu anhın hanımı Ümmü Hümeyd radıyallâhu anhâ bir gün Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem Efendimize gelip: "Ey Allah'ın elçisi sizinle beraber namaz kılmayı seviyorum" demiştir. Bunun üzerine Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle cevap vermiştir:

---

16 Bkz. İmam Zehebi, *Büyük Günahlar Terceme*, Mustafa Kasadar, 167 Ravza Yay. İst 2001

17 Kerimoğlu, Yusuf, *Fıkhi Meseleler, 2/51*

"*Benimle namaz kılmayı arzu ettiğini biliyorum, ama evinde özel odanda kıldığın namaz, oturma odasında kıldığın namazdan, oturma odasında kıldığın namaz, evin salonunda kıldığından, o da kendi kavminin mescidinde kıldığın namazdan, kendi kavminin mescidinde kıldığın namaz ise benim mescidimde kıldığın namazdan daha hayırlıdır.*"[18]

Kadınların camilere, ilim meclislerine katılmalarında dini açıdan bir sakınca yoktur. Ancak hem erkeklerin hem de kadınların dikkat etmesi gereken kurallar vardır. Bu kurallara uyulup uyulmamasına göre de verilecek hüküm değişir.

Abdullah İbni Ömer radıyallâhu anh rivayet ediyor. Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"*Kadınlarınız sizden gece namaza gitmek için izin istediklerinde onlara izin verin.*"[19]

Bu hadisi şerifte kadınlara yalnızca gece namazlarını mescitte kılmak istediklerinde onlara izin verilmesini emretmektedir.

Abdullah İbni Ömer radıyallâhu anh rivayet ediyor: Ömer (r.a.)'ın bir hanımı vardı ve bu hanım sabah ve yatsı namazlarını camiye giderek cemaatle kılıyordu. Kendisine denildi ki 'niçin (camiye gitmek için evden) çıkıyorsun? Halbuki biliyorsun ki Ömer bunu hoş karşılamıyor ve kızıyor.' Bunun üzerine dedi ki: 'Onu beni camiye gitmeyi yasaklamaktan engelleyen şey nedir?' Dedi ki: 'Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellemin şu sözü onu engelliyor. "*Allah'ın kullarını Allah'ın mescitlerinden menetmeyin/yasaklamayın.*"[20]

Pek tabii ki mescitler esas olarak erkeklerin devam ettiği mekanlar olduğu için kadınların mescitlere girip çıkarken tesettüre azami gayret göstermeleri ve ihtilattan muhakkak surette kaçınmaları gerekir. Nitekim bu hassasiyetin daha sahabe nesli hayattayken göz ardı edildiğini ve bunun neticesi olarak Hz. Aişe (r.a.)'a annemizin bundan rahatsız olarak şöyle dediğini bilmekteyiz: "*Bugün kadınların yeni icad ettikleri halleri Resûlullah görseydi, onların camilere gelmelerini yasaklardı.*"[21]

Abdullah İbni Ömer radıyallâhu anh rivayet ediyor. Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

18 Ahmed b. Hanbel, 26550
19 Buhari, 818; Müslim, 669
20 Ebu Davud, 478
21 Buhari, 822; Müslim, 676

"Kadının tümü avrettir. Muhakkak ki, kadın evinden çıkınca şeytan onu erkeklere süslü göstermeye çalışır. Kadının Allah'a en yakın olduğu vakit, evinin derinliğine gömüldüğü vakittir."[22]

Ebu Hureyre radıyallâhu anh rivayet ediyor. Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir Müslüman kadına bir gün ve bir gece uzaklıktaki yere yanında bir mahremi olmadan gitmesi helal olmaz."[23]

Abdullah b. Mes'ud radıyallâhu anh rivayet ediyor. Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kadın tamamen avrettir (örtülmesi gerekir). Muhakkak kadın, günahsız olarak evinden çıkar, hemen kendisini gözeten şeytan yanına yaklaşır. 'Sen kimin yanından geçersen o seni takdir eder ve güzelliğine hayran kalır.' der. Kadın süslendiğinde 'Nereye gidiyorsun' denildiği zaman, 'Hastayı ziyaret veya cenazeyi techiz veya camide namaz kılmaya gidiyorum' der. Hâlbuki evinde olduğu gibi hiçbir yerde Rabbine ibadet etmiş olamaz."[24]

Hz. Aişe radıyallâhu anhâ diyor ki:

"Bugün kadınların yeni icad ettikleri halleri Resûlullah görseydi, onların camilere gelmelerini yasaklardı." (Buhari, 822; Müslim, 676)

Müslüman hanım için evi her şeyidir. Şeytan her yolu deneyerek onu evinden çıkarmak ve sokağın bir parçası yapmak ister. Bunu bazen bazı nefsi zaaflarını kullanarak yapar, bazen de dini bir takım gerekçeler üreterek yapar. Bu nedenle Müslüman kadınlar gerek şahsi işlerinde ve gerekse cemiyetle alakalı işlerinde mümkün mertebe evin dışında daha az kalmaya özen göstermeliler ve kendilerine evden çıkmaları için mazarete binaen izin verildiği hususunu asla göz ardı etmemelidirler.

İslâm toplumu ile cahiliye toplumları arasındaki en büyük farklardan birisi de kadın erkek ilişkilerinde ortaya çıkmaktadır. Cahiliye toplumları karma bir toplumdur. İslâm ise iki ayrı toplumun inşaasını öngörür ve iki karşı cinsin mümkün mertebe temas noktalarını yok etmeye çalışır. Zira yaratılış fıtratları her iki cinsin de birbirine meyleder

---

22 Tirmizî, Rada', 18

23 Buhari-Müslim

24 Taberani, M'ucemül Kebir hadis no: 8828 ve 9373 Hafız Münziri hadisi Terğib ve Terhib de zikretmiştir.

şekildedir ve şer'i izin ve ölçüler dikkate alınmadan yürütülecek ilişkiler mutlaka felaketle sonuçlanır. Allah Resûlü sallallâhu aleyhi ve sellem Efendimizin Ümmü Humeyd (r.a.)'nın kendinsin arkasında namaz kılma isteğine karşılık ona kendi evinde namaz kılmasının kendisi için daha sevap olacağını tavsiye etmesi de bu açıdan ele alınması lazımdır. Burada Allah Resûlü sallallâhu aleyhi ve sellem Efendimizin kadın erkek ihtilatını/karışmasını en az seviyede tutma çabası vardır.

Kadın elbetteki evde hapis hayatı yaşayacak değildir. Kendisine ihtiyaç duyulan alanlarda elbetteki çalışma yapacak ve üzerine tevdi edilen görevleri en güzel şekilde yerine getirme gayreti içerisinde olacaktır. Ancak hangi görev olursa olsun bu onun fıtratını bozacak ve evinden soğutacak bir merhaleye ulaşmamalıdır. Kadın evden çıksa bile evde olmayı arzulamalı, evin dışındaki hiç bir mekân kendisine evinden daha şirin görünmemelidir. Yani evinde otururken dışarıyı değil, dışarıda iken evini özlemelidir. Eğer bir kadına evde bulunmak sıkıcı gelmeye başlamışsa ipin ucu kopmuş demektir.

OKUMA PARÇASI: 11

NİKAB (YÜZ ÖRTÜSÜ)

Yüzün avret olup olmaması konusunda iki görüş vardır.

Birinci görüşe göre yüz ve eller avret değildir.

İkinci görüş ise kadının tümüyle avret olduğudur.[1]

a. Kadın Yüzü Avret Değildir Diyenlerin Delilleri

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Kendiliğinden görünenler hariç ziynetlerini göstermesinler."[2] Âyette geçen "illa mâ zahare minha" ibaresi yüz ve elleri ifade eder. Bunun için yüz ve eller avret sayılmaz. Sahabeden İbni Abbas (r.a.) bu ayeti böyle tefsir etmiştir.[3]

Diğer bir delil ise Hz. Aişe (r.a.)'nın anlattığı şu hadisi şeriftir.

"Esma (r.a.), Peygamber (s.a.v.) yanına üzerinde ince bir elbise ile girdi. Peygamberimiz ondan yüz çevirerek:

"Ey Esma! Kadın buluğ çağına ulaşınca şurası ve şura hariç hiç bir yerini gösteremez." dedi ve elleri ve yüzünü işaret etti."[4]

Kadının alış veriş, şahitlik gibi, belvayı âm olan konularda tanınması zorunluluktur. Ancak bu konuda da iki görüş ortaya çıkmıştır. Kadının alış veriş gibi illâki kadının yapması gerekmeyen bir takım işleri yapma uğruna yüzünü açmasını mahzurlu saymışlar, ancak şahitlik için buna müsaade etmişlerdir. Çünkü kadına kocası ve mahrem olanları dışında kimsenin bakması helâl değildir.[5]

b. Kadının Bütün Bedeni Avrettir Diyenlerin Delilleri

"Kendiliğinden görünenler hariç ziynetlerini göstermesinler."[6] âyetinden maksat ziynetlerin gizlenmesidir. Ancak dışa giyilen elbiseler saklanma imkânı olmadığı için ziynet sayılmamış ve istisna edi-

---

1 Sa'd b. Şâri' b. Avz el-Harbi, *el-Ahkâmul-leti Tuhalifu Fiha'l-Mertü ve'r-Racül*, 108

2 Nur Sûresi, 31 (74)

3 Tefsiru İbni Kesir, 3/283; Daru'l Ma'rife Beyrut.

4 Ebu Dâvud, Sünen, *K. Libas*, 31

5 Ebu Bekir el-Casas, *Ahkâmül Kur'an*, 36316

6 Nur Sûresi, 31

miştir. Bu İbni Mes'ud'un tefsiridir.[7] Ancak bu tefsir İbni Abbas'ın görüşüne aykırıdır. Çünkü o ziynetten maksat el ve yüzdür diyerek bu ikisini istisna ediyor.[8]

Bir kadının yüzü bütün cazibesinin toplandığı merkezdir. Eller ise kadının vücudunun zerafet ve özelliklerini açıklar ve fitneye sebep olacağı için seddi zerair (kötülüklerin önüne geçmek) babından açılması haram kılınmıştır.[9]

Ahzab sûresindeki "Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin ailelerine söyle cilbablarını (çarşaflarını) üzerlerine alsınlar"[10] ayetinde geçen örtünme emriyle ilgili olarak Cassas şöyle diyor:

"Bu ayet genç hanımların yabancı erkeklerin yanında yüzlerini örtmelerini emrediyor."[11]

Genç bir kadının erkekler arasında yüzünü açmasına engel olunur. Çünkü bu durumda fitne yahut şehvetle bakma söz konusudur. Bunun manası şudur; Bir kadın, erkekler tarafından yüzünün görülüp fitne meydana gelmesi söz konusu ise yüzünü açmaktan men edilir. Çünkü yüzü açık kadına şehvet ile bakılır."[12]

"Yüce Allah mü'min kadınlara bir ihtiyaç için evlerinnden çıktıklarında başlarının üzerinden cilbablarını salıverip yüzlerini kapatmalarını yalnız bir gözlerini dışarıda bırakmalarını emrediyor."[13]

"Cilbab" büyük bir örtüdür. "İdnâ" ise örtmek ve savmak anlamına gelir. Fakat bu kelime âlâ harfi ceri ile gelir. Bazı çağdaş müfessirler batının etkisiyle yüz örtme emrini görmezlikten gelmek için bu kelimeyi "örtünmek" diye tercüme etmişlerdir. Arapça bilen herkes ayette geçen "yûdnine aleyhinne"nin sadece örtünmek sarmak anlamına gelmediğini bilir. Âyet açıkça "kadınlar örtülerine iyice sarılsınlar ve örtülerinin bir kısmını da yüzlerinden aşağı bıraksınlar" demektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in dönemine yakın zamanda da yaşayan müfessirlerin ileri gelenleri de âyeti böyle tefsir etmişlerdir.[14]

---

7 Tefsirü Kurtubi, 7/620, *Dârü'r-Reyyan*
8 Tefsiru İbni Abbas, Bak. Safvetüt Tefâsir.
9 el-Harbi. *a.g.e.*, 114
10 Ahzab, 59
11 Casas, *Ahkâmiü'l-Kur'an*, 3/373
12 Zuhaylî, el-Fıkhu'l-islâmî, 1/459
13 Mevdûdî, *Tefhimu'l-Kur'an*, IV/385
14 Tefsirü İbni Kesir, 3/518; Safvetüt Tefâsir, 2/335

"Bugün İspanya'da hanımların, belki de İslâm'ın tesiriyle bazı köylerde peçe taktıkları görülmektedir. Kendilerine 'Niçin peçe takıyorsunuz?' diye sorulduğunda 'Böyle gördük, böyle yapıyoruz' diye cevaplandırmışlardır."[15]

[15] Tuğ, Salih, *İslam'da Kılık Kıyafet ve Örtünme*, İsav, 22

45. DERS

Kadının Çalışması Meselesi

1. Kadının Fıtri Görevi

Çalışan kadın denince evinin dışında çalışan kadın kasdedilmektedir. Yoksa hayatta -kadın da dahil olmak üzere- çalışmayan hiçbir kimseye yer yoktur. Ama belli bir ücret karşılığında başkasının işini yapan kadın çalışan kadın sayılırken, evinde çoluk çocuğunun başında oturup onları yetiştiren anne sanki keyf çatıp yatan kadın olarak algılanmaktadır. Aslında iş tam tersinedir. Zira kadınların çoğuna evde oturmak ve kendi ev işleriyle meşgul olmak daha zor geldiği için başkasının işini yapmayı kendi evinin işleriyle uğraşmaya tercih etmektedirler. Yoksa Anadolu'da kadınlar hem ev işlerini yapar hem de tarlada, bağda, bahçede kocasıyla beraber çalışırlardı. Ama kimse bunlara çalışan kadın demezdi. Bu tür bir çalışma üzerinde hiçbir tartışma yoktur. Tartışma evinin dışına çıkan ve başkalarının yanında çalışmak isteyen kadın üzerinedir.

"İslâm, esas itibariyle kadına tabii bir vazife vermiştir. Bu da evin iç idaresi ve çocuk terbiyesidir. Kadın bir genç kız olarak aile olmak için hazırlık yapar. Bir eş olarak evine, kocasına ve çocuklarına aittir. O evinin efendisi, idarecisi ve kraliçesidir."[1]

İslam, aile için gerekli olan atmosferi hazırlamak, orada doğan yavruların güvenli bir ortamda gelişmelerini sağlamak için evin geçimini erkeğe yüklemiştir. Annenin zavallı yavrucağıza gönül huzuru içinde vakit ayırabilmesi, gerekli emeği sarf edebilmesi, annenin yuvaya gerekli olan sevgi, şefkat ve huzurlu bir düzen verebilmesi için ailenin maddi geçimini erkeğe farz kılmıştır. Çünkü iş ve kazanç peşinde koşan, bunun sonucu bitkin düşen, hareketleri iş saatleri ile sınırlı bulunan, tüm gücünü ve enerjisini işi için harcamak zorunda olan bir annenin eve gerekli olan kokuyu, havayı vermesi mümkün değildir. Ev içindeki kü-

[1] el-Benna, *Müslüman Kızlara*, 37

çüklerin hakkı olan bakım ve gözetimi gereği gibi yapması imkansızdır. Memur ve işçi kadınların evlerindeki atmosfer otel ve hanlarınkinden farksızdır. Oralarda ev havası bulunmaz. Çünkü gerçek bir evi ancak kadın oluşturabilir. Bir yerde kadın olursa ev kokusu yayılabilir. Evin o huzur veren sıcaklığını ancak anne sağlayabilir. Vaktini, emeğini ve ruhsal enerjisini işine harcayan bir kadın veya bir eş ya da bir anne evin havasına sadece bitkinlik, yorgunluk ve bezginlik katar.

"Evinden ve aile muhitinden uzaklaşan kadın ya kadınlık vasıflarını kaybeder veya iş yerini ve memuriyet vazifesini ev muhitine çevirir."[2]

"Kadın ev ve aile muhitinden uzaklaştıkça evlilik bağları da gevşemektedir. Yirmi dört saatin mühim bir kısmını başkalarının emri ve kumandası altında çalışmakla geçiren, hayat mücadelesinin dalgaları arasında yıpranan narin yapılı ve ince ruhlu kadın yavaş yavaş hırçınlaşmakta ve sinirlenmektedir. Kimseye minnet edecek değildir. Kendi ekmeğini kendi eliyle kazanmaktadır. İstediği zaman eve gelir. İstediği zaman çıkar, arzu ettiği toplantı ve eğlencelere iştirak eder."[3]

Şu bir gerçek ki fıtratı/Yüce Yaratıcının koyduğu yaratılış kurallarını değiştirmeye kalktığımız an bir bütün olarak toplumun tüm bireyleri zararlı çıkmaktadır.

Bu gün iş ve memuriyet hayatının her alanına girmiş olan kadın maalesef anne olduğunu unutmuştur. Sabahın erken saatlerinde otobüs kuyruklarında sıra bekleyerek, koşturmaca iş yerine yetişmeye çalışırken çektiği sıkıntılar ve yine dönüşte ayakta, büyük kentlerin trafik sıkışıklığında katlandığı eziyetler ona bir hiç gelmektedir. Çünkü o evinden bir kez çıkmıştır. Artık ona en zor gelen görev evinde oturması, çocuklarının eğitim ve terbiyesiyle uğraşmasıdır.

"Kapitalizm, insanı ticaret metaı olarak kullanmayı en üst seviyede kadın ticareti ile gerçekleştirmektedir. Kadın modern kapitalizmin vazgeçilmez bir sermayesi haline getirilmiştir. Ciklet reklamından, uçak reklamına kadar kadın vücudunun alet edilmediği reklam hemen hemen yok gibidir. Binaenaleyh kadın evinden, ahlakından, tabiatından ve kıyafetinden soyunmadan bu kirli işleri yapması mümkün değildir."[4]

---

2 Topaloğlu, *İslam'da Kadın*, 260

3 Topaloğlu, *İslam'da Kadın*, 258

4 Doğan, D. Mehmed, *Dil Kültür Yabancılaşma*, 76, Birlik Yay. Ank.

"Kadınlarımız eskiden yalnız anne, bacı veya eşti. Şimdi onların bir kısmı çağdaş köle. Türkiye'nin en ünlü, en itibar gören kadınları, bilgisiyle, sanatıyla, çocuklarını yetiştirmedeki becerisiyle, güzel ahlakıyla örnek olmuş kadınlar değil artık. Magazin dünyasının "en ünlü" yaptığı ve toplumun sürekli ilgisini üzerinde yoğunlaştırdığı kadınlar sahne dünyasından seçilmektedir. Zaten bütün dünyada kadınları fuhuş metaı olarak kullanmak için sinema, tiyatro ve sahne kullanılmaktadır."[5] Bu "ünlü" lerden birinin kendini ve çevresini değerlendiren ibret verici sözleri:

"Ahu Tuğba olarak ben artık çok hissizleştim. Yani kadınlık duygularım öldü benim. Gece aleminden adam çıkmıyor. Böyle alnının teri, elinin bileğiyle akşam karısının yanına gelecek, saygı gösterecek, sevgi gösterecek, artık bizim alemimizde ölmüş bunlar. Kim kimin karısıyla, kim kimin erkeğiyle belli olmayan dejenere bir alem. Zaten satış sermayesi olmuşuz gazinolarda. Gazinolar büyük tahribat yaptı bende. Evde yaşamayı, ev kadını olmayı korkunç istedim. Tek idealimdi."[6]

Büyük Türk yazarı Cenab Şehabeddin, Fransız kadın şairlerinin en büyüğü olarak nitelediği Madam Delareau Madires'tin şöyle dediğini nakleder:

"Kadınlarınıza söyleyin ne derece mutlu olduklarını ve kendilerini birçok çalkantıdan koruyan örtülü yaşama olan ihtiyaçlarını takdir etsinler... Danslı eğlenceler eşini seven birisi için cehennemden başka bir şey değildir. Siz bunu anlıyor musunuz?"[7]

"Kadınların çalışması konusu, Türkiye'de batıya benzeme eğiliminin göstergelerinden olagelmiştir. Son yıllarda artan bir şekilde kadın çalışma hayatına girmiştir. Devlet politikası erkeği geçimini tek başına sağlayamaz seviyede tutmak esası üzerine bina edilerek, kadınların çalışması bir zorunluluk olarak kabul ettirilmek istenmektedir. Neticede işsizlik yaygınlaşmakta, bir tarafta diplomalı işsizler diğer tarafta çalışma hayatına katkı uğruna evinden ve çocuklarından koparılan kadınlar Türkiye'de sosyal hayatın düğümlenmesine doğru gidişin belirtileri olmaktadırlar."[8]

---

5 Doğan, *a.g.e.*, 144
6 Hafta Sonu, 25.5.1984; Doğan, *a.g.e.*, 144
7 Sabri, Mustafa *a.g.e.*, 44
8 Doğan, *a.g.e.*, 141

2. Kadın Çalışmak Zorunda mıdır?

Kadının çalışma hayatına girmesi ile birlikte ortaya çıkan problemlere işaret ettikten sonra şimdi de İslâm'da kadının çalışma mecburiyetinin olup, olmadığına bakalım.

İslâm hukukunda kadının evlenmeden önce ve evlendikten sonra nafakasının kime ait olduğu açık bir şekilde yazılıdır. Şimdi sırasıyla bunları inceleyelim.

a. Eşlerin Nafakası

Evli olan kadınların nafakaları kocalarına aittir. Kadın ister zengin, ister fakir olsun durum aynıdır. Bu nafakaya kadının yiyeceği, giyeceği ve meskeni de dahildir.[9]

Hatta kadın kendi şahsi evini kendisine tahsis edilmek üzere kocasına kiraya verebilir.[10]

Kocası izin vermeyen kadın çalışma hakkına sahip değildir. Kocasının kazancıyla idare etmesi şarttır.

b. Annelerin Nafakası

Muhtaç olan baba, dede ve annelerin nafakaları evlat ve torunlar üzerinedir.[11]

c. Kız Çocuklarının Nafakası

Kız ve erkek çocukların nafakaları babasına aittir.[12]

Tıbbi tedavinin gelişmediği ve öneminin kavranmadığı çağlarda müctehidler ilaç ve tedaviyi nafakaya dahil etmemişlerse de sonradan hayati önemi anlaşılmış ve nafakadan sayılmıştır.

3. Kadının Çalışmasının Şartları

Kadının; evinde ve evinin dışında çalışarak, ailenin ihtiyaçlarını karşılamada kocasına yardımcı olması en doğal hakkıdır. Ailede kadın ve erkek, birbirlerini tamamlayıcı özelliklerinden dolayı İslam, iş bölümü yapmıştır. Yaratılış kapasitesi ve kabiliyetine göre kadının öncelikli görevi; evin idaresi ve çocuğun bakımı ve yetiştirilmesidir. Erkeğin

---

9 Kasani, IV, 15, 16; İbni Abidin, III/572; Bilmen *Hukuk-i İslamiye Kamusu*, II/446, 448, 449; Baktır, Mustafa, *Sosyal Hayatta Kadın* (Komisyon), 111

10 Bilmen *a.g.e.*, II/450

11 Kâsâni, IV/30; İbni Âbidin, III/621; Bilmen, II/502

12 Kâsâni, IV/30, 31; Bilmen, a.g.e., II/495, 496

ise öncelikli olarak ailenin geçimi ile yuvanın dış etkenlerden korunmasıdır. Aslında burada tartışma konusu olan mesele, kadının çalışması meselesi değil, kadının ev dışında çalışması meselesidir. Dolayısıyla burada Müslüman kadın, mutlaka ev dışında çalışacaksa bu durumda nelere dikkat etmesi gerektiği konusunu inceleyeceğiz.

a. Tesettüre Riayet Edilmesi

İslâmî bir tesettürün nasıl olması gerektiğini daha önce işledik. Bu bölümün baş tarafında geçen giyinmenin İslâmî bir kıyafet sayılabilmesi için gerekli sekiz şartın neler olduğunu anlattık. Müslüman hanım ancak bu şartları yerine getiren bir kıyafet içerisinde evinin dışına çıkabilir.

Esasen çalışması tavsiye edilmeyen Müslüman bayanlar herhangi bir şekilde çalışmaları icab ederse İslâmî tesettürlerinden taviz vermeden bu işi yapmaları gerekir. Bu hem erkek ve hem de kadın için birinci ve vazgeçilmez şarttır.[13]

b. İhtilattan Kaçınma

İhtilat, kadın-erkek beraberliğidir. Müslüman bayanlar gerek iş ortamında ve gerekse sair zamanlarda erkeklerin arasına karışmaktan uzak durmalıdır.

Kadın zaruret ve makul bir ihtiyaç olmadıkça erkeklerin bulunduğu meclislere gitmekten ve onlarla karışmaktan kaçınmalıdır.[14]

c. Kocanın veya Velinin İzni

Kadın kocasının bütün haklarına riayet etmiş olsa da nafaka ve ihtiyacı kocası tarafından karşılandığı müddetçe ondan izinsiz evinden çıkıp çalışamaz. Koca evinde kendisini rahatsız edecek bir iş yapmasına da mani olabilir.[15]

d. Meşru ve Fıtratına Uygun Bir İşte Çalışması

Kadınlara bilhassa evde yapabilecek işler tavsiye edilmiştir. Cihada gitmek için ısrar edenleri bile Resûlullah (s.a.v.) alıp götürmemiştir. Kadınlar istisnai olarak bazı harplere katılmışlardır.[16]

---

13 (Hicap Ayetleri) Ahzab, 31; Nur, 58; A'raf, 26; Taha, 121

14 Behy el-Huliy, *Aile ve Toplumda Kadın*, Ter. A. İşler, E Sanay, Ank. 1972, 135, Baktır *a.g.e.*, 23

15 İbni Âbidin, III/577; Baktır *a.g.e.*, 125

16 Baktır *a.g.e.*, 125

Bilindiği gibi yiyilip içilmesi, kullanılması haram olan şeylerin üretim, satış ve pazarlaması da haramdır. Dolayısıyla İslâm'ın yasakladığı mal ve hizmet üretiminde çalışmak erkeğe de haramdır kadına da.

Prof. Mazhar Osman: "Bir kadın için en tabii ve sıhhî meslek zevcelik ve valideliktir. Çocuk yetiştirmek, hasta bakmak, bahçe ve ev işleri en sıhhî kadın işidir."[17]

e. Evini ve Çocuğunu İhmal Etmemesi

Yeni dünyaya gelen bir çocuk için en iyi koruyucu, gözetleyici annedir. Çocuk anne kucağında annesinin sevgi yumağında büyüyecek, onun şefkat kanatları altında gelişecektir. Maalesef şehirlerdeki iş hayatı herkesi makineleştirdiği gibi kadını da evinden, yuvasından koparmış onu ruhsuzlaştırmıştır. Çocuk, çocuk yuvasında başka başka insanların eline terk edildiği gibi, kadında akşama çalışarak yorgun, argın evine gelmekte, çocuğunu okşayıp sevmeye vakit dahi bulamamaktadır.

f. Erkeklerle Tokalaşmak

Mahrem olmayan kadınlara bakmak haram olduğuna göre onlara dokunmak veya tokalaşmak kesin olarak haramdır.[18] Bu hususta hiçbir ihtilaf yoktur.[19]

Kadının yabancı bir erkeğe, erkeğin de yabancı bir kadına dokunması haramdır.

"Bir kadının nâ mahrem olan bir erkeğin veya bir erkeğin mahremi olmayan bir kadının elini öpmesi, onunla musafaha yapması (tokalaşması) dinimizde katiyyen caiz değildir. İslâm'da bunun yeri yoktur. Elin açılmasına zarûreten ruhsat verilmişse de dokunmayı, el sürmeyi mübah kılacak meşru bir sebep asla mevcut değildir."[20]

Hz. Muhammed (s.a.v.) İslâm'a yeni giren Müslümanlardan bey'at alırken erkeklerle tokalaşmış, kadınların bey'atlarını ise sözle almıştır. Kadınlara hitaben de erkeklerin bey'atından sonra Ümmü Umame'nin korumasının Hz. Peygamber'e:"Sana bey'at etmek için şu iki kadın da bizimle birlikte geldiler" demiş ancak Hz. Peygamber (s.a.v.):

---

17 Osman, Dr. Mazhar, *Tabâbet-i Rûhiye*, 1/252, İst. 1941; Topaloğlu, *a.g.e.*, 252

18 Gönenç, *Günümüz Meselelerine Fetvalar*, 164

19 Gönenç, *a.g.e.*, 188

20 Doğanay, Ekrem, *İslamda Tesettür ve Zinanın Hükmü*, 192, MGV Neş. Ankara, 1992

"Onlara da size bey'at ettiğim şeyler üzerine bey'at ettim. Ben kadınlarla tokalaşmıyorum" şeklinde cevap vermiştir.[21]

Yine Hz. Peygamber başka bir hadisinde de şöyle buyurmuştur;

"Ben kadınlarla tokalaşmıyorum. Benim yüz kadına sözüm, bir kadına sözüm gibidir."

Hz. Aişe (r.a.)'dan rivayet edilen Peygamber (s.a.v.)'in kadınlarla hiçbir şekilde tokalaşmadığına ilişkin hadis ise şöyledir:

"Allah'a yemin olsun ki bey'at sırasında onun eli hiçbir kadına değmemiştir."[22]

Yine Hz. Aişe (r.a.)'dan;

"Resûlullah'ın eli kadın eline değdi diyen yalan söylemiştir"[23] rivayeti gelmiştir.

Hanefi mezhebinde arzu edilmeyecek kadar yaşlı olan kadınla tokalaşmada beis görülmemiştir. Ancak genç kadınla tokalaşmak şehvetten emin olunsa bile haramdır. Çünkü dokunmak bakmaktan daha çok şehveti celbeder.[24]

4. Kadının Sekreter Olarak Çalışması

"Kadının sekreter olarak çalışması; çalıştığı yerin konumuna, çalıştıracak kişinin durumuna göre değişir. Meselâ bir kadın doktor sekreter tutmak isterse sekreterinin mutlaka kadın olması gerekir. Eğer sekreter tutmak isteyen erkek ise, bir hanımı yanında sekreter ya da hizmetçi olarak çalıştıramaz, haramdır."[25]

Özellikle bürolarda tek başına işverenle bir odada çalışmak durumunda onlanlar mutlaka bu işten geri durmaları gerekir. Çünkü bu durumda halvet olur. Bu ise apaçık bir haramdır.

Genç kızlarımızın üç kuruş para kazanma hevesiyle başladıkları büro ve benzeri yerlerdeki çalışma ortamları zamanla onları esir etmekte, duygularına yenik düşmekte ve sonuçta da bir ömür boyu çile ve ızdırap içerisinde yaşamaya mahkum olmaktadırlar.

---

21 İbni Sa'd, *Tabakat,* VII/2

22 İbni Sa'd, *Tabakat,* VII/5, 6, el-Vakide, *Meğazi*, II/850; Buhari, III/73; İbni Hanbel, *Müsned,* VI/114, 357; el-Belâzurî, *Ensab*, 1/250,

23 Buhari, III/173, Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI/114, 154, 270

24 Serahsi, *Mebsut,* X/154; *Mecmuu'l-Enhur*, II/426

25 Gönenç, *a.g.e.*, II/188

46. DERS

Yenilip İçilmesi Helal Olan ve Olmayan Şeyler

Eşyada yenip içilme bakımından asıl olan mubah olmaktır. Bütün eşya, aslında insanların yararlanmaları için yaratılmıştır. Onun için aslında temiz olan, akla ve sağlığa zararlı olmayan bir kısım hayvan elleri ve buğday, arpa, pirinç gibi ürünler, sebzeler, meyveler ve sıvılar helaldir. Bunlar yenip içilebilir.

Fakat bazı şeyleri yeyip içmek, insanlara zararlı, hikmet ve ihtiyaca aykırı olduğu için İslâm dininde haramdır.

Hayvanlardan yaratılış gereği iğrenç olanların, dişleri veya tırnakları ile kendilerini savunup başkalarına saldıranların etleri haramdır. (Eti Yenen ve Yenmeyen Hayvanlar bölümüne bakılsın.)

Bitkilerden insanı öldüren veya aklını gideren, vücudu zehirleyen veya herhangi bir şekilde sağlığa zararlı olan şeyleri yemek haramdır.

Misal: Afyon, haşhaş, penç gibi sarhoşluk veren ve aklı bozan şeyleri yemek caiz değildir. Bunlardan sarhoş olanlar için, İslâm ahkamına göre, tazir cezası gerekir. Tazir ise, yetkili hakim tarafından uygulanacak hapis, döğme, azarlama ve uyarı gibi cezalardır.

Sıvılardan bedene zararlı olan, insana sarhoşluk veren şeyleri içmek haramdır. Çünkü sarhoşluk veren bir sıvının azı da, çoğu da müctehidlerin çoğunluğuna göre haramdır. Bir hadisi şerifte buyurulmuşlur. "Çoğu sarhoşluk veren şeyin azı da haramdır."

Bu gibi sıvıların içilmesindeki zararlar, herkes tarafından bilinmektedir. Bu içkilerin cemiyet bünyesinde açtığı yaralar çok acıdır. Bunların ahiretteki sorumlulukları ise çok daha büyüktür. Hele hamr (şarap) denilen içkinin bir damlasını bile içmek ittifakla haram olup dinde had denilen cezayı gerektirir.

Sonuç; bu pek zararlı olan şeylerden kaçınmalıdır. Bunlardan kaçınmak, gerek ferdler, gerekse cemiyet için selamettir.

Temiz olan içilecek bir sıvı, bedene zarar verecek bir hale gelmedikçe bozulması ile haram olmaz. Fakat etler kokunca yenmesi haram olur. Süt, tereyağı, zeytinyağı kokmakla haram olmaz. Yiyeceklere gelince, bunlar bozulurda keskinleşirse temizliklerini yitirir. Onun için yenmeleri haram olur.

Hamamların ve benzeri yerlerin pis sularını sebze bahçelerine akıtmak mekruhtur. Fakat bu gibi pis sularla sulanan bostanların sebzelerini yemek haram değildir. Birçok alime göre, mekruh da değildir.

Pâk olmayan, kokmuş et gibi şeyleri yiyebilecek olan hayvanlara yedirmek caiz değildir.

İçine temiz olmayan bir şey düşen veya akıtılan belli bir ölçüdeki sıvı temizliğini kaybederek içilmesi haram olur. Belli bir ölçünün üstünde bulunan geniş havuzlarda da, içine düşen pisliğin tad, koku ve renginden biri kendini gösterirse yine temiz olmaktan çıkar. Artık içilmesi haram olur.

Yukarda haram oldukları yazılan şeyler zatları bakımından haram (haram liaynihi) dir. Bir de başka bir sebeble haram olan (haram ligayrihi) şeyler vardır ki, onlar da başkalarına ait olan mallardır. Şöyle ki: Başkasının malını rızası olmaksızın haksız yere almak haramdır. Aksi halde mal hürriyeti kalmaz, insanların mülkiyet ve tasarruf haklarına sahip olarak cemiyetle yaşanmaz.

Bir baba, muhtaç olmadıkça, yaratılışta kötü davranışlı olan evladının malını kendi kendine yiyemez. Fakat bir ihtiyaç bulunmasa bile, iyi olan evladının malını alıp yiyebilir. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Sen de, senin malın da babanındır."

Tedavi için temiz olan ilaçları yiyip içmek ve kullanmak caizdir. Çünkü Peygamber Efendimiz buyurmuştur: "Ey Allah'ın kulları! Tedavi olunuz; çünkü Yüce Allah yarattığı her hastalık için bir deva (ilaç) yaratmıştır. Yalnız bir tane müstesnadır ki, o da ihtiyarlıktır."

Onun için birçok hastalıklar tedavi sebebiyle giderilir. Allah'ın düzeni böyle devam edegelmiştir. Bununla beraber şifayı ilaçtan değil, yüce Allah'tan bilmelidir.

Helal ve temiz olmayan şeylerle tedavide bulunmak esas olarak caiz değildir. Ancak bazı fıkıh alimlerine göre, başka bir ilaç bulunmayınca Müslüman ve ehliyet sahibi bir doktorun göstereceği lüzum üzerine caiz olabilir. Şöyle ki:

Bir hastalığın veya bir hastalığa sürükleyecek bir halsizliğin tedavisi için mubah (helal) bir ilaç bulunmazsa böyle bir doktorun "şifa ümidi vardır" diye tavsiyesi üzerine, aslında haram olan bir şeyle zaruret mikdarı tedavi caiz olur.

Fakat yalnız görünüşle yararı olan semizleme gibi bir şey için böyle bir ilacı kullanmak caiz değildir. Bunda tedavi mahiyeti yoktur. Onun için bunun haram olduğunda ittifak vardır.

Görülen lüzum üzerine, bir organında ameliyat yapılacak olan bir kimseye, aklını giderecek temiz bir ilaç içirilmesinde bir sakınca görülmemekledir.

Ribanın (Faizin) Mahiyeti ve Çeşitleri

Ribanın lûgat anlamı ziyade demektir. Din deyiminde, alış-verişlerde bir karşılık olmaksızın akidler arasında ziyade bir mikdarı şart koymaktır. On dirhem gümüşü, on bir dirhem gümüş karşılığında satmak gibi.

Riba, tartı ile satılan altın ve gümüş gibi mallarla ölçekle satılan buğday, arpa, hurma, tuz, kuru üzüm gibi şeylerin alış-verişinde olur.

Riba, iki nevidir: **Riba-i Fazl** ve **Riba-i Nesîe**. Riba-i Fazl, tartılan veya ölçülen bir cins eşyanın kendi cinsi karşılığında peşin olarak ziyadesi ile satılması şeklinde olur. Onun için altın, gümüş, bakır, buğday, arpa ve tuz gibi bir madde, kendi cinsi ile hemen değiştirilecek olsa, mikdarları birbirine eşit olması gerekir. Birinin mikdarı biraz fazla olunca, bu bir riba olmuş olur. Bu fazlalık haramdır. Allah yanında cezası pek büyüktür. Aynı cinsten olan bu iki kısım eşyadan biri, sanat ve kıymet bakımından veya bir diğerinden iyi olma bakımından farklı olsalar bile, yine riba olur.

Riba-i Fazl'den kurtulmak için, bir cinsten olan riba ile ilgili mallardan her birini ya tamamen veya kısmen kendi cinslerinden başkası ile değiştirmelidir.

Misal: On gram altın, yüz gram gümüş karşılığında ve on kile buğday, on beş kile arpa karşığında peşin olarak satılmalıdır. Yine on gram altın, dokuz gram altın ile bir mikdar gümüş ağırlığı karşılığında veya on kile buğday, beş kile buğday ile sekiz kile arpa karşılığında peşin olarak değiştirilebilir.

Riba-i Nesîe'ye gelince: Bu da tartılan ve ölçülen şeyleri, birbiri karşılığında veresiye olarak değiştirmektir. Mikdarları eşit olsa bile, haramdır.

Örnek: On gram gümüş, bu ağırlıktaki gümüş para karşılığında veresiye olarak satılamaz. Çünkü bunların cinsleri ve mikdarları birdir. Biri peşin, diğeri veresiyedir. Bu şekilde aralarında bir fark vardır. Onun için bu bir riba işlemidir ve günahtır.

İslam'da Eğlence ve Yarışmaların Hükmü

İslam'da meşru sayılan eğlenceler mubahtır. Oyun ve eğlence denilen birtakım zararlı ve faydasız eğlenceler ise caiz değildir. Bunların bir kısmı haramdır. Bir kısmı da harama yakın mekruhtur. Bunlar aslında boş şeylerdir. İnsanın hayatı ise çok kıymetlidir, daima yararlı şeylerde harcanmalıdır. Zararlı ve faydasız şeylere harcanması doğru olmaz.

Örnek: Kumar oyunu haramdır. Çünkü bunun zararı herkesçe bilinen şeydir. Kumar yüzünden kurtuluşa eren kimse gösterilemez. Fakat kumar yüzünden helak olmuş, perişan olmuş, acı ve kederler içine düşmüş binlerce insan ve aile gösterilebilir.

Tavla, satranç gibi oyunlar harama yakın mekruhtur. Bunlar kıymetli zamanın kaybolmasına sebep ve kumara itici olacağı için, iyi şeyler değildir.

Yalnız İmam Şafiî Hazretleri, bir rivayete göre de İmam Ebû Yusuf Hazretleri satrancın mubah olduğunu söylemişlerdir. Fakat satrancın bu mubah görülmesi, kumar şeklinde oynanmadığı ve bir vacibi terke sebeb olmadığı takdirdedir. Değilse, ittifakla haramdır.

Bir hadisi şerife: "Üç oyundan başka diğer bütün oyunlar (eğlenceler) Müslümana haramdır. Bu üç şey, ailesi ile eğlenmesi, atını eğitmesi ve oku ile yarışmasıdır."

Bunlar yararlı olan meşru eğlencelerdir. Aile ile eğlence, aile hayatının bir muhabbet ve neşe içinde devamını sağlar. Binek atlarını terbiye edip savaşa hazırlamak ve silah eğitimi görmek İslâm yurdunun korunması için çok gerekli bir hizmettir. Bu önemli yararlarından dolayı bunlar caiz bulunmuştur.

Boş bir eğlence ve kumar maksadı olmaksızın savaş için spor ve kuvvet kazanmak için yapılan birtakım yarışmalar caizdir. Bunlarla yararlı bir gayeye ulaşmak imkanı elde edileceği için, bunlar oyun ve

eğlence sayılmazlar. Bunlar birer alışma ve cihad için hazırlıktır. Güreşler, silah atmalar, piyade ve binitli olarak yapılan yarışmalar hep bu kısımdandır. Bu yarışmalara katılanlara mükâfat olarak para ve hediye verilmesi caizdir. Bunlar cihad yapmaya bir hazırlık ve teşviktir.

İslam'da Yapılması Yasak Şeyler

Ferdlerin ve cemiyetlerin selametine, selamet ve mutluluğuna aykırı olan şeyler, İslâm dininde yasaktır, haramdır. Bunların yapılması, hem dünyaca hem de ahiretçe sorumluluğu gerektirir. Bunlara: "Günah, masiyet, ism" denir.

Günah olan şeyleri bizzat yapmak caiz olmadığı gibi, o gibi şeylere razı olmak ve bir zorlama olmadıkça yardım etmek de caiz değildir. Misal: Bir kimse, bir eşya çalamaz, bu haramdır, cezayı gerektirir. Bir kimse bir şeyin çalınmasına razı da olamaz, ona yardım da edemez. Bu da haramdır, yasaktır.

Günah olan şeylere razı olmak veya yardım etmek, yerine göre ya haram ya da mekruh olur. Bu, dinde bir esastır. Bunun üzerine çeşitli binlerce mesele bina edilebilir.

Misal: Bir kimse, herhangi bir haksızlığı geçerli kılmak için bir kimseden bir mal alamaz. Bu rüşvettir, haramdır. Onun için bir haksızlığı geçerli kılmak için bir insan bir mal veremez ve böyle bir malın verilmesine aracı da olamaz. Bunlar da haramdır, yasaktır. Çünkü böyle alınması yasak olan bir şeyin, verilmesi de, verilmesine aracı olunması da haramdır, yasaktır. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Yüce Allah rüşvet alana da, rüşvet verene de, bunların arasında rüşvete aracı olana da lânet etsin." (Bu ders bütün olarak Ömer Nasuhi Bilmen hazretlerinin Büyük İslâm İlmihali isimli kitabından alınmıştır. Rahmetullahi aleyh)

47. DERS

Adab-ı Muaşeret
(Görgü ve Nezaket Kuralları)

Dinimiz İslam, insanların muaşeretine (birbiriyle görüşüp konuşmalarına, toplum halinde medeniyet üzere yaşamalarına) büyük bir önem vermiştir. Müslümanların birbirleriyle geçinmelerinde samimiyet, tevazu, sadelik, zorlanmama, karşılıklı yardım, nezaket, saygı, sevgi ve hayırseverlik bir esastır. Bu kuralların bir kısmını şöylece sıralayabiliriz:

1) Herkese karşı tatlı dilli, güler yüzlü, açık kalpli olmak. Bir Müslüman daima güleryüzlü bulunur. Hiç bir kimseyi asık bir yüzle karşılamaz. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Şüphe yok ki, Allah yumuşak huylu, açık yüzlü kimseyi sever."
2) Herkesle güzel şekilde görüşmek, insanlara eziyet vermekten kaçınmak. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Müslüman odur ki, dilinden ve elinden Müslümanlar selamette bulunur."
3) İnsanların eziyetlerine katlanmak, kötülüğe karşı iyilik yapmak. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Sıddîkların (özü-sözü dosdoğru olanların) derecelerine geçmek istersen, senden ilgiyi kesene bağlan, senden esirgeyene sen ver, sana zulmedeni de bağışla."
4) Dargınlığa hemen son vermek. Müslümanlar arasında bir dargınlık olursa hemen barışırlar, birbirlerinden üç günden ziyade ayrı kalmazlar. Müslümanların gönüllerinde düşmanlık ve kin duyguları yaşamaz. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Üç günden ziyade kardeşine dargın kalmak bir Müslümana helal olmaz."
5) Dargınların arasını düzeltmeye çalışmak. Bir Müslüman, iki din kardeşi arasında her nasılsa bir dargınlık olduğunu görünce aralarını bulmaya ve küskünlüğü gidermeye çalışır. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Sadakanın en faziletlisi, dargınların aralarını bulup düzeltmektir."

6) İnsanların kusurlarım araştırmamak ve yaymamak, aksine örtmeye çalışmak. Müslümanlar kimsenin kusurlarını araştırmazlar. Kimsenin ayıbını ve kusurunu araştırıp ortaya çıkarmaya ve göstermeye çalışmazlar. Buna aykırı hareket dinde yasaktır. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Bir kul bir kulun kusurunu örterse, Allah Teâla Hazretleri de onu kıyamette örter. (günahlarını açığa vurmaz)."

7) Dostları arkalarından savunma. Bir Müslüman gerektiğinde dostlarını, din kardeşlerini arkalarından savunur. Onlar hakkındaki yanlış fikirleri düzeltmeye çalışır. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Bir kul kardeşine yardımda bulundukça, kendisine de Allah daima yardım eder."

8) İnsanların kalblerini kötü zandan korumak için sakıncalı yerlerden uzak durmak. Buna aykırı davranmak birçok kimselerin günaha girmesine sebeb olur, insanlar arasında dedi-koduya ve nefrete yol açar. Bir hadisi şerifte şöyle buyurulmuştur: "Töhmet yerlerinden kaçınız..."

9) Değişik halk sınıfları ile makamlarına göre sohbet edip ilişki kurmak. Herkese kabiliyet ve durumuna göre hitab etmeli. Bir alimden, bir zahidden, bir zenginden beklenen vasıfları, bir cahilden, bir fasıkdan, bir fakirden beklememelidir.

10) Yaşlılara hürmet, çocuklara, düşkünlere merhamet ve şefkat göstermek. İslamda büyüklere karşı saygı, küçüklere karşı sevgi bir esastır. Bu esas, aileler arasında bir kat daha önemlidir. Anaya-babaya pek ziyade hürmet etmek bunun bir örneğidir. Bunları adları ile çağırmak terbiyeye aykırıdır. Bir kadının kocasını adı ile çağırması da edebe aykırı olduğundan mekruhtur. Bir hadisi şerifin anlamı şöyledir: "Bir genç bir yaşlıya sadece yaşından dolayı hürmet etti mi, Allah da ona bir mükâfat olmak üzere, ihtiyarlığı zamanında hürmet edecek bir kimseyi muhakkak yaratır."

Bu mübarek hadis, yaşlılara saygı gösteren gençlerin sevab kazanacaklarını ve çok yaşayacaklarını müjdelemektedir. Artık ihtiyarları bir yük kabul eden gençler, bunu biraz düşünmelidirler.

11) Hayırsever olmak, yardım etmek ve arka çıkmak. Şöyle ki: Müslümanlar herkes için hayır ister, herkese yardımda bulunmaktan haz duyar. Müslümanların din ölçüleri içinde birbirlerine

yardım etmesi ve şefaatta bulunması, aralarındaki kardeşliğin bir gereğidir. Kendisi için hayırlı görüp istediği bir şeyi, başkaları için de islemeyen kimse, İslâm muaşeretinin temiz esaslarını gözetmemiş olur. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Sizden biriniz kendi nefsi için sevip istediği bir şeyi kardeşi (veya komşusu) için de sevip istemedikçe, gerçek mü'min olamaz."

12) Selam vermek. Şöyle ki: Müslümanlar arasında selam vermek bir sünnettir, bir dostluk ve hayırseverlik alametidir. Selam almak da bir farzdır. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Siz iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olamazsınız. Size bir şey göstereyim mi ki, onu yaptığınız zaman birbirinizi sevmiş olursunuz: Aranızda selamı yayınız."

Selam vermenin bazı edebleri vardır. Bunlardan bir kısmı: Bir topluluğun yanına girilirken konuşulmadan önce "Esselâmu aleyküm" diye selam verilir.

İçinde insan olmayan bir yere girildiği zaman "Esselâmu aleyna ve alâ ibadillahissalihîn" denir.

Gençler yaşlılara, süvariler yayalara, yürüyenler oturanlara, arkadan gelenler önden gidenlere selam verirler. Bir topluma verilen selama: "Ve aleykümüsselâm" diye içlerinden birisi karşılık verirse, diğerlerinden selam alma görevi düşmüş olur. Fakat o topluluk içinden hiçbiri karşılık vermezse, hepsi de günahkar olur.

Bir toplantıdan ayrılırken de selam vermek iyidir. Kendisine selam verilen kimse, daha güzel bir karşılıkta bulunarak şöyle der: "Ve aleykümüsselâmu ve rahmetullahi ve berekâtüh."

Bunu söylemek yerine göre pek güzeldir.

Bir kimsenin selamını getirip tebliği edene "Aleyke ve aleyhisselâm" diye karşılık verilir. Bir mektupla selam yazılmış olursa, ya dil ile veya yazı ile; "Ve aleykesselâm" denilir.

Selama karşılık veremeyecek durumda olanlara selam vermek mekruhtur. Onun için yemek yiyene, Kur'an okuyana, hutbe dinleyene, namaz kılana selam vermemelidir. Verilirse, cevablanması mutlaka gerekmez. İşlediği günahı açıkça söylemekten çekinmeyen kimselere (fasıklara) selam vermek mekruhtur.

Sonuç: Selam verip almak, bir dostluk belirtisidir, sevgi alametidir. Fakat selam verirken aşağı doğru bükülmek mekruhtur. Öyle ki, bazı

alimlere göre, selam verirken rükü haline yakın eğilmek, secde etmek gibidir. Yaratıklara saygı için yapılacak bir secde ise imana aykırıdır.

13) Musafaha (el sıkışmak). Şöyle ki: İki Müslüman bir araya gelince birbirinin elini tutarlar. Salat-selam getirerek birbirinin hatırını sorarlar. Bu da sevgi ve dostluk nişanıdır. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Birbirine rasgelen iki Müslüman musafahada bulundu mu, onlar daha birbirinden ayrılmadan bağışlanırlar."

14) Teşmitte bulunmak (aksırana hayır ve bereket istemek). Şöyle ki: Bir Müslüman aksırınca: "Elhamdülillâh" der. Yanındaki Müslüman kardeşi de: "Yerhamükallah = Allah sana rahmet etsin" diye dua eder. Aksıran adam da: "Yehdina ve yehdikümullah = Allah, bizleri de sizleri de hidayet üzere bulundursun" diyerek karşılık verir.

15) Toplantılarda temiz bulunmak ve edebe uygun davranmak. Şöyle ki: Müslümanlar, toplantılarda yıkanmış olarak temiz bir halde bulunurlar, içleri ve dışları temiz olur. Toplantılarda ilim sahipteri ve yaşlılar baş tarafa geçirilir. Gerek olmadıkça söze karışmazlar, söylenilen yararlı şeyleri dinlerler. Toplantıya sonradan gelenlere yer verir ve birbirlerine karşı güleryüzlü bulunurlar.

Müslümanlar toplantılarda kendiliklerinden başka tarafa geçip oturmazlar. Kendilerine saygı için kalkarak yer vermek isteyenlerin hemen yerlerine oturmazlar. İki kişinin arasına rızaları olmadıkça girip oturmazlar. Bir toplantıda üç Müslümandan ikisi başbaşa verip gizlice konuşmazlar. Böylece üçüncü kimsenin üzülmesine ve yanlış fikre kapılmasına meydan vermezler.

Müslümanlar bulundukları bir toplantıdan, arkadaşlarından izin alarak ayrılırlar. Geçici olarak toplantıdan ayrılanların yerine de hemen oturmazlar.

16) Dostları ziyaret: Müslümanlar uygun zamanlarda gidip din kardeşlerini, büyüklerini ve yakınlarını ziyaret ederler. Bu ziyaret de, bir sevgi ve bağlılık nişanıdır. Ancak bu ziyaret, usandırıcı ve pek sık olmamalıdır. Ziyarete gelen misafirlere mümkün olduğu kadar ikram edilmesi gerekir.

Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Sizi ziyarete gelenlere ikram ediniz"

17) Ziyafetlere (davetlere) icabet etmek. Bir Müslüman, din kardeşinin davetine uyar, ziyafetinde bulunur. Böylece aralarındaki sevgi ve yakınlık artmış olur. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Sizden birinizi, kardeşi düğün yemeğine veya başka bir şeye çağırsa ona icabet etsin (uysun)"

Yeter ki, ziyafet yerinde haram bir şey bulunmasın. Çünkü bir Müslüman, haramların işleneceğini bildiği bir yere gidemez. Ancak o haramları engelleyebilecekse veya kendisine saygı için işlenmeyecekse, gidebilir.

Ziyafetlerde, misafirlere ağırlık verecek kimseleri bulundurmamalıdır. Misafirler gitmek isteyince, ev sahibi ısrar etmeksizin biraz daha oturmalarını istemelidir. Toplantılar sade ve külfetsiz olmalıdır.

18) Saygı için ayağa kalkmak. Müslümanlar, yanlarına gelen din kardeşlerine karşı ayağa kalkabilirler. Bu bir hürmet belirtisidir. Mescitte bulunan veya Kur'an okuyan bir kimsenin, hürmet edilmeğe hak kazanmış bir kimse için ayağa kalkması mekruh değildir. Bir toplantıya gelenler için ayağa kalkılması adet olan yerlerde, ayağa kalkılması müstehaptır. Böyle yapılmazsa, kin ve nefrete yol açılmış olabilir.

19) Değerli zatların ellerini öpmek. Müslümanlar, alimlerin, takva sahibi kimselerin ve adaletli hakimlerin ellerini sevgi ve saygı göstermek niyetiyle öperler, onlarla musafahada bulunurlar; bunda bir sakınca yoktur. Bunlardan başka büyüklerin ellerini dindarlıklanna saygı ve ikram için öpmek de caizdir. Fakat dünyaya ait bir maksat için öpmek mekruhtur.

Bir de, bir Müslümanın, başkası ile karşılaştığı zaman kendi elini öpmesi tahrimen mekruhtur. Alimlerin ve diğer büyüklerin huzurunda yerleri öpmek de haramdır. Bunu yapanlar ve yapılmasına razı olanlar günaha girmiş olurlar. Bu, bir nevi putlara yapılan ibadeti andırır. Bir Müslüman için asla caiz değildir.

20) Komşuluk haklarını gözetmek. Şöyle ki: İslam'da komşuluğun büyük önemi vardır. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur:

"Ev satın almadan önce komşu, yola çıkmadan önce de yoldaş arayınız."

Komşulara ikram bir sünnettir. Bir Müslüman komşusunun hakkını fazla gözetir, ona güleryüz gösterir, gerektiğinde ödünç verir, bir kaderi olunca onu tesilli etmeye çalışır, taziyede (baş sağlığı dileğinde)

bulunur. Komşusuna eziyet verecek şeyleri yapmaktan sakınır. Evin akıntı suları ile ve çöplerle komşularını rahatsız etmez. Yüksek sesle devam eden çalgı ve radyo sesleri ile komşularını rahatsız edenler, hasta ve okur-yazarlarını düşünmeyenler komşuluk haklarını gözetmemiş olur ve topluma karşı görevlerini çiğnemiş sayılırlar.

Bir hadisi şerifte buyurulmuştur:

"Kötülüklerinden komşusu emin olmayan kimse, gereği üzere Allah'a iman etmiş olmaz."

Sonuç: İnsan, komşularının sevgi ve övgülerini kazanmalıdır. Hazret-i Ömer (radıyallahu anh) buyurmuştur: "Komşusu, yakını ve yol arkadaşı tarafından övülen kimsenin güzel hal ve ahlak sahibi olduğundan şübhe etmeyiniz."

21) Hastaları ziyaret etmek. Müslümanlar hasta olan dostlarını ve komşularını uygun zamanlarda yanlarına giderek ziyaret ederler. Sağlıklarına duada bulunurlar. Bu da sevgiyi kuvvetlendirmeye ve kalbleri hoşlandırmaya yardım eden bir görevdir. Bunun da bir takım edebleri vardır. Şöyle ki: Bu ziyaretler pek sık yapılmamalıdır, hastanın yanında çok oturmamalı, hastanın canını sıkacak sözler söylememelidir. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur:

"Beş şey vardır ki, bunlar kardeşine karşı Müslümana vacip olur; Verilen selamı almak, aksırana teşmit (hayır dua) etmek, davete gitmek (icabet etmek), hastayı ziyaret etmek, cenazelerin arkasından gitmek"

22) Cenazeleri teşyî etmek (uğurlamak). Bu da önemli ve sevabı çok olan bir kardeşlik görevidir. Müslümanlar, ölen din kardeşlerinin cenazelerini mezarlarına kadar üzgün ve düşünceli olarak götürürler. Rahmet toprağına bırakırlar. Haklarında rahmet isteyerek duada bulunurlar. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur:

"Bir cenaze üzerine namaz kılana bir kırat, gömülmesinde bulunana da iki kırat (sevab) vardır. Bir kırat ise, Uhud dağı kadardır."

23) Müslümanların mezarlıklarını ziyaret etmek. Müslümanlar kendi aralarında, ahirete göçmüş olanların, özellikle yüksek alimlerin ve salih kimselerin, mezarlarını zaman zaman ziyaret ederler, onları rahmetle anarlar. Bu da bir vefakarlıktır, değer bilmedir. Bir hadisi şerifte beyan olunduğu üzere, mezarları

ziyaret etmek ölümü hatırlatır, uyanmaya sebeb olur. Onun için kabirleri saygı ve ibretle ziyaret etmeli, insanlığın acıklı sonucunu düşünerek gaflet içinde yaşamaktan kaçınmalıdır. (İslamveİhsan.com)

48. DERS

Teşebbüh, Moda ve İsraf

Teşebbüh

Teşebbüh, kendini benzetmeye özenme, zorla başka şeye benzemeye çalışma demektir. Ferdi ve sosyal plânda ortaya çıkan dinde benzeşmenin farklı türleri ve hükümleri vardır:

1- Tabiî benzeşme: İlim ve teknikte kullanılan metotlardaki benzeşme, yürüme, yemek yeme, bazı vasıtaları kullanma gibi batıl perestlere benzemenin kaçınılmaz olduğu tabiî durumlardaki benzeşmedir.

2- Mekruh olan benzeşme: Benzeşmenin sorumluluğu gerektiren en hafif şeklidir. Örneğin, putperestlere benzeme olduğundan, canlı resimleri içeren duvar halıları, yastıklar ve tablolarla evi donatma veya bu şekilde bezeli elbise giyme genellikle fukaha tarafından mekruh sayılmıştır.

3- Haram olan benzeşme: Yahûdi, Hıristiyan, Budist, Materyalist ve benzeri batıl dinlerin ve ideolojilerin mensuplarına özgü olup, İslâm'ın emirleri ve yasakları ile çatışan hususiyetlerine onlara benzemek. Alkollü içki içmek, ikram etmek, imâl etmek ve ticaretini yapmak gibi. Hz. Peygamber (s.a.v) mümin olmayan toplumların bayramlarının ve kutsal günlerinin onlar gibi kutlanmasını yasaklamıştır. Zira bu, sosyal bütünlüğün korunması, cemaatin dağılmaması ve dejenere olmaması için gereklidir. Toplumun değerlerine ters düşen yabancı ve zararlı etkilere açılma ve o toplumun kendi değerlerinin zayıflamasına, solmasına ve unutulmasına yol açabilir. Dıştan gelecek zararlı etkilere kendisini kapayan ferde ve toplum er geç çöker. Bundan dolayı olsa gerek ki, Hz.Muhammed (s.a.v) "Kim bu kavme benzemeye çalışırsa ondandır."[1] buyurmuştur.

[1] Ahmed b. Hanbel, 2/ 50

Binaenaleyh, inananlar için bir bütün halinde yaşanması gerekli olan İslâm dininin tatbik edilmesi istenen ana prensiplerinden biri de ferdî, ailevî ve sosyal hayatın her bir safhasında batıl din ve ideoloji mensuplarına benzemek (teşebbüh)den sakınmaktadır.[2]

Müslüman Allah'ın boyasıyla boyanmış şahsiyetli bir insandır. Taklit edeceği merci ise Allah'ın Resûlü (s.a v.)'dir. Mü'mine bir hanım için örnek olacak şahsiyetler başta mü'minlerin anneleri, Hz. Fatıma, diğer hanım sahabeler ve İslâm tarihinin mümtaz hanım şahsiyetleridir. Çağdaş cahiliye olan bu günkü batılı hayat tarzını taklit etmek, o kokuşmuş hayat tarzını daha üstün görmek ve cahiliyeye dönmek demektir. Müslümanın hayatında İslâm dışı olan her türlü taklidin, adetin ve örfün çıkarılıp atılması gerekirken ne yazık ki bu gün ülkemiz batı taklitçiliğ sonucu uçurumun kenarına gelmiştir. Aile çökmüş, ahlaksızlık patlama yapmış, sokakları çıplaklar işgal etmiştir. Halbuki kendisini Müslüman olarak tanımlayan hiçbir Müslüman başka milletlerin örf ve adetlerine itibar edemez.

Allah Tealâ şöyle buyuruyor:

"Sonra seni din konusunda bir şeriat sahibi kıldık. Sen ona uy; bilmeyenlerin isteklerine uyma. Çünkü onlar Allah'a karşı sana hiç bir fayda veremezler. Doğrusu zalimler birbirlerinin dostlarıdır. Allah da takva sahiplerinin dostudur." (Casiye, 18-19)

"Sana gelen ilimden sonra bilfarz onların arzularına uyacak olursan, andolsun ki, Allah'tan sana ne bir dost, ne de bir yardımcı vardır." (Bakara, 120)

Ebu Saîd el-Hudrî (r.a.) anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.***):*** *"Sizler karış karış, arşın arşın sizden öncekilerin yolunu (onların inançları ve yaşayışlarını) karış karış, arşın arşın takip edeceksiniz. kertenkele deliğine girecek olsalar, siz de onları takib edeceksiniz."* buyurdu.

(Biz): *"Ya Resûlellah! Yahûdiler ve Hıristiyanlar mı olacak?" diye sorduk.*

"Ya başka kimler olacaktı?" buyurdu.[3]

Resûlullah (s.av.) başka hadislerinde de şöyle buyurmuştur:

"Kim bir kavme (topluluğa) benzemeye çalışırsa o, onlardandır."[4]

---

2 Şamil İ.A.

3 *Buhari, Enbiya 50; Müslim, İlm, 6*

4 *Ebu Davud, Libas, 4*

"Bizden başkasına benzemeye çalışan, bizden değildir"[5]

"Yahudi ve Hırıstiyanlara benzemeye özenmeyiniz."[6]

"Müşriklere muhalefet ediniz. Bıyıkları kazıyınız, sakalları koyuveriniz."[7]

Haram olan benzeşmenin bir diğer türü de kadınların erkekler, erkeklerinde kadınlara benzeme çalışmasıdır. İslam, kadın-erkek her iki cinsin kendilerine ait özelliklerini korumalarını, cins belirsizliğine sebep olacak görüntü ve davranışlardan uzak kalmalarını emreder.

Gerek giyim kuşamda, gerekse tıraş ve benzeri hallerde mutlaka her cins kendi özelliğini korumalı, duygusal sapmalara sebep olabilecek karşı cinse benzeme görüntüsüne asla yönelmemelidir. Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz kadınlara benzemeye çalışan erkeklere ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlara lanet etmiştir.[8] Yine Resûlullah (s.a.v.) kadın elbisesi giyen erkeğe ve erkek elbisesi giyen kadına da lanet etmiştir.[9]

İmamı Rabbani hazretleri Mektubat'ında bu konuda şöyle diyor:

"Doğru olan şu ki, erkekler kadınlara benzemekten nehy edildiklerine göre, hüküm kadınların adetlerini bilmeye tevakkuf eder. Bir beldede kadınlar önden düğmeli gömlek giyiyorlarsa, oradaki erkeklerin kadınlara benzememek için bunu giymeyi terketmeleri ve yandan düğmeli gömlek veya elbise giymeleri gerekir. Başka bir beldede kadınlar yandan düğmeli elbise giyiyorlarsa, erkeklerin önden düğmeli olan elbiseyi tercih etmeleri lazımdır."[10]

"Muğnil Muhtaç" isimli eserde de, bir memlekette bir fakîhin mutad olmayan kaftan ve takke giyinmesi kişiliği zedeler ve şehadetin reddine vesile olur, denilmektedir.[11]

---

5 *Tirmizi, İstizan, 7*

6 *Tirmizi, istizan 7, Edeb, 41)*

7 *Buhari, Libas 64*

8 Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd

9 Et-Terğib ve't-Terhîb, II/104.

10 Mektubat, II/382.

11 Muğni'l-Muhtâc, IV/432; Halil GÜNENÇ, Günümüz Meselelerine Fetvalar, II/173

Moda ve Tesettür

Moda kelimesi sözlükte; değişiklik gereksinimi veya süslenme özentisiyle toplum yaşamına giren geçici yenilik" (TDK) manasına gelmektedir.

"Tesettürün ittifakla kabul edilen şartları ile modayı moda kılan özellikleri yan yana düşündüğümüzde moda ile tesettürün ne ölçüde bağdaşabileceğini ya da bağdaşamayacağını anlayabiliriz:

Tesettürde namahreme bakmama ve baktırmama esastır. Yani tesettürlü bir kadın tesettürü ile 'bana bakma!' demiş olur. Oysa moda 'bana bak' demenin ifadesidir.

Tesettürde 'teberruc' haramdır. Önceki yazımızda tanımını verdiğimiz teberruc, burçlaşma, yani görünür olma çabasıdır. Oysa moda baştan ayağa teberruçtur.

Tesettür ucu Hz. Âdem'e dayanan bir geleneğin devamıdır. Oysa moda eskiyi çöpe atmanın adıdır, yarın tekrar değişecek olan şu anı yaşamaktır.

Tesettürde şöhret, istenmeyen bir şeydir. Resûlullah (s.a.v.) 'şöhret libasını' lanetlemiştir. Şöhretin her iki ucu da yerilmiştir.

Tesettür israfın haram olduğu bir düşüncenin ve ihtiyacın ürünüdür. Oysa moda safi israftır.

Tesettür bir kişiliği, kimliği ve aidiyeti sembolize eder. Oysa moda özentinin ve öykünmenin ürünüdür. (Faruk Beşer, Y. Şafak, 1/4/2016)

Bütün bu sebeplerden ötürü moda ile tesettüre bağdaştırma imkânı gözükmemektedir.

Maalesef taklit hastalığı Müslüman hanımlara da alabildiğine sirayet etmiş durumdadır. Hadisi şerifteki **"giyinmiş oldukları halde çıplak görünen ve öteki kadınları kendileri gibi giyinmeye zorlayan ve başları deve hörgücüne benzeyen kadınlar"** ifadesine dikkat etmek lazımdır. Evet, bugün belki fiziki bir zorlama yotur ama her mevsime göre sırf tüketimi körüklemek için batılıların uydurmuş oldukları moda anlayışı özellikle genç kızlara fazlasıyla tesir etmekte ve bir nevi modayı takip etmeyi ve ona göre giyinmeyi bir mecburiyet olarak telakki etmektedirler. Tüketim kölesi ve modanın esiri olmuş bu zavallıların dolapları tıka basa çeşit, çeşit kıyafetlerle dolu olduğu halde yine gözlerini mağaza vitrinlerinden alamamaktadırlar.

Bakıyorsunuz ipe sapa gelmez kıyafetlerle başörtülü genç kızlar sokakları kaplamış durumdadırlar. Normal insana para versen giymeyeceği bu tür kıyafetler avuç dolusu paralar ödenerek satın alınmakta ve bir mevsimde birkaç kez giyilip çöpe atılmaktadır. Böylece ümmet açlık ve perişanlık içindeyken bir de ihtiyaç fazlası kıyafetler alınarak israfa düşülmekte ve ikinci kez bir haram işlenmektedir.

3- Müslüman kişi ne kadar çok para sahibi olursa olsun nefsine taparcasına onun her istediğini yerine getirmez. İsrafın haram olması zaten zenginleri dizginlemek içindir. Karnını dahi doyuramayan fakir neyin israfını yapacak ki? "Para benim canımın istediği gibi harcarım" mantığı bir nevi nefsi putlaştırmaktır. Herkes ölçülü olacak, ihtiyaçtan fazla tüketmiyecek, fakirin ve yoksulun hakkını gözetecek ve yetimin başını okşayacaktır. Bu olmazsa büyük bir fitne ortaya çıkar ve herkesi kırıp geçirir.

İsraf

İsraf itidâli aşmak, mâkul sınırı zorlamak, orta yoldan ayrılmak anlamında bir Kur'an kavramıdır. Genellikle yeme, içme giyim, kuşam gibi tüketim alanlarında olur. Bugün buna boş zaman, sağlık ve çevre gibi konuları ilâve etmek de mümkündür. Tüketim ve harcamanın en aşağı derecesi cimrilik, itidâli iktisat ve kanaat, aşırısı ise israftır. İsrâfta gerekli olandan çok harcamak ve kanaatsizlik söz konusudur. Yüce dinimizin koyduğu güzel ölçüleri çiğnemek, fiil ve davranışlarda aşırılık göstermek de israf sınırı içinde değerlendirilir. İsraf bir tüketim çılgınlığıdır, savurganlıktır.

İnsanın canının her istediği şeye ulaşması ve bu konuda bir sınırlama tanımaması da israf sayılır. Nitekim Hz. Ömer, oğlu Abdullah'ı bir gün et yerken görmüş ve: "Hayrola et mi yiyorsun?" diye sormuştu Oğlu: "Evet canım çekmişti de..." deyince Hz. Ömer üzülmüş ve ona: "Demek sen öyle canının her çektiğini alıp yiyor musun? Bilmez misin ki Peygamberimiz: "İnsanın canının çektiği herşeyi yemesi de israftır" buyurmuştur." dedi. (bk. İbn Mace, Et'ıme 51)

İsraf insanı nefse hakim olma özelliğinden de yoksun bırakmaktadır. İnsanı nefsinin kölesi, nefsini de tanrısı haline getirmektedir. Nitekim Kur'an'daki: *"Nefsinin isteklerini kendine ilah edineni gördün mü?"* (Furkan, 43) ayeti buna işâret eder.

İsraf, ferd kadar, belki daha da fazla toplumu ilgilendiren bir sapmadır. İsrafa alışan insan başkalarını düşünmez hale geldiğinden toplumda sınıf farklılıkları arttıkça zenginlerin müsrif tavrı fakirleri ezmekte, onları da israfa yönlendirecek bir takım sosyal yaralar açmaktadır. Oysa ki insan, paylaşmayı bildiği ölçüde saygın ve mutlu olur. Sevginin temel şartı paylaşım ve özveridir. Sahip olunan nimetlerden başkalarını da yararlandırmaktır. İsraf illetine mübtelâ olanlarda paylaşım olmaz. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.v.) insanların israfa alışmamaları için *"nehir kenarında bile abdest alıyor olsalar, suyu israf etmemelerini emir buyurmuştur."* (İbn Mace, Tahare, 48) Bugün evlerimizde boşa akan musluklardan çöpe atılan ekmeğe varıncaya kadar yapılan her türlü israf, toplumsal bir yaradır. İsraf ettiğimiz mal ve enerjinin yıllık miktarının bütçe açığımızın üstünde bir rakama ulaştığı söylenmektedir.

İsrafı hazırlayan sebeplerin başında insanda fıtrî olan tüketim arzusu gelir. Bu arzu frenlenmeye alıştırılmadığı sürece veya o duyguyu canlı tutacak bir ortam var olduğu sürece insan kendini israf içinde bulur. İsrafı körükleyen sebeplerden biri de sosyal çevredir; insanların birbirlerinden görerek etkileşimleridir. Bugün buna bir de "reklâm" unsuru ilâve edilmiş bulunmaktadır. Özellikle göze ve kulağa, ya da hem göze hem kulağa hitab eden reklâm araçları, tüketim ve israf ekonomisinin motorları gibidir. (H. Kâmil Yılmaz, Altınoluk, Sayı: 156)

"İsraf yapanlar (saçıp savuranlar) şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise, Rabbine karşı çok nankör bulunuyor." (İsra, 27)

Saçıp-savurmanın az veya çok harcama ile ilgisi yoktur. Harcamanın yapıldığı yerle ilgisi vardır. İşte bu nedenle saçıp-savuranlar, şeytanın kardeşi olmuşlardır. Zira onlar boş yerlere harcama yaparken, kötü şeylere de harcama yaparken günahta harcama yaparlar. İşte onlar şeytanın dostları ve arkadaşlarıdırlar: "Şeytan Rabbine karşı çok nankördür." Nimetin hakkını vermez. Saçıp-savuran kardeşleri de nimetin hakkını ödemezler. Nimetin hakkı, haddi aşmadan ve saçıp savurmadan onu Allah'a itaat etmek amacıyla hakların korunması uğrunda harcamaktır.

Bu gün israf daha çok kadın eliyle yapılmaktadır. Televizyonlarda reklamları yapılan ürünlerin kime hitap ettiği ortadadır. Onun için Müslüman hanımlar bu ayeti kulağına küpe edinsinler.

İsraf, sadece mal ve mülkü hebâ etmek olarak anlaşılmamalıdır. Çünkü o, hayatın bütün safhalarıyla alâkalıdır. Bilmeliyiz ki, ömrü boş

geçirmek bir israftır, faydasız ilimle meşgul olmak da israftır. Sabahtan akşama kadar adeta bir kanalizasyon kanalı haline gelen televizyonların önünde vakitlerini israf edenler mutlaka bu hastalıktan kurtulmalıdırlar.

OKUMA PARÇASI: 12

DİLİ KORUMA

Ebu Said el-Hudri (r.a.) anlatıyor:

Bir adam Resûlullah (sav)'a geldi ve:

– Ey Allah'ın Resûlü bana tavsiyede bulun, dedi. Hz. Peygamber (sav) ona:

– Allah'tan kork. Zira Allah korkusu bütün hayırları kendisinde toplar. Cihat et, çünkü o Müslümanların ruhbanlığıdır(dindarlığıdır). Allah'ı zikret ve Kur'an oku. Çünkü bu ameller senin için yeryüzünde nur, gökyüzünde hatırlanmadır. Dilini hayır olmayan sözlerden koru. Zira bu şekilde şeytana galip gelirsin."[1]

Hz. Peygamber'in "Allah'tan kork" sözünün anlamı şudur:

"Allah Teâlâ'nın yasakladığı şeylerden kaçın ve emrettiği işleri yap." Bunlar yapıldığında bütün hayırlar toplanmış olur. Hz. Peygamber'in "Dilini hayır olmayan sözlerden koru" sözünün anlamı; "Ya hayır söyle güzellikler elde et veya sus selamet bul." Zira selamet susmaktır. Bil ki insan şeytana sadece suküt ile galip gelir. Bu yüzden Müslüman olan kimsenin dilini muhafaza etmesi lazımdır ki bu şekilde şeytandan emin olsun ve Allah Teâlâ onun ayıplarını örtsün.

Abdullah ibni Ömer (r.a.), Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Kim kölesine bir tokat atarsa bunun keffareti o köleyi azat etmektir. Kim dilini kötülüklerden muhafaza ederse Allah Teâlâ onun ayıbını örter. Kim öfkesini yutarsa Allah Teâlâ onu azabından korur. Kim Rabbinden özür dilerse Allah Teâlâ özrünü kabul eder."[2]

"Ebu Hüreyre (r.a.), Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse komşusuna, misafirine ikram etsin ve hayır söylesin yahut sussun."[3]

Enes bin Malik (r.a.), Resûlullah (sav)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

---

1 Taberani, Sağır, 2/156

2 Müslim, 1657

3 Buhari, 6018

"Şu dört şey ancak mü'minde olur;

1. Susmak ki bu ibadetlerin ilkidir.

2. Tevazu.

3. Allah Teâlâ'yı zikir

4. Kötü işlerin azlığı."[4]

Bu hadisi şerif Meryem oğlu İsa (a.s.)'dan da rivayet edilmiştir.

Ebu Hüreyre (r.a.), Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kişinin Müslüman olmasının güzelliklerinden biride fuzuli, faydasız şeyleri terk etmesidir."[5]

Anlatıldığına göre Lokman Hekim'e;

– Bu hale (makama) nasıl ulaştın, diye sorulduğunda o:

"Doğru söz, emanete riayet ve fuzuli, faydasız şeyleri terk etmekle," diye cevapladı.

Ebu Bekir b. Ayyaş'ın şöyle dediği nakledilmiştir:

"Dört kraldan her biri öyle sözler söylemişlerdir ki adeta bütün söylenenler tek bir yaydan çıkmıştır. Kisra:

"Söylemediğim hiçbir şeye pişman olmadım fakat kimi söylediklerime pişman oldum."

Çin İmparatoru:"Söylemediğim sözler benim kölemdir. Söylediklerim ise benim efendim olur."

Rum Kayser'i: "Söylemediğim bir sözün zararını önleyebilirim fakat söylediğim sözün zararını önleyemem."

Hint Kralı: "Söylediği sözler kendisine isnad edilince zarar veren, isnad edilmeyince fayda vermeyen kimselere şaşarım."

Rivayet edildiğine göre Rebi b. Haysem, sabah olunca yanına bir kâğıt bir kalem koyarmış. Konuştuklarını yazar, muhafaza eder akşam olunca da kendini hesap çekermiş.

Zahitler konuştuklarında dillerini kötü şeylerden muhafaza ederler ve kendilerini dünyada hesaba çekerlerdi. Müslümanda böyle olmalıdır. Ahirette hesaba çekilmeden önce kendini dünyada hesaba çekmelidir. Çünkü dünyanın hesabı ahiretten kolaydır. Dili dünyada korumak ahiretteki pişmanlıktan kolaydır.

---

4 Beyhaki, Şuabü'l-iman, 6/278

5 Tirmizi, 2317

İbrahim et-Teymi'den şöyle dediği rivayet edilmiştir.

Rebi b. Haysemle 20 yıl arkadaşlık yapan biri, bize ondan kendisinin kınanacağı hiçbir söz işitmediğini söylemiştir.

Musa b. Said dedi ki: Hüseyin b. Ali şehit edildiğinde Rebi'in arkadaşlarından biri şöyle dedi:

– Rebi' konuşursa bugün konuşur. Sonra gitti kapısını açıp Rebi'e, Hz. Hüseyin'in şehit edildiğini haber verdi. Rebi' gökyüzüne baktı ve şöyle dedi.

– Gökleri ve yeryüzünü yaratan, görüneni ve görünmeyeni bilen Allah'ım! Kullarının ihtilaf ettikleri konularda sen hüküm ver". Bu sözlerin üzerine başka hiçbir şey söylemedi.

Hikmet ehlinden biri şöyle dedi:

Altı haslet vardır ki cahiller bunlarla bilinir;

1. Yersiz yere öfkelenmek. Yani Âdemoğluna, hayvanlara ve karşılaştığı her şeye gereksiz yere öfkelenir. Bu cahillik alametidir.
2. Faydasız konuşmak. Akıllı bir insanın faydası olmayan sözleri söylememesi gerekir. Akıllı bir insanın dünya veya ahiret menfaati olan sözleri söylemesi gereklidir.
3. Yerinde harcamamak. Yani malını, sevabı veya faydası olmayan yerlere vermektir. Buda cahillik alametidir.
4. Sırrını herkesin yanında ifşa etmek.
5. Bütün insanlara güvenmek.
6. Dostunu düşmanından ayırt edememektir. Yani kişi dostunu tanıyıp ona itaat etmeli düşmanını bilip ondan sakınmalıdır. Düşmanların ilki şeytandır, emrettiği konularda ona itaat etmemek lazımdır. İsa (a.s.)'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir. "Allah'ın zikri olmayan her söz boştur. Tefekkür olmayan her suküt gaflettir. İbret vermeyen her bakış oyundur. Konuşması zikrullah, sükûtu tefekkür, bakışı ibret olan kimseye ne mutlu.

Evzai'den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir;

"Mü'min az konuşur. Çok amel işler. Münafık çok konuşur, az amel işler.

Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Şu beş şey münafıkta bulunmaz.

1. Dinde anlayış
2. Dilde vera

3. Yeryüzünde tebessüm

4. Kalbinde nur

5. Müslümanlara karşı sevgi”[6]

Yahya bin Eksem şöyle dedi:

Kişinin sözleri doğru olursa bu diğer işlerinde de görülür. Sözleri bozuk olursa bu da diğer işlerinde görülür.

Lokman Hekim’in oğluna şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Oğulcağızım kötü kimseyle arkadaşlık eden selamete eremez, kötü bir yere giden zan (töhmet) altında kalır. Diline sahip olmayan pişman olur.”

Zira Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

“Diline sahip olan, kendine yetecek kadar evi olan ve hatalarına ağlayan kimseye müjdeler olsun.”[7]

Fakih dedi ki Ali bin Talib (r.a.)’den şöyle rivayet edilmiştir.

“Resûlullah (sav)’ın şöyle dediğini işittim; “Akıllı bir kimse gözünü şu üç şeye dikmelidir;

1. Geçimini sağlamak.

2. Ahireti için halvete çekilmek.

3. Haram olmayan zevklerden istifade etmek.”[8]

Hasan Basri dedi ki:

“Çok konuşanın hatası çok olur, malı çok olanın günahı çok olur, ahlakı kötü olanın ruhu azap görür.”

Süfyan Sevri şöyle demiştir:

“Bir adama ok atmam bana ona söz atmamdan daha sevimlidir. Çünkü bir dilin söylediği sözler hedefi şaşırmaz fakat oklar hedefi şaşırabilir.”

Rivayet edildiğine göre Ebu Said elHudri (r.a.) şöyle demiştir:

“Âdemoğlu sabahladığında bütün azaları diline şöyle derler:

– Ey dil! Senden Allah adına doğru olmanı istiyoruz, eğer sen doğru olursan bizde doğru oluruz. Sen eğri olursan bizde eğri oluruz.”[9]

---

6 Tirmizi, 2684

7 Taberani, Evsat, 3/21

8 Deylemi, Müsnedü’l-Firdevs, 5/501

9 Tirmizi, 2407

49. DERS

Ailevi Görevler ve Ana-Baba Hakları

Aile hayatı, toplumsal varlığın başlangıcıdır. İslamda aile teşkilatı pek önemlidir. Aile fer"dleri, başta zevc ile zevceden ve bunların çocuklarından ibarettir. Bunların karşılıklı görevleri vardır.

Kocasının başlıca görevleri: Zevcesi ile güzel geçinmek, onu korumak, onun nafakasını (geçim ihtiyaçlarını) karşılamak, kendisine doğruluktan ayrılmamaktır. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur:

"Sizin hayırlılarınız, kadınları için hayırlı olanlarınızdır."

Diğer bir hadisi şerifte, şöyle: "Kadınlara ancak kerim olanlar ikram eder, kötü olanlar da ihanet eder."

Kadınların başlıca görevleri: Kocasının dine uygun olan emirlerini tutmak, onun namus ve şerefini korumak, bulunduğu hale kanaat etmek, israftan kaçınmak, ev hanımı olacak bir şekilde bulunmaktır. Mutlu bir şekilde yaşamanın yolu budur.

Çocukların ana-babalarına karşı başlıca görevleri: Onlara saygı gösterip itaat etmektir. Kendilerinin hayatına sebep olan, kendilerini yıllarca sevgi ve şefkatla kucaklarında beslemiş bulunan ana-babalarına karşı "öf" bile demeleri caiz değildir. Ana-babasına bakmayan, onların dine uygun emirlerini dinlemeyen, onların ihtiyaç zamanlarında yardımlarına koşmayan bir çocuk, hayırlı evlad olma şerefinden yoksun kalır, toplum içinde yararlı olmaktan çıkar, hem de Yüce Allah'ın azabını hak etmiş olur.

Babalar saygı bakımından, analar da yardım bakımından önde gelirler. Bununla beraber ananın hakkı babadan iki kat fazladır. Bir hadisi şerifte buyurulmuştur: "Cennet anaların ayakları altındadır."

Hayırlı çocuklar, yalnız babalarına ve analarına değil, onların ölümünden sonra onların dostlarına da saygı gösterir ve mezarlarını ziyaret ederler. Çünkü bu saygı da, ana-babaya hürmet kısmındandır.

Ana-babanın çocuklarına karşı görevleri: Dünyaya gelmelerine sebeb oldukları bu yavrularını güçleri yettiği kadar beslemek, terbiye etmek ve okutup bir kazanç yoluna koymaktır.

Baba ile ana, çocuklarına karşı eşit hareket etmeli, onları okşamak ve gözetmek hususunda eşit tutmalıdır ki, bir kırgınlık ve bir çekememezlik duygusu meydana gelmesin.

Ana ile baba, çocuklarına yumuşak davranmalı, kendilerini isyana götürmeyecek şekilde onları terbiye etmeye çalışmalı ve onlara karşı güzel bir fazilet örneği olmalıdır. Dokuz yaşına giren çocuklarını yataklarından ayırmalı, on üç yaşına girdikleri zaman namaz kılmayan çocuklarını hafifçe döğmeli, on altı yaşına giren çocuklarını da bir engel yoksa evlendirmeye çalışmalıdır. İyi çocuklar, Allah'ın birer kıymetli ihsanı demektir.

Enes b. Malik (r.a.) rivayet etmiştir: "Aile efradına karşı Hz. Peygamber'den daha müşfik olan hiç kimseyi görmedim. Oğlu İbrahim'in Medine'nin kenar mahallelerinde oturan bir süt annesi vardı. Süt annenin kocası bir demirci idi. Beraberinde biz de olduğumuz halde, Hz. Peygamber oraya (çocuğu sık sık görmeye) giderdi. Varınca demircinin izhîrle dumanlanmış evine girer, çocuğu kucaklar, öper, koklar ve bir müddet sonra dönerdi." (Müslim)

Kardeşlerin başlıca görevleri: Birbirini sevmek, birbirine yardım edip saygı ve merhamet göstermektir. Kardeşler arasında pek kuvvetli bir bağ vardır; bunu daima korumalıdır. Hele büyük kardeşler, baba ve ana yerindedirler. Bunlara karşı büyük bir saygı göstermelidir.

Maddî bir yarar yüzünden birbirine düşman kesilen kardeşler, iyi ruhlu kimseler sayılamazlar. Birbirine tutkun olan kardeşler, hayatta daima başarı sağlarlar.

Şunu da ekleyelim ki, hizmetçiler de aile ferdlerinden sayılırlar. Bunlara karşı da, iyilik ve tatlılıkla hareket edip okşamalı, güçleri yetmeyecek olan işleri onlara yüklememelidir.

Hizmetçiler de, insanlık bakımından efendilerine eşittirler. Bunların da mümkün olduğu kadar terbiyelerine ve güzelce yaşamalarına bakmalıdır. Kusurlarını bağışlayarak onların hallerini güzellikle düzeltmeye çalışmalıdır.

Ana-Baba Hakkı

Kul hakları içinde en mühim olanı ana-baba hakkıdır. Allah ve Resûlü'ne itaatten sonra ana-babaya itaat gelir. Çünkü anne ve babalarımız varlık sebebimiz ve velî-nîmetimizdir. Maddî ve mânevî hayâtımızı inşâ eden müstesnâ fazîlet âbideleridir. Bir anne yüreği ve kucağı, çocuk terbiyesinin yapıldığı muhteşem bir dershânedir. Âile yuvası, çocuğun istikbâlini şekillendiren ilk eğitim müessesesidir. Dolayısıyla anne ve babaların evlâtları üzerindeki hakları sayıya gelmeyecek kadar çoktur.

Cenâb-ı Hak, kendi haklarından sonra anne-babaya iyi ve güzel davranmayı ilk sırada zikrederek şöyle emreder:

"Allâh'a ibâdet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, akrabâya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya ve mâliki bulunduğunuz kimselere iyi davranın..." (Nisâ, 36)

Ana-baba hakkı konusunda Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyuruyor:

"Allah Teâlâ'nın rızâsı, anne ve babayı hoşnut ederek kazanılır. Allah Teâlâ'nın gazabı da anne ve babayı öfkelendirmek sûretiyle celbedilir."[1]

"Ana-babasına iyilik edene ne mutlu! Allah Teâlâ onun ömrünü ziyâdeleştirsin!"[2]

"Hiçbir evlât, babasının hakkını ödeyemez. Şayet onu köle olarak bulur ve satın alıp âzâd ederse, babalık hakkını (ancak o zaman) ödemiş olur."[3]

Anne babaya hizmette bulunmak, çok fazîletli bir amel-i sâlihtir. Bu fırsatı değerlendiremeyen kimseler, büyük bir kayıp içindedirler. Nitekim Resûlullah (s.a.v.) mühim bir îkaz ve ihtar mâhiyetinde şöyle buyurmuştur:

"Anne ve babasına veya onlardan sadece birine yaşlılık günlerinde yetişip de cennete giremeyen kimse perişan olsun, perişan olsun, perişan olsun!"[4]

---

1 Tirmizî, 1899
2 Heysemî, 8/137
3 Müslim, İtk, 25; Ebû Dâvûd, Edeb, 119-120
4 Müslim, Birr, 9, 10

Ana-Babanın Duâsı Makbûldür

"Makbûl olduğunda şüphe bulunmayan üç duâ vardır. Babanın çocuğuna duâsı; misâfirin duâsı; mazlumun duâsı."[5]

"Babanın oğluna duâsı, peygamberin ümmetine duâsı gibidir."[6]

Annenin duâsı ise babanınkinden daha tesirlidir. Bu yüzden hadisi şerifte zikredilme ihtiyâcı hissedilmemiştir.

Anne-Babaya İsyan Büyük Günahlarındır

Nüfey bin Hâris -radıyallâhu anh- şöyle rivâyet eder:

"Resûlullah -sallâllâhu aleyhi ve sellem- birgün:

–Büyük günahların en ağırını size haber vereyim mi?» diye üç defâ sordu. Biz de:

–Evet, yâ Resûlullah!» dedik. Resûl-i Ekrem Efendimiz:

–Allâh'a şirk koşmak, ana-babaya itaatsizlik etmek!» buyurduktan sonra, yaslandığı yerden doğrulup oturdu ve;

«İyi dinleyin, bir de yalan söylemek ve yalancı şâhitlik yapmak!» buyurdu.

Bu sözü o kadar çok tekrar etti ki, daha fazla üzülmesini istemediğimiz için, keşke sükût buyursalar da yorulmasalar, diye arzu ettik."[7]

Bâzı rivâyetlerde, kıyâmet gününde Allah Teâlâ'nın anne ve babasına itaatsizlik eden kimselerin yüzlerine bakmayacağı haber verilmektedir.

İyilik Yapan İyilik Görür

Kişi, anne-babasına nasıl muâmele ederse evlâtlarından da aynı muâmeleyi görür. Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyuruyor:

"...Babalarınıza iyilik edin ki, çocuklarınız da size iyilik etsinler."[8]

Anne-babasına karşı kötülük yapan ve kırıcı davrananların, nihâyette kendi evlâtları tarafından aynı muâmeleye tâbî tutulduğu, çok sık rastlanan ibret manzaralarındandır

---

5 Ebû Dâvûd, 1536; Tirmizî, 1905
6 Süyûtî, 4199
7 Buhârî, Şehâdât, 10, Edeb 6, İsti'zân 35, İstitâbe 1; Müslim, Îmân 143
8 Hâkim, 7258

Anne-Babaya Hizmet Cihada Denktir

Ashâb-ı kirâmdan bir zât, Yemen'den hicret ederek Medîne-i Münevvere'ye Efendimiz'in huzûruna gelmiş ve cihâda katılmak üzere ondan izin istemişti. Allah Resûlü (s.a.v.) ile aralarında şöyle bir konuşma geçti:

"–Yemen'de kimsen var mı?"

"–Anam-babam var, yâ Rasûlallâh!"

"–Onlar sana izin verdiler mi?"

"–Hayır, vermediler."

"–Haydi Yemen'e git; onlardan izin iste! İzin verirlerse gel, cihâd et! Vermezlerse, anneni-babanı memnun etmeye çalış!"[9]

Annesine Karşı İyi Davranmanın Mükâfatı

Hazret-i Âişe -radıyallâhu anhâ- şöyle anlatır:

Birgün Resûlullah -sallâllâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

"Uyumuştum, kendimi cennette gördüm. Bir kimsenin sesini işittim, Kur'ân okuyordu.

«–Bu kimdir?» diye sordum.

«–Bu, Hârise bin Nûmân'dır.» dediler."

Bunu anlatan Efendimiz, sözlerine şöyle devâm etti:

"–İyilik işte böyle olur, iyilik işte böyle olur!"

Rivâyetin sonunda, Hârise -radıyallâhu anh-'ı bu mertebeye yükselten meziyetinin, annesine çok iyi davranması olduğu beyân edilerek, "O, annesine karşı en iyi davranan bir sahâbî idi." denilmektedir.[10]

Anne Adına İnfak Etmek

İbn-i Abbâs (radıyallâhu anhümâ) anlatıyor:

Sa'd bin Ubade'nin annesi vefât etmişti. O, Peygamber Efendimiz'e gelerek:

"–Ey Allâh'ın Resûlü! Yanında bulunmadığım bir sırada annem vefât etti. Onun adına sadaka versem kendisine bir faydası dokunur mu?" diye sordu. Resûlullah (s.a.v.)-:

---

9 Ebû Dâvûd, 2530

10 Ahmed, 4/151-152

"–Evet." Buyurdu. Bunun üzeine Sa'd –(r.a.):

"–Ey Allâh'ın Resûlü! Siz de şâhid olunuz ki meyve bahçemi annem adına tasadduk ediyorum." dedi.[11]

Anne-Baba Öldükten Sonra Onlar Adına İyilik

Mâlik bin Rebîa -radıyallâhu anh- şöyle der:

Birgün biz Resûlullah -sallâllâhu aleyhi ve sellem-'in huzûrunda otururken Selimeoğulları'ndan bir adam çıkageldi ve:

"–Yâ Resûlullah! Anamla babam öldükten sonra onlara yapabileceğim bir iyilik var mı?" diye sordu. Allah Resûlü -sallâllâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

"–Evet, onlara duâ ve istiğfarda bulunursun, vasiyetlerini yerine getirirsin, akrabâsını koruyup gözetirsin, dostlarına da ikramda bulunursun."[12]

[11] Buhârî, Vesâyâ, 15

[12] Ebû Dâvûd, Edeb, 5142; İbn-i Mâce, Edeb, 2

50. DERS

Erkekleşen Kadınlar ve Şarkı-Türkü Dinlemek

1-Erkekleşen Kadınlar

Erkekleşen kadınlar, konuşmasında, tavır ve hareketlerinde erkekler gibi olmaya çalışan, erkekliğe özenen ve erkek gibi davrananlardır. Karşı cinsler arasında benzeşme giyimde ve davranışlarda olabileceği gibi vücut organları üzerinde yapılacak bazı işlemlerle de olabilir ki bu daha büyük bir günahtır. Kadın ve erkeklerin kendilerine özgü cinsel özelliklerini ve bunların tabiî gereği olarak giyim-kuşam biçimlerini, konuşma ve davranış şekillerini korumaları en tabiî hareket tarzıdır. Bunun tersine hareket ise cinslerin yozlaşması ve yaratılış gerçeğine isyandır.

Özellikle çalışma hayatının her tarafına kadının girmesinden sonra kadınların giyiminde büyük oranda erkeklere meyletme ve onlar gibi giyinme salgın bir hastalık şeklinde yayılmaktadır. Hatta okullarda Kur'an-ı Kerim derslerine giren bayan öğretmenler dahi bu benzeşmeden kendileini kurtaramamaktadır.

İslam, her iki insan cinsinin kendi yaratılışlarını korumaları, kadının kadın olarak erkeğin de erkek olarak kalması ve yaşamasını istemekte ve bunun tersine hareket eden erkek ve kadınları lanetlemektedir. Ancak burada bir istisnadan bahsetmemiz de lazımdır. Erkeğin kadına, kadının erkeğe konuşmasında ve hareketlerinde benzemesi bazen doğuştan yani yaratılıştan olur. Hz. Peygamber'in lâneti bunlar için değildir. Bu lanet, ancak bilerek, isteyerek ve hatta özel eğitim alarak karşı cinse benzemeye çalışanlar için geçerlidir.

İbni Abbas (r.a.) diyor ki:

"Resûlullah (s.a.v.) kadınlaşan erkeklere ve erkekleşen kadınlara lânet etti."[1]

Ebu Hureyre (r.a.) rivayet ediyor.

"Resûlullah (s.a.v.) kadının giyinişi gibi giyinen erkeğe ve erkeğin giyinişi gibi giyinen kadına lânet etti."[2]

İbn-i Abbas (r. a.) şöyle diyor:

"Peygamber (s.a.v.) erkeklerden, kadınlara benzeyen erkeklere, kadınlardan da erkeklere benzeyen kadınlara lânet etti ve (genel bir hitapla) şöyle buyurdu:

– Onları evlerinizden (veya beldenizden) çıkarın!

İbn-i Abbas (r.a.) dedi ki:

– Peygamber (s.a.v.) falancayı (evinden) çıkardı. Ömer de (r.a.) falancayı (evinden) çıkardı."[3]

Abdullah b. Amr (r.a.) rivâyet ediyor. Resûlullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

"Kadınlardan erkeklere benzeyen ve erkeklerden kadınlara benzeyen kimse, bizden değildir."[4]

Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Üç sınıf insan cennete giremeyecek ve Allah Teâlâ kıyâmet günü onlara (rahmet nazarıyla) bakmayacaktır: (Bunlar) Ana-babasına itaatsizlik eden kişi, erkeklere benzeyen kadın ve deyyûs (karısını ve kızını kıskanmayan)."[5]

Hadisi şerifler kadın-erkek cinsi arasındaki benzeşmenin giyim-kuşamla ilgili görüntüsüne de dikkat çekmekte ve hiçbir zorunluluk yokken kadınlar gibi giyinen erkeklere ve erkekler gibi giyinip kuşanan kadınlara da Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem Efendimiz'in lânet ettiğini bildirmektedir. Rahmet Peygamberi olan Efendimiz'in karşı cinsin giyim-kuşamını tercih edenlere lânet etmesi, herşeyden önce kılık-kıyâfetin öyle sanıldığı kadar basit bir şekilden ibaret olmadığını, sonra

---

1 Buhari, Libas, 62; Ebu Davud, Libas, 28; Tirmizi, Edeb, 24

2 Ebu Davud, 4098

3 Buhârî, 5886; Ebu Davud, 4930; Nesai, Sünen-i Kübra, 9251

4 Buhari, Libas, 61; Ebu Davud, Libas, 27; Tirmizi, Edeb, 34; İbn Mace, Nikah, 22

5 Ahmed b. Hanbel, II, 134

da cinsler arasındaki duygusal yapı bozukluğunun giyim-kuşam taklidi ile başladığını ya da açığa çıktığını göstermektedir.

Ne kadar acıdır ki, zamanımızda bu cinsler arası benzeşmeyi daha ileri götürmek ve yaygınlaştırmak maksadıyla çok özel ve ciddî gayretler sarf edilmekte, yatırımlar yapılmakta ve güya ekonomik kolaylık sağlamak için hem erkeğin hem de kadının giyebileceği giysiler üretilip pazarlanmaktadır. Kadınlar gibi kulağına küpe takan, parmaklarını yüzük dolduran, saçlarına toka takan kadınsı erkekler ve erkekler gibi giyinen kadınlar ortalığı doldurmaktalar.

İnsanları haksız yere kırbaçlayanlar ile giyindikleri halde çıplak olan, deve hörgücü gibi yapılmış saçları - başlarıyla ve bu hallerinin yaygınlaşmasına çalışan erkek özentili kadınlar cennete giremeyecekler, -cezalarını çektikten sonra cennete girseler bile- başlangıçta cennetin çok uzaklardan hissedilen o güzelim kokusunu alamayacaklardır.

Zamanımızda hemen tüm çeşitleriyle görülen bu cinsler arası yozlaşan tavır ve ilişkilerin düzeltilmesi, toplumun yeterli ve sağlıklı bir İslâmî eğitimden geçirilmesi, nesillere canlı bir dinî kişilik kazandırılmasıyla mümkündür. (Bkz, Riyazu's-Salihin Şerhi, Erkam Yay.)

Hadisi şerifte geçen "deyyus" kelimesi Arapça bir kelime olup, karısının ve yakınlarının namuslarına halel getirecek davranışlarına karşı gayret (kıskanma) duymayan, onların ırzlarını sakınmayan kimse demektir. Türk Dil Kurumunun sözlüğünde deyyus kelimesi "Karısının veya kendisine çok yakın bir kadının iffetsizliğine gözyuman kimse" anlamında sövgü sözü, diye tanımlanır. Karısını kıskanmayan, ya da kendisine çok yakın akraba olan bir kadının iffetsizliğine göz yuman, onu kıskanmayan demektir ki kelime bu manasıyla Türkçe'ye geçmiştir. Nitekim karısının ahlaksızlıklarına göz yumanlara halk arasında da çok doğru bir tesbit olarak "domuz gibi adam" denir.

Eskiden insanlar hanımlarından bir adım önde yürürler. Onların adeta önünde korkuluk olurlardı. Şimdi ise bakıyorsunuz çarşaflı sakalllı eşler dahi el-ele tutuşmuş dolaşıyor. Bu çok yanlış ve aynı zamanda fitneyi uyandıran bir tavırdır. Karı-Koca arasındaki sevginin ispatlanacağı yer cadde ve sokaklar değildir. Cadde ve sokaklar ciddiyet, vakar ve ağırbaşlılık gösterilecek mekanlardır. Ama maalesef herşey tersine dönmüş, toplumsal hayat baştan aşağı tepetaklak dönmüştür. Öyle bir fitne yayılıyor ki bundan açık saçığı da, başörtülüsü de, çarşaflısı da etkilenmekten kurtulamıyor.

Avrupa'nın kendini de mahveden sınır tanımaz ahlaksızlıkları maalesef her geçen gün daha fazla toplumumuz içerisinde kendini ötermektedir.

2- Şarkı ve Türkü Dinlemek

Ebu Umame el-Bahili (r.a.) anlatıyor. Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellemi şöyle derken işittim:

"Çalgı aletlerinin öğretimi helal değildir. Alımı ve satımı haramdır. Alınan ücret haramdır. Bunu tasdik eden yüce Allah'ın kitabındaki şu sözüdür: "İnsanlardan kimi vardır ki, bilgisizce (insanları) Allah'ın yolundan saptırmak ve onunla alay etmek için eğlence sözleri satın alırlar. İşte onlara küçük düşürücü bir azap vardır."[6]

Hanefî mezhebine göre mûsıkî icrâsı ve bunu dinlemek haramdır. Bu hüküm, değnek ve çubuğun bir yere âhenkli bir şekilde vurulmasını dahi içine almakta ve haram saymaktadır. Ancak bu hükmün bazı istisnâları vardır. Savaşta vurulan kös ile düğünlerde çalınan tef. Müzik başkalarına dinletmek için değil de kendini dinlendirmek ve yalnızlığı defetmek için yapılırsa İmam Serahsî'ye göre caizdir. İmam Merginânî'ye göre ise bu da haramdır. Son devir Hanefi fakihlerinden İbni Abidîn (r.h) şöyle diyor: "Haram olan tegannî bir erkeğin veya diri olan bir kadının yahut şarabın heyecan uyandıran niteliklerini anlatan şarkı türü sözcüklerle, Müslüman veya zimmîyi (İslâm devletine vergi vererek orada oturan ehli kitabı) hicveden sözlerdir. Yalnızlığını gidermek için tegannîde bulunmanın bir sakıncası olmadığı söylenmiştir.[7]

Mûsıkî ister yalnızca ses ile olsun, ister âlet ile olsun tek bir hükme bağlı değildir: Haram, mekruh, mübah ve müstehap olmak üzere dört gruba ayrılır.

a) Dünya arzusu ve şehvet hisleri ile dolup taşan gençler için yalnızca bu duyguları tahrik eden müzik haramdır.

b) Vakitlerinin çoğunu buna veren, müzikle iştigâli âdet haline getiren kimse için mekruhtur.

c) Güzel sesten hoşlanma dışında bir duyguya kapılmayan kimse için ise müzik mübahtır.

d) Savaşlarda ve düğünlerde ise müstehabdır.

---

6 Lokman, 6; Ahmed b. Hanbel, 21275

7 İbn Abidin, Reddü'l-Muhtar, V, 305

Önceden kaydedilmiş bir aletten müzik dinlemekle konser salonlarına gidip oralarda şarkı türkü dinlemek arasındada fark vardır. Zira müziğin içeriğinin dışında kadın erkek karışık bir vaziyette daha başka haramların işlenmesine sebebiyet vereceğinden bu tür yerlere gidilmesi mutlak olarak haramdır. Bu aynı zamanda vaktin ve paranın lüzumsuz yere harcanması bakımından da israfa kaçmaktadır.

Günümüzde star veya Türkçe ifadesiyle "yıldız" diye lanse edilen bir takım zibidiler türetilmekte ve gençler bunlara adeta taparcasına sevgi beslemektedirler. Dolayısıyla günümüzde müzik ve müzisyenler yalnızca bir musiki icracısı olmaktan çok, toplumlara ve özellikle gençlere ayar vermek onları milli ve manevi değerlerinden koparmak için birer misyoner olarak görev yapmaktadırlar. Dolayısıyla günümüzde icra edilen "müzik" sadece fıkhi açıdan değil, itikadi açıdan da incelenmek zorundadır. Zira sanatçılar bir ilah, konser mekanları da birer mâbed konumundadır. Yüzbinlerce insan ne idüğü belirsiz yaratıkların peşinde koşmaktadır. Bu konserlerin haram oluşuda bir şüphe yoktur. Fazla olarak da İtikadi tehlikeler doğurmaktadır. Hatta sevgide ne kadar aşırıya gittiğini belitmek için "sana tapıyorum" ve benzeri ifadeler de kullanmaktadırlar. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de özellikle ahlaksızlığıyla ön plana çıkmış zibidiler İslâm düşmanı lobilerin sponsorluğunda parlatılmakta ve arkasından türlü rezillikleri "aşk hayatı" adı altında zinayı meşrulaştırmak için bütün medya organlarında servis edilmektedir. Dolayısıyla bu gün müzik ve müzisyenler sadece ses icra eden birer muğanni değil, aynı zamanda birer misyonerdirler.

51. DERS

Kadın-Erkek İhtilatı, Dövme Yaptırma, Kaş Aldırma, Tırnakları Uzatma ve Erkeklerle Tokalaşma

Ebu Hureyre (r.a.)'ın rivayetine göre Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Erkeklerin saflarının en hayırlısı ön saftır. Kadınların saflarının en hayırlısı ise arka saftır. En şerlisi ise ön saftır."[1]

İmam Nevevi bunun sebebini şöyle açıklamaktadır: "Kadınların arka safı daha faziletli kılındı; çünkü bunda erkeklerle karışma ihtimali uzaktır."[2]

Görüldüğü üzere ibadet maksatlı gelinen mescidlerde dahi kadın-erkek yakınlaşmasına engel olunmak istenmiştir ki fitneye kapı aralanmasın. Ya peki çeşitli eğlence merkezlerindeki çılgınlıklara ne demeli?

Cerir b. Abdullah radıyallâhu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e aniden (yabancı kadına) bakışın hükmünü sordum; "Gözümü derhal başka tarafa çevirmemi emretti."[3]

Ümmü Seleme radıyallâhu anh anlatıyor:

"**Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazı bitirip selam verince, kadınlar derhal kalkarlardı. Resûlullah ise yerinde (kalkmadan) bir müddet beklerdi.**"

Hadis ravilerinden birisi (Zühri) der ki: "Bunu böyle yapması, kadınların erkeklerden hiçbir kimse yetişmeden önce evlerine dönmeleri içindir. Allahu a'lem."[4]

1 Müslim, 440
2 Şerhu'n-Nevevi Ale'l-Müslim, 4/159
3 Tirmizi, 2700
4 Buhari, 875

İmam Buhari ravi Abdullah el-Bahili'nin terceme-i hayatında derki: "O (el-Bahili) Hz.Aişe (r.a.)'yı büyük mescidde perde arkasında insanlarla konuştuğunu görmüştür. Yine kendisine sorular o perde arkasında olduğu halde soruluyordu."

Abdullah İbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor. Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Şu kapıyı kadınlara tahsis etseydik." Nafi diyor ki İbni Ömer ölene kadar o kapıdan girmedi.[5]

Resûlullah sallalahu aleyhi ve sellem döneminde Mescid-i Nebevi'de kadınların girdiği kapıdan başlangıçta erkeklerden de giren olurdu. Ancak daha sonra bu kapı yalnızca kadınlara tashih edilmiş, erkeklerle kadınların ihtilafı önlenmiştir.

Ebu Useyd el-Ensari radıyallâhu anh rivayet ediyor:

"Ebu Useyd el-Ensari (r.a.) mescidin dışında iken yolda kadınlarla erkekler karıştı. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) kadınlara (hitaben) şöyle buyurdu:

"Geri çekilin. Sizin yolun ortasından gitmeniz doğru olmaz. (Yani sizin yolun ortasından gitme hakkınız yoktur.) Size (yakışan) yolun kenarından yürümenizdir."

Kadınlar bundan sonra duvar diplerinden yürür oldular. Hatta o derece duvarlara bitişik yürüyorlardı ki (bazen) elbiseleri duvarlara takılıyordu."[6]

Çağımızda kadınlarla erkekler arasında sun'î bir eşitlik yarışı başlatılmıştır. Yaratılıştaki husûsiyetlere zıt olan bu yarış, hanımlık ve annelik meziyetlerini za'fa uğratmakta ve âileyi yaralamaktadır. Hanımların ev tanzimi ve salih bir nesil yetiştirmek yolunda, evlâdlarının ahlâkî yapıları ile meşgul olmaları yerine, hanımlıklarına, müstesnâ fıtratlarına zıd işlere yönlendirilmeleri, mantık, iz'ân ve îmana sığmaz. Çünkü âiledeki huzur ve saadet, kadındaki ve erkekteki istîdatların yerli yerince kullanılması ve korunmasıyla elde edilebilir.[7]

"Bazı âile reislerinin nazarları insanlara karşı olduğu için daima onlardan iltifat beklerler. Meselâ "Komşumuz çok nazik ve kibardır. Bize karşı da saygılıdırlar, o bize âilesi ile beraber geldiğinde ayrı ola-

---

5 Ebû Davûd, Salât 16

6 Ebu Davud, 5272

7 Osman Nûri Topbaş, Muhabbetteki Sır, 249

rak otururs ak onu üzmüş oluruz. Hep beraber otururs ak bir sakınca yoktur." kanaatini yürütürler. Böylece ahmakça hareketle, Cenâb-ı Hakk'ın rızâsını bırakıp, kulun rızâsını tercih ederler. Böyle şâibeli kulluk yolunda olanların, tesettürleri, namazları ve diğer ibâdetleri olsa da semere alamazlar. Çünkü yarım insandırlar. Yüz tane yarım insanı toplasanız bir insan etmez. Çünkü her hareketleri istikrarsızlık içindedir. Bugün "ak" dediklerine yarın "kara" diyebilirler, çünkü îman-ı hakîkî kalplerine tam olarak yerleşmemiştir. Bunların yapacakları; hatalarını bilip, pişman olmak, istiğfar etmek ve sâlihlerin, sâdıkların peşini bırakmamak ve onların nasihatlerinden istifâde etmek olmalıdır."[8]

"Haremlik-selamlık, Kur'an ve sünnetten bir delile dayanmaz. Kötülüğü önlemek gerekçesiyle Fukaha tarafından tanzim edilmiş kurallardır" diyen kimseler İslâm'ın temel hedeflerinden habersiz olan tiplerdir. Müctehid imamları, keyiflerine göre kural tanzim etmekle suçlayan bu tipler, büyük bir hata içerisindedirler. Şurası bilinmelidir ki; Müctehid imamların yaptığı her ictihadın, Kur'an ve Sünnet'ten dayandığı bir delili vardır. Fakat ilmimiz kâfi gelmediği için biz (Kitap ve Sünnet'en neye dayandığını) tesbit edemeyebiliriz.[9]

İslâm dininde cuma namazına ve camide cemaatla kılınan namaza son derece önem verildiği halde erkek ve kadın ihtilâtını (karışımını) önlemek için Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem kadınları bu namazlardan muaf tutmuş ve onlar için evde namaz kılmanın camide kılmaktan daha faziletli olduğunu bildirmiş; "Kadınların en hayırlı mescidleri evlerinin köşesidir". buyurmuştur.

Peygamber Efendimiz camiye gelmek isteyen kadınları engellenmemesini yasaklamış ancak camide namaz kılmaya gelen kadınlar erkeklerlin arkasında saf tutarlar ve namazdan sonra erkeklerle ihtilât etmesinler (karışmasınlar) diye Hz. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem selam verince ayağa kalkmadan önce bir miktar yerinde durur, kadınlar kalkıp gittikten sonra kalkar ve erkekler de ondan sonra kalkarlardı. (Buhari) Mescid-i Nebevî'de kadınların mescide girişleri için ayrılan bir bir kapı vardı. Hz. Ömer kadın ve erkek ihtilâtını önlemek için kendi döneminde erkeklerin bu kapıdan girmelerini yasak etmişti.

---

8 Sâdık Dânâ, Altınoluk Sohbetleri

9 Yusuf Kerimoğlu, Fıkhi Meseleler, 2, 42

Kadınlar, bayram namazlarına gelirlerdi. Ancak musallada (namaz kılınan yerde) onların yerleri ayrı idi ve Peygamber Efendimiz erkeklerin hutbesini bitirdikten sonra yanlarına gelip onlara nasihat ederdi.[10]

İşte bütün bunlar, birbirine yabancı erkek ve kadınlardan oluşan meclislerin, sohbetlerin, beraber oturup haşir neşir olmanın, İslâm'ın ruhu ve karakteriyle bağdaşmadığını göstermektedir. Erkek ve kadınların ibadet yerlerinde dahi birbirine karışmasına müsaade etmeyen bir dinin, onları başka yerlerde, başka meclis ve sohbet mahallerinde gelişigüzel beraber olmalarına, birbiriyle içli dışlı olup ülfet peyda etmelerine müsaade etmesi düşünülemez.[11]

Yaşadığımız ülkede laik rejiminin Müslümanlara dayattığı gayri islami hayat tarzı başlangıçta bazı islami mülahazalarla istisna-i olarak delinmeye başlandı. Ama daha sonra bu istisnalar genelleşti ve artık çoğunkluk İslâm'ın emirlerinden, örf ve adetlerinden sıyrılmış durumdadır. Öyleki bir çok aile bir araya gelip birlikte piknik yapmakta, çay partileri düzenlemekte ve uzun gecelerde kadın erkek-karışık koyu muhabbetler yapmaya başlamış durumdadırlar.

Dövme Yaptırma, Kaş Aldırma ve Tırnakları Uzatma

Abdullah İbni Mes'ud radıyallâhu anhın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"**Allah Teâlâ dövme yapan, dövme yaptıran, yüzündeki tüyleri aldıran, güzellik için dişlerinin arasını seyrekleştiren ve Allah'ın yarattığını değiştiren kadınlara lanet etsin.**"

Bu (söz) Esed kabilesinden Ümmü Yakub adında bir kadının kulağına gitti. Hemen (İbni Mes'ud'un) yanına geldi ve: "Bana senin kadınlara lanet ettiğin haberi geldi." Dedi. (İbni Mes'ud kadına cevap olarak) dedi ki: "Bana ne oluyor ki, ben Resûlullah **(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)**'in lanet ettiği kimselere lanet etmiyeyim. Bu, Allah'ın kitabında var! Dedi. Kadın: "Şüphesiz ki ben Kur'an'ın iki kapak arasını okudum fakat onu bulamadım" dedi.

Abdullah ibni Mesud (r.a.): "Eğer (Kur'an'ı) gerçekten okumuş olsaydın kuşkusuz ki onu bulurdun" Allah Teâlâ: "Peygamber size ne verdi ise onu alınız! Size neyi yasak etti ise ondan sakının!" (Haşr, 7) buyurmuyor

[10] Buhârî, İ'deyn, 7
[11] Tefhim, Nûr Sûresi Tef.

mu? dedi. Kadın: "Bu gibi şeyleri ben şimdi senin eşinde (onun yaptığını da) görürüm" dedi.

(Bunun üzerine) Abdullah ibni Mesud **(r.a.)**: "Git ona bak dedi."

Kadın, (Abdullah ibni Mesud'un hanımının) yanına gitti ama istediği (laneti gerektiren) bir şey göremedi.

(Bunun üzeine) Abdullah ibni Mesud **(r.a.) dedi ki**: "Şayet onda böyle bir şey olsaydı onunla bir arada olmazdım."[12]

Dövme; vücuda iğneler batırılıp, açılan deliklere boyalı maddeler konularak eski çağlardan beri yapılan bir cahiliye âdetidir. Müslümanlar ise her iş ve davranışında cahiliye adet ve geleneklerine muhalefet etmekle emrolumuşlardır. Ayrıca da sağlık açısından oldukça zararlıdır. Bu nedenle de dinen yasaklanmıştır, haramdır. Ayrıca dövme yaptıran kişinin Allah Teâlâ'nın en güzel şekilde yarattığı bu bedeni beğenmemesi söz konusudur. Bu konuda kadın ve erkek arasında her hangi bir ayrım yoktur. Yani her iki cinse de haramdır.

İnsanların dikkatini çekmek ve daha güzel görünmek amacıyla, yaratılıştan verilmiş olan özellik ve şekillerin değiştirilmesi İslâm dininde, fıtratı bozma kabul edilerek yasaklanmıştır (Nisa 119). Hz. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem, süslenmek maksadıyla vücuda dövme yapmak, dişleri incelterek seyrekleştirmek gibi ameliyeleri, yaratılışı değiştirmek, fıtratı bozmak kapsamında değerlendirmiş ve bunu yapanların ve yaptıranların lanete uğrayacaklarını Allah'ın rahmetinde uzak olacağını bildirmiştir.

Hadisi şerifler ışığında bu konuyla ilgili olarak kişinin lanete uğramasına sebebiyet veren filleri (uygulamaları) şöyle sıralayabiliriz:

a) Peruk takan ve taktıran,

b**)** Dövme yapan ve yaptıran,

c) Kaş alan ve aldıran,

d) Yüzdeki tüyleri alan ve aldıran,

e) Güzellik için dişlerinin arasını seyrekleştiren ya da bu işi başkasına yapan,

f) Estetik ameliyatı ve benzeri uygulamalarla Allah'ın yarattığını değiştiren yahut bu işi başkası için yapan (doktorlar).

---

[12] Buhari, 4886; Müslim, 2125

Erkeklerin de kulaklarını deldirip küpe takmaları Müslümanların genel örfünde kadınlara ait bir süslenme tarzı olması sebebiyle burada kadınlara benzeme söz konusu olduğu için caiz değildir. Zira Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem Efendimiz: "Kadınlara benzemeye çalışan erkekler ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlar Allah'ın rahmetinden uzak olsun" (Buhari, Libas, 61-62) buyurmuştur. Bu batılı hayat tarzının insan fıtratını değiştirmeye yönelik tuzaklarına karşı uyanık olmalı, heva ve hevesin peşinde koşmanın hem bu dünya ve hem de ahiret âleminde pişmanlık ve zarardan başka birşey getirmeyeceği asla akıldan çıkarılmamalıdır.

Erkeklerle Tokalaşma

Hz. Aişe (r..a.) şöyle dedi: Resûlullah (s.a.v.), Medine'ye hicret eden mümin kadınları Allah Azze ve Celle'nin şu âyetindeki emri gereğince imtihan ederdi:

"Ey Peygamber! Mü'min kadınlar, Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak, hırsızlık etmemek, zina işlememek, evlâtlarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında bir yalan düzüp getirmemek ve iyilik hususunda karşı gelmemek üzere sana beyat etmek için geldiklerinde, onların beyatlarını kabul et ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphe yoktur ki Allah, çok bağışlayıcıdır çok merhametlidir." (Mumtehine, 12)

Hz. Aişe (r.a.) diyor ki kadınlar bunları ikrar edince Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara: "Sözlü olarak "Gidiniz, sizin biatınızı kabul ettim." derdi. Vallahi Resûlullah kadınlardan sözlü biatın dışında biat almamış ve Resûlullahın eli asla yabancı bir kadının eline değmemiştir."

Yine Hz. Aişe diyor ki: "Allah Teâlânın emrettiği şeyin (nikah veya milk) dışında Resûlullah'ın eli bir kadının eline dokunmamıştır. Resûlullah kadınlardan biat alırken onlara sözlü olarak "sizin biatınızı kabul ettim" derdi."[13]

Ümeyye binti Rukayya radıyallâhu anhâ anlatıyor:

"Ben bazı kadınlarla birlikte Resûlullah sallallâhu aleyhi ve selleme bizimle biat etmesi için gittim. Dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a şirk koşmayacağımıza, hırsızlık yapmayacağımıza, zina etmiyeceğimize, çocuklarımızı öldürmüyeceğimize, ellerimiz ve ayaklarımız arasında

[13] Müslim 1866, Buhari, Ahkam, 49

uygurduğumuz iftirayı atmıyacağımıza, maruf olan şeyde sana isyan etmiyeceğimize dair sana biat ediyoruz. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi vesellem: "Gücünüz yettiği ve becerebildiğiniz şekilde biatınızı kabul ettim." Dedi. Ben de: "Allah ve Resûlü bize bizden daha merhametlidir" dedim. Sonra da: "Bizimle musafaha (tokalaşma) yapmayacak mısın?" dedim. Buyurdu ki: "Şüphesiz ben kadınlarla tokalaşmam. Benim bir kadına sözüm yüz kadına sözüm gibidir."[14]

Hz. Aişe radıyallâhu anhâ kadınların biat yapma şeklini şöyle anlatıyor:

"Allah'a yemin olsun ki, biat sırasında onun eli hiç bir kadının eline değmemiştir."[15]

Ma'kal b. Yesar (r.a.) rivayet ediyor. Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"*Sizden birinizin başına demirden bir şişin batırılması kendisine helal olmayan bir kadının dokunmasından daha hayırlıdır."*[16]

Ebu Hureyre (r.a.) rivayet ediyor. Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Gözün zinası bakmak, dilin zinası konuşmak, kulağın zinası dinlemek, elin zinası dokunmak, ayakların zinası yürüyerek onun peşinden gitmektir. Nefis bunu ister, iştah duyar, ferc onu ya doğrular ya da yalanlar."[17]

Mahrem olmayan kadınlara bakmak haram olduğuna göre onlara dokunmak veya tokalaşmak da kesin olarak haramdır.[18] Bu hususta hiçbir ihtilaf yoktur.[19]

Meşhur Hanefi fıkıhçısı İmam Merğinani "el-Hidaye" isimli eserinde şöyle der: "Şehvetten emin olsa bile bir erkeğin (yabancı) kadının yüzüne ve eline dokunması helal değildir." İmam Serahsi de: "İster şehvetle olsun, ister şehvetsiz olsun genç bir kadına dokunmak haramdır. Ancak yaşlı kadınlarla –zannı galibe göre şehvetten emin olunduğunda- tokalaşmakta bir sakınca yoktur." Kadının yabancı bir erkeğe, erkeğin de yabancı bir kadına dokunması haramdır. "Bir kadının nâmahrem

---

14 Tirmizi, 1597

15 Buharî Ahkâm 49, Şurut, 1, Müslim, İmare, 88, 89; Ebü Davud, imare, 9; Tirmizî, Tefsiru sûre 60/2; İbn Mace, Cihad, 43; A. b. Hanbel, VI, 114, 154, 270.

16 Taberani, Mu'cemu Kebir, 20/211-212

17 Müslim, 2657

18 Halil Gönenç, Günümüz Meselelerine Fetvalar, 164

19 Halil Gönenç, Günümüz Meselelerine Fetvalar, 188

olan bir erkeğin veya bir erkeğin mahremi olmayan bir kadının elini öpmesi, onunla musafaha yapması (tokalaşması) dinimizde katiyyen caiz değildir. İslâm'da bunun yeri yoktur. Elin açılmasına zarûreten ruhsat verilmişse de dokunmayı, el sürmeyi mübah kılacak meşru bir sebep asla mevcut değildir."[20]

İşte geçmişin ve günümüzün Ehli Sünnet alimlerinin bu konudaki fetvaları. Siz artık İmam Serahsi ve İmam Merğinani gibi yaşadığı asırları güneş gibi parlatan alimlerin görüşleri. Tercih sizin kime uyarsanız onun gittiği yere gidersiniz.

Hanefi mezhebinde arzu edilmeyecek kadar yaşlı olan kadınla tokalaşmada beis görülmemiştir. Ancak genç kadınla tokalaşmak şehvetten emin olunsa bile haramdır. Çünkü dokunmak bakmaktan daha çok şehveti celbeder.[21]

Bir Müslüman dinini tüm esasları ile yaşamaya gayret etme bilincinde olmalı ve tüm ilişkilerinde helal-haram ölçüsüne son derece riayet etmelidir. Karşı tarafa bu davranışın inancı gereği olduğunu nazikçe ifade etmeli, şartlara teslim olmamalıdır. "Eğer tokalaşmasam kırılır" şeklindeki bir düşüncenin İslam'da hiçbir yeri yoktur. Başkalarının gönlünü kırmaktan, yanlış düşünmelerinden çekiniyoruz. Ya peki, Rabbimizin razı olmadığı bir şeyi yapmaktan ve Cenab-ı Hakkı kızdırmaktan çekinmeyecek miyiz?

[20] Ekrem Doğanay, İslamda Tesettür ve Zinanın Hükmü, 192, MGV Neş.
[21] Serahsi, Mebsut, X/154; Mecmuu'l-Enhur, 2/426

52. DERS

Kadınla İlgili Batıl İnançlar

1- Kadının Yaratılışı

Hz. Âdem (a.s)'ın yaratılışından sonra, insanlığın anası olan Hz. Havva yaratıldı. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

"Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkek ve kadın üretip yayan Rabbinizden sakının..."

"Sizi bir tek candan (Hz. Âdem) yaratan, ondan da yanında huzur bulsun diye eşini (Hz. Havva) yaratan O'dur..."

Yukarıdaki âyetlere göre Hz. Havva, Hz. Âdem'in yaratılışından sonra onunla aynı maddeden yaratılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de kadının ne şekilde yaratıldığına dair bunun dışında başka bir ayrıntı yoktur.

Kadının yaratılışıyla ilgili olarak bazı hadisler rivayet edilmiştir. Bu hadislerden birisi şudur: "Kadınlara iyi davranın. Çünkü kadın kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Kaburga kemiğinin en eğri tarafı üst kısmıdır. Onu doğrultmaya kalkarsan kırarsın, kendi halinde bırakırsan sürekli eğri kalır. O halde kadınlara iyi davranın."

Bazıları yukarıdaki hadise dayanarak kadının kaburga kemiğinden yaratıldığını iddia etmişlerdir. Bu hadise destek olarak da "... Ve ondan da yanında huzur bulsun diye eşini yaratan O'dur." Ayetini göstermektedirler. Halbuki kadının kaburga kemiğinden yaratıldığı görüşünün kaynağı Tevrat'dır. Pek çok müfessir buna dikkat çekmiştir.

Burada geçen hadis ise mecazdır. Anlaşılması gereken kadınlarla iyi geçinmektir. Bu ve benzeri hadislerin mesajı kadınlarla iyi geçinilmeyi teşviktir.

Kadının neden yaratıldığı tartışmasına girmenin hiçbir anlamı yoktur. Önemli olan niçin yaratıldığıdır. Bu nedenle biz bu konuda ayrıntıya

girmiyoruz. Ancak şuna dikkat çekiyoruz. "Ben cinleri ve insanları, ancak bana ibadet etsinler diye yarattım." Bu âyet bizlere nasıl yaratıldığımızın değil niçin yaratıldığımızın mesajını vermektedir. Kadının neden yaratıldığı yerine, Allah'ı nasıl kulluk etmelidir? Sorusunu tartışmak daha hayırlı olur.

2- Ruh Çağırma

Günümüzde, özellikle sosyete denilen tabaka arasında yaygın olan ruh çağırma alayı bir nevi modern kâhinliktir. Birçok tecrübeler, medyumların madde ötesi bir varlıkla temas kurdukları kanaatini vermektedir. Ancak bunun ruh olduğu ve söylediğinin gerçeğe uygunluğu sabit değildir.

Bu olaylarda ruh çağırma sözkonusu değildir. Gelen cinlerdir. Getirdikleri haberler de yalanla karışıktır. Yaratılışları itibarıyla insanlardan çok daha uzun ömürlü olmaları nedeniyle cinlerin geçmişe dair bir takım bilgiler vermesi mümkündür. Fakat bu tür şeylerle uğraşmak tehlikelidir. Bu tür işlere katılanların bir çoğu çağırdıkları cinlerin maskarası haline geliyorlar.

3- Fal

Fal ve kehanete inanmak, falcı ve kâhinlerin söylediklerini doğru kabul etmek, geleceğe dair verdikleri haberlerin meydana geleceğine inanmak, imnan esaslarını inkâr sayılacağından küfürdür. Falın Arapça karşılığı kahinliktir. Falcılığın hükmü Kur'an ve sünnete göre haramdır.

Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal okları şeytanın işinden birer pisliktir. Bunlardan kaçınınki kurtuluşa eresiniz."

Başka bir âyet-i kerimede ise şöyle buyurulmaktadır:

"… Ve fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı. Bunlar yoldan çıkmaktır…"

Görüldüğü gibi âyet-i kerimeler bu konudaki hükmü açık bir şekilde belirtmektedir. Günümüzde suya bakma, tütsüleme, kitap açma, gazetelerdeki yıldız falları, fincanı okuma ve benzeri işlemler Kur'an'ın belirttiği fal okları çeşidindendir. Bunların hepsi dinimizce yasaktır.

4- Sihir-Siharbazlık

Sihir, dilimizde büyü, efsun, cadılık gibi kelimelerle de ifade edilir. Sihrin gözbağcılık denilen ve gerçek olmayan çeşidi yanında, gerçek netice ve tesirleri olan çeşitleri de vardır.

Sihrin gerçek olduğuna ve tesirinin bulunduğuna dair cumhurun delilleri şunlardır:

"(Musa) siz atın, dedi. Onlar atınca, insanların gözlerini büyülediler, onları korkuttular ve büyük bir sihir gösterdiler."

"... İşte onlar, o ikisinden (o iki melekten), karı ile koca arasını açacak şeyleri öğreniyorlardı. Oysa büyücüler Allah'ın izni olmadan hiç kimseye zarar veremezler..."

"... düğümlere üfürüp büyü yapan üfürükçülerin şerrinden..."

Yukarıdaki birinci âyet, sihrin gerçek olduğunun isbatı için bir delildir. Zira "büyük bir sihir gösterdiler." Cümlesi bunu gösterir. Öyleki onunla karı-koca arası açılıyor. Devamında da sihrin zararlı olduğunu ve bunun tesirinin büyük olduğunu, hatta bizim de sihirbazlara üflemesiyle düğümledikleri sihirlerin şerrinden Allah (c.c.)'a sığınmamızı emrediyor.

Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellemin de bu konuda pek çok hadisleri vardır. Bunlardan bir kaçını zikredelim:

"Kimbir arrafa (kâhine) gelir, bir şeyler sorar ve söylediklerine de (inanıp) onu tasdik ederse, kırk gün namazı kabul edilemez..."

"Kim (sihir maksadıyla) bir düğüm vurur sonra da ona üflerse sihir yapmış olur. Kim sihir yaparsa şirke düşmüş olur. Kim birşey ararsa, o astığı şeye havale edilir."[1]

"Fertleri ve toplumu mahveden yedi şeyden sakının, diyen Peygamber sallallâhu aleyhi ve selleme sordular:

– Bunlar nedir ya Resûlullah?

Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

– Allah'a ortak koşmak, sihir, Allah'ın haram kıldığı nefsi haksız yere öldürmek, faiz yemek, yetimin malını yemek, cepheden kaçmak, mü'min, habersiz, namuslu kadınlara iftira etmek."[2]

---

1 Nesai, Tahrim, 19

2 Buhari, Vasaya, 23; Müslim, İman,144

Sihrin varlığı yukarıdaki delillere göre kesindir. Dinimiz sihri yasaklamıştır. Sihirden kurtulmanın yolunun da yine Kur'an-ı Kerim'e başvurmak olduğunu Felak ve Nas sûrelerinin nüzul sebebinden anlıyoruz. Bu iki sûre Peygamber sallallâhu aleyhi ve selleme yapılmak istenen bir sihir teşebbüsü üzerine nazil olmuştur. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem bu sûreleri okumak suretiyle sihrin etkisinden kurtulmuştur.[3]

5- Nazarlık, Muska vb. Şeyler Kullanmak

Nazar, yani göz değmesi haktır. Bunu Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem bize açık bir şekilde bildirmektedir: "Göz değmesi haktır." Yine bir başka hadiste Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: "Göz değmesi haktır. Eğer kaderi (delip) geçecek bir şey olsaydı, bu göz değmesi olurdu."

Fakat, insanların nazar değmesin diye kendilerine veya herhangi bir eşyaya boncuk, nazarlık takması doğru değildir. Günümüzde bir takım hastalıklara yakalanmamak veya kötü gözlerden korunmak maksadıyla nazarlık, boncuk, at nalı, kurukafa, çeşitli muskalar takma, kurşun dökmek, tütsü yapma şeklinde bir takım batıl işler vardır. Bunların tıp yönünden hiçbir tedavi edici özelliği yoktur. Batıl inanç olması bebebiyle de dinen haramdır.

Hz. Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem, adamın birinin kolunda bir halka görünce ona kızarak: "Yazıklar olsun sana, bu ne?" diye sordu. O adam da: "Zayıflıktan takıyorum" diye cevap verdi. Bunun üzerine Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle dedi: "Bu senin zayıflığını artırmaktan başka bir işe yaramaz. Onu çıkar. Eğer bu senin üzerindeyken ölecek olsan, ebediyen iflah olmazsın."

Göz Değmesine Karşı Ne Yapılmalıdır?

Göz değmesi Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellemin dilinden hak olduğu anlaşıldığından bundan korunmanın yolu da yine onun beyanlarıyla açıklanmıştır. Bundan korunmanın yolları şunlardır:

1- Muavvizeteyn (Felak ve Nas)sûrelerini okumak.

2- Fatiha sûresini ve Ayete'l-Kürsiyi okumak.

3- Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellemin öğrettiği duaları okumak.

---

[3] Buhari, Tıbb, 47, 49, 50; Müslim, Selâm, 43

6- Uğursuzluk

Cahiliye devrinde Araplar baykuşun, ölünün kemikleri veya ruhundan meydana geldiğine, insanın karnında bir yılanın bulunduğuna ve aç kalınca insanı öldürdüğüne, ürküttükleri hayvanların sağ veya sollarından karşı yöne gidişlerine göre uğur veya uğursuzluğa inanırlardı. Resûlullah (sav) bu konudaki inanışların aslının olmadığını hadislerinde belirtmiştir: "Uğursuzluk saymak şirktir, uğursuzluk saymak şirktir, uğursuzluk saymak şirktir; Ancak Allah (c.c.) bunu tevekkülle giderir."[4]

Bazı gün, şahıs eşya ve yerleri uğursuz saymak, ölüm veya felaketten söz ederken kulak çekip tahtaya vurarak korunmaya çalışmak da aslı astarı olmayan inanç ve davranışlar arasındadır.[5]

7-Türbe Ziyareti

Peygamber (sav), ilk önceleri kabir ziyaretini yasaklamıştı. İnsanların şirke düşmeleri, kabirdekilerden yardım istemeleri gibi adetler, puta tapıcılığın kaynağı olduğundan tevhidin iyice öğrenilmesine kadar kabir ziyareti yasaklanmıştı. Daha sonra Resûlullah (sav) bu yasağı şu kadarıyla kaldırmıştır. "Ben size kabir ziyaretini yasaklamıştım. Şimdi onları ziyaret edin. Çünkü bu, dünya bağını kırar, ahreti hatırlatır."[6]

Kadınların kabir ziyaretinde bulunmaları genellikle hoş karşılanmamaktadır. Ancak Hanefi âlimlerinin çoğunluğu kadınların kabir ziyaretine izin vermişlerdir.

Yatır ve türbe ziyaretlerine gelince bu tür ziyaretlerin amacı eğer salih bir kişinin kabrini ziyaret edip dua etmek, ibret almak, onun İslam için yaptığı mücadeleleri düşünerek kendisine çekidüzen vermek amacıyla ise caizdir. Eğer ölüden medet ummak, yardım istemek, dirilerden istenmeyen şeylerin ölülerden istenmesi gibi bir maksatla yapılıyorsa bu doğru değildir.

8-Ağıt ve Yas

İnsanın, bir yakının ölmesiyle duygulanması, gözyaşı dökmesi ve kendini kaybeder hale gelmesi fıtratında olan bir şeydir. Ancak budurum

---

4 Ebu Davud, Tıbb, 24; Tirmizi, Siyer, 47
5 Helaller ve Haramlar, 153
6 Müslim, Cenaiz, 105-108

karşısında dövünmek, üst baş yolmak, bağırıp çağırmak doğru değildir. Bunlar cahiliye âdetidir.

Peygamber (sav)'ın bu konularla ilgili pek çok hadisleri vardır:

"(Ölüleri için ağlarken) yanaklarını döven, yakalarını yırtan ve cahiliyet âdeti üzere feryad eden bizden değildir."[7]

"Ümmetimde cahiliyet adetlerinden dört şey vardır ki, bunları bir türlü bırakamazlar: Soylarıyla övünmek, soylara sövmek, yıldızlardan yağmur istemek, ölüye sesli olarak ağlamak." Ve yine şöyle ekledi. "Eğer ölüye sesli ağlayan kadın, tevbe etmeden ölürse, kıyamet gününde üzerinde katrandan bir elbise ve uyuz yapan bir örtüsü olduğu halde huzurda durdurulur."[8]

Bir kadının yakınının ardından üç günden fazla yas tutması doğru değildir.

9- Ölünün Kırkıncı ve Elli İkinci Gecesi

Ölenin ardından kırkıncı ve elli ikinci gecelerinde mevlid okutulmaktadır. Bu tür davranışlar İslam'ın en güzel bir şekilde yaşandığı devirlerde uygulanmayan bid'at davranışlardır.

Bununla birlikte bazı davranış ve işlerin ölüye fayda sağlayabileceği ve sevabın ona ulaşabileceğinde bir gerçektir. Mesela, ölenin adına verilen sadakanın, usulüne uygun olarak okunan Kur'an-ı Kerim'in, yapılan duaların ona faydası vardır.[9]

Fakat ölünün ardından özellikle yedinci, kırkıncı, elli ikinci gecelerde mevlit okutmanın dini bir merasim yapmanın bir manası ve İslami bir kaynağı yoktur. Eğer ölü için Kur'an okunacaksa belli gecelerde değil her gün ve her gece okunabilir.

10- Televizyon ve İnternet

Televizyon ve internet günümüzde hayırdan çok şer yolunda kullanılmaktadır.

Bu ve benzeri araçların eğitim amacıyla kullanılabilmesi için bir takım şartlar vardır:

---

7 Buhari, Cenaiz, 36; Müslim, İman 165, 166

8 Müslim, Cenaiz, 29

9 Feteva-i Nevevî, 92

1- Gösterilen film ve diziler İslam inanç ve adaplarına aykırı olmamalıdır. Dünyevi zevkleri aşılayan, günaha teşvik eden, suça özendiren, sapıklığı teşvik eden film ve diziler haramdır.

2- İnsanın dini ve dünyevi görevlirene engel olmamalıdır. Müslüman, yaratılış gayesinin gereği olan ibadetlerinin yerine getirmeli, izlediği filmler buna engel olmamalıdır.

3- İslam inanç, ahlak ve ahkâmına uygun yayın yapan kanatların izlenmesi ve izletilmesi hem ferd hem de aile için daha hayırlıdır.

4- Zamana çok dikkat etmelidir. Gereğinden fazla televizyon karşısında vakit geçirmek, boş lakırtılardan başka bir şey olmayan dizi ve filimlerle saatlerce vakit geçirmek vaktin israfıdır ve her israf gibi bu da haramdır.

11- Resim

Resim ve resimciler hakkındaki hükümler kısaca şöyledir:

1- Haram oluşta ve günahta en şiddetli olan resimler: Allah'tan başka, kendilerine ibadet edilenlerin resimleridir. Hırıstiyanlarca Mesih (Hz. İsa) resimleri gibi…. Bu tür resimleri yapan, eğer bilerek yapıyorsa; küfre kadar gider.

2- İbadet edilmeyen bir şeyin resmini Allah'ın yarattıklarına benzetmek niyetiyle çizen, Allah'ın yarattığı gibi kendisinin de yaratabileceğini iddia eden de kafir olur.

3- Kendisine ibadet edilmeyen fakat heykellerinin dikilmesiyle ebedileşmeyi iddia eden kral, kumandan ve liderlerin caddelere, meydanlara ve benzeri yerlere dikilen heykelleri yapanlar, günah ve haram işleme yönünden küfre gidenlerden bir derece daha aşağıdır.

4- Bundan sonraki derecede de, kendisine ibadet edilmeyen, ta'zim ve takdis için konmayan canlıların heykelleridir. Bunların haram oluşunda ihtilaf vardır. Ancak çocuk oyuncakları ve helva, şeker heykelcikleri gibi kendisiyle oynanmak ve yenilmek suretiyle hakir görülenler bu haram hükmünden istisna edilmiştir.

5- Bunlardan sonra da ta'zim ve takdis niyetiyle yapılan, lider ve benzeri kimselerin hacimsiz fotoğraf şeklindeki resimleri ve bilhassa bu levhaların duvarlara asılmaları haramramdır.

6- Bundan sonraki derecesi; ta'zim edilmeyen, fakat duvarları örtmekte kullanılan örtüler gibi israf belirtilerinden sayılan canlıların hacimsiz resimleridir. Bu, yalnız mekruhlardan sayılır.

7- Ağaç, hurma, deniz, dağlar gemi vb. cansız tabii manzaralar, bir ibadetten alıkoymadığı ve israf derecesine ulaşmadığı takdirde onları yapmakta ve kullanmakta mahzur yoktur.

8- Fotoğraflara gelince, sahibini dini yönden takdis etmek, dünyevi yönden de ta'zim etmek gibi haram mevzulara dayanmayan fotoğraflarda asıl; mübah oluş hükmüdür. Fakat fotoğraf sahibi ta'zim edildiği takdirde ve bilhassa o kâfir, fasık, putperest, sapık sanatçı ve benzerlerine ait olursa hüküm değişir. Haram olur.

Yukarıdaki hükümlerin çıkarıldığı hadislerden bazıları şunlardır:

"Şu resimleri yapanlar var ya, kıyamet günü azap olunacaklar. Onlara; "Şu yaptıklarınızı diriltin." denir."[10]

"Kıyamet günü insanların en şiddetli azap görecek olan Allah'ın yarattıklarını taklid edendir."[11]

"Kim resim yaparsa, Allah onu kıyamet günü yaptığı resim sebebiyle, onlara ruh üfleyinceye kadar azap eder. Hiçbir zaman da ruh üfleyici değildirler."[12]

12- Köpek Beslemek

Ev, bağ, bahçe, tarla ve sürüleri korumak ve benzeri sebeplere köpek beslemekte sakınca yoktur. Resûlullah (sav) şöyle buyuruyor: "Av, tarla, bahçe ve sürü köpekleri dışında köpek besleyen kimsenin sevabından hergün bir miktar eksilir."[13]

Ancak köpek evin dışında beslenmeli asla eve alınmamalıdır. Ev insanlar içindir. Köpek bulunan eve meleğin girmediğini bildiren hadislerde yukarıdaki hadise eklenince çıkan netice şudur: Korunma ve avlanma gibi bir ihtiyaç bulunmadan köpek beslemek yasaklanmıştır. Çünkü:

---

10 Buharî, Libas, 89; Tevhid, 56; Müslim, Libas, 103

11 Buharî, Libas, 91-95; Müslim, Libas, 87

12 Buhari, Tâbir, 45; Tirmizi, Libas, 19; Nesai, Zinet, 114

13 Buhari, Zehâih, 6; Müslim, Müsâkat, 46, 50, 56-58

1- Köpek besleyecek kadar imkanı olanların bakım ve harcamalarına yoksul, kimsesiz insanlar daha layıktır.

2- Tıbbın kesin açıklamalarına göre köpeklerden insanlara geçen bir çok tehlikeli hastalıklar mevcuttur.

3- Köpek yoldan gelip-geçeni, misafiri ve bir şey istemek için geleni korkutur, rahatsız eder…

Bununla beraber zararlı olmayan köpekler itlaf edilmez, her canlıya merhamet edilir, yardım edilir ve ecir alınır.

OKUMA PARÇASI: 13

MUSİBETLERE KARŞI SABIR

Bilesin ki canlarımız, mallarımız, aile fertlerimiz ve evlatlarımız Allah'ın bize bahşetmiş olduğu hediyeler ve bize vermiş olduğu emanetlerdir. Onlardan takdir edilen zamana kadar faydalanırız. Zamanı gelince onları geri alır. Bize düşen görev bu nimetleri verdiğinde şükretmek geri aldığında ise sabretmektir.

Vefat eden bu oğlunda Allah'ın sana bahşetmiş olduğu hediyelerden, vermiş olduğu emanetlerdendi. Bir süre sevinç ve mutluluk ile ondan faydalandın. Eğer sabredersen ve mükâfatını Allah'tan beklersen büyük bir ecir karşılığında onu senden aldı. Ey Muaz! Dikkat et feryadın ecrini kaçırmaya sebep olmasın. Sonra kaçırdıklarına pişman olursun.

Başına gelen bu musibet karşılığında aldığın sevaba vakıf olsan bu musibetin ecrin karşısında ne kadar az olduğunu görürsün. Bilirsin ki feryat ölüyü geri getirmediği gibi üzüntüyü de yok etmez. Ölümün adeta sana da gelmiş olduğunu düşün ki üzüntün geçsin."[1]

Fakih, Hz. Peygamber'in "Ölümün adeta sana da gelmiş olduğunu düşün ki üzüntün geçsin" sözlerini şöyle açıklıyor: Kişi ölümü kendi nefsinde düşündüğünde ve yakın bir zaman sonra kendisinin de vefat edeceğini düşündüğünde başkasının ölümü ile hüzünlenmez ve başkasının ölümüne feryat etmez. Çünkü feryat etmek ölüyü geri getirmez. Fakat musibetin sevabını yok eder. Zira musibete feryat etmek, Rabbi şikâyet etmek, onun hükmüne razı olmamak demektir.

Enes b. Malik (r.a.)'dan gelen bir rivayette Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Dünyalık bir şey için üzgün olarak sabahlayan kimse Rabbine dargın olarak sabahlamış olur. Kim başına gelen bir musibetten şikâyetçi olursa Rabbinden şikâyetçi olmuştur. Her kimde bir zenginin elinde bulunan mallara kavuşmak için onun önünde eğilirse Allah Teâlâ onun amellerinin üçte ikisini siler. Kendisine Kur'an verildiği halde cehenneme giren kimseyi de Allah rahmetinden uzaklaştırmıştır.[2]

---

1 Taberani, el-Kebir, 20/100; Ebû Nuaym, Hılye, 1/ 243

2 Taberani, el-Sağır, 2/30; İbnu Adiyy, el-Kamil, 7/67

Kur'an kendisine verildiği halde cehenneme girenden maksat; Kuranı öğrenip onunla amel etmeyen, onu hafife alan ve bu yüzden cehenneme giren kimsedir. Bu kimseyi Allah rahmetinden uzaklaştırmıştır. Çünkü bu kimse nefsinin isteklerine uygun davranmış ve Kur'an'a yeterince hürmet göstermemiştir.

Ebu Hureyre (r.a.) Resûlullah (sav)'in şöyle dediğini nakletmiştir:

"Sizden üç çocuğu vefat eden kimse cehenneme girmez. Ancak mecburi varış hariç."[3]

"Ancak mecburi varış hariç" sözü ile Resûlü Ekrem

"**İçinizden, oraya uğramayacak hiçbir kimse yoktur. Bu, Rabbin için kesinleşmiş bir hükümdür.**[4] ayetinin işaret ettiği manayı kastetmektedir.

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Bir Müslümanın başına bir musibet gelirse, daha sonra bu musibeti hatırladığında "inna lillahi ve inna ileyhi raciun" ayetini tekrarlarsa musibetin üzerinden çok zaman geçmiş olsa da Allah o kişiye musibet gününde verdiği ecrin aynısını verir."[5]

Rivayet edildiğine göre Osman b. Affan (r.a.), bir çocuğu olduğunda onu yedinci gününde eline alırmış. Kendisine bu durum sorulduğunda şöyle cevap verirmiş:

– Ben kalbime onun sevgisinin iyice yerleşmesini istiyorum. Eğer vefat ederse benim ecrim daha çok olur.

Enes b. Malik (r.a.) anlatıyor:

"Bir adam çocuğuyla beraber Resûlullah (sav)'in yanına geliyordu. Çocuğu vefat etti. Adam ortalıkta görünmez oldu. Resûlullah (sav) kendisini sorunca çocuğunun vefat ettiğini söyledik. Bunun üzerine Resûlullah (sav):

"Niye haber vermediniz? Haydi, kalkın kardeşimize taziyeye gidelim, dedi. Yanına vardığımızda, Resûlullah (sav) gören hüzünlü ve kederli adam şunları söyledi:

– Ya Resûlellah! Yaşlı ve zayıf bir adam olduğum için umutlarımı yavruma bağlamıştım." Bu sözler üzerine Resûlullah (sav):

---

3 Buhari, 1251; Müslim, 2632

4 Meryem 17

5 İbni Mace, Sünen, el-Cenaiz, 1600

"Kıyamet günü sana gelmesi senin için bir kolaylık değil midir? Ona "cennete gir" denildiğinde, "annem babam nerede", diye sorar. Üç kez cennete girmesi söylenir. Her defasında anne ve babasını sorar, onlar için şefaat ister. Allah Teâlâ'da onun bu isteğini kabul eder sizi hep birlikte cennete sokar. Bu müjdeyi duyan adamın hüznü ve kederi dağıldı.[6]

Bu rivayet taziyenin sünnet olduğuna bir delildir. Bir Müslümanın başına bir musibet geldiğinde diğer Müslümanlar ona taziyeye gitmelidir.

Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Ayakkabınızın bağı koptuğunda dahi istircada (İnna lillahi ve inna ileyhi raciun) bulununuz. Zira bu da bir musibettir."[7]

Ümmü Seleme (r.a.) Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

Her kim başına bir bela geldiğinde Allah Teâlâ'nın emrettiği gibi "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun" ayetini okur ve "Ya Rabbi beni bu musibet sebebiyle mükâfatlandır, bana bundan hayırlısını nasip et." derse Allah kulunun dileğini yerine getirir.

Ümmü Seleme devamla şunları anlatır.

– Ebu Seleme vefat ettiğinde ben bunları yaptım. Sonra kendi kendime "benim için Ebu Seleme'den daha hayırlı kim olabilir?" dedim. Allah Teâlâ, Resûlullah'ı nasip etti onunla evlendim."[8]

Enes b. Malik (r.a.) Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Musibet esnasında dizleri dövmek ecri yok eder. Musibet esnasında sabır sevabı arttırır. Musibetin büyüklüğünce ona verilen ecirde büyüktür. Musibeti her hatırladığında istircada bulunan kimseye ilk günkü sevap verilir."[9]

Akıllı bir kimse musibetler karşılığında kendisine verilecek ecri, mükâfatı düşünmelidir. Musibet karşısında aldığı ecir kıyamet günü karşısına geldiğinde, ecir ve mükâfatına erişmek için bütün akrabalarının ve çocuklarının kendisinden önce vefat etmesini diler. Zira Al-

---

6 el-Hindî, Kenzu'l-Ummal, 42960
7 Beyhaki, Şuabü'l-iman, 7/117
8 Müslim, 919; Tirmizi, 977
9 Buhari, 1302

lah Teâlâ, sabredildiğinde ve bu sabrın karşılığında mükâfat Allah'tan beklendiğinde musibetlere karşılık olarak büyük ecirler va'd etmektedir. Bu konuda Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele! O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman; Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz, derler. İşte Rablerinden bağışlamalar ve rahmet hep onlaradır. Ve doğru yolu bulanlar da onlardır."[10]

Rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber oğlu İbrahim vefat edince ağlamış, gözlerinden yaşlar akmıştı. Bu durumu gören Abdurrahman b. Avf, Hz. Peygamber'e:

– Ya Resûlellah ağlıyorsun? Sen ağlamayı yasaklamamışmıydın? diye sorar. Hz. Peygamber bu sözler üzerine şu açıklamayı yapar:

"Ben böyle ağlamayı yasaklamamıştım. Size, insanı günaha sokan sesli ve ağıtlı ağlamayı, yüzü tırmalamayı, yakaları yırtmayı ve çığlık atmayı yasaklamıştım. Özellikle ağıtlı ağlama bir oyun, eğlence ve şeytanın ilahileridir. Fakat benim gibi ağlama Allah Teâlâ'nın merhametli kullarının kalbine koyduğu bir rahmettir. Merhamet etmeyene merhamet edilmez. Kalp üzülür, göz ağlar fakat Rabbimizi kızdıracak hiçbir şey söylemeyiz."[11]

[10] Bakara 155-157

[11] Hakim, Müstedrek, 4/43; Beyhaki, Sünen-i Kübra, 4/69